

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

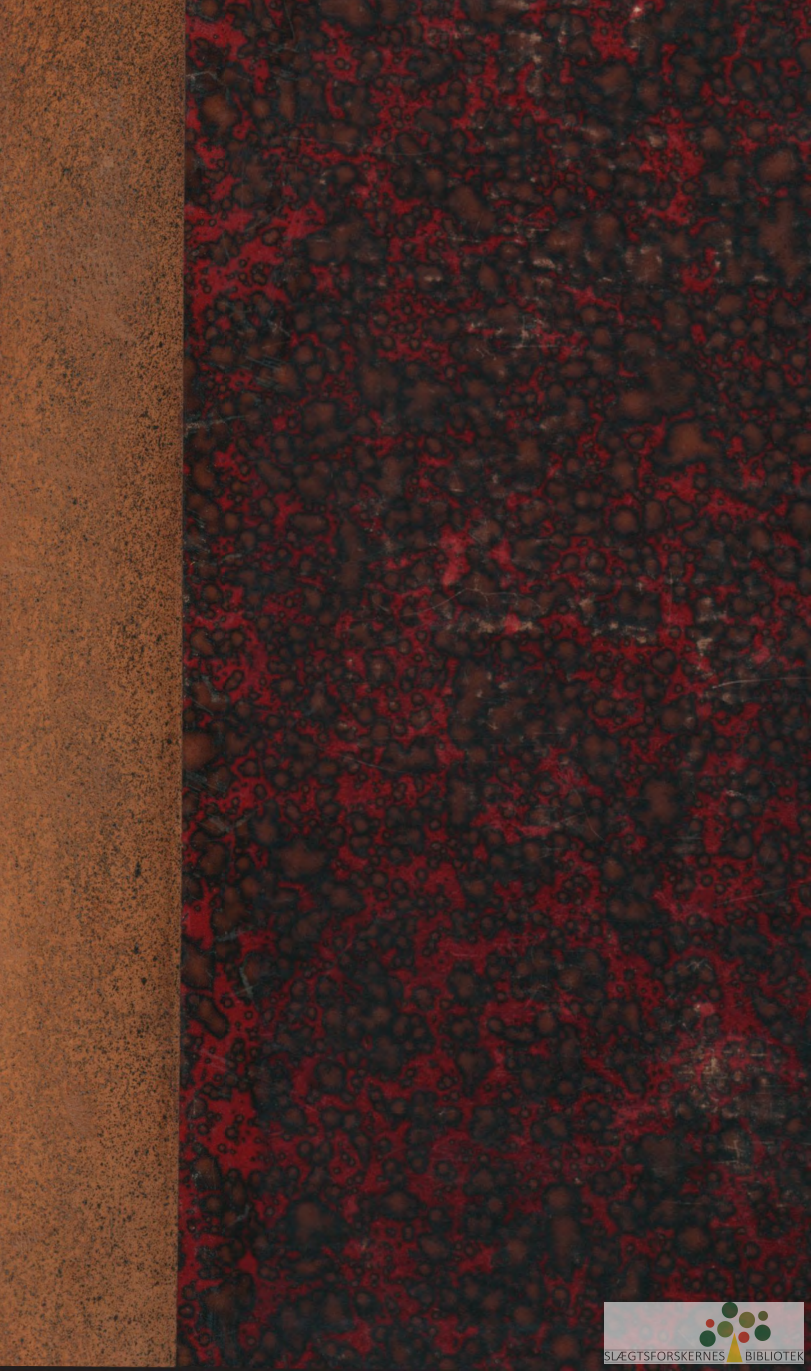
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

GREVE GERT AF HOLSTEN

OG

NIELS EBBESØN AF NØRRERIS

VED

M. H. ROSENØRN

ANDEN DEL

KJØBENHAVN

G. E. C. GADS UNIVERSITETSBOGHANDEL

TRYKT HOS J. H. SCHULTZ

1901

Udgivet med Understøttelse af „DET JYDSKE HISTORISK-
TOPOGRAFISKE SELSKAB“ og „DEN GREVÆLIGE HJELMSTJERNE-
ROSENCRONESKE STIFTELSE.“

Forord.

Efterat jeg i Aarene 1873—87 paa Lars Jacobsen & Søns Forlag i Randers havde udgivet Forundersøgelser som første Del af et Arbejde om Grev Gert og Niels Ebbesøn, er det nu lykkedes mig at afslutte Arbejdet og ved Understøttelse af *den grevelige Hjelmstjerne-Rosen-croneske Stiftelse* og *det jydsk historisk-topografiske Selskab* samt *Universitetsboghandler Gad's* Imødekommen at erholde dette udgivet, ledsaget af et hele Arbejdet omfattende Register, der er udarbejdet af *Cand. mag. Fredstrup*. Allerede i Forordet til første Del S. VII havde jeg udtalt Ønske om, at et saadant Fællesregister kunde fremkomme. Jeg ansaa det nemlig som nødvendigt til Afbenyttelse af Bogens Indhold, der er samlet i en lang Aarrække, og hvor derfor samme Gjenstand forekommer paa flere forskellige Steder. Bogens Værdi er derhos væsentligt forøget ved en deri optagen, af *Dr. phil. Ernst v. d. Recke* udført Oversættelse af det bekjendte Bodskvad, der paa en saa gribende Maade skildrer den elendige Tilstand, hvoraf Fædrelandet væsentligst ved Njels Ebbesøn udfriedes. Iøvrigt bemærkes, at uagtet nærværende Skrift saaledes fremtræder som 2den Del af et Værk, udgør det dog et selvstændigt Hele, der kan læses uafhængigt af første Del, som indeholder de historiske Forundersøgelser.

Kjøbenhavn, 1901.

M. H. Rosenørn.

Budskabet om Kong Erik Menveds den 13de November 1319 indtrufne Dødsfald blev hurtig fra Roskilde af bragt over Østersøen. Medens Lybekkerne under 2den December, som anført foran (1ste D. S. 347), i Greifswald erholdt deres Privilegier stadfæstede af Hertug Christopher som Broderens forventede Efterfølger, havde Henrik af Meklenborg og Stargard skyndt sig med allerede under 29de November at lade Lensbesidderne i Rostok Land aflægge sig Troskabsed under Stadfæstelse af den Retsordning, som tidligere var indrømmet dem paa „hans nu afdøde Herres Kong Eriks Vegne“, og strax derefter skjenkede han Doberan Kloster Gods sammesteds og lovede at hjemle det, selv om han i Tidens Løb atter maatte afstaa Landet til Kongen af Danmark — af hvem han kun havde erholdt det til ganske midlertidig Besiddelse — eller en anden Herre¹).

Efterat Christopher i Stralsund den 16de December havde betænkt de Handlende med Privilegier paa Skanør Marked, er han gaaet enten til Vordingborg eller herforbi til Næstved, hvor han den 21de s. M. traf Overenskomst med Hr. Ludvig Albrechtsøn, „Lauge Marsk, Holger Niclessøn og Peder Stygge“, hvorefter disse

skulde staa ham bi til at blive hans Broders Efterfølger, hvilket han da vilde paaskjønne, ligesom han vilde holde dem skadesløse for deres Udgifter til den væbnede Styrke, de tilførte ham til Rigets Tarv og Forsvar²⁾).

Det maatte være disse Mænd bekjendt, hvorledes Kong Erik Menved i sine sidste Leveaar havde betragtet sin 2 Aar yngre Broder, hvem han (Huitf. S. 410, Detmar S. 211) endnu paa sin Dødsseng havde fraraadet at tage til sin Efterfølger. Christopher var nu i en Alder af 43 Aar, og om end den ilsindede Vilkaarlighed, der havde præget hans Ungdom, længst var gaaet op i en almindelig Holdningsløshed, der rimeligvis gjorde ham til en Tumlebold for dem, der stod nærmest, lurede Hævnjerrigheden endnu paa Bunden af hans Hjerte, for Tiden nærmest rettet mod Erik Menveds tidligere Drost Njels Olufson, der i Kongens Tjeneste for kort siden havde tilføjet ham saa betydelige Tab. Den Upaalidelighed, der dannede Hovedpræget i Christophers Character³⁾, som i hans afdøde Faders, maatte imidlertid vække særdeles Betænkelighed ved at overdrage ham Kongemagten, og det var i hvert Fald nødvendigt, at denne nøje begrænsedes.

Der var dog i Christophers Familieforhold meget, som støttede hans Krav paa Kronen, der hjemledes ved den alt tidligere ofte i Danmark fulgte Thronfølge fra Broder til Broder. Hans Hustru Euphemia var en Datterdatter af den hæderlige Fyrste Witzlav II af Rygen⁴⁾ og en Datter af Hertug Bugislav IV af Pommern-Wolgast, der berømmes som en i aandelig og legemlig Henseende velbegavet Mand. Hendes Broder Vartislav IV, der i 1309 var fulgt efter Faderen, nævnes som en klog, lærd og tapper Herre. Tre Sønner Erik, Otto og Valdemar, fødte i Christophers Ægteskab med Euphemia, syntes at betrygge Fremtiden, og

navnlig var Erik allerede i den Alder, at der snart kunde tænkes paa at stille ham ved Faderens Side. Endelig fandt Christopher Bistand hos sin henimod en Snes Aar yngre Halvbroder Grev Johan af Holsten-Kiel, der havde Magten mellem Levensau og Billefloden og med Grev Gert delte den foreløbige Pantebesiddelse af Fyn⁵). Det lader sig da let forklare, at Grev Johan attraaede Femern, og da Njels Olufsøn efter sin Opgjørelse med Erik Menved havde Glambek i Pant⁶), mente Greven vel at kunne finde Lejlighed til overensstemmende med Broderens Løfter at erhverve Øen, naar denne blev Konge og kunde tage Hævn over fornævnte Stormand. Johan understøttede da af al Magt Christophers Valg fremfor Hertug Eriks af Sønderjylland, paa hvem Blikket navnlig fra tysk Side var henvendt, men skjøndt det lykkedes ham at sætte Broderens Valg igjennem, beholdt han ikke dengang Femern, idet Kongen misligholdt sine Løfter til ham, ligesom til saa mange andre, hvorved han efterhaanden samlede en udbredt Forbitrelse mod sig⁷).

Christopher havde forinden sin Udlændighed nærmest været knyttet til Sjælland, Samsø, Halland og Skaane⁸). Vel havde han nylig med Svenskerne og Esger Jul hærget sidstnævnte Land, men Voldsomhederne havde dog nærmest været rettede mod hans kongelige Broders Tilhængere⁹), og hans egne saavel som Erkebispens Venner havde vel endog derved seet deres Indflydelse befæstet. Derhos havde Marsken Ludvig Albrechtsøn, der havde været Kongens Hovedlensmand i Skaane, nu i Næstved sluttet sig til Christopher¹⁰), og ifølge den hele Stilling, han paa den Tid indtog, saavel ved Besiddelsen af Skaane og Bornholm som ifølge sine Forbindelser med indflydelsesrige Slægtninge i Pommern, ligesom ogsaa ifølge Christophers egne ældre Forbindelser i Sjælland og Sønder-Halland

med Samsø, var der al Grund til at antage, at Øst-Danmark vilde erklære sig for sidstnævntes Valg. For Fyn borgede de holstenske Grever, der havde Øen i Pant. Et Møde blev da snarest afholdt i Viborg, hvor i sin Tid Christopher den Istes Søn Erik Glipping var bleven kronet¹¹), ligesom det var det Sted, hvortil de danske Everstener stærkest vare knyttede, hvorfor Ludvig Albrechtsøn der valgte sit Lejersted¹²). Saa vel Marsk Ludvig selv som hans Broder Albrecht og den ældre Marsk Lauge mødte i Viborg¹³), idet, som det hedder i den udfærdigede Act, Rigets Stormænd her kom sammen med Almuen til Kongevalg, og der ved Overenskomst vedtoges en Række Bestemmelser, som Hertug Christopher ved Actens Besegling forpligtede sig til ubrødelig at overholde, saafremt han ved Guds Villie og Folkets Samtykke blev antagen til Rigets Styrelse (Repert. 1281). —

De saaledes vedtagne Bestemmelser vare dels foranledigede ved Tidsforholdene og knyttede til disse, dels havde de ældre Udspring og skulde have længere Varighed.

Til de første Punkter hørte, at alle faste Pladser — „castra“ — i Nørrejylland skulde sløjfes undtagen Ribe, Kolding og Skanderborg¹⁴).

Ved Freden med Norge vare der blevne trufne Bestemmelser om Salg af de til Norge tyede Kongemorderes mødrene Gods¹⁵). Nu bleve Flygtningene og deres Arvinger, samt hvo der med Urette var bleven berøvet sit Gods, restituerede i dette i den Stand, hvori det fandtes, hvorved de tractatmæssige Forbehold mod, at Kongemordernes Hustruer og Børn samt andre Fredløse toge Ophold i Danmark, bortfaldt i deres største Udstrækning.

Paa den anden Side vedtoges, at de, som med Troskab havde tjent den afdøde Konge, ikke herfor

maatte forfølges, men herfra gjordes dog en Undtagelse med den forrige Drost Njels Olufsen, der udelukkes fra Ophold i Riget¹⁶).

Det paalagdes derhos den tilkommende Konge at virke hen til Fred og god Forstaaelse mellem Rigets Indbyggere indbyrdes, hvorhos han maatte love med den Bistand, han paa næste Parlament maatte kunne finde hos Rigets Mægtige, at frigjøre den afdøde Konges Forlovere og dem, som for hans Skyld holdtes hæftede, eller i alt Fald at forskaaffe forlænget Hensstand med Gælden. Men Forgængerens vitterlige Gjæld skulde han betale, og indtil dette skete, Forløftet staa ved Magt undtagen for Sløjfning af Borge¹⁷).

Hvad de vedvarende Bestemmelser angaar, da var det danske Kongedømme fra Christendommens første Fremtræden her optraadt som Beskytter af Kirken, saa at allerede Ansgar havde hørt til Kong Haariks betroede Raadgivere¹⁷), og ligesom Knud den Hellige havde hævdet Biskoppernes og Gejstlighedens canoniske Forrang for Lægmænd, havde overhovedet de „catholske Konger“ (fra Svend Estridsen af¹⁸)) befæstet Kirkens Stilling. Valdemarernes Æt solede sig derhos i Straallerne fra Knud Lavards Helgenglorie¹⁹). Det var saaledes aldeles i sin Orden, at Christophers Haandfæstning begynder med at stadfæste de Friheder, som Gejstligheden fra gammel Tid af havde nydt for sine egne Personer, sit Gods og sine Tjenere. Navnlig sikredes Kirkerne deres Tiende, gejstlige Personer deres kirkelige Værnething, Præstegaardene deres Frihed for Kongeægt. Kongen maatte ikke særlig bebyrde de Gejstlige, ejheller præsentere nogen til Kald, hvortil han ikke havde et utvivlsomt Patronat, og navnlig ikke nogen, som talte ukjendt Maal eller manglede Lavalder. En Biskop skulde ikke kunne fængsles, udjages af Landet eller berøves sit Gods uden Pavens

Minde, en ringere Klærk kun, naar han canonisk fældedes for rette gejstlige Dommer. Klostrene maatte ikke besværes med Underhold af Heste og Hunde. Til disse almindelige Bestemmelser om kirkelige Forhold²⁰⁾ føjedes derhos en særlig Clausul om, at Kongen skulde bestræbe sig for, at Esger Jul fik Hammershus og Bornholm tilbage²¹⁾.

Efter Gejstlighedens særlige Rettigheder opregnes Adelen²²⁾. Riddere og Svende „tillagdes ikke blot 3 Marks Bøder af deres Tjenere, ved hvilket som helst verdsligt Thing disse dømtes, men ogsaa 9 Marks, hvor dette stemmede med Landets Sædvane, og derudover, forsaavidt saadant kunde begrundes paa særligt Privilegium. De fritoges derhos for Hærfølge hinsides Rigsgrændsen, og naar de paa Kongens Bud droge i Felten inden eller uden Riget, skulde han, hvis de bleve fangne, snarest løskjøbe dem, senest inden Aars Frist, og erstatte dem de Ejendele, de havde mistet, forinden de kunde udskrives til noget nyt Togt, uden at de skulde forbyrde deres Friheder ved Udeblivelsen. Han maatte ikke fejde med nogen uden Samtykke af Prælaterne og Rigets Fornemste. Derimod maatte ingen Tysker erholde nogetsomhelst Len og ejheller Sæde i Kongens engere eller edsvorne Raad²³⁾.

Sammenholdes Christophers Haandfæstning med Erik Glippings af 29de Juli 1282, fremtræder derhos nogen Forskjel med Hensyn til Kjøbstadsudviklingen og Bøndernes Stilling.

I 1282 tages fornemlig Hensyn til fremmede Kjøbmænd, som søge Riget²⁴⁾. I Christophers Haandfæstning fremtræde Borgerne („burgenses“) som en særlig Stand, der frit maatte bruge Handel uden nye Besværinger og Toldpaalæg, navnlig saaledes, at Vareudførselen ikke maatte betynges, med mindre Udførselsforbud undtagelsesvis paabødes af Kongen med Sam-

tykke af Rigets Stormænd²⁵). Det synes saaledes, at navnlig Udførselshandelen mere er gaaet over til Indvaanere, ofte vel af fremmed Herkomst, der havde taget fast Bopæl i Stæderne.

Hvad Bondestanden angaar, ere de udførlige Bestemmelser i Haandfæstningen af 1282, hvorved Bønderne navnlig fritoges for Arbejde udenfor Nøds-tilfælde paa Kongens Gaarde, Møller og Borge, saavel som for Smaaredsel udover, hvad der ydedes i Kong Valdemars Tid, indskrænkede til Bestemmelse om, at der ikke skulde paalægges dem usædvanlige Tynger eller at føre Kongens Kost udover Herredsskjel²⁶). Derimod bleve alle Paalæg, som vare skete siden Kong Valdemars Død, navnlig af Guldkorn, Plovpenning og Told, ophævede, og det fastsattes, at enhver Foged skulde ansætte en i Herredet boende Bonde som sin Forretningsfører („officialen“²⁸).

Allerede under 19de Marts 1282 havde Erik Glipping paa et Rigsmøde i Vordingborg vedtaget at holde Danehof hvert Aars Midfaste paa en bekvem Havneplads efter en med Maanedfrist udstædt almindelig Bekendtgørelse samt derhos sikret den personlige Frihed, og blev i hans Haandfæstning af 29de Juli s. A., senere kaldet „privilegium Danorum“, dels henvist hertil, dels i sidstnævnte Henseende optaget mere omhyggelige Tilsagn²⁹). Lignende Bestemmelser gaves nu, saaledes at Danehof („perlamentum“) aarlig skulde holdes i Nyborg, hvorhos det vedtoges at overholde Kong Valdemars Love, hvis Mangler kunde afhjelpes ved Rigets Kyndige³⁰). Derhos fastsattes Instantsfølgen gennem Herredsting og Landsting til Kongens Retterthing med Iagttagelse af det Lands Love, hvor dette afholdtes, og saaledes, at Ingen kunde stævnes ud af sit Land, og Appel stod aaben til Rigsparlamentet. Nye Love krævede Samtykke af det Rigsparlament,

som snarest skulde samles, og kunde da den udvalgte Konge der med Samtykke af Prælaterne og Rigets bedste Mænd slette og tilføie, skærpe og mildne alle Haandfæstningens Artikler til Kronens og Rigets Fremme og Hæder samt Statens Tarv³¹).

Dette var vistnok ganske i sin Orden, thi Mødet i Viborg den 25de Januar 1320 var øjensynlig det jyske Landstings Hovedmøde (Snapsting), i Anledning af Kongevalget tiltraadt af Stormændene, og Beslutninger af den aarlige Rigsdag, sammenkaldt med overalt kundgjort Maanedsvarel til en Havneplads, nu fastsat til Nyborg, kunde ikke derved foregribes. Derimod var Christophers Forpligtelse bindende for ham, saafremt han valgtes og ikke senere opnaaede Rigsdagens Samtykke til Ændringer. Det sees dog ikke, at han har stræbt efter udtrykkelig Vedtagelse af saadanne. Det maa ogsaa indrømmes, at de Punkter i Haandfæstningen, der vare bestemte til længere Varighed, sluttede sig ret vel til den Opfattelse af Kongedømmet, som paa den Tid var den almindelig gjeldende. Man forestillede sig Kongen som Landets Storfredsdommer³²), der som Samfundets Midtpunkt og Sammenholdsmiddel skulde vedligeholde eller gjenoprette Freden. Denne Forestilling var allerede kommen frem i Vestgothernes forum judicum, hvorefter de fornemste kongelige Dyder ere Retfærdighed og Sandhed, og ligesom de Læresætninger, der udtrykke Middelalderens Opfattelse af Kongedømmet, ere optagne i Gratians Decret, saaledes har denne Opfattelse fundet et smukt og værdigt Udtryk i Fortalen til jyske Lov, men medens Haandfæstningen i andre Punkter henviser til Valdemars Tid, findes deri dog kun ringe Spor af den Kongedømmets Højhed, der præger Indledningen til Valdemars Lovarbejde, og Christopher var ikke den Personlighed, der kunde bemægtige sig Herredømmet over Folkets Kraft

ved at vinde dets Hengivenhed. Tvertimod minder hans ovenanførte ydmyge Forsikring om at overholde Haandfæstningen, hvis han antages til Regent, paa en uheldssvanger Maade om den spanske Kirkeforsamlings Lære, der udleder Regent af ret, saaledes at man bliver Konge ved at handle ret, men ei bliver det, hvis man ei gjør det — en Lære, som Christophers egen Kongeskjebne snart skulde indskærpe. Foreløbig skyndte han sig med efter Haandfæstningens Lydende at sløjfe de kongelige Borge i Nørrejylland³³), men dristede sig ikke til nu at begjære Kroning³⁴), hvorimod han higede efter at tilfredsstille sin Hævnjerrighed ved at angribe Njels Olufsen.

Angrebet rettedes først mod Femern, og det kan vel være, at Grev Johan af Kiel, der ved denne Tid solgte Travemünde med Valdemar Sejrs mægtige Tvangstaarn til Lybek³⁵), paa flere Maader har staaet Broderen bi, da denne bemægtigede sig Øen, og hermed forbundet den Bagtanke selv at komme i Besiddelse af Landet. Det har dog neppe været Johan, der foranledigede, at Hertug Henrik af Schlesien den 9de October 1320 i Vordingborg tilsagde Christopher sin Tjeneste saavel i Felten som ved Raadsbordet³⁶), og hvis den holstenske Greve har troet strax at erholde Femern, har han gjort Regning uden Vært, thi den 6te December 1320 underkastede Landets Indvaanere sig for bestandig Danmarks Krone og tilsagde Christopher de samme Ydelser, de havde svaret hans Forgængere³⁷), ja da der i det følgende Aar blev opdaget en Sammensværgelse, som gik ud paa at overgive Øen til Greven, maatte mange af Hovedmændene bøde med Livet³⁸).

Da Markgrev Valdemar af Brandenburg i Vaaren 1319 i Eberswalde solgte Schiefelbein til sine tro Mænd Hr. Njels Olufsen og Hr. Wedege af Wedel³⁹), var han fra den nordlige Krigsskueplads vendt tilbage til

sit Markgrevskab, hvor han ikke længe efter døde (14de August 1319), men skjøndt Njels Olufsen ved dette Dødsfald tabte den Støtte, han vilde have havt i sin nye Krigsherre, hengik der dog nogen Tid, forinden Forholdene i Brandenburg stillede sig saa gunstigt for Christopher, som de noget senere bleve. Efter Valdemar fulgte nemlig 2 Sønner af hans Broder Henrik uden Land, men da ingen af dem havde mandlige Livsarvinger, inddrog Ludvig af Bajern som tysk Konge efter den sidste af Brødrenes Død (1322) Lenet og bortgav det atter til sin Søn Ludvig. Denne bajerske Stamme blev aldrig yndet i Brandenburg, men da Kong Ludvig den 28de September 1322 havde besejret og fanget sin Modkonge Frederik af Østrig ved Mühl-dorf, førtes Sagen igjennem⁴⁰).

Njels Olufsens vigtigste Pantebesiddelse var maaske Warnemünde⁴¹), hvor Erik Menved havde gjenopført Danskborg i meget forstærket Skikkelse⁴²), men dette Punkt var allerede kommet i Henrik af Meklenborgs Besiddelse, og han var i den nærmeste Tid efter Femerns Underkastelse gaaet ind paa Planer af langt større Rækkevidde.

Da den estlandske Ridder, der paa Kong Birgers Vegne havde Slotsloven paa Nykøbing faste Slot, i Højsommeren 1318 udleverede Hertugerne Eriks og Valdemars endnu neppe stivnede Lig til den svenske Belejringshær, efterlod den førstnævnte af disse sin Enke, den 17aarige norske Kongedatter Hertuginde Ingebjørg Hakonsdatter, i vanskelige Forhold. Hertug Eriks egne højtflyvende Planer havde ført ham ind i saa forviklede Pengeforhold, at alle og enhver af hans Creditorer endnu i 1322, da Liget førtes fra Stokholm til Upsala, forbeholdt sig deres Ret dertil⁴³). Mattias Ketilmundsen var bleven Drost og Sverige Riges Høvedsmand, men den unge Knud Porse, der havde

slaaet den danske Hær, som vilde undsætte Besætningen paa Nykøbing Slot, blev Kongemoderens⁴⁴) Ven og Trøster, om det end først efter en længere Aarrække lykkedes ham at føre den skjønnede Fyrstinde til Brudeskamlen. Det var en Yngling, rig paa verdsligt Gods, Livsmod og Evne til at vinde Tilslutning⁴⁵), og gjennem Hertuginde raadete han over den betydelige norske Kongearv. Njels Olufsen benyttede nu den Misstemning, der var opstaaet mellem Danmark og Meklenborg under Striden mellem Brødrene Hertugerne Johan og Erich af Lauenborg, idet den førstnævnte, Grev Gerts Svoger, havde fundet Bistand hos Meklenborg, medens Danmark havde støttet Hertug Erich⁴⁶). Njels Olufsen sees da at have medbeseglet den Overenskomst, som den 24de Juli 1321 afsluttedes paa Bahus om et Ægteskab mellem Magnus Smeks Søster, den 4 Aar gamle Eufemia, og Henrik af Meklenborgs ældste Søn Albrecht⁴⁷). Samtidig søgte Knud Porse, der tænkte at bemægtige sig Skaane, hertil Hjælp af Meklenborg og opnaaede ogsaa gjennem flere Forhandlinger (Reg. d. Nr. 1902, * 1310—12 samt * 1314—15) Udsigt hertil, men da det svenske Rigsraad modarbejdede hans Planer og den 22de August 1322 fornyede Stilstanden med Danmark paa 10 Aar, begav han sig til Njels Olufsen og hvervede her for norske Penge en væbnet Styrke, med hvilken de begge i Forening hærgede Skaane og om Vinteren 1322—23 over de frosne Farvande foretog et Streiftog over paa Sjælland⁴⁸). Dette var imidlertid Njels Olufsens sidste Bedrift. Ludvig af Bajern, der havde villet gjennemføre Brandenburgs Lensherredømme over Pommern, anerkjendte omsider i 1338 de pommerske Hertuger i Stettin Otto I og hans Søn Barnim, III som rigsumiddelbare, imod at den bajerske Linie i Brandenburg erholdt Expectance paa deres Hertugdømme og Fyrstendømme,

naar de døde uden ægtefødte mandlige Livsarvinger⁴⁹). Idet den pommerske Fyrstematg saaledes hævdede sig, maatte de mindre, hidtil næsten uafhængige Herrer i Landet føle og se deres Stilling trykket og indskrænket, og dette maatte navnlig gjælde saavel om Efterkommere af Njels Olufsen, der selv ikke efter 1323 forekommer i Historien, som om den Wedelske Æt, af hvilken Hr. Wedege med ham havde delt Besiddelsen af Schiefelbein⁵⁰). Derimod var Henrik af Meklenborg, som anført, allerede kort efter Markgrev Valdemars Død bleven Herre over Danskborg, saa at Njels Olufsen for Warnemünde var bleven hans Vasal, og da den snedige Meklenborger i 1323 afbrød sine Forbindelser med Njels Olufsen — der kort forud af Marsken Hr. Peder Vendelbo var kastet tilbage fra Sjælland — og den 21de Mai s. A. i Nykøbing for sig og sine Efterfølgere erhvervede Rostoker Land med Gnøyen og Svan som stedsevarende Len af den danske Krone, beholdt han Borgen, men lod sig af de ham nu undergivne Borgere i Rostok ved en stor Pengesum formaa til i samme Aar at sløife denne⁵¹).

Saaledes vare begge de Bolværker faldne, der i sin Tid havde ydet Danmark nogen Beskyttelse mod Angreb fra Traven og Warnow. Men medens Danmarks Magtstilling i Virkeligheden var bleven yderlig svag, havde Christopher søgt at befæste sin personlige Stilling ved Overenskomster med Paven og Keiseren.

Esger Jul havde, som foreløbig bemærket (se Note 34 ovenfor), under 24de Juli 1320⁵²) udvirket en paveelig Bulle, hvorved det forbødes de danske Biskopper, navnlig inden Jul samme Aar, uden Erkebiskoppens Indvilgelse at salve Christopher som Konge, da det fra Oprettelsen af Lunde Erkestol havde været Sædvane, at Erkebiskoppen selv salvede og kronede Danmarks Konge. Det blev dog først under 26de August 1321,

at Esger Jul, der paa sin Hjemreise havde visiteret i Slesvig (Moltesen S. 26), og Christopher i Roskilde enedes om deres Mellemværende, og blev ifølge denne Overenskomst⁵³) Hammershus foreløbig i Ludvig Albrectsøns Besiddelse. De nærmest paafølgende Aar, i hvilke Knud Porse søgte at gennemføre sine Planer mod Skaane og tildels hærgede dette og Sjælland, egnede sig ikke for Kroningsceremonier, der skulde udføres i Øst-Danmark, og saasnart den anførte Overenskomst med Meklenborg den 21de Mai 1323 var afsluttet, optoges Christophers Sind af Forhaabninger om en nøje Tilslutning til det bajerske Hus i Brandenburg. Det var ganske rimeligt, at Ludvig af Bajern i Danmark søgte en Støtte for Anbringelsen af sin 8—9 aarige Søn i en nordtysk Besiddelse, hvis forrige Fyrstehus havde staaet i et saa engt Forhold til det danske Kongehus, og Slaget ved Mühldorf (den 28de September 1322), hvor Bøhmere, Bajrer og Franker efter en haardnakket Kamp fra Kl. 6 om Morgenen til Kl. 3 om Eftermiddagen havde tilintetgjort Modkongens af Østrigere, Salzburgere, Steyrmarkere, Ungarer og hedenske Kumaner bestaaende Hær⁵⁴), havde baade for en længere Aarrække afgjort Mellemeuropas Skjebne og ved den fra bajersk Side udviste Tapperhed og Hærførerdygtighed kastet en saadan Glands over Bajern, at Christopher beredvillig kom Ludvigs Planer imøde. Dagen efter St. Lucas Dag eller den 19de Oktober 1323 løb han ind i Traven med en talrig Flaade og et stort Følge. Paa den Tomt, hvor den gamle Travemünde Borg havde staaet, lod han opføre en stor Festhal til Modtagelse af Bajrerhoffet. Men efterat han i 14 Dage havde ventet forgjeves, maatte han atter nedbryde Hallen og vende hjem med skuffede Forventninger⁵⁵). Begivenheder, der laa Bajern nærmere, havde holdt Kong Ludvig tilbage.

Det 1314 stedfundne dobbelte Kongevalg i Tyskland var af Pave Johan XXII benyttet i hans Interesse. I de første Aar, efterat han i 1316 havde besteget Pavestolen, vogtede han sig for at foretrække nogen af Modkongerne, rimeligvis i det Haab ved Appellation fra begges Side at se Afgørelsen overladt til sig, og idet han, saalænge en romersk Konge ikke ubestridt var valgt og anerkjendt som Kejser, benægtede enhver Beføjelse for nogen af de valgte („electi“) til at udøve nogensomhelst Myndighed i Italien. Senere modnedes Curiens Plan om ved Robert af Anjou, Konge af Neapel, at samle Italien til en Enhed og derigjennem føre Paven tilbage til Rom. Hertil søgtes Hjælp hos Frederik af Østrig, mellem hvis Befuldmægtigede og Robert der i 1320 i Avignon blev indgaaet en Overenskomst (dog uden diplomatisk fremtrædende Medvirkning fra Pavens Side) om at angribe Gibellinerne i Norditalien, hvor navnlig Matteo Visconti kraftig havde modsat sig de pavelige Planer og nylig ved Mortara tvunget Philip af Valois, der som pavelig Vicar var trængt ned i Italien i Spidsen for en fransk Hærafdeling, til at trække sig tilbage og overlade Gibellinerne Guelfernes faste Pladser i Norditalien⁵⁶). Frederik sendte da sin Broder Hertug Henrik til Lombardiet, hvor han besatte Brescia den 11te April 1321 og i Forening med den pavelige Legat Bertrand du Poyet, der anførte en Hær af Korsfarere, alvorlig truede Visconti. Det lykkedes dog denne ved Underhandlinger at standse Angrebet og overbevise Frederik om, at Italiens Enhed under Robert af Anjou vilde blive til Østrigs Skade. Hertug Henrik blev da kaldt tilbage for at slutte sig til Østrigs Angreb paa Bajern, hvor han med Broderen Frederik fangedes ved Mühldorf. Men imidlertid bortreves Matteo Visconti ved en pludselig Død mod Udgangen af Juli 1322, og den pavelige Korshær forstærkede sig nu, under de

derpaa følgende Stridigheder i Norditalien, med Opbud fra alle guelfisk sindede Stæder, saa at Legaten i 1323 vandt en Række af efter hinanden følgende Sejre, slog Marco Visconti og truede Milano⁵⁷). Gibellinerne søgte nu Hjælp og Beskyttelse hos Kong Ludvig, der sendte en Rigsvicar til Italien, men uden at det lykkedes ved dennes Underhandlinger med den pavelige Legat at afholde sidstnævnte fra at lade Milano belejre, og først efterat en tysk Undsætning i Forening med Opbud fra Verona, Mantua og Ferrara var rykket ind i Staden, maatte de Pavelige hæve Belejringen henimod Slutningen af Juli 1323.

Strax efter Slaget ved Mühldorf havde Ludvig underrettet Paven om Udfaldet, hvori han saa en guddommelig Afgørelse af Striden mellem sig og sin Medbejler. Paven svarede meget velvillig og tilbød sin Bistand til en formel Ordning, men Ludvig greb ikke den fremrakte Haand⁵⁸). Han sammenkaldte en Rigsdag til Nürnberg og forlenede her sin Søn Ludvig med Brandenburg⁵⁹). Greverne Berthold af Henneberg og Günther af Schwarzburg overtog Omsorgen for den unge Markgreve. Det er ganske rimeligt, at Faderen havde paatænkt selv at føre Sønnen Kong Christopher imøde paa Traven, men efter Begivenhederne i Italien maatte han være forberedt paa en Storm fra Pavehoffets Side, hvilken han bedst kunde afvente i sit Hjem. Den udeblev ikke. Den 8/19 Oktober udfærdigede Paven sit første Manifest mod Ludvig, tilkjendte sig under Interregnet Regjeringsmagten i Riget, bebrejdede Ludvig, at han egenmægtig havde tildelt sin Søn Mark Brandenburg, og befalede Faderen inden 3 Maaneder at nedlægge Regjeringen og tilbagekalde alle sine Regjeringshandling. Manifestet opsloges i Portalet til den pavelige Hovedkirke i Avignon og tilstilledes Rigsstænderne og fremmede Magter, men ikke Ludvig

selv⁶⁰). Denne tog fra først af Sagen med Ro og sendte Gesandter til Avignon for at vinde Tid, hvorefter der ogsaa under 7de Januar 1324 tilstodes ham en Udsættelse paa 2 Maaneder, hvilken senere forlængedes til 1ste October. Det synes derhos, at der ved denne Tid ikke er bleven udfærdiget den Bansættelse, hvormed han var bleven truet, senest under 13de Juli forud. Ludvig havde nemlig sammenkaldt en Rigsdag til Sachsenhausen ved Frankfurt og fremlagde her den 22de October⁶¹) en Appel til en almindelig Kirkeforsamling, idet han særlig stemplede Johan XXII som Kætter, fordi han bestred Franciscanernes Lære om, at Jesus Christus ikke havde været delagtig i Ejendomsret til jordisk Gods. Johan XXII, der vel i kirkelige Øjemed blev sin Tidsalders største Pengepuger⁶²), var en afgjort Modstander af denne Lære, men medens enkelte Biskopper i Tyskland sluttede sig til hans Decreter, var den almindelige Stemning der, særlig i Stæderne og Capitlerne, gunstig for Ludvig.

Det samme var vistnok Tilfældet i Danmark. Esger Jul var dog Tilhænger af Paven, hvis tidligere Udtalelser han søgte at udbrede⁶³). Christopher, mod hvem Paven i Anledning af den Omhu, han viste de kirkelige Indsamlinger (Moltesen S. 162), under 14de Juni 1323 havde udtalt sin Velvillie⁶⁴), søgte fremdeles at bevare et godt Forhold saavel til Paven som til Kong Ludvig, mellem hvilke han endnu ved en Skrivelse til Cardinalcollegiet af 2den Januar 1325⁶⁵) søgte at tilvejebringe en Udsoning. Der kunde saaledes fra et clericalt Standpunkt ikke være noget til Hinder for, at Esger Jul den 15de August 1324 (Scr. r. D. VI p. 522) i Vordingborg Kirke kronede saavel Christopher som hans ældste Søn Erik, der i 1321 var valgt til Medkonge, om end Christopher kort efter brød Forholdet til Erkebispem, der allerede under 26de Juni s. A.

havde løst Ludvig Albrechtsøn fra det Ansvar, han havde paadraget sig ved Besættelsen af Hammershus, hvor Esger Jul synes at have sluttet sig til ham ⁶⁶).

Ligesom Christopher under 11te Marts 1324 ⁶⁷) havde forp~~l~~igtet sig til inden 8 Dage efter Sct. Hansdag at bringe sin Datter Margareta til Nykøbing, for at hun der kunde fejre sit Bryllup med den under sidstnævnte Dato ⁵⁹) udnævnte unge Markgrev Ludvig, saaledes blev dette Ægteskab nu virkelig indgaaet, dog vistnok i Vordingborg og først i Løbet af December Maaned 1324 ⁶⁸).

Ved den paa Søborg indgaaede foreløbige Overenskomst om Margaretas Medgift ⁵⁵) var denne forskudsvis fastsat til 4200 Ɔ rent Sølv at betale med 1200 Ɔ Aar og Dag efter Bryllupet og 3000 Ɔ et Aar senere ⁶⁹), og det sees, at Grev Berthold af Henneberg i 1324 af Kong Ludvig erholdt Fuldmagt til at modtage Medgiften og deri gjøre sig betalt for, hvad der skyldtes ham navnlig for Hverving af Krigsfolk i Danmark, samt ligeledes deraf at udrede andre brandenborgske Krigsudgifter ⁷⁰). Da Medgiften endelig fastsattes til 12000 Mark rent Sølv cølnsk Vægt ⁷¹), maa det derfor antages, at Halvdelen heraf er bleven erlagt efterhaanden, eftersom Restbeløbet den 2den November 1346 blev udbetalt Markgrev Ludvig med 6000 Ɔ af den tyske Orden som en Del af Købesummen for Estland ⁷²). Medens saaledes dette Ægteskab medførte ikke ubetydelige Udgifter for Christopher og den danske Krone, afgav det under Fremtidens Tilskikkelser en væsentlig Støtte for Christophers yngre Sønner i deres Kamp for Danmarks Selvstændighed.

2.

Sophie af Werle's Broder Hans og Kong Christophers Broder Grev Johan af Holsten-Kiel maa antages at have tilbragt Bryllups- og Juletiden 4 December 1324 ved det danske Hof i Vordingborg⁶⁸); derimod sees Grev Gert ikke at have været der tilstede. Der er ogsaa andet, som tyder paa, at Forholdet mellem de holstenske Grever i Rendsborg og Kiel til den Tid ikke var saa engt, som da de i 1318 havde erhvervet fornyet Belening paa samlet Haand for deres holstenske Besiddelser med Forbigaaelse af den „Scowenborgh“ske Linie⁷³). Det sees nemlig, at der St. Mortens Dag 1323 er indgaaet en Forbindelse mellem holstenske Riddere og Væbnere, efter den senere Paaskrift rettet mod deres Herskab, men efter sit Indhold kun mod Grev Johan, ligesom den blandt sine Medlemmer talte Grev Gerts troeste Mænd⁷⁴). Ikke længe forud, under 21 Juli s. A., havde Hertug Erik af Sønderjylland tilvebragt den Fredsslutning, som gjorde Ende paa Stridighederne mellem Ditmarskerne og Grev Gert samt Biskop Johan Bockholt i Slesvig⁷⁵), og omtrent et Aar senere lykkedes det den sidstnævnte at mægle Forlig mellem de Befuldmægtigede for hans fraværende Slægtning Biskop Heinrich Bockholt i Lybek og Grev Gert om den Sone, Greven skyldte for det Plyndringstog, han med sine holstenske Rovriddere havde foretaget gennem Bispestolens Tilliggende efter Biskoppens Afrejse til Avignon i Begyndelsen af Aaret 1321. Det var ikke ganske ubetydelige Besiddelser, hvori Grev Gert i den Anledning med sit Raads Samtykke maatte stille den lybske Bispestol Sikkerhed for den vedtagne Skadeserstatning 1200 fl , hvorhos han til Biskoppen maatte afstaa Patronatet for Sognekirkerne i Lütjenburg og Pløn samt til 2 Dompræbender i Hamborg og Lybek.

Endvidere maatte han forpligte sig til med 24 Riddere barbenet at give den hjemvendende Biskop Hædersfølge fra Cathedralkirken i Hamborg til Domkirken i Lybek og her foran Højalteret knælende bede om Tilgivelse ⁷⁶).

Da Knud Porse i Sommeren 1322 forberedte sig til i Forening med Njels Olufsen at angribe Skaane, havde Herrerne af Werle den 11te Juni forenet sig med de pommerske Fyrster Otto i Stettin og Vartislav IV i Volgast, Christophers Svoger, om at yde Kong Christopher Bistand ⁷⁷), og da de nævnte pommerske Fyrster allerede i 1321 havde sluttet sig sammen om en Fællesregjering for et Tidsrum af 4 Aar, stod saaledes fra denne Kant en ikke uvæsentlig Understøttelse til Christophers Raadighed. Som gift med Sophie af Werle, kunde Grev Gert ikke vel holde sig tilbage fra ligeledes at slutte sig til sin Hustrus Morbroder Kong Christopher, og han indgik da i Midten af Juli Maaned 1322 i Stege en Overenskomst med denne ⁷⁸), hvorefter alle Gjældsbreve for, hvad Kong Erik Menved havde skyldt Grev Gert, skulde udleveres, imod at der til Mortensdag 1322 og 1323 skulde udbetales ham tilsammen 800 $\frac{1}{2}$ f. S. cøln. V., hvorfor Laurids Jonsson og Johannes Niclesson Kaas gik i Borgen. Grev Gert forpligtede sig derhos til at tjene Christopher og hans Børn overalt norden for Eideren med 30 Svende at modtage i Lybek, Heiligenhafen eller Slesvig mod Erstatning for de Stridsgangere og Smaaheste, der maatte gaa tabt paa hvert Togt. I Tyskland skulde Greven derhos tjene Kongen og hans Sønner med al Magt, men hertil knyttedes dog Undtagelser, som væsentlig indskrænkede Forpligtelsens offensive Betydning. Kongen tilsagde derhos Grev Gert „sin kære Besvogrede — dilecto swagero nostro —“ muligst gunstig Behandling af hans Retssager.

Meget længe stod dog ikke dette kærlige Svogerskabsforhold. Rimeligvis er den tilsagte Bistand ikke bleven fordret, og den fastsatte Afbetaling vel heller neppe holdt. I Slutningen af 1324 synes Forholdet, som foran bemærket, at have været koldt, og Aaret 1325 blev for dette som for mange andre nordiske Forhold af indgribende Betydning.

Den 17de Januar 1325 afgik Erkebiskop Esger Jul ved Døden og fandt, som bekjendt, sit Gravsted i Lunde Domkirke. Hans Eftermand blev Provsten sammesteds Karl, der efter sin Forgængers Død for en „stor Sum Penge“ indkøbte Prydelser, som altsaa synes at have været Esgers private Ejendom, og hvorefter Erkebiskop Karl ved sit Testamente efterlod Halvdelen til Domkirken og Halvdelen til sin Efterfølger⁷⁹⁾. Med Erkebiskop Esgers Død tabte Ludvig Albrechtsøn den Adkomst til Besiddelsen af Hammershus, som han hidtil havde kunnet hente fra Samtykke af denne Erkebisp, og under Vacancen i Erkestolen, der først endtes i October⁸⁰⁾, var der al Føje for de danske Konger til at bringe Mellemværendet med Ludvig Albrechtsøn til Afgjørelse. Marsken Peder Vendelbo afgik derfor til Bornholm og indesluttede Hammershus, indtil Ludvig Albrechtsøn og hans Tilhængere, som havde Borgen inde, besluttede sig til at opgive denne til Hr. Peder Vendelbo mod visse Tilsikringer, som gaves dem ved en i begge Kongers Navn, men under Christophers Segl i Tingsted paa Falster den 26de August 1325 udfærdiget Act⁸¹⁾. Herefter overtog Kronen Udredelsen af de 600 ŷ Cølnsk, som Ludvig Albrechtsøn endnu skyldte Palne Jonssøns Arvinger i Anledning af Borgens Overgang til Kong Erik Menved i Sommeren 1319⁸²⁾. Det erkjendtes derhos, at Kronen skyldte Ludvig Albrechtsøn 9369 Mark skaanske Penge at erlægge med 1000 ŷ aarlig⁸³⁾.

Der var al Føje for Kong Christopher og hans

unge Medkonge til ikke længere at udskyde Overenskomsten med Ludvig Albrechtsøn, thi Forholdene paa Halvøen vare højst kritiske. Den 12te Marts 1325 var Grev Gerts Svoger Hertug Erik (II) af Sønderjylland afgaaet ved Døden, efterladende sig en 10-aarig Søn Valdemar. Som Lensherre var Kong Christopher vistnok berettiget til at lade Landet bestyre under Lensledigheden, men dette tiltalte ikke Grev Gert⁸⁴), der havde overtaget Værgemaalet for sin Søstersøn og strax søgte at sikre sig fornøden Understøttelse for at kunne modsætte sig Kongens Indflydelse. Det gjaldt fornemlig om at vinde Grev Johan, thi han var i Besiddelse af Pengemidler⁸⁵) og kunde byde over ret anseelige Stridskræfter⁸⁶). Forholdet mellem Halvbrødrene Kong Christopher og Grev Johan havde vel i den seneste Tid ingenlunde været fremtrædende uvenligt, men Johan kunde selvfølgelig ikke glemme, at Broderen havde skuffet ham med Hensyn til Erhvervelsen af Femern, og Grev Gert var i Stand til gennem sin Søstersøn at byde ham Land, der havde endnu langt større Betydning for ham. Det er kun fra det Punkt, hvor Eideren drejer mod Vest, at den dannede en naturlig Grændse mellem Danmark og Tyskland. Østligere skilte et stort Øde Vagriens og Holstens fra Danmark⁸⁷). Intet kunde være vigtigere for Johan, som Herre i Kiel, end at komme i Besiddelse af den Del af denne Egn, som begrænsede Kieler Fjord. Den 12te April 1325 blev da i Kiel indgaaet et varigere Forbund mellem Grev Johan og den unge Hertug Valdemar, hvorefter førstnævnte skulde understøtte sidstnævnte med 100 sværtbevæbnede og derfor oppebære 4000 Mark mod Sikkerhed i Dänischwohld med Eckernförde og enkelte Besiddelser mellem Slien og Eideren. Denne Overenskomst blev tiltraadt af Grev Gert, som gav yderligere Sikkerhed for Opfyldelsen

deraf i Segeberg faste Borg⁸⁸). Saaledes udvikledes den slesvigholstenske Forbindelse, der var bleven højlig fremmet ved Hertug Abels Ægteskab med den holstenske Mechtilde⁸⁹), men rimeligvis fandt Støtte i ældre Indvandringers sydfra.

I Efterhøsten 1325 lod Kong Christopher Sønderborg⁹⁰) besætte, som det synes, dog kun midlertidig, idet han maaske rettede herhen nogle af de Stridskræfter, der vare blevne til hans Raadighed ved Overgivelsen af Hammershus overensstemmende med den i Tingsted den 26de August kundgjorte Overenskomst. De Danske vovede dog ikke at angribe Gottorp, der var stærkt befæstet⁹¹), og de naaede neppe denne Gang Hesterbjerg, en Højdestrækning, der fra Lollfuhs stryger mod Nord umiddelbart nordøst for Borg Engen ved Gottorp og saaledes afgiver det bekvemmeste Punkt til Angreb paa Slottet, hvortil den ogsaa stundom er bleven benyttet⁹²), men den Sejr, Grev Gert her vandt, falder dog vistnok først i 1329⁹³).

Det kunde ogsaa være betænkeligt at indlade sig paa Kamp i Sønderjylland under de indtraadte vanskelige Forhold i Venden. Lige før Mortensdag 1325 afgik Fyrst Witzlav af Rygen ved Døden⁹⁴) uden at efterlade mandlige Arvinger i lige Linie⁹⁵). Putbuzerne nedstammede vel fra Jarmer den Istes yngre Broder Stoislav, men havde aldrig været indbefattede under samlet Haand i de danske Kongers Bortforlening af Fyrstendømmet Rygen, hvorimod Erik Menved i 1309 havde arvelig forlenet Brødrene Predbjørn, Nicolaus og Theze af denne Slægt med Wittow og Jasmund, saafremt Witzlav afgik ved Døden uden Arvinger⁹⁶), i hvilket Tilfælde hans Fyrstendømme vilde falde tilbage til den danske Krone. Ligeledes havde Witzlav i den ovennævnte Overenskomst, han den 12te April 1310 indgik med Kong Erik Menved om Gnøyen og Møn⁹⁵ og ⁹⁷),

udtrykkelig forpligtet sig til at lade forkynde for alle, at om han døde uden Arvinger, hørte alle hans Lande Kongen arvelig til, hvilket skulde bekræftes af Ridderkabet og Stæderne; og der er saaledes ikke Grund til at betvivle, at saafremt Vacancen i Lenet var indtraadt i Erik Menveds Tid, vilde Fyrstendømmet være forblevet under den danske Krone. Nu stillede Sagen sig imidlertid noget anderledes. Den sidste Witzlavs ældste Søster Margrete var gift med Bugislav IV af Pommern i dennes andet Gifte⁹⁸⁾ og Moder saavel til Vartislav IV som til Eufemia, Christophers Hustru. I Landet var Stemningen afgjort for, at Søstersønnen Vartislav skulde følge efter Morbroderen Witzlav, og Christopher, der under Kampen om Stralsund havde sluttet sig til Markgrev Valdemar og sin Svoger Vartislav, havde, da han under 25de Oktober 1315 tilsagde Vartislav sin Bistand mod alle hans Modstandere, dog med Undtagelse af sin egen Broder, Kong Erik, tillige afgivet Forsikring om, at, hvis han blev Konge, vilde han forlene Vartislav eller hans Arvinger med alle Fyrsten af Rygens Besiddelser⁹⁹⁾. Der siges ogsaa, at der har været afsluttet en gjensidig Arvepagt mellem Witzlav og Vartislav sigtende til Forening af deres Besiddelser, naar nogen af dem døde uden mandlige Arvinger¹⁰⁰⁾, men i hvert Fald maatte Betydningen heraf begrænses ved Witzlavs under 27de Maj 1322 i Vordingborg udfærdigede Lensrevers, der er medbeseglet af Hertug Vartislav og afgiven til Kong Christopher og hans Søn Erik, af hvem han erkjender at have alle sine Besiddelser som Fanelen, saa at hans Arvinger vare forpligtede til at indtræde i samme Lensforhold, saafremt de vilde overtage disse Besiddelser¹⁰¹⁾. Det sees imidlertid, at, saasnart Witzlav var død, valgte Fyrstendømmets Raad („consilarii“), Vasaller, Stæder og Indbyggere Hertug Vartislav til deres Herre og Fyrste, samt at

han allerede den 4de December blev hyldet i Stralsund som saadan og derefter i Bart, Grimme og Loitz¹⁰²), hvorhos han tilsagde, at Fyrstendømmet Rygen skulde blive „thohope“ udelt til evige Tider¹⁰³).

Allerede i Paasken 1326 havde Christopher forhandlet med Henrik af Meklenborg og Herrerne af Werle om at yde sig Hjælp og Skærtorsdag (20de Marts) i Vordingborg herom afsluttet en Overenskomst med dem, men denne blev atter Mandag den 5te Maj ophævet i Nykøbing som Følge af de Løverdagen forud den 3die Maj, tildels under Deltagelse af Christophers Søn Otto, med dem sammesteds indgaaede nye Overenskomster om Bistand og Tjeneste saavel mod Vartislav som mod Hertug Valdemar¹⁰⁴). Den 30te Marts var der nemlig paa Sønderborg Slot, hvoraf Valdemar altsaa da var Herre, indgaaet en gjensidig Forpligtelse med Laurids Jonssøn og Ludvig Albrechtsøn paa egne og Tilhængeres Vegne om Modstand mod den danske Konge, saaledes at Hertugens Borge ved Haderslev og Tranekjær med nærmeste Tilliggende indrømmedes dem, indtil de havde opnaaet en tilfredsstillende Sone med Kongen, og der derhos af Hertugen var udbetalt dem eller deres Arvinger 150 Mark purt Sølv¹⁰⁵), og da Grev Gert efter Afslutningen af denne Forretning i Danmark drog sydpaa, erfarede han, at Grev Johan den 3die April ved Borchardestorp paa den lauenborgske Grænse efter en alvorlig Kamp havde vundet en afgørende Sejr over Hertug Erik af Lauenborg. Han forenede da sine Stridskræfter med Johans og lod gjøre Landgang paa Fyn¹⁰⁶), hvorfra Holstenerne snarest sluttede sig til Ludvig Albrechtsøn under dennes Angreb paa Taarnborg. Efterat Kong Christopher havde forlagt Stedet for sine Forhandlinger med de 3 vendiske Fyrster til Nykøbing, havde han der med dem, som oven angivet, den 3die Maj indgaaet tvende

Tractater. Ifølge den ene af disse skulde de med 200 velbevæbnede understøtte ham og Kong Erik mod Hertug Vartislav eller hvem andre, der vilde tilegne sig Fyrstendømmet Rygen, og herfor have 10,000 Mark purt Sølv cølnsk samt Forlening med Landet Dartz saavel som Skoven af samme Navn og Borgen Herthesburg¹⁰⁷). Ifølge den anden, i hvilken, som anført, ogsaa Christophers næstældste Søn Otto nævnes som deltagende, tilsagde de Kongerne Bistand med 600 velbevæbnede mod Hertug Valdemar, de tvende holstenske Grever og Kongernes andre, navnlig danske Modstandere mod contant Betaling af 3000 Mark cølnsk og Tilsagn om yderligere Erlæggelse af 14,000 Mark, hvorfor Lolland, Falster og Møn stilledes dem til Pant¹⁰⁸). Rimeligvis har Christopher, før han søgte fra Vordingborg til Nykøbing, modtaget Underretning om, at holstenske Stridskræfter viste sig ved Nyborg, og han har da snarest, og før han selv afgik til Nykøbing og videre syd paa, truffet Foranstaltning til, at de Tropper, der stode til hans Raadighed ved Vordingborg, droge op mod Korsør for at modsætte sig Holstenernes Overgang over Bæltet, i hvilket Øjemed den unge Kong Erik skulde overtage Anførselen over den danske Hær. Selv opholdt Christopher sig kun kort i Nykøbing, hvor Stemningen ikke var ham gunstig, og den 14de Maj var han allerede i Ribenitz ved Saaler Bodden og tæt ved Grænsen mellem sine Besiddelser i Venden og Fyrstendømmet Rygen¹⁰⁹). Omtrent samtidig med, at han forlod Danmark, og rimeligvis efter modtagen Underretning om, at dette var sket, antog Grev Gert, der tilbragte Pintsen i Rendsborg, Titlen af Danmarks Riges Forstander¹¹⁰). Christopher synes iøvrigt i Ribenitz at have været temmelig blottet for Penge, da han maatte udstede en Forskrivning paa 1000 Mark cølnsk¹⁰⁹) til Henrik af Meklenborg, og da hans Svoger Vartislav

nu tilbød at overtage Fyrstendømmet Rygen som dansk Len, begav han sig til Barth og afholdt der den 22de Maj og følgende Dage en stor Forsamling af Fyrstendømmets Vasaller og Stædernes Borgmestre, hvorved han forlenede Vartislav og dennes Arvinger med Fyrstendømmet som Fanelen¹¹¹).

Det er mest rimeligt, at Christopher ikke forlod Nykøbing før, efterat han havde faaet Underretning om sin Søn Eriks første Vanheld ved Korsør Nor¹¹²). Erik vidste nemlig ligesaa lidt som Faderen at vinde Folkets eller Hærens Hengivenhed, og det var kun lykkedes ham med Tab at naa ind paa Taarnborg efter et Mytteri blandt nogle af sine egne Tropper. Han blev her belejret af Ludvig Albrechtsøn og Holsterne, men overgav sig til førstnævnte og blev sat i Forvaring paa Haderslevhus. Naar Efterretningen herom naaede Faderen, vides ikke. Mulig har denne, som her antaget, forladt Vordingborg, da dettes Forsvar svækkedes ved de Sønnen medgivne Tropper.

Disse Begivenheder vare dog alle foregaaede, forinden man skred til at udvælge en ny Konge. I dette Øjemed afholdtes, aldeles ligesom ved Christophers Valg, i Landstingsmaaneden Juni 1326 et Møde i Viborg af Rigets Stormænd tilligemed Almuen, og kom man der Løverdagen den 7de Juni overens om en Række Bestemmelser, der i meget sluttede sig til Christophers Haandfæstning (Rep. 1434)¹¹⁴). Til denne i det Hele og dens enkelte Artikler, saaledes som „den forrige Konge“ havde tilsagt at holde dem, da han valgtes, blev ogsaa henvist, men der findes derhos i den indgaaede Forening vigtige Ændringer og Tilføjelser til det tidligere vedtagne, hvoraf flere maa ansees foranledigede ved den senere Tids Erfaringer, medens enkelte vare gjenoptagne fra ældre Bestemmelser.

Hvad angaar Kronens faste Pladser, vedtoges nu Sløifning af dem, der laa i Skaane og Halland, med Undtagelse af Helsingborg, Skanør og Falkenberg, og det tilføjes, at den skulde ske fra Grunden af („funditus“), og at de ikke atter maatte gjenopføres. Ved Siden deraf hjemledes der Riddere og Væbnere samt enhver anden fuld Frihed til paa deres egne Gaarde, og Borgerne i de Stæder, hvor de hørte hjemme, at opføre Bygninger af Træ eller Sten („lapidea“). Kjøbstæderne maatte frit befæste sig til Rigets Tarv og eget Forsvar.

Med Hensyn til Flygtningernes Restitution optoges en udtrykkelig Clausul til Bedste for dem, der havde været anklagede for Mordet paa Erik Glipping, dog med Undtagelse af dem, der i Gjerning havde deltaget i Mordet og vare blevne lovlig fældede¹¹⁸). Hertil knyttedes en særlig Bestemmelse, hvorefter Christopher („rex qui pro tempore fuerit“) skulde tilholdes at udrede den Skadeserstatning, som kunde tilkomme dem, der havde lidt Fangenskab eller Tab, hvorfor Godtgjørelse kunde fordres af Kronen.

Riddere og Svende benaadedes nu yderligere med Fredkjøb for Manddrab, ligesom Kongens Mænd i Sjælland hidtil havde havt. Forpligtelsen til Hærfølge indskrænkedes til alene at gjælde for Kongens Mænd, og selv disse kunde kun med deres Samtykke føres ud over Rigsgrændsen. Naar han benyttede dem, skulde han forsyne dem med alt fornødent og kunde ikke tvinge dem til at forblive paa de kongelige Borge paa egen Kost Bestemmelsen om Tyskernes Udelukkelse fra Adgang til Len og Sæde i Raadet findes ikke udtrykkelig.

Den Skibsafgift, der var bleven paalagt for Farten mellem Aarhus og Kallundborg med $\frac{1}{3}$ af Fragten, ophævedes, ligesom alle andre nye Byrder for

Handelen, navnlig Havnegjæld, Saltegjæld og Stavngjæld. For Misbrug af Strandretten sattes alvorlig Straf, og Afbenyttelse af Strandingscommissionairer hjemledes de Skibbrudne. Paa Markederne skulde Omsætningen være fri, og Enhver maatte frit føre sit Gods ind i eller ud af Riget.

Bønderne beskyttedes mod de hidtil stedfundne Udpresninger, og der maatte ikke i noget Land ansættes Fogder eller Høvdinge, som ikke vare Indføddinger i samme Land, hvorhos den Bonde, der skulde ansættes som Forretningsfører i hvert Herred, skulde være vederhæftig til at udrede Skadegjæld for Retsindgreb. Derhos skulde saavel Fogden eller Høvdingen som Forretningsføreren kunne tiltales ligesom andre Bønder, naar de sigtedes for begaaet Uret mod Nogen, og fældes til Skadegjæld efter lovlig Omgang. Ingen Gejstlig maatte have verdslig Oppebørsel.

Af det Land, hvor Kongen satte sit Retterthing, skulde han tage Bisidderne, der skulde være forfarne i det Lands Lov og Ret, hvorefter Rettergangen skulde fremmes. Gejstliges Efterladenskaber skulde tilfalde Arvingerne hvad enten efter Testament eller uden. Arvekjøb ophævedes. Alle ved Kongens Foranstaltning eller til hans Bedste afpressede Gjældsbreve bortfaldt. Hvis Kongen lod Nogen fængsle udømt, bleve hans Haandlangere ved selve Gjærningen fredløse, med mindre Paagjældende var greben paa fersk Gjærning for Ubodemaal. De Bøder, der efter Haandfæstningen af 29de Juli 1282 kunde falde under Forfølgning med Rigens Ret og Dele, nedsattes, forsaavidt de tilfaldt Kongen, til samme Beløb, som tilkom Brevenes Erhverver. Ejendomsretten til Fiskevand og Skov hævdedes ligeoverfor Kongen og enhver anden, men Kongen kunde kun have Vildbane („paark pro sua venatione“), hvor saadan havde været i Kong Valdemars

Tid. Havde Kongen berøvet Nogen hans Gods, skulde den tilkommende Konge („rex futurus“) give ham passende Erstatning.

Saalænge een Konge levede og forblev i Danmark, maatte nogen anden aldrig vælges, og om Efterfølgeren maatte ikke indgaas nogen Forpligtelse eller Løfte. Alle Privilegier, hvad enten de tilkom Gøjstlige, Riddere og Svende, Stæder, Kjøpinger, Birk eller hvilken-somhelst Andre, skulde stadfæstes uden anden Betaling end sædvanligt Skriversalair. Kongen skulde holde Kong Valdemars Love, og hvis der i disse fandtes Mangel, maatte den afhjælpes ved Rigets Kyndige og Landets Stormænd („meliores regni“) paa Parlamentet. Skibsleding kunde kun udbydes i øjensynligt Nødstilfælde efter Biskoppernes og Stormændenes Raad.

Det aarlige Parlament skulde holdes i Nyborg 14 Dage før Sct. Hansdag. Nye Love kunde kun vedtages paa næste Rigsdag med hele Rigets Samtykke, men paa denne kunde da Kongen med Prælaternes og Stormændenes Samtykke i enhver Henseende forandre de vedtagne Artikler, ganske som i Christophers Haandfæstning forbeholdt.

Medens der i denne Forening tales om den „tilkommende“ Konge, optræder dog ved den deri optagne Forsikring Valdemar som Konge med Grev Gert ved Siden, idet der for Overholdelsen tilsiges yderligere Borgen paa den forestaaende Rigsdag, og Grev Gert erholdt herved en vis Hjemmel for sin egenmægtig indtagne Stilling som Rigsforstander.

Acten, der i Afskrift blev opbevaret ved Lunde Erkebispesæde med Hensyn til Tilsagnet om Bornholm, som dog kun i Udtrykkene afviger lidet fra Christophers Løfte¹¹⁴), blev fra Rigets Side medforseglet af Biskopperne Niels i Børglum, Peter i Odense, Jens i Ribe og Tyge i Viborg, samt af Sven¹¹⁵), der var valgt og

stadfæstet til Biskop i Aarhus. Antallet af de verdslige Herrer, der til Bekræftelse have hængt deres Segl under Acten af 7de Juni 1326, er ikke lidet større, end under den af 25de Januar 1320, og det er tildels andre Navne. Først staar Laurids Jønsson, forhen Drost, der ifølge Overenskomsten i Sønderborg¹⁰⁵⁾ maa antages at have erholdt Langeland¹¹⁶⁾, hvormed han forenede Besiddelsen af Ærø¹¹⁷⁾. Han var aabenbart da den fornemste Lægmand i Danmark udenfor Fyrstestanden, og efter ham følge Everstenerne, den ældre Albert og den yngre Ludvig „Albrictson“. Efter dem forseglede den gamle Hr. Niels Brock af Hylke, senere af Horsens, der i 1314 havde været dømt til Fortabelse af Liv og Gods, men var udvandret til Sverige, hvor han havde sluttet sig til Christopher, og hvorfra han var vendt tilbage allerede ifølge den Amnesti, der blev given de uddrevne („expulsis“) ved Christophers Haandfæstning Art. 16 og nu gjentoges ved Valdemars Haandfæstning Art. 14¹¹⁸⁾. Ogsaa Sønnen den yngre Hr. Njels Brock til Hikkebjerg¹¹⁹⁾ har medbeseglet, men langt nedenfor Faderen. Umiddelbart efter denne følger derimod Njels Skaaning, der ogsaa havde medbeseglet Christophers Haandfæstning, men nu var bleven Marsk. I Følge med disse fornemme Mænds Navne komme Eriks, Abels og Valdemars. Denne Plads tyder hen paa anseelig Byrd, og alt lader formode, at her nævnes 3 Brødre, eller maaske 2 Brødre og en Søn af en af disse, nær beslægtede med Kongehuset. En Abel fremtræder senere under Kampen mellem Jyderne og Holstenerne, og har været antaget for en uægte Søn af Kong Christopher I, men om denne Opgivelse end neppe kan fastholdes, er det dog af andre Grunde rimeligt, at disse Mænd, blandt hvilke Abel vist er identisk med den Abel, der vel som yngst af Underskriverne nævnes sidst i Forliget af 1313

(Rep. 1024—25, Huitf. S. 367), vare i Slægt med Kongehuset¹²⁰). Laurencius Lafrinson, der nævnes kort efter unge Hr. Njels Brock, er vistnok den Abildgaard, der i 1314 og 1320 delte Skjebne med Hr. Niels Brock af Hylke og i 1334 var Hovedsmand paa Koldinghus¹²¹). Han saa nu i 1326 Slægtens Tanke om de jyske Hertugers Ophøjelse paa den danske Kongetrone fyldestgjort, men uden at Formaalet, Sønderjyllands umiddelbare Forening med Kongeriget, derved opnaaedes. Efter ham følger Ebbe Galt af en jysk Slægt, i hvilken dette Fornavn nedarvedes gennem Aarhundreder¹²²).

Da Njels Olufsen som Drost den 6te Juli 1314 paa Viborg Landsting hændede Vorthæls Dom over Oprørerne, navnlig Hr. Njels Brock og Abildgaarderne, mødte hans jyske Frænder frem paa Thinge. Til disse maa vistnok navnlig henføres: Strange Esgesøn, Oluf Esgesøn, Anders Esgesøn og Esger Frost. Christopher II's Valg i Viborg den 25de Januar 1320 er, som til dels foran bemærket, ikke medbeseglet ved nogen af disse Mænd, hvilket stemmer med, at Njels Olufsen vistnok var deres Frænde. Den nye Konges Valg i Viborg den 7de Juni 1326 siges derimod medbeseglet af Strange Esgesen. Det var en mægtig Slægt, vistnok udgaaet fra Aars Herred¹²³).

Foran Strange Esgesøn nævnes ved Beseglingen af det nye Kongevalg Peter Grubbe. Denne Orden iagttoges ogsaa ved Forløftet af 5te August 1316¹²⁴). Petrus Wæther var en Ulfeld¹²⁵).

Af de i Valgakten optagne Bekræftelser fremgaar, at Magten i Jylland og Fyn allerede var i Grev Gerts Haand, og det var ogsaa ham, der i eget og Barnekongens Navn lovede paa den kommende Rigsdag yderligere at tilfredsstille Ønskerne, men forinden denne kunde afholdes, stod Kampen om Sjælland endnu til-

bage, og i denne Henseende havde Christopher ikke været uvirksom.

Kongen var herved henvist til de Midler, han selv var raadig over, og den Understøttelse, han havde betinget sig af Venden og Pommern, navnlig sine Lensmænd i Rostok og Rygen, og da der ikke var Tid at bortgive, naar han skulde sikre sig Vordingborg, forinden den faldt i Holstenernes Hænder, kunde der ikke være Tale om da at søge Hjælp hos Svigersønnen i Brandenburg eller dennes Fader i Bajern, om de ellers havde været i Stand til eller villige til at yde Christopher Bistand, hvilket i alt Fald Brandenburg netop for Øieblikket var aldeles ude af Stand til¹²⁶). Det var dog en for den Tid meget betydelig Hærstyrke, meer end 1000 fuldrustedede og sværtbevæbnede Mænd paa Strids-gangere¹²⁷), som af Navn var til Christophers Raadighed, efterat han havde naaet Vordingborg, og de, der undte ham vel, raadede ham vistnok med Rette til strax at angribe Modstandernes Hær, der søgte at indeslutte ham i Vordingborg og bestod af Holstenerne og de med dem forbundne Danske. Til disse var nu Knud Porse stødt. Det norske Raad havde højlig misbilliget, at Rigets Midler og Kongehusets Værdigjenstande vare blevne misbrugte til denne dristige Eventyrers Forsøg paa i 1322—23 at bemægtige sig Skaane. Det havde derfor i Februar 1323 udelukket Hertuginde Ingeborg fra enhver Andel i Rigets Styrelse og indsat Hr. Erling Vidkunsson til Rigsforstander. Knud Porse forblev dog i nogen Tid Hovedsmand paa Varberg og Bestyrer af Hærtugindens svenske Besiddelser¹²⁸). Skøndt han tidligere var bleven optagen i det svenske Raad, havde imidlertid dettes andre Medlemmer allerede i 1322 forenet sig mod ham, men da man med væbnet Haand søgte at fratage ham Axevalla og Hune-hals, bleve Angriberne med Tab kastede tilbage¹²⁹), og

de paa Kattegat farende Handelsskibe bleve et let Bytte for Hr. Knuds Sørøveri¹³⁰). Først den 14de Februar 1326 ordnedes i Skara ved mindelig Overenskomst med det svenske Raad hans og Hertugindeus Forhold til Sverige. Han skulde senest i Juni s. A. forlade Sverige, men maatte ikke, inden han forlod Landet, begynde nogen Feide mod Kong Christopher. Sit Gods i Landet beholdt han. Hertugindeus skulde inden 1. Maj udlevere Hunehals, men tilsagdes 3000 Mark Sølv til at betale sin Gjæld med. Hendeus Morgengave (Axevalla, Værmeland og 5 Herreder i Vestergötland) ombyttedes med Gods i Vestmanland, men hun beholdt alt andet Jordegods, som Hertug Erik havde givet hende, og først efter Knud Porseus Død inddroges Varberg under Sverige¹³¹). I Sommeren 1326 optræder da Knud Porse i Sjælland, sluttende sig til sin gamle Forbundsfælle Ludvig Albrechtsøn, og Detmar fremhæver den Bistand, han ydede ved Kongens Fordrivelse. Denne Bistand har dog neppe alene bestaaet i Vaabenfærd, men Henrik af Meklenborg, der som ovenanført i 1321 havde sikret sin Søn Alberts Ægteskab med Hertuginde Ingeborgs Datter Eufemia, kunde heller ikke nu optræde fjendtligt mod Knud Porse. Allerede af denne Grund maatte han holde Christopher fra at benytte den Overvægt, han havde og hver Dag kunde vente forøget, saafremt hans Lensmænd havde været ham tro¹³²). Dette var imidlertid ingenlunde Tilfældet. Vartislav, der, efter at være bleven forlenet med Fyrstendømmet Rygen, skyldte Christopher Lensfølge deraf, holdt sig tilbage, og da han var bleven vidende om Kongevalget i Viborg, sendte han Lønbud med sit Segl til Grev Gert og den nyvalgte Konge samt de danske Stormænd for fra denne Side at sikre sig den nys meddelte Forlening¹³³). Vartislavs Udsendinge forhandlede med Grev Gert og de danske Stormænd

paa Sjælland. Efterat Kongevalget i Viborg var foregaaet, og Ludvig Albrechtsøn foreløbig bleven belønnet ved Forlening med Viborg og Landstingets Styrelse¹³⁴), gjorde nemlig Forholdene paa Sjælland Krav paa Grev Gerts Virksomhed. Den 22de Juni vare Henrik af Meklenborg og Hans af Werle gaaede Grønsund ind, og de nævnte Fyrster benyttede da deres Herredømme over disse Farvande til at lade Mønboerne underkaste sig dem som Panteherrer ifølge Panteforpligtelsen af 3die Maj¹³⁵). Medens Christopher derefter stod raadvild i Vordingborg og ved Henrik af Meklenborg afholdtes fra at gaa angrebsvis frem, vare de 3 holstenske Grever — Adolph af „Schowenborg“ havde sluttet sig ganske til Grev Gert — komne til Kjøbenhavn, hvor de den 4de Juli lode udfærdige en kongelig, af Laurids Jonsson som Drost og Ludvig Albrechtsøn som Marsk bevidnet Stadfæstelse af Stralsundernes, Gripswaldernes, Tanklammernes og Demminernes Privilegier i Danmark¹³⁶) og rimeligvis modtoges Fyrst Vartislavs Henvendelse gennem hans afsendte Lønbud. Disse erholdt den venligste Modtagelse, og der blev indledet Forhandling om et Ægteskab mellem Vartislavs ældste Søn Bugislav og den slesvigske Valdemars Søster Helveg. Da Vartislav imidlertid afgik ved Døden allerede den 1ste August, forinden disse Forhandlinger afsluttedes ved nogen endelig Bekræftelse, udvirkede hans Udsendinge, der vare forblevne i Danmark, hvor der den 26de Juli i Roskilde indrømmedes Gripswalderne nye Handelsrettigheder¹³⁷), at Tilsagnet om, at den nye Konge i Danmark, Valdemar, skulde opretholde den Afdødes Forlening med Fyrstendømmet Rygen, gik over til en Forlening af hans Arvinger med hele dette Fyrstendømme, saaledes som Faderen havde havt det¹³⁸). Hvorvidt Valdemars egen Kongestilling kunde opretholdes, har dog formodentlig mest været afhængigt af

Ludvig Albrechtsøn, der bød over en ikke ringe Landstyrke mellem Taarnborg og Vordingborg og saaledes forsaavidt holdt Christopher indesluttet her. Hr. Ludvig og hans Arvinger forlenedes derfor i Roskilde den 5te Juli som vedvarende Besiddelse („perpetuo possidenda“) med Almindsyssel, Kolding, Jellingsyssel, Ribe med Mønten, Tolden og Møllerne, Malt og Gjørding Herreder med Birkerne og al Kronens og Kongelig Rettighed, og den kongelige Udfærdigelse medforsegledes saavel af de 3 holstenske Grever som af de danske Stormænd, Erkebiskoppen og Biskopperne, Prioren i Antvorskov og Abbeden i Ringsted, Drosten Laurids Jonsøn, Knud Porse, Niels Brock (baade den ældre og yngre), ikke faa andre navnlig skaanske og jyske Riddere — dog ikke Strange Esgeesen, eller, saavidt skønnes, nogen af hans nærmeste Slægt — men derimod af Ebbe Galt, samt enkelte Væbnere, navnlig Jens Due¹³⁹). Denne store Besiddelse sluttede sig godt til Haderlevshus, som Ludvig Albrechtsøn allerede havde i Hænde, forsaavidt han fremdeles beholdt denne Borg, og de holstenske Grever kunde nu være sikre paa, at ved hans udholdende Bistand var Christophers Hær ved Vordingborg indesluttet fra Landsiden. Grev Gert gik nu fra Kjøbenhavn med Flaaden til Bøgestrømmen og indgik paa Bogø, vistnok allerede den 13de Juli, i Valdemars Navn en Overenskomst med Henrik af Meklenborg, hvorefter denne mod en Udbetaling af 3000 Mark Sølv skulde opgive at tjene den forrige Konge Christopher, men beholde Rostok som Len, hvorimod hans Andel i Pantebesiddelsen af Møn og Falster skulde kunne indløses til den danske Krone. Den 14de Juli sluttede Grev Gert, ligeledes paa Bogø, paa Valdemars Vegne Forbund med Stralsund paa 5 Aar og tilsagde Erstatning for Overlast, Christopher havde tilføjet denne Stads Indbyggere¹⁴⁰). Det faldt nu ikke Henrik af

Meklenborg vanskeligt at overtøde Christopher om, at dør for ham ikke var andet at gjøre end snarest at drage sin Hær ud af den Fælde, hvori han var nærved at blive indesluttet til Lands og Vands¹⁴¹), men den kortsynede Konge havde saa sløvt et Blik for de meklenborgske Rænker, at han, saasnart han var kommen tilbage til Rostok, efter i Vordingborg at have efterladt en ikke liden Besætning, den 6te August forlenede Henrik af Meklenborg og de tvende Fyrster af Werle med Fyrstendømmet Rygen, deri udtrykkelig indbefattet Stralsund, Barth og Tribusees¹⁴²), dels for saaledes at straffe Vartislavs Sønner for Faderens Frafald, dels vel ogsaa for at imødekomme de store Slægter omkring Barth, Grimme og Loisitz, der foretrak Tilslutning til Meklenborg fremfor at underkaste sig pommersk Herredømme. Meklenborgerne erobrede nu ogsaa Stæderne Barth og Grimme og formaaede Staden Loisitz til Overgivelse til sig, hvorimod Borgen ved sidstnævnte Stad med stor Tapperhed hævdedes af Reinfrid Pentz for Vartislavs Sønner¹⁴³). Medens saaledes den langvarige Strid mellem Meklenborg og Pommern om Fyrstendømmet Rygens Bestanddele paa Fastlandet indlededes, formaaede Grev Gert den sachsiske Ridder, der havde Vordingborg inde for Kong Christopher, til at overgive sig dette vigtige Slot mod at faa Segeberg i Besiddelse som Pant for 4000 Mark, men da de korte Efteraarsdage kom, lod Greven dette faste Slot storme ved et pludseligt Overfald i Nattens Mørke og Panteherrens Besætning kaste ud¹⁴⁴). Saaledes holdt Grev Gert mest af at betale sin Gjæld.

Imidlertid var han nu Herre i Danmark, og den ordentlige Rigsdag var længst afholdt i Nyborg til Besegling af Rigets faktiske Opløsning.

3.

Det var væsentligst Grev Gert, der ved at forene de holstenske, sønderjydske, nørrejydske, fynske og skaanske Stridskræfter, samt ved sine Underhandlinger med de vendiske og pommerske Fyrster og Stæder havde trængt Kong Christopher ud af hans fædrene Rige, og det var ham, som erholdt den største Belønning i Nyborg, hvor Rigets Stormænd sees allerede den 10de August at være mødte frem paa Danehof eller „parlamentum generale“¹⁴⁵).

Af tyske Fyrster kom foruden de tre holstenske Grever to Grever af Schwerin, en Greve af Werningerode og en Greve af Swalenbergh tilstede, hvorhos foran for disse nævnes Hertug Albrecht af Sachsen¹⁴⁶). Paa Vor Frue Dyres Dag (15de August) 1326 forlenede da Kong Valdemar, „forhen Hertug af Jylland“, sin kære Onkel Grev Gert og hans lovlige Arvinger for evig Tid („perpetuis temporibus“) med hele Hertugdømmet Jylland i dets fulde Udstrækning, indbefattet Borge, Stæder, Øer og Havne, som fyrsteligt Fanelen, der medførte Retshaandhævelsen med al kongelig Ret, Herskabsretten („dominio utili et directo“) og andre Værdigheder og Indtægter, dog at Overhøjheden „jure superioris dominii seu in pfeudationis duntaxat reservato“ forblev hos Kongen og hans Efterfølgere „nostris“ som Lensherre, saaledes at paa Arvingernes Begjæring Forlening ikke kunde nægtes. Derhos overlod Kongen Hertugerne alle Kongens Mænd i Bispedømmet Slesvig og lovede at indsætte og opretholde den nye Hertug og hans Arvinger i virkelig Besiddelse af Hertugdømmet Jylland med alt Tilliggende, idet han for sig og Tronarvinger gav Afkald paa alt forommeldte med det ovennævnte Forbehold. I Patentet paaberaabes Raad og Samtykke af Erkebispem og Biskopperne samt af

de verdslige Raadsherrer, navnlig Drosten Laurids Jonsson, Marsken Ludvig Albrechtsøn, Knud Porse og Johannes Offesen, hvorhos der den følgende Dag den 16de August 1326 udfærdigedes særlige Acter dels af Erkebispnen og Biskopperne med de fornævnte verdslige Stormænd, dels af Drosten og Marsken i Forening med 34 andre verdslige Herrer, deriblandt ogsaa Strange Esgyson og Esgy Frost, indeholdende Besværinger over den forrige Konge Christophers vilkaarlige Udsugelser, fra hvilke de ifølge Drostens og Marskens samt alle de nævnte verdslige Herrer's Anstiftelse vare blevne befriede ved Grev Gert, hvorfor de gave deres Samtykke til, at den forrige Hertug af Jylland, som nuværende dansk Konge, forlenede Grev Gert og rette Arvinger med Hertugdømmet Jylland, hvilket saaledes overførtes paa ham som en Rigets Fyrste og tro samværdig Vasal¹⁴⁷).

Skjøndt dette Lensbrev ikke fik nogen directe vedvarende Gyldighed, da Hertug Valdemar senere nedlagde Kongekronen og vendte tilbage til sin Stilling som jydsk Hertug, har dog vistnok den Omstændighed, at det jydsk Hertugdømme saaledes holdtes ude fra den danske Konges umiddelbare Besiddelse, fremkaldt Forestillingen om, at der ved denne Lejlighed skulde være vedtaget en Bestemmelse om, at ved Valdemars Valg til Konge „Hertugdømmet Sønderjylland“ ikke skulde blive sat i saadant Forbindelsesforhold til Kongeriget Danmark, at een Personlighed som Landsherre udøvede Herskabsmagten over begge. Det kan vel ogsaa være, at dette Tilsagn, der neppe har været de Danske bevidst, da disse tilbøde Hertug Adolph Kronen, for at Fyrstendømmet kunde forenes med Riget, dog har været optaget i et af de Aktstykker, som udfærdigedes ved Valdemars Valg til Konge, hvorfra det er anført i det Revers af 28de Juni 1448, hvorved Grev

Christian af Oldenborg lovede, at, hvis han valgtes til Konge i Danmark, Hertugdømmet Slesvig ikke skulde inddrages under Kronen, men forblive et fra Kongekronen adskilt Land, men det kan dog bemærkes, at denne Tilsikring ikke nu findes i Valdemars Haandfæstning, medens den er gjentagen i Christians Udfærdigelse den 1ste September 1448 (Privl. d. Ritterschaft S. 24—28)¹⁴⁸).

Den 16de August stadfæstede den nye Konge det slesvigske Domkapitels Privilegier, ligesom lignende Stadfæstelser allerede vare eller samtidig og senere bleve udfærdigede for andre danske Capitlers, Klosterses og Kjøbstæders Vedkommende, og Kongen under 14de December i Ribe tillagde det slesvigske Capitel Kongens Sagefald, 40 Marks Bøder indbefattede, og stadfæstede de slesvigske Borgeres Frihed for Bygjæld, Arnegjæld og andre Skatter¹⁴⁹). Der foregik saaledes ved det jyske Hertugdømmes Overgang fra Valdemar til Gerhard i 1326 ikke saa stor Forandring i Hertugdømmets Begreb, som Udtrykkene i Patentet kunde forlede til at antage, og navnlig maa Kronens Rettigheder i Slesvig By samt over selve Bispedømmet, over Frisland og Als¹⁵⁰) antages at være forblevne uforandrede. Derimod erholdt Grev Gert, der vistnok var i faktisk Besiddelse af Gottorp, nu gjennem sin nye Hertugstilling en berettiget Adkomst til denne vigtige Borg, som han synes at have vedblevet at have inde, ogsaa efterat han havde opgivet det jyske Hertugdømme¹⁵¹).

Medens Grev Gert saaledes sørgede for sig selv, kunde de Krav ikke oversees, som ogsaa Grev Johan havde erhvervet sig ved den af ham ydede saa kraftige Hjælp mod sin kongelige Broder. Grev Johan havde imidlertid heller ikke forsømt at sørge for sin egen Interesse, idet han allerede før Rigsdagen i Nyborg havde besat Femern og der var bleven enig med Be-

boerne om adskillige formildende Ændringer i den af Christopher i December 1320 samtykte Landret. Han havde derfor udfærdiget en Forsikringsact eller „Handfeste“ indeholdende disse Ændringer og erholdt under 15de August 1326 i Nyborg Tiltrædelse til denne Forsikring af Kong Valdemar, Hertug Gert og Grev Alf af Schauenborg, medens Drost Laurids Jonssen, Marsk Ludvig „Alberson“, Ridder Knud Pors og flere holstenske Riddere underskreve til Vitterlighed¹⁵²). Det kan heller ikke betvivles, at Grev Johan fra Femern af har bemægtiget sig Lolland, men det er ingenlunde ganske klart, om han paa denne Tid er kommen, og hvor længe han har været i virkelig Besiddelse af Falster¹⁵³), der stod i saa nøje Forhold til Venden, hvor Kong Christopher opholdt sig, og Warnemünde.

I sin Underskrift paa den femernske „Handfeste“ kaldes Knud Porse „von“ Danmark, og det er rigtigt, at han, efter at være udelukket fra Sverige, nu var domicilieret i Danmark. Han var endnu kun Ridder og betegnes ogsaa saaledes ved sin ovenanførte Underskrift. Hans Forhold til Hertuginde Ingeborg havde imidlertid en saadan Styrke, at hun afslog Grev Johans Haand, da denne, efter at have mistet sin første Hustru Catharina af Glogau, bejlede til hende¹⁵⁴). Sønderhalland og Samsø fik Knud Porse upaatvivlelig først som Tjenestelen, men udvirkede allerede i 1326 sit Lensbrev ombyttet med et nyt uden Tjeneste, og er han ventelig i dette Brev kaldt Hertug, en Benævnelse, hvorefter han betjener sig, da han den 28de Marts 1327 gav Indbyggerne i sin „nye Stad“ Halmstad Privilegier, ligesom ogsaa, da han den 15de Juni s. A. i Kongelf indgik en fuldstændig Sone med det norske Rigsraad om alt, hvad der hidtil havde været dem imellem. Det har formentlig været ham om at gjøre, saavel at være udsonet med Norge, som at kunne føre Hertugtitlen

forinden hans Formæling med Hertuginde Ingeborg, hvilken fejredes paa Varberg Slot den 21de s. M., og i Juli Maaned s. A. maatte han i Nyborg tilbyde at tilbagelevere sit sidste Forleningsbrev, hvis Grev Gert fordrede det — et Tilbud, som dog ikke sees at være blevet benyttet¹⁵⁵). Knud Porse opholdt sig i den derefter nærmest følgende Tid mest i Sjælland, hvor han satte sig i Besiddelse af Søborg, Holbæk og Kallundborg og snart i Forening med sin gamle Fælle Ludvig Albrechtsøn indledede en selvstændig Politik, der ogsaa fremtraadte syd for Østersøen¹⁵⁶).

Forinden Forholdene her omhandles, bør det dog nævnes, at Drosten Laurids Jonsen, hvem Christopher havde nægtet at anerkjende som berettiget til Besiddelsen af Ærø¹¹⁷), og som ifølge Overenskomsten paa Sønderborg havde faaet Tranekær, efterat Kongen var fordreven, holdt sig i Besiddelsen af Ærø og Langeland, indtil han under 3die Marts 1331 i Forening med sine Venner Hr. Esger Frost, Laurids Truedsøn, Anders Augheson, Johannes Bjørnson, Paul Glop og sine Sønner Jens og Peter indgik Overenskomst med Hertug Valdemar ved Grev Gert, saaledes at deres Besiddelser i de nævnte Fyrsters Lande skulde være disse undergivne, hvorhos Grev Gert skulde erholde Ærø i Pant for 1000 Mark rent Sølv, men Spørgsmaalet om Langeland skulde afgøres ved Voldgiftsmænd (Herrerne Doso Bloc og Abel samt Væbnerne Laurids Truedsøn og Johan Bjørnson), men Landet med Tranekær Borg imidlertid skulde forblive hos Laurids Jonsen, dog under de nævnte Fyrsters Herredømme¹⁵⁷).

Det er ovenfor anført, at Fyrst Vartislav af Pommern og Rygen den 1ste August 1326 var afgaaet ved Døden, og at Christopher, der med faa Ledsagere opholdt sig i Rostok, allerede den 6te samme Maaned forlenede Henrik af Meklenborg og Fyrsterne af Werle med

Fyrstendømmet Rygen, samt at disse vendiske Fyrster derefter bemægtigede sig Barth og Grimme samt Staden Loisitz ved Pene, hvorimod Borgen sammesteds holdtes for Vartislavs Sønner af Reinfrid Pentz¹⁵⁸). Fyrst Vartislav døde i Stralsund, men havde paa sit yderste anmodet Borgerne i Gripswald om at lade sin ældste Søn Bugislav, der opholdt sig i den østlige Del af Vartislavs Besiddelser, føre til sin Sotteseng, og da Budskabet om Faderens Død naaede Sønnen i Gripswald, forblev denne der, hvorhen ogsaa Moderen, hvis Nedkomst forestod, afhentedes, saaledes at den tredie og yngste Søn, der opkaldtes efter Faderen, der saa Dagens Lys¹⁵⁹). Gripswalderne optog nu de 3 Sønners Sag og forbandt sig i deres Interesse navnlig med Stæderne Stralsund og Demmin, saa at de, tildels ved Understøttelse af Vasallerne hinsides Svinen, kunde afvise de Fredstilbud, der fremsattes af de vendiske Fyrster, som holdt Reinfrid Pentz blokeret i Borgen ved Loisitz, og oppebie den Undsætning ved Grev Gert, der fra Danmark allerede under 17de August var tilsagt dem¹⁶⁰). Medens nu Kong Valdemar med sin Moder og Abel opholdt sig i Sønderborg¹⁵⁰), drog Grev Gert paa Danmarks Riges Vegne med 600 sværtbevæbnede til Stralsund, hvor han anerkjendtes som Formynder („tutor“) for de unge Fyrster og, efter at være hyldet af Vasallerne paa Rygen, tilsagde disse sine Myndlinge Forlening med Fyrstendømmet. Han indtog strax de vendiske Fyrsters Lejr for Loisitz, men sluttede derefter Vaabenstilstand med dem til St. Hansdag 1327 og forlod henimod Midten af October Venden og Fyrstendømmet Rygen efter der at have efterladt Ridderen Frederik Post med 45 sværtbevæbnede fra Holsten og Westphalen¹⁵⁹), hvorhos der forinden i Stralsund under 5te October vare udfærdigede Acter, hvorved Kong Valdemar erklærede sig for Formynder for Vartislavs to ældste

Sønner, men indsatte Grev Gert til Høvedsmand over Fyrstendømmet Rygen og tilsagde, at han Kongen vilde forsvare Stralsund og Fyrstendømmet Rygen, saa længe de sluttede sig til ham. Samtidig udfærdigedes Privilegier for Stralsunderne paa de skaanske Markeder¹⁶¹). Endelig udstedte Grev Gert under 9de October, med Grev Adolf af Schowenborg og Knud Porse som Vidner, i sin Egenskab som dansk Rigsforstander en Forsikring om at ville beskytte og forsvare Stralsund og hele Fyrstendømmet Rygen og dets Indbyggere samt opretholde deres Privilegier¹⁶²).

Det var Gripvaldernes Overbevisning, at Grev Gert efterat have gjort sig til Herre over den Lejr, hvorfra de vendiske Fyrster truede Borgen i Loisitz, med Lethed kunde have bemægtiget sig selve Byen, der var i deres Besiddelse, men at han af personlige Hensyn undlod dette og sluttede den førnævnte Vaabenstilstand til St. Hansdag 1327. Det er ogsaa rimeligt, at Grev Gert, der var gift med Sofie af Werle, havde mere tilovers for hendes nærmeste Frænder, end for de pommerske Stæder og deres Medforbundne i Fyrstendømmet Rygen. Det var dog lykkedes Gripswalderne tildels hemmelig at forsyne Reinfrid Pentz paa Borgen med fornøden Proviant, og da Staden Loisitz ikke overholdt Vaabenstilstanden, indtog de forbundne Stæder (Gripswald, Stralsund, Demmin og Tanglin) i Forening med Borgens Besætning under Reinfrid Pentz den 13de Marts 1327 Byen Loisitz, som de senere overlode Hr. Henrik Moltzan¹⁶³). Grev Gert havde i det hele ikke ublandet Glæde af sit Tog til Rygen. Hans Capellan Conrad Weiss var vel bleven præsenteret til det ledige Sognekalde i Stralsund, men de vendiske Fyrster paaberaabte sig deres Forlening med det rygiske Fyrstendømme, hvorunder Stralsund hørte, og præsenterede derimod Martin Dotenberch til det ledige Kalde. I den mellem de to Concurrenter

førte Strid udviklede da Conrad Weiss, at vel havde Kong Valdemar og Grev Gert været udnævnte som Formyndere for Fyrst Vartislavs Sønner, men at de begge vare inhabile til et saadant Hverv, da Valdemar var et Barn og Grev Gert „stod under Excommunication“, hvorfor Grev Borchård af Swalenberch og Frederik Post vare traadte i deres Sted, fra hvem hans Præsentation med Tilladelse af Kong Valdemar og Grev Gert var udgaaet¹⁶⁴). Grev Gert holdt ej heller sit Løfte om at sende Hjælp fra Danmark, naar Vaabenstilstanden udløb til St. Hansdag 1327, og Stæderne valgte derfor Frederik Post til Overanfører for deres Lejetropper, men da Grev Gert endog forlængede Vaabenstilstanden med Fyrsterne paa 3 Aar, blev den pommerske Hertug Barnim indsat som Formynder for Vartislavs Sønner, og da Grev Gert forsøgte at tilvende sig Borgen i Gartz som sin personlige Besiddelse, synes ej heller dette at være lykkedes ham¹⁶⁵). Derimod erholdt Reinfrid Pentz og Putbuzerne 1ste November 1327 Pant i hele Øen Rygen for 6600 Mark stralsundsk Mønt, og ved Freden i Broderstorp 27de Juni 1328 gave Henrik af Meklenborg og Fyrsterne af Werle Afkald paa hele Fyrstendømmet Rygen til Fordel for Vartislavs Sønner, som i 1348 opnaaede kejserlig Forlening dermed. Henrik af Meklenborg erholdt dog en Affindelsessum af 31,000 Mark Sølv, formentlig paa Grund af Slægtens cognatiske Arvefordringer¹⁶⁶). For Danmark var Fyrstendømmet Rygen saaledes tabt, undtagen forsaavidt Roskilde Bispestol fastholdt sin Stilling paa Øen indtil Reformationen, og Kronens deraf udledede Rettigheder først bortfaldt ved Freden i Roskilde 1658¹⁶⁷).

4.

Det synes, at den unge Valdemar, skjøndt Konge af Danmark, har følt sig hendragen til de Punkter, i hvis Nærhed hans nye Kongerige stødte op til hans gamle Hertugdømme, og maaske trykket af sin herskesyge Morbroders overlegne Optræden, saa at han, der selv henhørte til et Hus, som ikke fornægtede sin danske Nationalitet, ikke var utilbøjelig til at slutte sig til Stormænd af dansk Byrd. Som saadan maa vistnok hans Farbroder Abel Valdemarsøn, der havde været hos ham i Sønderborg i Efteraaret 1326, betragtes¹⁵⁰). Senere finde vi den unge Konge i Varde og Ribe, ledsaget af Ludvig Albrechtsøn¹⁶⁸), og da han var i Varde den 13de November og endnu i Ribe den 20de December, synes han saaledes at have opholdt sig i denne Egn mindst i 5 Uger. Egnen om Varde og vistnok ogsaa Vardehus tilhørte dengang Grev Johan af Holsten¹⁶⁹), men Malt og Gjørding Herreder vare med Ribe bortforlenede til Ludvig Albrechtsøn¹⁷⁰), saa at denne havde god Anledning til at ledsage den unge Konge til Varde. At Ludvig Albrechtsøn, der var den mægtigste Mand i Nørrejylland og Skaane¹⁷¹), er traadt i nært Forhold til Grev Johan, synes at fremgaa af de senere Begivenheder, og da den unge Konge, kort efter at han havde forladt Ribe Egnen og deltaget i Danehoffet i Nyborg (Ersl. Rep. 1466—7), optræder i Kallundborg¹⁷²), som vistnok allerede dengang var i Knud Porses Besiddelse, er det rimeligt, at Ludvig Albrechtsøn har søgt at indlede eller befæste et godt Forhold mellem Kongen og denne sin gamle Bundsforvandte, der ligeledes stod i nøje Forhold til Grev Johan, som overværede hans den 21de Juni næste Aar afholdte Bryllup¹⁷³).

Den 13de Januar 1327 døde Biskop Jens Hee i Ribe. Hans Eftermand blev Magister Jacob Splitaf af

adelig Byrd vistnok fra Aarhus Egnen, hvor han senere skødede Aarhus Capitel en Gaard i Skaade¹⁷⁴). Han var nøje knyttet til Biskop Sven i Aarhus, der som Lector i Næstved havde været Erik Menveds Skriftefader og en af Executorerne af hans Testamente¹⁷⁵). Hverken Biskop Sven, der længe havde været electus, eller Magister Splitaf mødte nogen Vanskelighed i Avignon, hvor den gamle Kongefjende Jens Grand var død den 29de Maj s. A. ¹⁷⁶). Begge de nye Biskopper have uden Tvivl staaet i nøje Forbindelse med Erik Menveds gamle Vicekantsler Broder Degn¹⁷⁷), der omkring sit Herresæde syd for Lading Sø¹⁷⁸) havde samlet store sammenhængende Besiddelser, som efter hans Død tilfaldt Aarhus Domcapitel, mod hvilket han ogsaa tidligere havde vist sin Gavmildhed¹⁷⁹), og hvor han selv havde et Canonicat. Skjøndt det var klart, i hvilken Retning Broder Degn maatte ønske, at Aarhus og Ribe Biskopper, der beklædte Sæder, hvis Ihændehavere fra Bispestolenes Oprettelse af næsten altid havde staaet i det loyaleste Forhold til det danske Kongedømme, i den nærmeste Fremtid skulde optræde, behøvedes der dog Tid til at forberede en saadan Optræden, og i hvert Fald maatte man oppebie, hvorledes Udfaldet blev af det store Forehavende, hvorpaa den ældre danske Kongeslægts fornemste Støtte i Udlandet Ludvig af Bajern nu havde indladt sig.

Allerede under 7de September 1325 havde Ludvig og Frederik af Østrig indgaaet en hemmelig Overenskomst om Regjering i Fællesskab¹⁸⁰), og skjøndt denne ingensinde kom til Udførelse, var det dog efter Forhandling med Frederik, at Ludvig i Vaaren 1327 gennem Graubünden drog ind i Italien, hvor Dante ved sit Skrift om Monarchiet havde forberedt en gunstig Stemning for ham¹⁸¹). I Begyndelsen af Maj naaede han Como, ledsaget af sin anden Hustru Margaretha, hvem han i

1323 havde ægtet, og hendes Fader Grev Vilhelm III af Holland og Hennegau samt 600 sværtbevæbnede Ryttere. Ved Pintsefesten 30te Maj 1327 kronedes Ludvig i Cathedralen i Milano med den lombardiske Jernkrone, og da Galeazzo Visconti tilbageholdt det tilsagte Krigsstyr, afsatte Ludvig ham den 6te Juli, lod ham med Søn og Brødre fængsle og indførte en republicansk Forfatning med et Raad af 24 Patricier under en kongelig Statholder. Henimod Slutningen af August drog han sydpaa og fandt Understøttelse hos Italiens ypperste Krigsmand Castruccio Castracani, Herre af Lucca og Pistoia¹⁸²). Efterat det rige Pisa havde maattet bøje sig for Ludvig og udrede 200,000 Gylden, blev Castruccio udnævnt til Rigsfyrste og Hertug af Lucca¹⁸³), medens han allerede i Januar 1328 havde ført Ludvig til Rom. Her slog Ludvig ham til Ridder og udnævnte ham til Pfalzgreve i Lateranet. Den 16de Januar 1328 kronedes og salvedes da i Peterskirken Ludvig og Margaretha, som kort efter fødte Sønnen Ludvig Romeren. Dagen efter udnævnte den nye Kejser Castruccio til Senator og Statholder i Rom.

Ludvig stod nu paa Tinden af sin Anseelse og Magt. Han tog sin Residents i Lateranet og ordnede der sit Cancelli, hvorfra han ogsaa udfærdigede Skrivelser og Diplomer til Tyskland. Herunder maa da høre den af Huitfeldt¹⁸⁴) anførte Monitorialskrivelse til Grev Gert, hvorefter Stridighederne mellem ham og Kong Christopher skulde afgøres af den saxiske Hertug samt de meklenborgske og pommerske Herrer, hvilke dog indskrænkede sig til at godkjende Grev Gerts Pantefordringer. Om dette Skridt saaledes ikke førte til noget Resultat, maa det dog have bidraget til at hæve Stemningen i Danmark, der nu mere og mere vendte sig til Fordel for Christopher, medens i 1327 Forholdene ganske havde stillet sig, som de ved Tronskiftet vare blevne ordnede.

Forholdene i Danmark og Holsten havde saaledes i 1327 været rolige. Ligesom Knud Porse, som oven anført, havde fejret sit Bilager, giftede ogsaa Grev Johan sig i andet Gifte med Mirizslave, Datter af Grev Nicolaus af Zwerin eller Wittemberg¹⁸⁵).

Da Kong Valdemar fra Ribe over Odense og Nyborg begav sig til Kallundborg, pantsatte han under 2den Februar, vistnok allerede paa Danehoffet i Nyborg, en Del af Sønderherred Dyrs med Æbeltoft og Grenaa samt Kongsgaarden paa sidstnævnte Sted til sin Marsk Erik Holk og Aage Iversøn¹⁸⁶). Palmesøndag 5te April og 8de s. M. finde vi ham med sin Marsk Ludvig Albrechtsøn i Roskilde¹⁸⁷), medens de holstenske Grever Gert, „Hertug og Formynder for Danmarks Rige“, og Johan førstnævnte Dag slutte Overenskomst med Hamborg og Lybek om et Aars Fredstilstand i Holsten¹⁸⁸). Allerede Skærtorsdag den 9de April vare dog Kong Valdemar og Hertug Gert samlede i Slesvig, hvor sidstnævnte gav Borgerne Skatteprivilegium, medens Kongen gav dem lignende Skattefrihed for deres Landejendomme¹⁸⁹). Efterat derpaa Grev Gert for Kong Valdemar med Greverne Johan og Adolf af Holsten i Rendsborg den 3die Maj¹⁹⁰) havde sikret sig væbnet Bistand af Hertug Erik af Saxen-Lauenborg, drog han til Pommern for at ordne Forholdet til Stæderne. Overenskomst blev sluttet med Stralsund, men var meget dyr, idet Raadet erholdt Anerkjendelse af, at der, foruden ældre Gjæld af mindre Beløb, skyldtes det 14,000 Mark og 60 Mark i Sundske Penge¹⁹¹). Snart derpaa indgik Kong Valdemar vistnok under Knud Porses Mægling i Kongelf en stedsevarende Overenskomst mellem Danmark og Norge med Sverige¹⁹²). Han besøgte derefter atter Ribe, hvor han med sin Marsk Ludvig Albrechtsøn som Vidne gav Capitlet Skattefrihed for dets Gods og 40 Marks Bøder¹⁹³).

I Juli Maaned overværede Kongen Danehoffet i Nyborg, thi det var vistnok ved at saadant, at Erik Valdemarsøn af Sverige tildømtes Arvegods efter sin Moder Erik Plougpenning's Datter Sophie¹⁹⁴), men iøvrigt var Kongen med Marsken ogsaa i Nyborg den 16de August, da han der gav Vejle Privilegier (Ersl. Rep. 1491). Ogsaa den saa længe henstaaende Sag om Erstatning til Lunde Erkestol for Jens Grands Fængsling¹⁹⁵) fandt nu sin Afslutning, idet der paa et Danehof i Helsingborg gaves Dom for, at Rodneherred tilhørte Jens Uffesen, og Væmundshøgherred undtagen Ystad derhos ifølge Hjemmelspligten for Rodneherred overdroges Erkestolen, som strax efter afkøbte Jens Uffesen Rodneherred¹⁹⁶). Grev Gert var i Sommerens Løb kommen hjem fra Venden, men synes at have været trykket af Pengesorger, idet han den 30te August paa Gottorp for 700 Mark Lybsk solgte Holmslen (mellem Ekernförde Fjord og Slien, med Flekkeby, Holm, Ghøteby og Haverkamp) til sin „famulus“ Hasso de Crummen-dike¹⁹⁷). Han mødte nu i Helsingborg paa Danehoffet tilligemed Rigets verdslige Stormænd Hertug Knud til Halland og Samsø, Laurids Jonsen, Ludvig Albrechtsøn Marsk, Peter Vendelbo forhen Marsk, Andreas Petersen af Alnetorp og mange flere, hvoriblandt Stig Andersen og Aage Hase, der nævnes sidst af Væbnerne¹⁹⁸). 12te December var Kong Valdemar i Hanherred paa Akersborg¹⁹⁹).

Medens saaledes det nye Kongedømme, støttet af de verdslige Stormænd, gjorde sig gjældende i Kongerigets hele Udstrækning, sad den forrige Konge i Rostok, tildels levende af, hvad han kunde faa ind paa Estlands gamle Skyld til hans afdøde Broder²⁰⁰). Det kunde dog ikke blive Christopher ubekjendt, at Stemningen i Danmark hos Gejstligheden og Bondestanden ikke fandt Behag i Forbundet med Holsten og de tidligere

uddrevne Kongemorderes eller deres Slægtningses Tilbagekomst til deres Godser²⁰¹). Begivenhederne i Danmark i 1328 skildres i det vistnok i Sommeren 1329 affattede Bodskvad

„Geme, plange moesto more
Dolorosa Dacia“ etc.

Dette er, som ogsaa antaget af Erslev i Hist. Tidskr. 6. R. VI, S. 397—99, skrevet, efterat Jydernes nedennævnte Tog i 1328 mod Gottorp var mislykkedes, og da det omhandler dette og ligger Begivenhederne nærmere end nogen anden Kilde, optages en Oversættelse her, medens de i historisk Henseende mærkeligste Stropher anføres i Noterne. Oversættelsen skyldes Dr. Ernst v. d. Recke.*)

I.

Suk med Skjel, lad Sorg dig hæрге,
Danmark, kummerfuld i Hu;
thi du har ei fulgdod Væрге,
og dit Mod dig svigter nu.
Gjævest Æt du været har,
vidt du Ry for Manddom bar;
Seir du tog, ned du slog
Verden om Hver, som kom,
og sig agted gild som du.

*) Det vilde neppe her være paa sin Plads at besvære denne Gjengivelse med et stort philologisk Apparat, hvilket rettere maa udsættes til en anden Leilighed. Blot bør det ikke her lades usagt, at Oversætteren skylder Professorerne Gertz og Erslev stor Tak for en Række af vigtige Læsemaader, der have klaret alle de til Dato uforstaaede Punkter i Texten. — De gamle Ordformer, som ere benyttede, forstaaes forhaabentlig let; blot bør bemærkes, at Rø er et gammelt Navn for Rygen. I Digtets Slutningslinier er „Ro“ brugt for „Glæde“ (gaudia), „faae“ i Betydningen „skaffe“ (donet).

II.

Dengang du med Hæder smykket
 blomstrende i Boldhed stod;
 glad og kæk og rig du bygged
 sikker paa dit faste Mod.
 Djærvelig du tvang med Sværd
 Sachsers og Lombarders Hær,
 Briters Skok, Venders Flok,
 Esters Strand, Holsters Land;
 Riger nok faldt dig for Fod.

III.

Som en Blomst for alle Riger
 høit du stod paa Ærens Tind;
 over Andres Grænsediger
 brød du da med Vælde ind.
 Erik, Drot med Herrens Tykke,
 Hærfærds Lykke, Lovens Hygge,
 gav dig Vagt, øget Magt,
 fremmed snild, røgted mild
 dig med Raad og kløgtigt Sind.

IV.

Efterfølger i den seier-
 kronede Kong Volmors Aand,
 til hvis Pris knap Ord man eier,
 han, som strakte vidt sin Haand, —
 var han retviis, ren af Sinde,
 Sandhed tro og Hovmods Fjende,
 straffed streng Oprørs Flæng,
 slog med Skræk Voldsmand fræk,
 vandred selv i Tugtens Baand.

V.

Nu er svundet, hvad oprundet
 var hos dig af Stort og Godt;
 til dig bundet blev kun fundet
 Vanheld end og Jammer blot.
 Fjern fra Seir, blandt Riger nu
 som et Vrag kun stander du,
 hovmodblændt, sindsforvendt,
 angestspændt, smudsig kjendt,
 svigefuld i Stort og Smaat.

VI.

Ingen Dyder, nu kun Lyder,
 Danmark, i dit Indre boer;

ei du byder dig og fryder
 dig til Kamp for Fædres Jord;
 ikkun Løgnen har du kjær;
 ikke Naaden længer værd,
 neder strakt i Foragt,
 knækket, svag, maa du spag
 see din Vaade vorde stor.

VII.

Tusind Plager nu dig følge,
 tusind Garn er om dig lagt;
 Ufred trindt paa Land og Bølge
 trænger dig med Overmagt.
 Ingen Hvile er dig ladt,
 ei ved Dag og ei ved Nat;
 Fjendevold, Avigskjold,
 Slag og Skud, Dødens Bud
 faaer med hver en Dag du bragt.

VIII.

Vid i Strækket har du rækket
 raadig før til Elbens Vand;
 siden stækket, mulmbedækket,
 knap du naaede Eidrens Rand.
 Sluttelig nu Sliens Flod
 som dit Landemærke stod;
 vegen tidt, Skridt for Skridt
 ind dig trang Grændse tvang:
 Aaen midt i Jyders Land.

IX.

Før Gud Herren har den Onde
 rebet Riget kort og smalt;
 mer end Hælvten af dets Grunde
 i hans Røverhænder faldt.
 Vendland tog han bort og Rø,
 Skaane saa og Sjællands Ø; —
 Falsters Land, Femerns Strand,
 Laalands Hegn, Holsters Egn,
 Sønderjylland, — tog han Alt.

X.

Fattig dig til Skue stilled
 din beskaarne Landemagt;
 som kvindagtig Vegheds Billed
 viser dig din Nutidsdragt:

Hovedhaaret altfor langt,
 Klædebonnet altfor trangt,
 drager ned, gjør dig led,
 varsler sandt, viser grant,
 hvad du inderst har i Agt.

XI.

Skjøgers prunkelystne Sæder,
 fra de Tydskes Land en Høst,
 ei de hjemmevante Klæder,
 er de danske Fruers Lyst:
 Kaaber, gule, folderige,
 Hatte, vide, rummelige,
 Ærmets Skrud tunget ud,
 Frynsers Bræm stukken frem,
 bærer deres Frækhed trøst.

XII.

Sygnør Hovedet, da lider
 dermed ogsaa hvert et Lem;
 Splittelse til alle Sider,
 ingen Trivsel vinder frem.
 Bisp hos os paa Næver slaaes,
 Krigsfolk og Drabanters Tros,
 løst i Tro, er trøsket Bro;
 Adelsblod fattes Mod;
 Skjænk og Gave blinder dem.

XIII.

Jacob Split kun, værd at prise
 Bispen udi Ribe Sted,
 og Hr. Sven derhos, den vise
 Aarhus Bisp at nævne med,
 Kirkens gode Styresmænd,
 hver af dem en Retfærds Ven,
 Sandhed god, fuld af Mod, —
 pleied Raad, øved Daad,
 bar for Alle Pris derved.

XIV.

Skal et Barn for Riget raade,
 da er det til Nød fordømt;
 naar det splittet staaer i Vaade,
 ødes det af Svig og Skrømt.
 Hvad har, Danmark, du i Hu?
 Ikkun Griskhed uden Blu,

Avind kun, Underfund,
Smiger led, Troløshed;
Lov og Ret fra dig er rømt.

XV.

Den, som var din Nøglekvinde,
nu for dig som Frue staaer;
lidet Lydfolk Vold kan vinde,
byder og din Fylking slaaer.
Sideskuddet, nu til Magt
ved en Stodderhøvding bragt,
knuger haardt dig med Tort,
fra dig ta'er, inde har,
Kirke, Fæste, By og Gaard.

XVI.

Du er stækket, er bedækket
nu med Spot i al din Id,
du er knækket, du er svækket
nu ved dine Hjerters Splid.
Gottorp, før din sikkre Vold,
Danmarks Riges bedste Skjold,
nu med Skam Fjenders Nam,
for dig tabt, kommer knapt
til din Æt i Eftertid.

XVII.

Eet man end med Held forøved:
Haderslev man tog med Magt;
Dansken dog sig Heldet røved,
da man brød den svorne Pagt.
Klerken det kun hued slet,
Bonden siden har begrædt,
at de graa ringe Smaa
dengang ei af sin Vei
fremmed Adelsvold fik bragt.

XVIII.

Hvad her meldes, det ei fældes
af, hvad Palmedag er hændt:
Skaren sælles, stor den tælles,
alt som Gottorp bli'er berendt.
Abel, Kongens Farbror dog
Hærmand, vant til Ledingstog,
stod i Stevne efter Evne,
gjæv og god, fuld af Mod
af sit ganske Hjerte kjendt.

XIX.

Da du haver slig en Fore,
 da, blæst op af Hovmods Byld,
 du har Ord i Mund, for store
 for en Franskmand selv, til Fyld,
 mens du, blind for dine Kaar,
 ei dit Væsen selv forstaaer,
 visnet plat, gold og mat, —
 bliv da god end ved Bod,
 slet ved den din gamle Skyld!

XX.

Intet Vanheld skulde kue
 — som det bør sig ei — vort Mod,
 blot ei hos os selv som Frue
 Synden hersked i vort Blod.
 Derfor bort nu hver en Last!
 Enighed os samle fast!
 Høvdingsligt, seierrigt
 vil vi staae, vil vi slaae
 Fjendens Skare ned for Fod!

XXI.

Dog, skal Fjende-Vold os finde
 stærke til mod den at staae,
 skal vi vinde Fred i Sinde,
 skal os Hjelp og Tryghed naae, —
 være Naadens Gud det Ly,
 hvortil vi i Faren tye:
 os han dække, dem han svække!
 os vor Ro med sin tro
 høre Haand han gavmild faae!

Naar vi nøjere betragte dette mærkelige Digt, staar det klart, at det er et Bodskvad. I de skarpeste Udtryk revser Digteren den danske Adels Usselhed og Daarskab. Heraf udleder han den indre Splid, som har ført Riget til Undergangens Rand. Redning ser han kun i Bod og Bedring samt et Sindelag, der søger sin Styrke i Forventning om Guds Bistand. At Forfatteren er geistlig, maa formodes, saa meget mere som meget i Formen, navnlig den hyppige Anvendelse af Bogstavrimet, minder om ældre i den danske Kirke

brugte Kvad²⁰²). Den begeistrede Lovtale over Erik Menved i Vers 3—4 peger nærmest hen paa den Kreds, som omgav Broder Degn og Johannes af Wesenberg²⁰³), og det stemmer ogsaa hermed, naar Digtets Forfatter ikke viser nogen særlig Interesse for den forrige Konge Christopher, der havde været saa ilde seet af Erik Menveds Fortrolige, eller for hans Søn og Medregent Kong Erik, der sad som Fange paa Haderslevhus.

Hvorledes dette nu end forholder sig, er det klart, at den Bevægelse mod Holstenerne, for hvilken de daværende Indehavere af de fra Christendommens Grundlæggelse saa nøje forbundne Bispestole i Ribe og Aarhus²⁰⁴) satte sig i Spidsen, først spores i Ribe; thi her maa den Samling have fundet Sted, der i Bodskvadet ommeldes som afholdt i Dimmelugen²⁰⁵). Saavidt man kan skimte den Plan, som maa være lagt, maa den have gaaet ud paa, at en Del af Jyderne skulde frigjøre Sønderjylland, en anden Del af Jyderne slutte sig til Laurids Jonsen, og den sjællandske Almue beskæftigede Grev Gert. Men Aftalen er selvfølgelig holdt hemmelig, indtil Forberedelserne vare trufne, og et belejligt Tidspunkt frembød sig. Som saadant har man maattet anse det, da Ludvig Albrechtsøn i Løbet af Sommeren afgik ved Døden²⁰⁶). Man er da brudt op fra Ribe og har overrumplet og indtaget Haderslevhus, som Grev Gert dengang havde inde²⁰⁷). Ved denne Lejlighed er den unge Kong Erik kommen ud, saafremt han endnu hensad paa denne Borg²⁰⁸), men da han ikke var udløst, er han vedbleven at staa i Retsforhold som Fange til Ludvig Albrechtsøns Arvinger. Efter Haderslevhus skulde Turen komme til Gottorp. Men om end Bevægelsen mod Holstenerne vandt i Styrke og Omfang under Gottorps Indeslutning²⁰⁹), mødte man her en langt kraftigere Modstand. Denne lededes af Kong Valdemars Farbroder Ridder Abel

Valdemarssøn²¹⁰), og da Grev Johan rykkede frem til Undsætning, maatte Foretagendet opgives til stor Skuffelse for dem, der havde fæstet Lid til den jyske Ungdoms Pralier²¹¹). Til et Tilbagetog var der saa meget mere Føje, som Grev Gert den 14de September 1328 havde tilføjet den sjællandske Almue et stort Nederlag. Kampen fandt rimeligvis Sted ved Thorslunde Bro. Holstenerne sejrede ved deres gode Skytter, saa at mange Bønder faldt, mange druknede i Aaen og Resten adspredtes²¹²).

Naar Grev Gert fandt Modstand fra Rygen af, skyldtes dette vel ikke alene den Indflydelse, Roskilde Bispestol der kunde gjøre gjeldende, men særlig Laurids Jonsen, der endnu dengang var i Besiddelse af Grevskabet Strey sammesteds og nøje knyttet til Putbutzernerne¹¹⁷). Det lader sig dog ikke afgjøre, om Laurids Jonsen allerede i 1328 er optraadt imod Grev Gert, eller om dette først er skeet noget senere.

Derimod er det klart, at Christopher ifølge de Nederlag, Jyderne og Sjællænderne havde lidt, har indset Nødvendigheden af at søge Bistand hos sin Halvbroder Grev Johan, til hvem han for at erholde denne, under 30te November 1328 i Lybek endelig overdrog Femern som Len af den danske Krone arveligt paa Sværd- og Spindesiden²¹³). Derimod forstrakte Grev Johan sin Broder med det betydelige Laan af 20,000 Mark cølnsk mod Pant for Halvdelen i Lolland og Falster, saaledes som Dronning Agnes før havde havt det, og bestemte Terminer for Tilbagebetalingen af den anden Halvdel, efterat han var kommen til Danmark²¹⁴).

Der maatte dog hengaa nogen Tid, forinden Christophers Bestræbelser for at optræde mod Kong Valdemar kunde føre til noget Resultat. Forsaavidt han støttede sig til Laurids Jonsen, der efter Ludvig

Albrechtsøns Død efterhaanden blev den vigtigste Mand i Landet, til hvem i Forening med Knud Porse og Uffe Nielsen ogsaa Johan XXII 5te August 1329 anbefalede sin Pønitentiarius Jens Nyborg (Moltesen S. 29), sees det, at denne, da han paa Viborg Landsting den 28de Januar 1329 stiftede sit store Præbende ved Ribe Domkirke¹¹⁶), der har truffet sammen med Mænd af de Slægter, som maaske allerede noget tidligere, men i alt Fald kort efter stode ham bi i Kampen mod Grev Gert²¹⁵). Men sin Hovedstøtte fandt Christopher i Halvbroderen Grev Johan, og denne, der tildels havde forskaffet sig de fornødne Pengemidler i Lybek, navnlig ved under 13de Januar 1329²¹⁶) at sælge Trave-münde til Hansestaden, turde ikke yde ham væbnet Bistand i Danmark uden at have sikret sig mod en fjendtlig Optræden fra Grev Gerts Side. Dette opnaaedes ved en under 15de Juli 1329 mellem begge Greverne Gert og Johan indgaaet foreløbig Overenskomst²¹⁷), hvorved de til Afgjørelse af deres Stridigheder valgte 6 Opmænd og lovede at overgive disse alle de Borge, de havde eller maatte komme i Besiddelse af i Danmark, men forud for hvilken maa være gaaet det Forlig, der af Johan som Mægler og Garant i Lybek bragtes til Veje mellem Grev Gert og Kong Christopher. Ifølge dette skulde Kongen erholde sit Land tilbage mod en Erstatning til Grev Gert af 80,000 lødige Mark. Som Forskud herpaa overlod Grev Johan sin Rendsborgske Fætter det Pant, han havde i Dänisch Wohld, for 4,000 Mark⁸⁸). Derhos gav han ham Sikkerhed i Pløn med omliggende 8 Sogne, hvorimod Johan blev Medejer af Vordingborg for Halvdelen. Resten skulde Grev Gert kunne oppebære i Danmark.

Grev Gert var dengang i en vanskelig Stilling. Hvor lidt Jyderne end havde udrettet ved deres Tog mod

Gottorp, havde de dog derved lagt for Dagen den Uvillie, de nærrede mod Holstenerne. Ogsaa med Kirken i Slesvig var Grev Gert i Strid og stod under Excommunication, fordi han havde bemægtiget sig den i Domkirken deponerede sex Aars Tiende (Moltesen S. 163)²¹⁸). Hans hele Stilling i Danmark hvilede kun paa Formynderskabet og bortfaldt med Kong Valdemars indtrædende Myndigheds Alder. Der var endog nogen Grund til at antage, at denne fra den Tid af vilde vende sig mod Morbroderen og maaske, baaren af Folkestemningen, berøve ham Sønderjylland. Det var derfor, seet fra Gerts pengebegjerlige Synspunkt, en klog Handel, han afsluttede ved at opgive Søstersønnens Sag mod en betydelig Pengefordel og sikkert Herredømme over Landet mellem Gottorp, som var i hans Magt, og Lewensaa. Rimeligvis er ogsaa dengang det Ægteskab blevet aftalt, som i næste Aar fandt Sted mellem den unge Kong Erik og Grev Gerts Søster Elisabeth, Enke efter Hertug Johan II af Lauenborg.

Allerede forinden Grev Johan under 15de Juli afsluttede den ovennævnte Overenskomst med Grev Gert, havde han sikret sig og Arvinger vedvarende Besiddelse som Landsherre af Femern ved en af Landet under 1ste Juli udstedt Underkastelse, hvori Fredsforstyrre truedes med Dødsstraf²¹⁹), og er det rimeligt, at Kong Christopher, der under 25de Juni havde meddelt de unge meklenborgske Fyrster Albert og Johan samt deres Søstre Beatrice og Agnes Forlening i samlet Haand for dem og Arvinger paa sit Land Gnøyen, Rostok og Swan, og derefter havde begivet sig til Lybek, hvor han sikrede sig Hertug Albert af Lauenborgs Tjeneste paa Toget mod Danmark ved at pantsætte ham sin Mynt i Randers for 1,000 Mark Sølv og love ham ikke at indgaa Forlig med Grev Gert, med mindre denne betalte Albert sin Gjæld, samt endelig til Kiel

og Lütjenborg²²⁰), har bidraget sit til at hjemle Halvbroderen den ham allerede Aaret forud overdragne Forlening med Øen²¹³). Provst Didrik af Femern ledsagede Grev Johan paa Togtet mod Vordingborg, og maa det saaledes antages, at det var i Farvandet mellem Smaalandene, at Staden Rostoks Udsendinge naaede Greven og den 28de Juli modtog hans Forsikring om, at hans Broder Kong Christopher paa egne og Arvingers Vegne skulde bekræfte alle Rostokernes ældre Rettigheder i Danmark og under fremtidige Krige tilstaa dem frit Lejde til og fra Danmark²²¹).

Ved Vordingborg mødte Christopher ikke nogen langvarig Modstand. Vel vare Omegnens Beboere mødte ifølge Udbud af Kong Valdemars Ombudsmænd, men de kunde ikke modstaa Grev Johans og Christophers Angreb²²²), og er det at antage, at Hertug Albert af Lauenborg har ydet Kongen sin ham i Lybek tilsikrede Tjeneste med mere end almindelig Iver og Dygtighed, eftersom Kongen under 28de September i København, ifølge Overlæg med sine Sønner Kong Erik og Junkerne Otto og Valdemar, lønnede ham med Taasinge²²³). Derimod sluttede den største Deel af det danske Ridder- skab, der var mødt med 300 Heste, men havde holdt sig udenfor Kampen, sig efter denne under Knud Porse og Ingvar Hjort til Kongen og Grev Johan²²⁴). Led- saget af bemeldte sin Halvbroder og Hr. Ingvar begav Kongen sig efter Indtagelsen af Vordingborg paa Vejen til Kjøbenhavn, som Roskilde Biskop havde overgivet sin fornævnte Broder²¹²). Det er rimeligt, at Kongen undervejs standsede i Roskilde, hvor Huitfeldt siger, at Erkebiskop Karl med flere af den skaanske Adel sluttede sig til ham²²⁵), men da man drog herfra, sned- løb Halvbroderen ham, saa at Kongen forbausedes ved at se det holstenske Neldeblad veje fra Borgen i Kjø- benhavn, medens han selv endnu ikke havde naaet

Staden. Han var dog tilstede her den 21de September, da han med Biskop Olaf af Reval som Vidne udstedte en Forsikring om, at hans Land Estland aldrig, enten ved Salg, Pantsætning, Mageskifte eller paa anden Maade, skulde afhændes fra den danske Krone, hvorhos han udstrakte Arveretten i Vasallernes Len til Døtrene²²⁶). Uagtet Bestemmelsen mod Afhændelse fra Kronen i dette Actstykke ikke bestemt udelukker Bortforlening, der tidligere havde mødt saa stærk Modstand fra Estlands Side²²⁷), kan det dog ikke betvivles, at man i Estland ikke med Glæde har modtaget Efterretningen om, at Kong Christopher under 11te November 1329 i Ringsted havde meddelt Knud Porse og hans Arvinger Forlening med Hertugdømmet Estland. Dette Lensbrev²²⁸) blev dog uden Betydning, da St. Hansdag 1330 deri var fastsat som yderste Termin for Overleveringen til den nye Lensherre, men denne allerede afgik ved Døden i samme Aars Pindseuge den 30te Maj²²⁹).

Det er dog muligt, at Christophers store Naadesbevisning mod Knud Porse, hvem han for en meget væsentlig Del skyldte Gjenerhvervelsen af Sjælland, har været paavirket af de sørgelige Efterretninger, han havde modtaget om Jydernes store Nederlag ved Gotorp. Som Detmar beretter Side 228, vare nemlig Jyderne med stor Magt dragne mod Grev Gert i Sønderjylland, men bleve paa Hesterbjerg totalt slagne af den krigskyndige Gert og ramte af en saadan Panik, som saa let udbryder blandt slet ordnede Stridsmænd ligeoverfor Fjender under en fast Ledelse. Mange faldt, og blandt Fangerne fandtes saa mange rige, at Holstenerne fik store Løsepenge. Adelen havde saaledes sluttet sig til Folket, men der nævnes dog ikke nogen bestemt Fører for de Danske. Jfr. iøvrigt Erslev i historisk Tidsskrift 6 R. VI. S. 389 ff.

Efterat Grev Johan var kommen i Besiddelse af Borgen i København, kastede han sit Blik paa Skaane. Paa et stort Møde i Helsingborg, der afholdtes den 30te Oktober og i hvilket de lauenborgske Hertuger med flere tyske Grever samt ikke faa holstenske og danske Herrer deltog som Løftesmænd, blev det da erkjendt, at Grev Johan paa Danmarks Riges Vegne af Fru Else, Ludvig Albrechtsøns Enke, og deres Børn havde modtaget den forrige Konges Søn Erik, der skulde føres til det forestaaende almindelige Danehof, samt ligeledes erholdt overleveret Helsingborg Slot og Amt med alt tilliggende Gods. Derimod fik Fru Else og Børn Pant for 8,000 Mark Sølv i Lund med Mynten, Færs Herred og Aasum By med alt kongeligt Gods i Amtet, ligesom ogsaa i Skive og Hjerm Herred, dog at de aarlige Indtægter skulde afgaa i Hovedstolen. Som frit Len erholdt de Thy og Mors efter Kong Valdemars Forlening²³⁰).

Ved Mødet den 30te Oktober i Helsingborg ansaas det endnu ikke for sikkert, hvo der fremtidig skulde være Konge i Danmark, og Forpligtelserne bleve derfor indgaaede „paa Danmarks Riges Vegne og den Konges, som de Danske vilde antage“. Da man samledes i Ringsted den 11te og 12te November, var man ude herover. Christopher optræder nu ligefrem som „af Guds Naade Danskers og Venders Konge.“ Den 12te November udfærdigedes her et Actstykke²³¹), hvorved under de stærkeste Garantier, der tillige omfattede det Dagen forud indgaaede Forlig med Hertug Knud, forkyndtes en fuldstændig „Sone“ mellem Kongen og hans kjære Broder Grev Johan af Holsten. Heri optoges sidstnævntes Forlening med Femern, arvelig paa Mands- og Kvindesiden. Derhos erholdt Johan Lolland med Aalholm i Pant for 20,000 Mark Kølnsk. Fremdeles erholdt han, idet det Forlig, bemeldte Greve

havde mæglet mellem Kongen og Grev Gert, kjendtes ved Magt, Skaane og Sjælland i Pant for et efter redelig Afregning udkommende Beløb, dog med Undtagelse af Kallundborg og, hvad Herrerne af Werle og Meklenborg samt Hertug Knud besad i disse Lande. I Stedet for Kallundborg skulde Hindsgavl med Tilliggende indgaa under Pantet, og skulde dette Slot ikke kunne erholdes paa anden Maade, skulde det tages med væbnet Haand. Af de kongelige Besiddelser i Fyn og Jylland skulde Grev Johan og Arvinger aarlig oppebære den sjette Penge af Skatterne, indtil Gjælden til ham var afgjort. I Sonen optoges Erkebiskoppen af Lund med Gejstlighed samt Indbyggerne i Skaane og Sjælland, særlig de skaanske Herrer, blandt hvilke nævnes Everstenerne og Aage Hase. Ligeledes optoges i Sonen Drost Laurids, Hr. Offe Nielsen, Hr. Eskil Krag og alle Danske, som havde sluttet sig til Kongen, saaledes at de skulde blive ved alle deres Rettigheder og Friheder. Kongen og Greven skulde om fornødent understøtte hinanden henholdsvis i Sjælland med Skaane og i Jylland med Fyn. Hovedsmændene paa de kongelige Slotte i Jylland og Fyn skulde sættes efter Raad med Herrerne Hans af Werle og Johannes af Plesse. Alle Fanger løslodes. Dronningen af Sverige og Grev Guntzels Børn af Wittenburg skulde beholde deres Gods og ligeledes alle tyske, som havde tjent Kong Christopher. Særlig stadfæstedes de Breve, som vare givne Hertug Albert af Lauenborg. Den Skade, der var sket før Freden, skulde Kongen erstatte efter Sigelse af Herrerne Henric Molzan og Johan af Plesse. Den unge Kong Erik skulde møde paa et kort efter bestemt Danehof i Helsingborg og, efter indgaaet Sone med alle Danske for, hvad han havde lidt, af Grev Johan fremstilles for Kongens Riddere, som alle erholdt frit Lejde.

Skjøndt Grev Gert ikke deltog i denne Overenskomst, var det dog tydelig forudsat, at han vilde finde det i sin Interesse at slutte sig til denne Afgørelse, i hvilken hans Hustrus Frænder af Werle og hans lauenborgske Søstersøn havde saa stor Andel, ligesom Grev Johan derved havde forberedt Fyldestgjørelse af det ved hans Mægling i Lybek indgaaede Forlig mellem Gert og Christopher.

5.

Christopher var nu atter anerkjendt Konge i Danmark med sin ældste Søn Erik som Medregent²³²), men Opgjørelsen med Kong Valdemar og Grev Gert stod tilbage, og medens Grev Johan nu kaldte sig Høvedsmand („capitaneus“) over Sjælland og Skaane samt satte Retterthing og udstedte endelige Ejendomsbreve²³³), brugte Valdemar endnu Kongetitel i en Udfærdigelse af 4de Februar 1330²³⁴). Dette var dog, saavidt vides, sidste Gang, han optraadte som Konge, og ved den under 25de Februar 1330^{235a}) mellem de danske Konger og Grev Gert i Ribe afsluttede Overenskomst toges kun til hans Skade Hensyn til ham, idet Grev Gert strax „actu“ gaves Medforlening med ham paa Hertugdømmet Sønderjylland, som, hvis Valdemar afgik ved Døden uden lovlige Arvinger, skulde overgaa til Grev Gert og hans Arvinger, imod at disse, naar de vare komne i Besiddelse af dette Hertugdømme, skulde gjenafstaa Fyn til det danske Kongedømme. Indtil saadant skete, bortforlenedes derimod hele Fyn, dog med Undtagelse af alle omliggende Øer, til Grev Gert og Arvinger, saaledes at disse overdroges al Kongen tilkommende

Myndighed i verdslige og gejstlige Anliggender, uden at derimod nogensinde kunde gjøres nogen Indsigelse, heller ikke den, at den danske Krones Ejendele ikke kunde afhændes. Lensfølgen fastsattes til 50 fuldbevæbnede og, hvis Kongerne fandt det nødvendigt, da, dog ikke mod Hertugdømmet Sønderjylland eller Grev Johan af Holsten, til fuld til Raadighed staaende Styrke, men paa Kongernes Vinding og Tab. Foreløbig undtoges dog fra Forleningen Halvdelen af Fyn med Nyborg, indtil Kongerne vare komne i Besiddelse af Helsingborg, hvorimod Hindsgavl strax skulde følge den Halvdel, Grev Gert erholdt.

Til Befæstelse af det nu indtrædende gode Forhold mellem de danske Konger og Grev Gert ægtede den unge Kong Erik Grevens Søster Elisabeth, skjøndt denne var ikke saa ganske faa Aar ældre end han og Enke efter Hertug Johan af Sachsen-Lauenborg. For Medgiften 10,000 Mark Sølv maatte Sønnen Hertug Albert pantsætte sine Lande til Grev Gert^{235 b}).

I Forliget mellem de danske Konger og Grev Gert medoptoges ikke Biskop Tyge i Børglum, der var udnævnt af Erkebiskop Karl 1328 og vel havde underkastet sig Christopher, da denne atter overtog Regjeringen, men tyranniserede sit Stift, navnlig Klostre og begge Kapitlerne i Børglum og Vestervig, ligesom han personlig deltog i Udplyndring af Skibsbrudne. Der var heller ingen Anledning til at ommelde ham i dette Forlig, thi der foreligger aldeles Intet om, at Grev Gert har havt Andel i hans Fængsling, som Christopher maa have ladet udføre ved nogle af sine Tilhængere i Foraaret 1330²³⁶).

Skjøndt der ikke i det i Ribe afsluttede Forlig mellem Kongerne og Grev Gert tales om Nørre Jylland, maa det dog antages, at de 80,000 Mark, som Grev Gert efter Aftalen i Lybek skulde have for at

lade Grev Johan gjenindsætte Christopher som Konge, nu vel ved Forleningen med Fyn og den i Nørre-Jylland opkrævede extraordinaire Udskrivning ere blevne nedsatte til 40,000 Mark, og at Grev Gert er bleven henvist til yderligere at oppebære dette Beløb i Nørre-Jylland, hvorhos Grev Johan har forskaffet ham Ribe gjennem en Overenskomst med Ludvig Albrechtsøns Arvinger²³⁷).

Det var aandelige Kræfter, der havde sat Jyderne i Bevægelse mod Grev Gert. Biskopperne i Aarhus og Ribe havde ledet Kampen, men efterat Grev Gert havde faaet Ribe i sin Magt, maatte Biskop Jacob attraa en Udsoning. Denne indrømmedes ham, hans Slægtninge, Capitlet, Kirker og Klostre ved et af Hertug Valdemar og Grev Gert den 1ste Oktober udstedt Actstykke, hvorhos de samme ligeledes ved et særligt Brev stadfæstede alle Ribe Biskop, Capitel, Stiftets Gejstlighed og Klostre af de danske Konger og jyske Hertuger forundte Friheder og Privilegier²³⁸).

Men af de jyske Biskopper, der havde ledet Bevægelsen mod Grev Gert, var Biskop Sven af Aarhus vistnok den mest betydende, og den med Biskop Jacob i Ribe indgaaede Sone omfattede ikke ham²³⁹). Det kan saa meget mindre betvivles, at det Hævntog, Grev Gert efter Sejren paa Hesterbjerg maa have foretaget mod sine Fjender i Nørre-Jylland²³⁴), særlig har været rettet mod Biskop Sven, som det synes at falde sammen med Branden af Aarhus Domkirke, der var sammenbygget med Bispeborgen²⁴⁰).

Efterat Grev Gert ved Overenskomsten med Grev Johan²¹⁷) havde faaet Dänisch Wohld under sig, udredede han vistnok sine Søtogt fra Ekernførde Fjord, og var det ikke lykkedes ham i 1329 eller 1330 fuldstændig at knække sine jyske Modstanderes Magt, havde han dog ikke opgivet sine Bestræbelser herfor. Vaaren

1331 kom tidligt²⁴¹), og saa snart Farvandet var aabent, maa det antages, at Grev Gert er stukket i Søen paa et Togt mod Langeland. Det kan nemlig vanskelig tænkes, at den mærkelige Declaration af 3die Marts 1331, der er anført tidligere og citeret i Anm. 157, er fremkommen paa anden Maade end ifølge Tvang rettet mod Hr. Laurids Jonsen og hans Venner, hvoraf nogle maaske have befundet sig hos ham paa Tranekær stærke Borg. Hovedøjemedet med Erklæringen var vist at aabne Adgang for de Vedkommende, nævnte som unævnte, der vilde slutte sig dertil, til at opnaa Sikkerhed mod Forurettelser i de Egne („dominiis et districtibus“), hvorover Hertug Valdemar eller Grev Gert herskede, under Betingelse af, at de paagjældende bleve disses Mænd. Voldgiften om Besiddelsen af Langeland, der danner Udgangspunktet for Erklæringen og antyder, at denne er afgiven under Forhold, som gjorde Besiddelsen tvivlsom, synes der ikke tillagt særdeles Vægt, ligesom Erklæringen ikke er forseglet af den tilsigtede Voldgiftsmand Laurids Thrugotson, skjøndt Rem findes for ham. Hr. Esger Frost har derimod forseglet med Munk-Langernes 3 Roser, Andreas Aughesen med Bieldernes rankede Kors. Poul Glop har ikke forseglet, og er det samme Tilfældet med Hr. Laurids Jonsens eller Jensens tvende Sønner Jens, senere til Vemmetofte, og Peder. Dette er saa meget mærkeligere, som efter Erklæringen Udstederen og hans Arvinger skulde beholde Langeland, forsaavidt det ikke i sin Tid frakjendtes dem ved Voldgift, i hvilket Fald der dog skulde gives ligesaa godt Gods derfor. Det synes ogsaa af Betydning, at det udtrykkelig tillodes de paagjældende at holde sig tilbage, hvis Grev Johan af Holsten angreb Hertug Valdemar eller Grev Gert²⁴²).

Men hvad vilde Grev Johan? Han var ikke uden Medfølelse for sin Halvbroder, hve.n han havde gjen-

indsat paa den saa stærkt medtagne Kongetrone i Skanderborg, hvor det dog syntes at lykkes Christopher efterhaanden at udvide sin Indflydelse i Midtjylland²⁴³). Ogsaa Kiels Interesser drog Johan til Danmark, hvor han allerede var Herre over Femern, Lolland og Sjælland med København og havde Erhvervelsen af Skaane i Sigte. Dette Maal antog han bedst at kunne naa ved at slutte sig til Christopher, der ogsaa havde Understøttelse af andre tyske Fyrster. Grev Johan besluttede da at optage Kampen mod Grev Gert, og henimod Slutningen af November samlede han sin Hovedstyrke i Oldeslohe i det Haab at kunne forene sig med de danske Kongers Hær, der rykkede frem gennem Hertugdømmet Slesvig. Grev Gert indesluttede da Oldeslohe og laa derfor i 6 Dage, men Grev Johan unddrog sig Kamp i det Haab forinden at kunne forene sig med Kongernes Hær, der nordfra truede Holsten. Grev Gert havde imidlertid en lille, men fortræffelig Rytterstyrke under sig. Den anslaaes kun til henimod 400 Mand, men derimellem vare tapre Riddere, navnlig Greverne af Halremont, Swalenberg og Brunkhorst. Saasnart Grev Gert fik Nys om Danskernes Fremrykning, ilede han til Gottorp og Slesvig og fik der Kundskab om, hvor den danske Hær, der var dragen vesten om ad Oksevejen efter Dannevirke, befandt sig. Han forsøgte nu et natligt Overfald paa den danske Lejr, men fandt Vagterne fuldt aarvaagne. Han stræbte da at afskære Danskerne fra Vejen gennem Dannevirke, men hans Forehavende blev i Morgenbrækningen den 30te eller 29de November 1331 bemærket af Danskerne, som dog først ikke vidste, at Grev Gert førte Fjenden. Saasnart dette blev klart, forberedte de sig til Kamp. Som sædvanligt forinden et større Slag uddelte Kongen Ridderslag, og Kampen begyndte. Den var haard og varede til ud paa Eftermiddagen. Det lykkedes ikke de Danske,

der siges at have havt 750 danske og tyske til Hest og et stort Fodfolk, at trænge igjennem efter Oldeslohe, men Kongerne naaede dog Kiel, hvor Grev Johan, der, efterat Grev Gert var dragen mod Nord, var fulgt efter denne, men da han modtog Underretning om det tabte Slag, havde søgt Hævn ved at brænde og røve i Dänisch Wohld, forefandt dem, og hvor Kong Erik kort efter afgik ved Døden maaske ifølge et Uheld, der var tilstødt ham, da han sprængte ned fra Dannevirke for at slaa sig igjennem til Kiel²⁴⁴).

Paa dette Nederlag ved Dannevirke²⁴⁵) fulgte Danmarks Riges Opløsning, tilvejebragt ved en Overenskomst mellem begge de holstenske Fætttere og fravristet Grev Johans uheldige Halvbroder og dennes døende Søn i Kiel den 10de Januar 1332²⁴⁶). Gerhard „af Guds Naade Greve“ til Holsten og Stormarn har kundgjort den ved et af ham og Hertug Valdemar af Slesvig forseglet aabent Brev som en fuldstændig Fred („ganz Zone“) mellem sig og de danske Konger samt sin kjære Fætter Grev Johan.

Det første Punkt er da, at Kongerne skulde sætte ham og Arvinger til Pant hele Landet Nørre-Jylland og hele Landet Fyn (hvor han saaledes ophørte at være dansk Vasal) med Slotte og Indbyggere, saaledes som det kunde være ham nyttigst, med kongelige Retsindtægter samt Kirkelen og gejstlige Len, al Brugsret og Herlighed („bequemichheit“), for 100,000 Mark Sølv kølnsk, saaledes at Landene vel kunde løses for denne Sum, naar Kongen vilde, men da skulde de løses paa een Gang tilsammen, og Sølvet erlægges efter Grevens eller hans Arvingers Sigelse. Grændsen mellem det pantsatte Fyn og Sjælland skulde være Bæltet og for Jylland Vesterhav, saa at Greven og Arvinger beholdt i Pant alt Land mellem Bælt og Vesterhav smaat og

stort og alle Øer derved og alt, hvad der har ligget til disse Lande, navnlig Kongens Friser.

Grev Johan skulde udløse Johan Hummerebyttel af Hindsgavl og halve Fyn, som Grev Gert havde pantsat ham, og ligeledes betale den Gjæld, hvorfor Grev Gert havde givet Pant i Pløn, men derefter skulde Johan have Pløn tilbage i samme Stand, hvori han havde overdraget Gert det. Derhos skulde Johan have 60 Læster Korn Skyld halvt i Jylland og halvt i Fyn samt beholde sit Arvegods i Jylland og Fyn. Mellem Grev Johan og Hertug Valdemar til „Slesvic“ skulde der være Fred, da Grev Gert har truffet Aftale med ham. Junker Albrecht beholdt Taasinge. Grev Johan skulde have Tranekær og Langeland med verdslige og gejstlige Len, men naar Kongerne løste Jylland og Fyn, skulde Langeland tilfalde Grev Gert eller hans Søstersøn Hertug Valdemar, der ved Brevets Besegling udtrykkelig tiltraadte disse Bestemmelser. Kong Christopher skulde fravige Skanderborg, der skulde tilfalde Grev Gert; men saalænge Grev Gert ikke havde overgivet Johan Langeland, skulde Styrelsen af Skanderborg og Ærø forestaaes af 2 eller 3 af Grev Johans Mænd, som Grev Gert vilde udvælge blandt hans Raad, og skulde disse holde begge Besiddelser til Grev Johans Haand, saa længe han ikke havde faaet Langeland, men naar det skete, skulde Grev Gert have Skanderborg og Ærø, og indtil da skulde Skanderborg Slot dog staa ham aabent, naar han havde Trang til det. Derhos forbandt Greverne sig gjensidig til at understøtte hinanden i Danmark med 100 Mand til Hest paa hvers Bekostning og med deres hele Magt paa egen Bekostning, Gevinst og Tab, hvis Holsten angrebes, ligesom de skulde være forbundne mod Kongen, hvis han ikke holdt denne Fred, eller hvis nogen af dem ellers angrebes. Alle Fanger løslodes, navnlig Junker

Otto og Biskoppen af Børglum, dog at denne skulde udstede et Revers, at han ikke havde noget at fordre af Kongen eller dem, der hjalp at fange ham.

I Freden indsluttedes paa Kongernes og Grev Johans Vegne Hr. Offe Njelsen, Hr. Eskil Krag, Hr. Knud Fris, Aage Hase, Hinrich Petersen, Peter Degn; paa Grev Gerts Vegne Hr. Laurids Jonsen, Hr. Peter og Hr. Anders Stygge, Hr. Las Laurensen, Tymme Tymmesen, Njels Andersen, Bo Falk, Bugge, Peter Brok og alle Grevernes Mænd paa begge Sider, saa at de beholdt deres Gods, hvor det end laa. Endvidere udstraktes Freden paa Grev Johans Vegne til Hertug Erik af Lauenborg, Biskop Borchart af Bremen, Junker Albrecht af Meklenborg, Grev Henrik af Schwerin, og paa Grev Gerts Vegne til Albrecht af Lauenborg, Hertug Valdemar af Slesvig og Grev Alf af Schauenburg.

Grev Johan er neppe forbleven længe i Kiel efter Afslutningen af den for ham saa fordelagtige Fred af 10de Januar 1332. Rimeligvis har han over Femern begivet sig til Lolland, hvor han den 5te April fra sin Gaard i Stokkemark, som Landsherre over Femern og Lolland, anmodede de Edsvorne paa Femern om at udgive et Brev til den Lybske Borgmester Euerhard de Alen om, at han havde afkøbt denne en Gaard Korsmarke i Lolland mod Vederlag af sine Indtægter af Potgarden²⁴⁷).

Ogsaa Christopher søgte Tilhold paa Lolland, hvor Efterretningen om hans Søn Kong Eriks Død i Kiel siges at have ramt ham, og hvor den unge Konges Lig bisattes i Halsted Klosters Kirke, forinden det jordfæstedes i Sorø Klosters Kirke. Faderen synes derefter at have flakket om i Lolland, indtil han kom ind til Saxkjøbing og der faldt i Hænderne paa et Par unge Adelsmænd, der vare saalidet inde i de virkelige Forhold, at de troede at gjøre sig behagelige for Grev

Johan ved at føre dennes ulykkelige Broder til Grevens Slot Aalholm ²⁴⁸). Selvfølgelig bød Grev Johan strax at løslade ham, og han fik nu Ophold paa Nykøbing Slot, hvor han døde den 2den August 1332 ²⁴⁹). Liget førtes til Sorø Kirke, der to Aar tidligere havde modtaget hans Hustru Euphemia.

6.

Danmark var nu kongeløst.

Vel levede Hertug Valdemar, der i sin Tid havde været valgt til Konge mod Christopher, endnu, men var som tidligere ganske i sine Morbrødres Haand, og det passede ikke disse at se det danske Kongedømme gjenoprettet. Derimod søgte de paa bedste Maade at drage Nytte af Vacancen i det slesvigske Bispesæde, hvis Besættelse Paven havde reserveret sig. De synes tidlig at have bemægtiget sig Svavsteds befæstede Borg og lagde paa flere Maader den udnævnte Biskop Helbrecht af Visbeke Hindringer i Vejen for at tiltræde Stiftet, saa at Paven, da et Formaningsbrev til Greverne Gert og Giselbert maatte befrygtes at ville forblive uden Virkning, under samme Dato den 16de Juni 1332 overdrog Provsten i Stade og sin egen Capellan Jacob af Modena at indføre Biskop Hellembert i virkelig Besiddelse af Kirken og Bispedømmet i Slesvig med Bispebordets Ejendele ²⁵⁰). Skjøndt Grev Giselbert saaledes gik Glip af Slesvig Bispestol, vidste han ved Broderens Bistand at hjælpe sig og efter nogle Aars Forløb at komme i factisk Besiddelse af Bispesædet. Allerede under 20de August 1332 blev der nemlig, under Mægling af navnlig Hr. Dose Block, oprettet en

Overenskomst mellem Biskop Helbrecht og de tvende grevelige Brødre ²⁵¹), hvorefter Biskoppen underkastede sig ikke blot Hertug Valdemar, men ogsaa de tvende Grever af Holsten. Han forpligtede sig derhos til at frafalde alle Krav paa Grev Gert og tage sin Klage over ham til Paven tilbage samt for ham strax at indbetale til Pavehoffet 1,000 Mark cøllnsk og senere 450 Mark og ligeledes at betale Grev Gerts Gjæld til Revetloerne og Resten af 550 Mark til Greven selv. Endvidere skulde han betale denne 1,500 Mark, men være fri derfor, hvis han kunde forskaffe Giselbert et tilfredsstillende Stift. Iøvrigt beholdt denne Scolariatet i Bremen, og Grev Gerts Søn Grev Claus sit Canonicat sammesteds. Svavsteds Mure undergaves Grev Gerts Bestemmelse, og Biskoppen maatte ikke opføre nye uden hans og Hertug Valdemars Samtykke. Skulde Biskoppen dø eller ikke holde Betingelserne, skulde Grev Gert og Arvinger have Bispestolens Slotte, indtil Gjælden var betalt. Eventuel Uenighed mellem Biskoppen og de Domherrer, der havde holdt med Greverne, skulde disse sidste afgjøre. Det gjaldt nu for Biskop Helbrecht at pine det mest mulige ud af sit Stift til Fyldestgjørelse af sine byrdefulde Forpligtelser, og da dette nogenlunde var lykkedes ham, overdrog han Bispestolen til Grev Giselbert som sin Vicar og Efterfølger mod en aarlig Pension — et Forhold, der synes at have vedvaret, indtil Grev Gerts Fald i Randers knækkede Holstenernes Magt ²⁵²), medens dog Paven allerede under 30te Juni 1339 (Reg. * 1739) havde paalagt Hellembert at gjenoprette de lovlige Forhold.

Efter den Skildring, Presbyter Bremensis giver af Holstenernes Optræden i Danmark, besatte Hovedsmændene Borgene, hvorimod deres undergivne streifede omkring paa Gæsteri med Heste og Folk ²⁵³). Det kan dog maaske være tvivlsomt, om Grev Johan tillod

saadant Uvæsen paa Lolland, der stod i saa nøje Forbindelse med hans holstenske Besiddelser, og hvor han derfor mulig har gennemført en mere human Styrelse ²⁵⁴), men for Nørre-Jylland, Sjælland, Skaane og tildels Fyn er Skildringen vistnok rigtig, men Plyndringen mødte navnlig Modstand i Skaane, der talte den kraftigste Befolkning i alt Fald efter Nørre-Jylland, der nu var svækket ved de gjentagne uheldige Kampe med Holstenerne.

Ved den store Sone i Ringsted den 12te November 1329 ²³¹) havde, som oven anført, Grev Johan, der forud paa Rigets Vegne havde stillet Everstenerne Pant for deres Pengefordring ²³⁰), overtaget Sjælland og Skaane i Pant for et efter redelig Afregning udkommende Beløb ²⁵⁵), og Holstenerne vare saaledes Herrer i Skaane, indtil de uddreves af Beboerne. De spredte Efterretninger herom give ikke fuldstændige Oplysninger, men det synes dog klart, at Bevægelsen er udgaaet fra Lund og bleven støttet af Gejstligheden ²⁵⁶). Grev Johan gik da ind paa at overdrage Kong Magnus sin Panteret til Skaane med Blekingen, Lyster og Hven for 34,000 Mark ^{257 a}). Denne Erhvervelse, som Magnus personlig tog i Besiddelse i 1333 ^{257 b}), men som dog ikke for det første erholdt fuldstændig pavelig Anerkjendelse ²⁵⁸), medførte store Offre for den svenske Kirke og de som Gidsler indtraadte Stormænd, saa at den i Længden blev en ikke uvæsentlig Anstødssten for Magnus Smeks Kongedømme ²⁵⁹).

Skaaningernes Kamp mod Holstenerne maatte indeholde en Opfordring til de andre Danske om at afkaste Aaget, og det sees ogsaa, at man i Aaret 1333 fra begge Sider forberedte sig til Kampen. Grev Gert bestyrkede sin Stilling ved at vinde Stig Andersen for sig ²⁶⁰) og formaaede omtrent et halvt Aar senere Hertug Valdemar til at paalægge alle sine Vasaller at yde ham,

Greven, Hylding som Hertugens Efterfølger, saafremt denne skulde dø uden lovlig Arving²⁶¹). Derimod talte det ikke de tro Friser, at de ved den store Sone den 10de Januar 1332 i Kiel vare blevne inddragne under Grev Gerts Pant, og Menigheden i Pelvorm, Bøking og Horsby (Viding) Herreder tilsagde under 18de Juni at være Kong Christophers Søn Hr. Otte huld og tro og aldrig at skilles fra ham hverken i Nød eller Lyst²⁶²). Ligeledes maa det antages, at Junker Otto, der skrev sig som Hertug til Estland og Lolland, har fundet Tilhængere paa Lolland, hvor han tog Ophold i Saxkøbing. Med Bistand af Laurids Jonsen (Hübertz Ærø S. 36), der selvfølgelig maatte søge at løsgjøre sig fra de Forpligtelser, han i 1331 havde paa-taget sig overfor Grev Gert og Hertug Valdemar, ud-færdigede han herfra flere Overdragelser af Estland til sin Svoger Markgrev Ludvig af Brandenburg, og blev der endelig den 17de December i Prenzlau indgaaet en Pagt, hvorved Markgreven forpligtede sig til at hjælpe sine Svogre Junkerne Otto og Valdemar med al Magt mod hvemsomhelst undtagen Keiseren, men særlig mod de holstenske Grever²⁶³), medens derimod Otto paa egne og Valdemars Vegne tilsagde at yde Markgreven Bistand af al sin Magt mod alle dennes Modstandere, ja endog overdrog ham og Arvinger Successionsretten i Danmark, hvis begge Brødrene skulde dø uden Afkom²⁶⁴).

Naar Hertug Otto skulde vinde den danske Kongekrone, maatte han først søge Hylding paa Viborg Landsting. Dette vilde efter sin Sammensætning maaske ikke være ham ugunstigt²⁶⁵), men det synes ikke, at Forholdene i Jylland vilde kunne yde ham tilstrækkelig Støtte for at naa dertil trods Holstenernes Modstand²⁶⁶), og den Hjælp, han fik andetsteds fra, var næppe talrig. Vel kaldte Keiser Ludvig ham alle-

rede den 6te April 1334 Konge af Danmark og erklærede at ville hjælpe ham mod de holstenske Grever, der havde berøvet ham største Delen af Riget, hvorfor han fra Nürnberg af begjærede uhindret Gjennemmarsch gjennem de sachsiske Lande²⁶⁷), men der blev ikke noget heraf, ligesaa lidt som af Hjælpen fra Brandenburg, maaske ifølge det store Nederlag, som Polakkerne i dette Aar tilføjede de tyske Riddere og de med dem forbundne tyske Fyrster, navnlig af Reuss til Plauen og af Oldenburg²⁶⁸). Derimod søgte Otto, der selv dog kun kaldte sig „Danorum domicellus et dux Estonie“²⁶⁹), at formaa den til Brandenburg og Kejser Ludvig gjennem sin Fader Grev Berthold saa nøje knyttede Grev Johan af Henneberg til at træde i sin Tjeneste ved Løfte om i saa Fald at forlene ham med Mors²⁷⁰), men Forholdet ordnedes dog kun saaledes, at Greven fik Mors i Pant for 2,000 Mark Sølv²⁷¹), hvorimod bemeldte Hennebergske Greve erholdt Attest af Grev Gert for, at han redelig havde stræbt at mægle mellem ham og Otto²⁷²⁻³). Det lykkedes saaledes vel Hertug Otto at føre en Del Lolliker over med sig til Nørre-Jylland, men af Friser have næppe mange kunnet støde til ham, da Hertug Valdemar af Slesvig holdt sig neutral paa sine Borge Gottorp og Sønderborg²⁷⁴), og Slesvigs Biskop allerede tidligere havde underkastet sig Hertug Valdemar og Grev Gert²⁷⁵). Af Jyder sluttede sig derimod en stor Flok til ham, men, som det synes, uordnede, uden bestemte Førere og maaske ej alle fuldt paalidelige. Udfaldet blev højst sørgeligt. Da Danskerne vare naaede frem til Tap Hede kort østlig for Viborg, bleve de den 7de October 1334 angrebne af Holstenerne, blandt hvilke Grev Gert ikke synes personlig at have været tilstede, men som, skjøndt de vare i Mindretal, kæmpede med stor Tapperhed efter en vel lagt Plan. Kampen var langvarig og haard, men endte med et fuldstændigt

Nederlag for Danskerne, af hvilke mange faldt og mange fangedes, blandt dem Hertug Otto, der førtes til Grev Gert og af denne til Segeberg og senere til Rendsborg²⁷⁶).

Kejser Ludvig og Markgreven af Brandenburg søgte vel i 1335 gennem den unge Greve af Henneberg at paavirke Lybekkerne til at formaa de holstenske Grever til at løslade Hertug Otto og give Danmark tilbage til Kong Christophers rette Arvinger, men de udrettede intet, da Holstenerne vare ubønhørlige²⁷⁷), og er det rimeligt, at hvis Grev Johan har haft nogen Medfølelse for sine Brodersønner, har han maattet trænge den tilbage af Hensyn til Grev Gert, ved hvis Hjælp Lolland, der havde afkastet det holstenske Aag, atter var blevet kuert²⁷⁸).

Kejser Ludvig synes da at have opgivet den uheldige Otto, men gav den 5te Marts 1335 fra Nürnberg af sin Søn Markgreven Fuldmagt til i sit Navn mindelig eller retfærdigen at forhandle og bilægge Stridighederne mellem Junker Valdemar af Danmark og Grev Gert af Holsten²⁷⁹). Saaledes var nu det Navn fundet, under hvilket Danmarks Rige atter skulde opstaa. Om Otto jfr. iøvrigt Erslev i biografisk Lexicon.

7.

Den 4de December 1334 lukkede Pave Johan XXII sit trætte Øje, og den 20de s. M. efterfulgtes han af Cistercienseren Jacques Fournier som Benedict XII, der næsten i enhver Henseende dannede en afgjort Modsætning til Forgængeren²⁸⁰).

Imidlertid forhindrede den Indflydelse, som Kongerne af Frankrig og Neapel udøvede paa det romerske Hof i Avignon, foreløbig den da fra begge Sider attraaede Udsoning mellem Paven og Ludvig af Bayern, og den velmenende Benedict XII afgik ved Døden den 25de April 1342, uden at denne var tilvejebragt²⁸¹).

Skjøndt det ikke kan antages, at Benedict XII holdt sig saa nøje underrettet om Forholdene i Danmark som hans Forgænger²⁸²), viste han dog ogsaa overfor dette Rige sin hæderlige Character, idet han, da Kong Magnus, der nu skrev sig som Konge til Sverrig, Norge og Skaane²⁸³), begjærede pavelig Sanction paa sin Besiddelse af Skaane og andre danske Lande, som det maatte lykkes ham at befri for Holstenernes „Tyranni“, nægtede at udtale sig herom, fordi Modparten ikke var hørt²⁸⁴). Iøvrigt var den Excommunication, som det danske Rige var blevet underkastet ifølge Biskop Tyges Fængsling, allerede af Johan XXII hævet for de Egne, som ikke længere stode under umiddelbar dansk Kongemagt.

Blandt de forskjellige Dele, hvori Danmark var opløst, vare Forholdene rimeligvis bedst i den Del af Sønderjylland, som lød under Hertug Valdemar, der vistnok mest opholdt sig paa Sønderborg, hvorfra han, som Hertug i Jylland, med sit Raads Samtykke den 1ste Maj 1335²⁸⁵) stadfæstede Aabenraa Skraa, som stemmende med ældre Ret for andre Byer i hans Hertugdømme og Besiddelser („dominio“).

I Fyn regjerede Grev Gert. Han var vel kun Panteherre, men da han som saadan havde dominium utile og altsaa var Landsherre, paatog han sig under 17de Marts 1335²⁸⁶) at stadfæste sine Raadmænd og Borgere i Odense i Nydelsen af alle Friheder og Benaadninger af hvilket som helst Navn, der vare dem forundte af Danmarks Konger.

Paa Lolland var Grev Johan, der nu skrev sig som Herre over Sjælland, Femern og Lolland²⁸⁷), i Besiddelse af den vestlige Del af Øen, hvor han anlagde Ravensborg. Biskop Peter af Odense fejrede Paasken paa sin stærke Borg Aalevad i Nærheden af Maribo, hvorfra han yderligere forbedrede den lollandske Gejstligheds økonomiske Vilkaar²⁸⁸).

I det udstrakte Nørre-Jylland vare Forholdene af forskjellig Art. Medens den i Anm. 266 her foran nævnte Hr Henrik Njelsen af Panter Slægten gennem Mageskifte med Vrejlev Kloster erhvervede alt Klosterets Gods i Bagterp og et Møllested ved Hestrup, begge ved Hjørring, mod Gaardbo²⁸⁹), og Broder Degn stadig udvidede sine Ejendomme nu ved Kjøb af en Gaard fra Hr. Jacob Fleep²⁹⁰), var Ove Hases oven i Anm. 276 ommeldte Tilstedeværelse paa Framlev Herredsting begrundet paa, at han allerede dengang ved Afgjørelse med Jonas Bund af Ribe med Bispestolens og Capitlets Samtykke havde erhvervet en Ribe Kirke til Vin og Oblater tillagt Gaard i Framløv²⁹¹). Da han derhos den 1ste Marts 1338 købte alt Tvis Klosters Gods i Them²⁹²), kan det nok antages, at han har anlagt en mindre Borg paa Borgø i Borre Sø til Betyggelse for Forbindelsen mellem Landingsstederne ved Vejene til Them og gennem Boredalen til sin Pantebesiddelse i Haarup. Men disse mindre Anlæg kunde ikke yde tilstrækkeligt Forsvar, naar, som det kunde forventes, hele Skovegnen stod i Vaaben mod Holstenerne. Det er da rimeligt nok, at han, som antaget af Thiset²⁹³), har grundlagt en fast Søborg paa Dyrnæs i Jul Sø, et Fæste, der maatte beherske hele Søggen, indtil Silkeborg anlagdes i Remstrup Alling Kloster tilhørende Fang:

Grev Gerts Tilhængere havde sejret paa Tap Hede, men mange danske ventede dog, at det danske Konge-

dømme atter vilde komme til Live. Kejser Ludvigs ovenanførte Brev af 5te Marts 1335 er næppe blevet ubekjendt i Danmark, og medens Underhandlingerne mellem Pavestolen og Kejser Ludvig endnu fortsattes i 1336—37²⁹⁴), fandt Roskilde Bisp, den med Pavehoffet saa nøje forbundne Prædikebroder Jens Nyborg, det rettest, da han 1ste November 1336 efter Hertuginde Ingeborgs Begjæring henlagde „Touetorp“ Kirke til Nonnernes Bord i den hellige Agnetes Kloster i Roskilde, at forudsætte, at hertil vilde blive givet Samtykke af den, som maatte blive Konge i Danmark²⁹⁵). Imidlertid benyttede de nu med hinanden saa nøje forbundne holstenske Grever sig af Forholdene til at forstærke deres Stilling henholdsvis øst og vest for Belt. Den 6te October 1336 sluttede de i Kiel et Mageskifte, hvorved Grev Johan erholdt Aalholm og alt, hvad Grev Gert ellers besad paa Lolland med Ret til at indløse, hvad der var pantsat til Hr. Johan von Plesse. Derimod overdrog Grev Johan Grev Gert alt, hvad han endnu havde i sin Besiddelse af det Gods, hans Fader i sin Tid havde købt af den Brunsvigske Hertug i Vardesyssel, Fyn, navnlig Lumby, Staurby, Aulby og Stige, og Frisland, hvorhos Grev Gert erholdt Ret til at indløse, hvad der af Godset var pantsat, navnlig til Heyne Scarpenberg og hans Broderbørn. Herfor skulde dog Grev Gert betale 1,600 Mark lødig Sølv cøllnsk²⁹⁶). For at tilvejebringe de Pengemidler, som udfordredes til Betalingen af denne Købesum og Indløsning af det pantsatte Gods, solgte Grev Gert med sin Søn Junker Henrik den 12te November 1336 Hagenskov med Gods i Vends og Bog samt Lunde og Skovby Herreder for 3,000 Mark til Hr. Detleff van Wensinen²⁹⁷).

Ved Erhvervelsen af Godset i Vardesyssel og Frisland blev Grev Gert, der havde maattet fratræde Formynderskabet for Hertug Valdemar, da denne naaede

Myndighedsalderen, og for den Maade, hvorpaa han havde forestaaet det, under 4de Marts 1336 modtaget hans taknemlige Tilstaaelse²⁹⁸), yderligere sat i Stand til at støtte sin Broder Giselbert, der havde forpagtet Slesvig Bispestol og dens Ejendomme af Biskop Hellembert, som foreløbig trak sig tilbage fra denne Stilling²⁹⁹).

Forsaavidt det skulde være rigtigt, at Hr. Stig Andersen paa denne Tid var Grev Gerts Marsk, kunde det ogsaa have nogen Betydning for Greven, at Hr. Stig, der havde Sønder Herred Diurs i Pant³⁰⁰), mod at overdrage Kannike Bordet i Aarhus nærmere beliggende Gods, navnlig i Segalt, og mod en Købesum af 140 Mark Sølv den 18de September 1336 erholdt Ejendomsretten til Drammelstrup, Skramsholm med Øxenmølle og mere Gods i bemeldte Herred³⁰¹).

Iøvrigt udvidede Hr. Stig, om hvis Stilling ligeoverfor Grev Gert til den Tid der ikke foreligger noget bevisligt Datum, ogsaa sine jyske Besiddelser ved andre Omsætninger. Saaledes meddelte Njels Ebbesen i 1337 paa Aabo Sysselthing, at han havde givet ham Pant i 2 Gaarde i Søby, 1 Gaard i Vatsted med mere Gods. Njels Ebbesen var ved Pantsætningen mødt for Njels Pedersen af Reffs, og Jon Rampi for Stig Andersen³⁰²). Der er al Grund til at antage, at denne Njels Ebbesen er den samme, som senere blev Grev Gerts Banemand. Den Fuldmagt, han havde fra Njels Pedersen af Reffs, viser mod Nord, hvad enten han først da er kommen derfra eller han allerede forud havde taget Ophold i Aabo Syssel. Det sidste er rimeligst, thi Nørring Ris var utvivlsomt i flere Aar hans Hjem³⁰³), hvor han, rimeligvis som Biskop Svens Høvedsmand, indtog en meget anseelig Stilling.

Det vides ikke, hvem den Njels Pedersen var, paa hvis Vegne Njels Ebbesen havde pantsat Godset i Gjærn Herred til Stig Andersen. Man ledes nærmest til at

tænke paa Nicolaus Petersen, der nævnes først som tilstedeværende paa Vendsysselthing i 1324³⁰⁴), men det lader sig ikke godtgjøre, at denne Mand har ejet Refsnæs³⁰⁵), om end adskillige Data kunde tyde hen derpaa.

Da Ove Hase havde Gods saavel i Gjern som i Framlev Herreder og saaledes baade mod Vest og Syd i faa Miles Afstand fra Nørring Ris²⁷⁶ og ²⁹¹), er det let forklarligt, at han, om han end ikke opgav sin sjællandske Ejendom³⁰⁶), er kommen i nærmere Forhold til Njels Ebbesen, og det saa meget mere, som Forholdene i Nørrejylland vare blevne mindre spændte, efterat Biskop Tyge i Vendsyssel havde forligt sig med Grev Gert, og Interdiktet som Følge heraf blev hævet³⁰⁷), om end Tyge havde taget et begrændset Forbehold overfor Bisperne i Aarhus og Ribe. Det kan heller ikke betvivles, at der ved Giftermaal er knyttet et „Svogerskabs“ Forhold mellem de tvende Mænd, men det vides ikke nøje, hvorledes dette er opstaaet³⁰⁸).

8.

Det sees ikke, at den Fuldmagt, Ludvig af Bayern havde givet sin Søn i Brandenburg til at forhandle og bilægge Stridighederne mellem den unge Valdemar og Grev Gert²⁷⁹), i de første Aar har haft nogen umiddelbar Følge. Der førtes vel Forhandlinger i Lybek, men uden Resultat, da, som Detmar siger (S. 239), de holstenske Grever, baade Johan og Gert, „helden sic harde unde wolden nicht wyken“. Det kan vel ikke antages, at Grev Gert, naar han indrømmede Flensborg Borgere Fritagelse for paa ny at erlægge Told af

Varer, som de førte til andre Steder indenfor Grænserne af hans Rige „regni nostri“, men af hvilke de een Gang havde erlagt Told til ham som Landsherre, ved Udtrykket „regni nostri“ (Rep. 1775) har villet betegne sig som Konge eller antyde andet end, hvad der laa i det først anvendte Udtryk „nostro dominio“, men det sees dog, at han i de ham pantsatte Landstrækninger udøvede Kongemagt, satte Retterthing og gav Laasebrev³⁰⁹). Saa længe Underhandlingerne med Pavehoffet stode paa³¹⁰), kunde der iøvrigt ikke ventes nogen kraftigere Optræden fra brandenborgsk Side rettet mod Nord, og efterat Kurfyrsterne i Rense og Rigsdagen den 8de August 1338 i Frankfurt havde anerkjendt Kejserværdigheden som umiddelbar alene afhængig af Gud, saaledes at den af Fyrsterne valgte ene og alene ved selve Valget blev romersk Konge og Kejser med Berettigelse til at fordre Lydighed af alle Undergivne uden nogensomhelst Stadfæstelse eller Samtykke af Paven, og Kong Edvard af England i Coblenz havde opnaaet Kejserens og Fyrstedagens Anerkjendelse af sine mødrene Arverettigheder i og til Frankrig, deltog Ludvig af Brandenburg i 1339 med 2000 Hjelme og 1200 Friskaremænd i et Plyndringstog mod Frankrig, som lagde Landet øde helt op imod Paris³¹¹). Det var saaledes først i 1339, at der af Kejser Ludvig kunde forventes nogen Indgriben i danske Forhold, og da denne fandt Sted, drejede den sig navnlig om Estland for derved at erholde Fyldestgjørelse for den tilbagestaaende Del af Margaretes Medgift.

Margarete levede endnu i 1340³¹²), og rimeligvis har det været efter Samraad med hende, at Valdemar i For sommeren 1338, som det synes, over Anklam begav sig til Greifswald for herfra at arbejde paa at gjøre sin arvelige Adkomst til det danske Kongedømme gjældende³¹³). Det er rimeligt, at Valdemar følte en vis Velvillie mod

Greifswald, hvis loyale Indvaanere havde optaget hans unge Fætttere af den wolgastske Linie og med stor Opofrelse og Udholdenhed ført Kampen for deres Interesser³¹⁴). Det synes ogsaa, at Valdemar selv, endnu i Barnealderen, med sin Moder har tilbragt nogen Tid i Greifswald, hvorfra Faderen efter Erik Menveds Død over Stralsund gik til Sjælland³¹⁵), og i hvert Fald kunde han herfra med Lethed sætte sig i Forbindelse med Putbusserne paa den anden Side af Neue Tief mellem Greifswald og Rygen³¹⁶).

Valdemar forblev dog ikke længe i Greifswald, men synes herfra at ville være vendt tilbage til Søsteren. Dette lykkedes ham dog ikke, idet han blev opsnappet af Hertug Barnim af Stettin, som i hans Person fandt et Middel til at komme til mindelig Opgjørelse med Brandenburg og Kejseren. Sonen vedtoges paa Rigsdagen i Frankfurt, idet Markgrev Ludvig den 13de August gav Afkald paa det ham af Kejseren overdragne Lensherredømme over Hertugerne Ottos og Barnims Besiddelser, mod Berettigelse for sin Slægt og Arvinger til Efterfølge i disse, naar den pommerske Hertuglinie i Stettin skulde uddø uden at efterlade ægtefødt Søn. Den følgende Dag den 14de August erkjendte da Hertug Barnim ligeledes i Frankfurt, at han havde løsladt „Kong“ Valdemar til Danmark, som han havde fanget, med gjensidig Ophævelse af enhver under eller i Anledning af Fangenskabet indgaaet eller opstaaet Forpligtelse. Samtidig udfærdigedes de fornødne Statsdokumenter om den indgaaede Fred og Forligelse mellem Brandenburg og Hertugerne i Stettin³¹⁷), der havde fungeret som Formyndere for de unge Fyrster af den Wolgastske Linie, hvilke nu selv overtog Landets Styrelse.

9.

Efterat Grev Gert den 13de Januar 1338 i Lybek havde stadfæstet de Privilegier, Lybekkerne havde erholdt i Danmark af Konger og Fyrster i alle Rigets Dele og fornemlig i de Dele deraf, som nu vare underkastede hans Beskyttelse og Magt³¹⁸), var han den 18. s. M i Aarhus³⁰⁹) og senere to Gange i Ribe³¹⁹) samt endelig efter 12te August i Holstebro³²⁰), hvorhos han i Aarets Løb stadfæstede Alling Klosters Erhvervelse af Gods i Kasted (Æ. A. R. II, 179).

Paa Viborg Landsting den 28de Marts 1338 mødte blandt andre Njels Ebbyson³²¹). Det lader sig næppe bestride, at Njels Ebbyson var en Bild. Det er ogsaa meget rimeligt, at hans Moder, som Slægtbøgerne opgive, var en Bugge, men hvem var Faderen? Slægtbøgerne opgive en Ebbe Strangesen, som iøvrigt ingensteds forekommer. Man kunde derfor fristes til at holde sig til Ebbo Aggesen, der ogsaa var en Bild og ikke forekommer saa ganske sjældent, som oplyst i Anmærkningerne 321 og 215, hvis ikke andre stærkere Data talte for Linien Strangesen, om end ikke just for en Ebbe Strangesen, men snarere for en Ebbo Njelsen³⁴⁹).

Hvorledes nu end dette forholder sig, er det klart, at Grev Gert, der i 1338 oftere var i Nørre Jylland, hvor han med sin Søn Henrik ogsaa bortmageskiftede Gods i Enslev i Nørre Herred Dyrst til Hr. Stig Andersen mod „Bregentved“ med mere Gods³²²), ikke kunde forblive uvidende om den Stemning, som der gjærede mod ham og Holstenerne. Han søgte da at sikre sig ved et med Hertug Valdemar af Slesvig under 2den Februar 1339 indgaaet Forbund mod Laurids Jonsen, hans Arvinger og Medhjælpere, sigtende til Indtagel-

sen af Tranekjær og Modstand mod Kong Christophers Arvinger ³²³).

Junker Ottos Overdragelse af Estland til Markgreve Ludvig havde ikke faaet nogen Betydning, og under Interregnet i Danmark vare Forholdene i denne fjernt liggende Besiddelse blevne meget forvirrede, idet den kongelige Høvedsmand Markvard Breide havde nedlagt sin Stilling, og Forhandlinger vare indledede med Kong Magnus i Sverige om Landets Overtagelse. Kejser Ludvig paalagde da under 9de Marts 1339 den tyske Orden at tage Landet i Besiddelse i Kong Valdemars Navn og overlevere det til Kongen til Berigtigelse af den Markgreven deri tilsagte Medgift ³²⁴), ligesom han senere under 26de Marts 1340 gav sin Søn Markgreven en ubegrændset Fuldmagt til at slutte Overenskomst med Ordenen om Landet ³²⁵), men en mellemkommende Opstand af Esterne forhalede Sagen ³²⁴).

Medens Grev Gert allerede i 1335 havde givet sin fædrene Stad Itzehoe, i hvis Laurentius Kirke Slægten havde sit Gravsted, hvortil ogsaa hans eget Lig senere blev ført, lybsk Ret og et større Landdistrikt, og i 1337 med sin Broder Giselbert og sin Søn Henrik begavet Kapellet i Münsterdorf til Bedste for deres Forfædres Sjæl, skred han den 6te Decbr. 1339 til i Forening med sin Hustru og begge sine Sønner at betænke sit tro Rendsborg for den Hjælp, han saa ofte der havde fundet. Den fik lybsk Ret og et stort Landdistrikt syd for Ejderen rigt paa Eng og Skov, hvorhos ogsaa det lille Landdistrikt, den havde nord for Ejderen indtil Suderdenewerk eller Bjørns gamle Vold, yderligere hjemledes den ³²⁶).

Det maatte imidlertid staa klart for Grev Gert, at han gik en alvorlig Tid imøde, og at han kun med væbnet Haand kunde fastholde den Stilling, han indtog i Danmark. Han skrev derfor allerede den 1ste Januar

1340 til Greverne af Hallremont om at forskaffe sig Lejetropper³²⁷), en Opgave, der ikke kunde være forbunden med Vanskelighed, da Plyndringstoget mod Frankrig var afsluttet forinden Udgangen af Aar 1339, og de vilde Bander, som havde udført det, og mod hvilke den franske Hær ikke havde vovet at optræde, saaledes stode ledige paa Markedet³²⁸), meget villige til nye Plyndringstog mod god Sold. Det kan saaledes vel være, at der, som Detmar beretter³²⁹), paa en i Lybek i Januar afholdt nordtysk Fyrstedag fra brandenborgsk Side blev gjort et svagt Forsøg paa at forhjælpe Valdemar til sit danske Rige, men Grev Gert veg ikke for Snak. Han fik Underretning om, at hans hvervede Bander vare paa Marschen i stort Antal³³⁰). Saa snart han modtog dette „glade“ Budskab, lod han dem strax rette deres Marsch til Nørre Jylland paa Plyndring, men indgik samtidig en midlertidig Overenskomst med Hertug Valdemar, der saaledes foreløbig maatte opgive sin allerede indledede Forbindelse med de danske kongetro. Grev Gert var nemlig nu vendt tilbage til sit Livs gamle Hovedformaal, at forene Sønderjylland med sine Besiddelser i Holsten, hvilket han tidligere havde søgt at opnaa ved at lade Hertug Valdemar blive Konge i Danmark mod selv at erholde Forlening med det jyske Hertugdømme. Ved den under 11te Februar 1340 mellem ham og Hertugen i Lybek indgaaede Overenskomst, maatte denne nu³³¹) frasige sig enhver Forbindelse med Kong Christophers Arvinger Junkerne Otto og Valdemar navnlig gjennem Ægteskab med sin Søster Helvig, hvorimod Greven forpligtede sig til ikke at lade Junker Otto komme fra sig med Villie og uden Hertugens Samtykke og ikke at indgaa noget Forbund med ham. Derhos vedtoges som Forslag Afstaaelse af Grevens Besiddelser i Nørrejylland, som han havde i Pant af Kong Christopher, mod til-

svarende Pant i Hertugens Besiddelser i Hertugdømmet „Slesvig“, men det blev dog overladt Hertugen at betænke sig, om han vilde gaa ind paa dette Forslag. Ved dettes Fremsættelse bemærkedes, at Forslaget ikke omfattede Varde, hvortil Greven havde særlig Adkomst, eller Skanderborg, som tilhørte Grev Johan, paa hvis Vegne Marqvard Raastorp havde det inde. Grev Gert og hans Arvinger skulde derhos mod en særlig Erstatning, som nærmere skulde fastsættes, beholde den Halvdel af Brusk Herred, som grændser til Middelfart Sund, for at de derfra kunde have Overfart til Fyn. Grev Gert forbeholdt sig derhos alle Restancer, han havde tilgode i Nørrejylland. Iøvrigt gik Forslaget tildels ud paa et Magelæg. Betalingen for, hvad Hertugen erhvervede i Nørrejylland, ansloges til 43,000 Mark cølnsk, men Betalingen ordnedes saaledes, at Grev Gert, foruden hvad han strax skulde erholde i Slesvig, fik Udsigt til at erholde tilbage Ribe og Calø, som han havde maattet pantsætte Hertug Valdemar, rimeligvis for Tilsvær, han skyldte denne i Anledning af sit tidligere Værgemaal for ham. Af Summen 43,000 Mark skulde nemlig kun 3,000 Mark erlægges i Varer inden 4 Uger. Gottorp, Dänischwold, Slesvig, Flensborg, Tønder, Tørning og Haderslev med Tilliggende, der vistnok strax maatte overleveres Greven, saasnart Mageskiftet vedtoges, forsaavidt de ikke allerede vare i hans Besiddelse, ansattes til Pant for 25,000 Mark, saaledes at den nordlige Del („Tønder og Tørning“) kunde løses tilsammen for 12,000 Mark, og den sydlige Del („Gottorp“) for 13,000 Mark, men skulde være den sidste Del af Pantet, som maatte indløses. 10,000 Mark skulde erlægges med Halvdelen til Pindsen og Halvdelen til St. Jacobi Dag, men derfor kunde stilles Gidsler, og kun hvis Summen ikke berigtigedes kontant, i Varer eller ved Forløfte, skulde

Hertugen paalægge sine Befalingsmænd paa Riberhus og Calø at udlevere disse Besiddelser tilbage til Grev Gert saaledes, som han havde overdraget Hertugen dem, og ansattes hver af dem til 5,000 Mark³³²). De sidste 5,000 Mark skulde afgjøres paa den Maade, at Hertugen overtog Grev Gerts Gjæld i Kolding og Horsens, det vil sige Forpligtelse til at indløse dem fra Pant-haverne for den nævnte Sum, hvorfor de vare pantsatte. Dette var i det hele en meget ufordelagtig Ordning for Hertug Valdemar³³³), men hvis han ikke vilde gaa ind derpaa med det gode, vilde han neppe kunne modstaa den Tvang, som Grev Gert vilde kunde udøve mod ham, naar han med sin store Hær atter vendte syd paa efter at have udpresset af Nørrejylland, hvad der var at faa.

10.

Det var en anseelig Skare af plyndrende Stridsmænd, hvormed Grev Gert drog ind i Nørrejylland. Han fandt der sine Borge³³⁴) velbesatte, og ligesom den franske Hær Aaret forud var veget tilbage for de vilde Bander, droge ogsaa nu Grevens danske Modstandere sig bag Limfjorden, medens deres Ejendomme, hvor Fjenderne trængte frem, bleve „lagte øde med Rov og Brand“³³⁵).

Grev Gert selv standsede da i Randers. Denne By havde fra Landsby af udviklet sig til Købstad med et rigt Opland³³⁶). Den havde Forbindelser med Norge, Halland og Lybek, og i Indlandet fandt den ad Guden en vigtig Færdselsvej. Den fremtraadte for Grev Gert, ligesom senere for den svenske Vrang, for Frederik

den Sjette og for Falkenstein, som Nørrejylland's strategiske Midtpunkt, og medens det vel tiltalte Grev Gert, at den ikke var dansk Bispestad, saaledes som Viborg eller Aarhus, frembød dens Beliggenhed en god Udsigt for ham til at opnaa, hvad Saxos Fortsætter har opfattet som Hovedformaalet for hans Tog, Udryddelsen af den indfødte nørrejske Adel³³⁷). Da efter Lauridsens Undersøgelser den sluttede By er den fremherskende Landsbyform i Østjylland, fra Limfjorden ned imod Horsens Fjord³³⁸), er det rimeligt, at ogsaa Randers som Landsby har havt denne Form, og bestyrkes dette ved det Vandstade i Bebyggelsens Midte, som senere blev til Gadekilde og de tre Pumper³³⁹). Heromkring laa større Bygninger, hvoraf en meget gammel Undermur nu er opgraven i 1898³⁴⁰). Men udenfor denne Byklump dannede sig ved Havnen og udgaaende fra denne en særlig Bebyggelse. Tidemand's Kort hos Stadfeldt viser endnu en lille fra Aaen indgaaende Bugt, der fører til „Kjølhalingspladsen“. Denne Bugt er nu opfyldt og tildels bebygget med den ældre Toldbod, der nu benyttes af det forenede Dampskibsselskab, men den var vist en Levning af en ikke uvigtig Indsejling, eftersom herfra udgaar Skibsgaden og Travnstræde eller Traffvenstræde³⁴¹), hvor Lybekkerne havde deres Boder. Disse strakte sig vistnok herfra mod Øst helt ud til det Strøg, som nu kaldes Ditmarsken, en Benævnelse, der vist snarest maa opfattes som en spottende Antydning af vandrig fedtet og leret Jordbund. Da Lybekkernes Boder vistnok i Vintermaanederne kunde afgive ikke saa lidt ubenyttet Rum, fremkom herved en Mulighed for Optagelsen af en større Mandsstyrke og saaledes for Indkvartering af et saa betydeligt Troppetal, som Grev Gert siges at have medført til Randers, og som angives til flere tusinde Mand, der ingenlunde vilde have kunnet finde

Ophold hos Byens til den Tid neppe talrige indfødte Indbyggere af verdslig Stand. Den øverste Commando over Gerts Lejetropper havde Otto af Schenkenberg³⁴²), og Vagten i hans eget Kvarter forestodes af en Ridder fra Vestphalen Hinric von Vitinghoven.

Efterat den unge Valdemar, der nu opholdt sig hos Svogeren i Spandau, under 19 Marts 1340³⁴³) som Hertug af Estland af Hensyn til Søsterens Ægteskab havde overdraget bemeldte sit Hertugdømme til sin Svoger Markgrev Ludvig, erklærede dennes Fader Kejser Ludvig under 26de s. M. fra Landshut af, at han havde bemyndiget fornævnte sin Søn til at forhandle med den tyske Orden om Overdragelsen af dette Land³⁴⁴). Men iøvrigt var det en Selvfølge, at Intet herom kunde afsluttes, forinden der var en Konge i Danmark, og denne havde overtaget Landet, som Ordenen skulde overlevere „Kong Valdemar“ overensstemmende med Kejserens tidligere Skrivelse af 9de Marts 1339. Det varede heller ikke længe, før der i Danmark selv indtraadte en Begivenhed, som bevirkede Gjenoprettelsen af det danske Kongedømme.

Det folkelige Udtryk for Mindet om denne Njels Ebbesens Daad er kommet til os gennem en Folkevisen, der er bevaret i flere Opskrifter³⁴⁵). Ingen af dem har Omkvæd, og Visen hører saaledes ikke til de sædvanlige Danseviser. Det er en Vise for Ridder-svende, lagt af dem og sunget i Sadlen, saaledes som f. Ex. endnu Serberne synge deres Rytterviser.

Visen minder om, at det skulde være Grev Gert spaat, at han i Randers skulde lade sit Liv, men at han dog, som af en overvældende usynlig Magt lod sig dertil drage³⁴⁶). Vist synes det, at han i nogen Tid laa meget syg i Randers, men at han kom sig og var rask, da de Begivenheder indtraadte, som derefter omtales³⁴⁷). Det er rimeligt, at Greven til den Tid ønskede

at kunne træffe en Overenskomst med den jyske Adel. Hvis denne opgav sine, til Bedste for Christophers Sønner indledede Forhandlinger med Hertug Valdemar, vilde Greven have saa meget lettere ved at formaa denne til at gaa ind paa det i Lybek fremsatte Mage-skifte-Forslag. Grev Gert var da ikke utilbøjelig til Forhandlinger om Forhold nord for Limfjorden og bortskødede vist paa denne Tid Gods i Hvetbo Herreds minderige Egne, navnlig Hunetorp i Hune Sogn, Jetsmark, og Eiersted i Saltum og Ingstrup Sogne³⁴⁸). Han opfordrede ogsaa Njels Ebbesen til at møde sig ved Randers, idet han vel baade betragtede denne som Repræsentant for Biskop Sven og for den i Vendsyssel sammentrængte jyske Adel³⁴⁹). Njels Ebbesen var ogsaa selv Ejendomsbesidder i Vendsyssel, idet han navnlig, maaske for at unddrage Kone og Børn fra de Farer, som Opholdet i Midtjylland medførte, havde afkjøbt Thorkil Hval dennes Gods i Arnstorp og Smidstrup³⁵⁰). Grev Gert, der nylig i Forening med Grev Johan paa Lybeks Begjæring havde underhandlet om at erklære de holstenske Rovriddere Brødrene von Westensee fredløse, saavel i Holsten som i Danmark³⁵¹), maatte ogsaa ønske i alt Fald at kunne give det Skin af, at han selv ikke var uvillig til at ophøre med sine tilsvarende Udpresninger i Nørrejylland. Efter meddelt Lejde mødtes da Njels Ebbesen med Greven „norden“ ved Randers „Strand“³⁵²), og der fandt en Forhandling Sted imellem dem, hvorom vi ikke med Sikkerhed vide andet, end at de skiltes som Uvenner under gjensidige Trudslers³⁵³). Under den paa Mødet stedfindende Strid mellem dem fremhæver Visen i veltalende Udtryk den jyske Adels Selvstændighedsfølelse, men det kan dog ikke oversees, at i Sangens videre Udvikling den frie Troskab fra Riddersvendenes Side stærkt hyldes, og der synes saa-

ledes neppe tilstrækkelig Grund til at skjelne mellem tvende forskellige Sange, af hvilke den ene skulde være lagt for at hævde Adelens Selvstændighed og kun den anden være fremkommen i patriotisk Glæde over Fædrelandets Redning, hvorimod denne Fædrelandskærlighed synes at gennemstrømme hele Digtet, om den end finder sit mest direkte Udtryk gennem senere Tilføjninger³⁵⁴). Saasnart Forhandlingerne mellem Greven og Njels Ebbesen vare sluttede med de oven antydede gjensidige Undsigelser, besteg Njels atter sin Ganger, „slo op med hviden Haand“, men „kaste sin Hest omkring“, og „red ad Vejen frem“. Herefter er han altsaa vendt tilbage hurtigst mulig sporenstregs ad den Vej, han var kommen, altsaa først til Østrup. Dette stemmer ganske med, at den fjendtlige Besætning i Randers maa senere have ventet ham nord og øst fra, forsaavidt den iøvrigt har troet, at han her vilde angribe Greven, og at man derimod aldeles har forsømt at henvende Opmærksomheden mod Syd, hvor man ikke har lagt nogen Vægt paa den lille og fjerne Bispeborg i Nørring Ris.

11.

Valdemar Christophersen opholdt sig allerede i Midten af Marts 1340 i Spandau³⁴⁹) (Reinhardt S. 84) og har vist ikke forsømt at paavirke sin Svoger Markgreven, for at denne skulde afbenytte den Fuldmagt, hans Fader Kejseren allerede under 5te Marts 1335 havde givet ham²⁷⁹) til at forhandle med Valdemar og Grev Gert om Bilæggelse af deres Stridigheder. Hertil udfordredes dog en Sammenkomst af flere Fyrster

eller deres Befuldmægtigede, og til at bringe en saadan til Veje behøvedes nogen Tid. Da den endelig kom til afsluttende Virksomhed, var Grev Gert ikke mere blandt de levendes Tal.

Naar Njels Ebbesen skulde kunne vente at fælde Grev Gert, maatte han skynde sig, da denne ellers med sin overvældende Hærstyrke vilde knuse ham, forinden han kunde naa tilbage til Vennerne i Vendsyssel, og det saa meget mere, som det ham givne Lejde var blevet indskrænket til een Dags Frist. Han maatte derhos fra Østrup tage en anden Vej, end han var kommen dertil, og er formodentlig efter det nødvendigste Ophold gaaet ud af Albek Laa over Guden til den sydlige Bred og herfra til Clausholm. Denne Gaard, der ved sin Beliggenhed mellem Alling Aa og et mindre Vandløb har egnet sig til Forsvar, hvortil den, som bekendt, ogsaa senere af Oberst Hans Friis blev særlig yderligere indrettet, tilhørte i 1340 Hr. Offe Njelsen³⁵⁵), den samme der i Forening med Broderen Henrik senere skulde fastsætte, hvor meget Njels Ebbesen skulde yde for det Gods i Arnstorp og Smidstrup, han ved Lamin havde afkøbt Thorkil Hval³⁵⁰). Under Clausholm hørte Njelstrup Mølle ved Randers Bro³⁵⁶), og Hr. Uffo Njelsen havde rimeligvis ogsaa et Stenhus i Randers³⁵⁷). Efter ved Clausholm i største Hemmelighed at have truffet de fornødne Aftaler maatte Njels Ebbesen hurtigst mulig ved Borgen i Nørring Ris samle de Stridsmænd, der vilde følge ham paa et Tog mod Greven i Randers.

Han ledsagedes paa dette af vel 60 Mand, der vare godt kjendte med Adgangsforholdene, saa at de i Stilhed og Mørke kunde naa Maalet³⁵⁸). Et saa betydeligt Tal beredne og vel rustede Ledsagere kunde neppe tilvejebringes alene fra Bispestolens egne Gaarde omkring ved Nørring Ris³⁰²), selv om de yngste Vaaben-

dygtige medtoges, og hvis Antallet virkelig har været saa stort, er dette fremkommet derved, at det Mandskab, som havde fulgt med Njels fra Vendsyssel til Mødet i Randers, har sluttet sig til dem, der havde hjemme i og omkring Nørring Ris, men det er rimeligt, at, som Visen beretter, den hele Skare med Begejstring har modtaget Opfordringen til at følge Høvdingen paa det farlige natlige Tog. Til dette valgtes saa mørk en Nat, Aarstiden kunde frembyde. Det var Nymaane den 28de Marts Kl. 10 om Aftenen³⁵⁹), altsaa Tirsdag i Midfaste, og det var vistnok paa den sidste Dag i Ugen Løverdag den 1ste April henimod Skumringen, at Njels Ebbesen med sine Følgesvende rykkede ud fra Nørring Ris ad den tæt vest for Borgen gaaende Hovedvej mod Randers³⁶⁰). Naar Visen, forinden Angriberne gik over Randers Bro, lader dem binde „deres Heste udi Fruerlund“³⁶¹), da er dette Opgivende vistnok rigtigt. Fruerlund var dengang et Skovland ved Skanderborg Landevejs Sammenstød med Ry Landevej, gennemskaaret af en begge disse Veje forbindende dyb Hulvej³⁶²). Efter Detmars Beretning gik Danskerne Natten mellem Løverdag og Søndag ind i Randers, som om de vare en Nattevagt for den sovende Hær, og besatte et Stenhus³⁶³). Forinden de herfra kunde angribe Grevens Kvarter, maatte de besætte de Adgange, hvor igjennem den tyske Besætning kunde forudsees nærmest at ville ile ham til Undsætning. De locale Forhold synes at have gjort dette muligt³⁶⁴), om der end herved maatte gaas frem med den yderste Varsomhed for ikke at vække den sovende tyske Hær, men iøvrigt kan det ikke antages, at Angriberne have spildt Tiden, forinden de skrede til Angrebet, da dettes heldige Udfald afgang af den Hurtighed, hvormed det udførtes. Da de imidlertid først vare komne ind i Randers ved

Nattetide³⁶⁰), kan det gjerne være, at det var over Midnat, da de søgte ind paa Greven.

Det er i 1ste Del S. 9 jfr. S. 362 antaget, at Grev Gert stedse bevarede et ydre Præg af Guds frygt. Rime­ligvis har dog en virkeligere religiøs Følelse gjort sig gjældende under de natlige Andagtsøvelser, han under og efter sin Sygdom i Randers holdt med sin Capellan oven Senge, saa snart han hertil var i Stand³⁶⁵). Det kan nemlig ikke have været andet, end at han under sin svære Sygdom har maattet kaste Blikket ud over sit Liv, der ved Siden af lykkelige Forhold til hans Familie og Undergivne frembød ikke faa mørke Punkter. Til disse hørte vistnok hans Magterhvervelse ved Mordet paa Grev Alf af Segeberg, der blev dræbt paa sin Seng ved sin Hustrus Side³⁶⁶), thi vel havde Kong Erik Menved forlængst med sin unge Broder Johan givet Afkald paa enhver Retsforfølgning mod Grev Gerhard og hans Mænd for dette Mord og Fremfærden mod Grev Johan i Kiel, men Sagens virkelige Sammen­hæng er ikke godtgjort ved en saadan Udtalelse^{366 a}), og hvis Grev Gert ikke selv følte sig brødefri, maatte han endnu imødesee den straffende Gjengjældelses Time.

Den udeblev ikke. Hvor nu end det Stenhus laa, som Njels Ebbesen med sine Følgesvende holdt besat³⁶⁷), kan det ikke have været langt fra Grevens Kvarter, og efterat Angriberne, der, som oven anført, først vare komne ind i Byen „ved Nattetide“, havde truffet de fornødne Sikkerhedsforanstaltninger, kan det ikke ret vel tænkes, at de længe have udsat Angrebet. Det er dog nok muligt, at der, som Visen antyder, er skeet et Forsøg paa at erholde Indgang til Greven ved en mundtlig Begjering, men ligesom denne Henvendelse af Sangeren er optagen i en temmelig meningsløs og urimelig Form, sees den heller ikke at have havt nogen Virkning. Man maatte bryde sig Adgang med Vold,

og under den paafølgende Kamp dræbtes Greven, hans Capellan og tre Smaasvende³⁶⁸). Men det vanskeligste stod tilbage. Allerede ved Alarmen i Grevens Kvarter var den vestphalske Ridder Hinric von Vitinghoven, der havde sit Herberg ved Siden af Greven, ilet til, men bleven nedhugget af Danskerne, der nu søgte bort fra Gjerningsstedet. Under Udmarschen af Byen lod de Trommen røre, hvad der vel i og for sig var nødvendigt for i Nattens Mørke at samle dem, der havde været udstillede for at bevogte de forskjellige Adgange, hvorigjennem den tyske Besætning havde kunnet komme Greven til Undsætning, men tillige tjente til at publicere Gjerningen, saa at denne ikke kunde betragtes som Lønmod³⁶⁹). Hvis Greven blev dræbt i Hjørnestedet mellem Meilgade og det nuværende Apothekerstræde, og hvis det nuværende „Jordsmon“ ogsaa dengang var ubebygget, var det let fra Gjerningsstedet at naa frem til det nuværende Provstestræde, hvor et mindre Vandløb skilte den bebyggede Stad fra Grønningen, der strakte sig ned til Broen. Udmarschen syntes da sikker, men der fremtraadte en Hindring, som neppe var forudseet. Aage Hase, der fra sine Besiddelser ved Gudens øvre Vandløb maatte staa i den nærmeste Forbindelse med Randers, naar Aaen var aaben, mødte Njels Ebbesen, forinden denne naaede Broen, hvad enten han allerede havde tilbragt længere Tid hos Greven i Randers, eller han først nylig ad Aaen var naaet dertil og havde lagt igjennem Broen³⁷⁰). Hvis det var lykkedes Aage at standse eller blot at sinke Njels, vilde den tyske Besætning i Byen, der nu var kommen paa Benene, have kunnet knuse den lille Hob, der havde fældet Greven, og idet Njels Ebbesen saaledes maatte sætte Alt ind paa snarest at naa Broen, nedhuggede han efter et kort Ordskifte Aage³⁷¹).

12.

Naar Højvande i Fjorden hæmmer Gudenaas Udløb, forvandles den ellers saa fredelige Elv til en brusende Strøm, der skummende fylder Dalen mellem Højdestrækningerne. I Slutningen af forrige Aarhundrede besværede Postvæsenet sig over den vanskelige Færdsel til og fra Randers gennem Strømmen, som Strækningen kaldes mellem Vorup Kjær og Broerne over Gudenaas. Justitsraad Borgmester Carøe anlagde da „Alleen udenfor Sønderbro“³⁷²⁾ eller den Vejstrækning gennem Strømmen, som senere overgik til Hovedlandevej. Dette Vejanlæg sluttede sig til det Sted, hvor Broerne da vare og endnu ligge. Her ere de, om end senere ombyggede, først opførte under Kong Christian IV³⁷³⁾, men tidligere laa de lidt vestligere og bleve i sin Tid vedligeholdte af Brofjerdingen, der indbefattede Sognene Niclestorp, Værum, Ørum, Larbyerg og Haslum³⁷⁴⁾. Af Njelstrup Kirke sees endnu Grundstene under Skrænten tæt nord og øst for Vorup Kjær. Lidt længere mod Nord laa Njelstrup Vandmølle, der tilhørte Clausholm³⁷⁵⁾, rimeligvis fra meget gammel Tid af. Broforbindelsen bestod af flere Led anbragte mellem Holme og havde et Gjennemsejlingsfag for „Vindebroløbet“, som det senere kaldtes. Heraf følger dog ikke, at der i 1340 allerede fandtes en Vindebro for dette Løb; en lettere haandterlig Indretning, en Svingbro eller Færdselsbro i Vandskorpen, Bom, saaledes som senere forekommer ved Aabro og Flobro, har maaske været tilstrækkelig, om end ifølge den skiftende Vandstand stundom ikke til at passere paa anden Maade end til Fods³⁷⁶⁾. Da Njels Ebbesens Mænd havde skjult deres Heste i Fruerlund, kunde de i hvert Fald komme over Broen saavel ind til Randers som ud derfra, men det er rimeligt, at Njels har sikret sig

Bistand fra den nærliggende Njelstrup Mølle, navnlig til at fjerne Broleddet, efterat han var kommen tilbage over Broen, og at han, for saaledes at dække sit Tilbagetog, har ladet en betroet Svend forblive ved Møllen under Angrebet paa Randers³⁷⁷). Det maatte forudsees, at Besætningen i Randers vilde forfølge Drabsmændene, og hvad enten Forfølgelsen skete over Broen; der snart maatte kunne sættes i Stand, eller ved Hjælp af Ove Hases Kaage, var det sikkert, at Njels's Skare, saasnart den var kommen over Broen og havde besteget sine Heste, opløste sig og forsvandt enkeltvis.

Idet Njels Ebbesen saaledes med ganske enkelte Ledsagere i Morgendæmringen red gennem den tildels med Skov bedækkede Egn mellem Njelstrup og Noring, er det ikke urimeligt, at han paa et Sted, hvor han maatte unde Hestene nogen Hvile, er bleven seet af en fattig Huskone, der har stillet hans Hunger med et af sine to Fladbrød, og at Mindet herom senere er føjet til Riddersvendenes Vise³⁷⁸).

Men ikke blot Almuen i Hytten takkede Njels Ebbesen for hans Daad. Ogsaa Munken i Cellens Vraa priste Aarets lykkelige Dag, da Ebbes Søn Njels paa Løvens Vis fældede den krigerske Gert, der som en kvælende Slange havde knuet de Danskes Stemning³⁷⁹).

Men Njels Ebbesen var ikke ledig. Medens den fjendtlige Besætning i Randers, der ikke havde kunnet indhente ham paa hans Tilbagetog, besatte det Stenhus i Byen, han havde havt inde, og rimeligvis opbrændte den gamle Bispeborg ved Østrup, men derefter synes at have spredt sig, som manglende Forbindelse med Holstenerne syd paa, rykkede disse frem fra Varde, Grevens Stad, mod Nord. Njels Ebbesen maatte da først samle en større Styrke om Nørring Ris og med denne rense Himmelbjerg Egnen for de Stridskræfter, som havde lydt under Ove Hase og ikke efter hans

Fald frivillig sluttede sig til Fædrelandets Sag. Først derefter har han over Vrads kunnet naa ned til Skjern Aa og følgende denne til Lundenæs. Her havde Holstenerne, medens Grev Gerts Sønner opholdtes ved Foranstaltninger til Faderens Ligfærd i Fædrene-staden Itzeho, sat sig fast og begyndt at opføre en Borg mellem Skjern Aaens Grene, men Njêls Ebbesen kastede sig over dem og tilføjede dem den 2den Maj et Nederlag, som forstyrrede deres Forehavende, saa at paa denne Kant ingen Hindring kunde møde for Gjennemførelsen af den Overenskomst, der atter skulde give Danmark en Konge.

13.

Herom forhandlede fremdeles i Spandau, men først den 22de April fandt en foreløbig Afslutning Sted³⁸⁰), idet „Valdemar af Guds Naade Kong Cristoffers Søn“, efter Mægling ved Biskop Sven af Aarhus samt de brandenborgske Raadherrer Hasse af Wedel og Gerke Wolf, indgik Fredspræliminærier med Grev Gerts Arvinger Grev Henrik og hans Broder, medens ogsaa Hertug Albrecht af Sachsen og Greverne Johan af Holsten og Johan af Hoya nævnes som Deltagere i Mæglingen. Udgangspunktet var Junker Ottos Løsladelse, saa snart endelig Fred var indgaaet, men saaledes at han ikke maatte lægge nogen Hindring i Vejen for, at Valdemar blev Konge af Guds Naade i Danmark. Dernæst ophævedes den bestaaende forenede Pantsætning af Fyn og Nørrejylland for 100,000 Mark, saaledes at Fyn blev staaende i Pant for 41,000 Mark med tilhørende Øer og Jylland for 35,000 Mark lodigt

Sølv, idet Valdemar skulde ægte Grevernes Søster og have en Medgift af 24,000 Mark, hvorhos Junker Valdemar inden 4 Uger efter Ratificationen skulde overtage Aalborg med Vendsyssel, Himmersyssel, Thy og Hannerederne med al kongelig Ret mod at udbetale Grev Henrik 1,100 Mark som Forskud paa Indløsningssummen. Grev Henriks Lensmænd skulde hylde Valdemar som deres rette Herre, men efter Hyldningen henvises til Grev Henrik og hans Broder som Pantherrer, dog at de jyske Slotte skulde staa Valdemar til Løsning efter Behag. Landehjelp skulde opkræves af Valdemars og Grev Henriks Betjente og anvendes til Landets Indløsning, undtagen forsaavidt Biskop Sven, Markgrev Ludvig, Hertug Albrecht af Sachsen og Grev Johan af Holsten tillagde Valdemar den til hans Udgifter. Hvad der skulde indløses, skulde deles i 4 Dele, saa at først indløstes Calø med een Fjerdedel, dernæst Horsens med een Fjerdedel, saa Colding med een Fjerdedel og tilsidst Ribe med een Fjerdedel, men Ribe med Told, Møller, Mynt og al Indtægt, som Kong Christopher havde det, navnlig Engene, samt derhos de 4 Herreder, som i Kongens Tid laa dertil, samt halv Vardesyssel med Fiskeriet skulde blive Livgeding for Grevernes Søster, hvis Valdemar ægtede hende. Valdemar skulde ikke forsvare dem, der havde „myrdet“ Grev Gert, men være Fjender af dem og alle deres Forsvarere. Med Hertugen af Slesvig eller hans Hjelpere maatte ikke indgaas Overenskomst uden med fælles Samtykke. Valdemar skulde ikke lægge Grev Henrik og hans Broder nogen Hindring i Vejen med Hensyn til Ærø³⁸¹). Gjensidig Krigshjelp tilsagdes med 400 hjelmklædte og om fornødent fuld Styrke. Biskop Sven tilsagdes fremtidig Sikkerhed paa Liv, Gods og Værdighed og ligeledes hans Mænd for deres Gods inden og uden Stiftet.

Skadeserstatning skulde ydes ham efter Valdemars og Grev Johans Sigende, og skulde det samme gjelde om Kong Christophers Tjenere, der med ham vare blevne fordrevne fra deres Gods. Fire Uger efter Paaske skulde holdes et endeligt Møde, hvorved Overenskomsten kunde forbedres. Udfærdigelsen bekræftedes af Junker Valdemar, Markgrev Ludvig, Grev Gynther af Swartzborg, Hertug Albrecht af Sachsen, Greverne Johan af Holsten og Johan af Hoya, Biskop Sven, Hr. Heyne af Scharvenberg, Hr. Johan af Plesse, Hasse af Wedel den ældre³⁸²) og Gerke Wolf.

De unge holstenske Grever vare ikke tilfredse med de i Spandau indgaaede Præliminærier, hvis Affattelse vistnok fornemlig skyldtes Biskop Sven og Hasse af Wedel, og hvorefter der under Form af Medgift med deres Søster skulde afkortes dem 24,000 Mark i Pantesummen for Nørrejylland. De indgik derfor under 30te April Overenskomst med Hertug Erik af Sachsen-Lauenborg om, at han vilde mægle mellem dem og Kong Valdemar³⁸³), til hvem han stod i nært Slægtskabs- og trofast Venskabsforhold³⁸⁴).

Den i Slutningen af Spandau Overenskomsten forbeholdte Revision fandt da Sted i Lybek i Dagene 19de—21de Maj. Her holdtes et større Fyrstemøde, hvilket Kong Valdemar selv senere betegnede som Forhandling om at indsætte ham i hans danske Kongerige³⁸⁵). Mødet var sammenkaldt af Markgrev Ludvig af Brandenburg³⁸⁶) vistnok i Henhold til den ham tidligere af Faderen givne Bemyndigelse til at ordne Forholdene mellem Danmark og Holsten. Markgrev Ludvig kom selv til Lybek med Breve fra Faderen om Fyldestgjørelse af Rigets Afgiftsfordringer, men han medbragte derhos sin Svoger Valdemar, hvis Søster, Markgrevens Hustru, døde i dette Aar, og iøvrigt strømmede saa mange tyske Fyrster, Grever og Landsherrer med deres

Mænd til Staden, at de maatte efterlade deres Vaaben udenfor denne³⁸⁷). Foruden „Kong Valdemar“, Markgreve Ludvig, Hertug Valdemar af Slesvig, Hertugerne Albert af Sachsen og Barnim af Stettin og Greverne Johan, Henrik og Nikolaus af Holsten, vare navnlig Grev Ulrich af Lindow, Grev Ghynter af Swartzborch, Grev Alf af Schowenborch og Hr. Albert af Meklenborg tilstede paa Mødet. De unge holstenske Grever beskyldte Hertug Valdemar for Deltagelse i Grev Gerts Drab og for at have optaget Drabsmændene paa Sønderborg Slot, men han fralagde sig edelig Beskyldningen, og Grev Johan af Holsten støttede Valdemars Indsættelse som Konge.

Venligst sindet mod Kong Valdemar var hans Navne Hertug Valdemar af Slesvig, og allerede den 19de Maj indgik Hertugen med sin „Herre“ „Kong“ Valdemar en Overenskomst, hvorved han til næste Søndag før Pintse — 28de Maj — tilsagde ham sin Søster Helvig til Ægte med en Medgift af 24,000 Mark Sølv. Denne Sum skulde afdrages i de 100,000 Mark, som Jylland og Fyn stode i Pant for, og Fyn blive staaende for 41,000, Jylland for 35,000 Mark. Fra Pantsættelsen unddroges da Aalborg med Vendsyssel, Himmersyssel, Ommersyssel (?) og Hanherred, hvilke, naar de vare indfrieede ved Medgiften, strax skulde overleveres Kongen. Derimod skulde disse Besiddelser tillige med Thy være Helvegs Livgeding, hvis hun skulde blive Enke, før Indløsning var skeet af Ribe, men i modsat Fald skulde hun til Livgeding have Riber Slot med Stad, Told, Møller, Strømme og 4 Herreder samt det halve Varsyssel med Fiskeri³⁸⁸). Medens Kongen saaledes strax skulde have Aalborg med den ene Fjerdedel af Jylland, skulde han løse de andre 3 Fjerdedele i Ordenen Kalø, Horsens og Ribe, men forsaavidt Landet ikke var indløst, skulde Hertugen oppebære Ind-

tægterne deraf for dermed at kunne indløse, hvad han af sine Besiddelser havde maattet give i Pant for at forskaffe Kongen Jylland. Gjensidig Vaabenhjælp vedtoges mellem Kongen og Hertugen med de holstenske Grever Johan, Henrich og Claus, der have medunderskrevet Overenskomsten, som Borgen. Ligeledes havde de 4 Slotsherrer i Nørrejyland, hvem de 4 pantsatte Slotte vare betroede, underordnet sig Overenskomsten. Ved denne var der derhos tilsagt Biskop Sven fuld Sikkerhed paa Liv og Gods, ligesom alle tidligere Modstandere af Kong Christopher og Hertugen Tilgivelse, naar de igjen vendte sig til Kongen eller Hertugen. Dem, der havde været landflygtige med Kongen, tilsikredes deres Gods og Retskrav. Det Arvegods, Hertugen havde i Varsyssel, forbeholdtes ham med samme Rettigheder, hvormed de holstenske Grever Johan og Gert samt deres Børn havde haft det.

Under 21de Maj blev derefter afsluttet en særlig Overenskomst mellem Kong Valdemar og de holstenske Grever Henrik og Claus, hvorved Fyn og alle de Øer, der til ligge, pantsattes Greverne for 41,000 Mark, ligesom Kongen lovede ikke at gjøre dem Hinder med Hensyn til Ærø, forinden Fyn løstes. Derhos vedkjendtes den gjensidige Vaabenhjælp. Ved Kjøbe- og Pantebreve i Fyn og Jylland skulde det forblive, og navnlig skulde Markvard Rostrup og Arvinger forblive ved sit Gods i Nørrejyland, indtil han blev udløst. Krav, der fremsattes af dem, som havde været fordrevne med Kong Valdemar, skulde afgøres af hans Farbroder Grev Johan. Naar Kongen vilde have sin Broder Ottoløs, skulde han med sin Svoger Markgreven indestaa for, at denne ikke skulde gøre Greverne Hinder paa deres Pant³⁸⁹).

Grev Johan forsømte ikke sin Interesse med Hensyn til Besiddelsen af Femern, men ligesom han i

1328³⁹⁰) af sin Broder Kong Christopher havde modtaget Landet som Len af den danske Krone arveligt paa Mands- og Kvindesiden, saaledes erholdt han nu under 21de Maj af Kong Valdemar Femern med Glambek som ret Arvelen med al kongelig Ret, som Kong Christopher og Forfædre havde besiddet det, med Raadighed over verdslige og gejstlige Len, Strandret og Falkefangst under Stadfæstelse af Kong Christophers Brev³⁹¹).

Ogsaa Stralsunderne fik under 20de Maj deres Privilegier stadfæstede og udvidede³⁹²), og under 21de s. M. erholdt Lybek Stadfæstelse af sine³⁹³).

Fra Lybek fulgte Kong Valdemar med Hertug Valdemar hjem til Sønderborg³⁹⁴), hvor Trolovelsen formentlig allerede er foregaaet Søndagen den 28de Maj, som tilsagt i Lybek, medens Formælingen næppe har fundet Sted før noget ind i Juni Maaned. Efter dens Fuldbyrdelse vedtoges da under 23de Juni den endelige Overenskomst mellem Hertugen og de holstenske Grever³⁹⁵). Denne sluttede sig til Hertugens Overenskomst med Kongen af 19de Maj, hvorefter Helvigs Medgift skulde anvendes som Godtgjørelse for den nordre Del af Nørre-Jylland, og den Sum, hvorfor den øvrige Del stod i Pant, saaledes skulde være 35,000 Mark, men hertil lagdes nu for Kolding Hus og Vejle med Tilliggende 7,000 Mark, og saaledes udkommer det Beløb af 42,000 Mark, hvorfor Hertugen kjendtes berettiget „til Kongens Haand“ at indløse Nørrejyland med Varde undtagen den halve Del af Brusk Herred nærmest ved Middelfart Sund.

Ved Indløsningen sattes Kalø til 10,000 Mark, men hvis dette efter Slottets Regnskab var for meget, skulde Forskjellen overføres paa Gottorp. Til Sikkerhed for Grevernes Fordring gav nemlig Hertugen disse Pant for de overskydende 32,000 Mark i Tørning med

Haderslev for 10,000 Mark, i Tønder for 10,000 Mark og i Gottorp med danske Vold, Slesvig, Flensborg og Ekernførde for 12,000 Mark. Betalingen skulde erlægges contant i lødigt Sølv efter cøllnsk Vægt eller med fransk, engelsk eller lybsk Mynt for Tørning og Tønder til Gottorp, for Gottorp til Rendsborg eller, hvis Rendsborg ikke mere var i Grevernes Besiddelse, til Lybek. Saa længe Greverne havde Gottorp, der skulde løses sidst efter Tørning og Tønder, skulde de ogsaa have Svabsted med samme Ret, som Hertugen hidtil, og blev iøvrigt Tilbagegivelsen af de slesvigske Borge, naar Indløsningssummen var erlagt, sikret ved Ed af Greverne selv Tyvende og Tilsagn af dem, der nu havde dem inde.

Efter Formælingen i Sønderborg fulgte Hertug Valdemar sin Svoger Kongen til Viborg Landsting, hvor han hyldedes af Folket, som nu haabede at blive frigjort for Holstenernes svære Aag³⁹⁶). Derefter overtog Kong Valdemar Aalborg med, hvad dermed fulgte, og stadfæstede herfra under 17de Juli Vitskøl Klosters Privilegier³⁹⁷). Ogsaa Hertug Valdemar færdedes i Nørrejylland, hvor han den 20de September i Aarhus afgav den Forsikring, at hvis hans Fogder paa Ribarhus ikke inden næste Pindse aflagde Kongen Troskabs-
hylding af Borgen, vilde han give Afkald paa den Troskabspligt, som Kongens Vasaller i Ribe Fogdi havde tilsagt ham, og henvise dem til Kongen³⁹⁸). Forholdene i Nørrejylland synes saaledes paa denne Tid at have været gunstige for Kongens og Danskhedens Venner.

Men ejheller fra de unge holstenske Grevers Side foreligger der Antydning om Gjenoptagelse af Kampen mod Danmark. Medens Greverne under 22de Juni havde vedkjendt sig Gjæld til flere af deres Tilhængere og derved udtalt Forventning om Gottorps Indløsning

af Detlev Sested og Wulff Pogwisch med deres Venner³⁹⁹), havde de under 24de s. M. deltaget med deres Farbroder Ghiselbert og Hartvic Reventlow i Doting af et Vicarie ved Mariekirken i Rendsborg, der var stiftet af et Gilde i Byen⁴⁰⁰). Aaret skulde imidlertid ikke ende uden en højst sørgelig Afslutning.

14.

Ved Freden i Kiel den 10de Januar 1332²⁴⁶) havde Kong Christopher maattet fravige Skanderborg, der skulde tilfalde Grev Gert, dog saaledes, at saa længe han ikke havde overantvordet Grev Johan Langeland og Tranekær, hvilke denne igjen skulde gjenafstaa til Grev Gert selv eller Hertug Valdemar, naar Kongerne løste Jylland og Fyn, skulde Skanderborg, ligesom Ærø, styres af 2—3 af Grev Johans Mænd, som blandt hans Raad skulde udvælges af Grev Gert, og som skulde holde begge til Grev Johans Haand, og indtil da skulde, som oven anført, Skanderborg Hus være Grev Gerts aabne Slot til alt hans Brug. Denne midlertidige Tilstand maa antages at have vedvaret ind i Aaret 1340, og Markvard Rostorp, der paa Grev Johans Vegne sad inde med Skanderborg, da Forligsforslaget af 11te Februar 1340 afsluttedes⁴⁰¹), maa saaledes antages udnævnt af Grev Gert. Det er heller næppe uden Betydning, at naar Markvard Rostrup og hans Arvinger i Forliget af 21de Maj tilsikres Besiddelse og Indløsning af deres Panter i Nørrejylland, nævnes Skanderborg ikke udtrykkelig som henhørende til disse, da de jo gjerne kunne have havt Pant i omliggende Gods uden tilsvarende Ret til selve Borgen, over hvilken

Grev Gert havde en Brugsret. Denne er vistnok ogsaa bleven benyttet, thi vel er det rimeligt, at Grev Gerts Tropper efter hans Fald have besat Stenhuset i Randers og afbrændt Bispeborgen i Østrup, men da Vallonerne meget snart søgte ud af Landet, kunde Grevens mere trofaste Mandskab nok trænge til en befæstet Samlingsplads, og da deres faldne Herre havde en bestemt Ret til at besætte Skanderborg, er det rimeligt, at denne Ret er bleven benyttet af hans Holstenerne, efterat de have rømmet Randers, Karmark, Estrup og Holbækgaard. Den holstenske Krønike⁴⁰²) oplyser, som tildels oven anført, at Holstenerne i Sjælland fulgte „dansk Skik“ saaledes, at kun Hovedsmændene forbleve paa tagne Borge, medens deres Undergivne droge om paa Gæsteri. Det kan da ikke paatvivles, at Holstenerne paa Skanderborg bar sig ad paa lige Maade til stor Plage for Omegnens Befolkning. Men det Ønske, som maatte opstaa hos denne om at maatte se Holstenerne uddrevne fra Skanderborg, kunde ikke andet end finde Gjenklang i vid Omkreds, navnlig i den Del af Nørrejylland, som nu lød under Kong Valdemar og vel ogsaa noget uden om denne. Kongens Ophold i Aalborg i Juli og Hertug Valdemars i Aarhus om Efteraaret bidrog vistnok til at bestyrke denne Stemning, og da Afslutningen af Høsten og de første Efteraarsarbejder tillod det, samlede en talrig Skare af væbnede Danske sig om Skanderborg. Det overvejende Tal var selvfølgelig Bønder, men sammen med dem drog en ikke lille Flok af vel navnlig yngre Adelige vistnok især fra Egnene nord for Gudena og omkring Limfjorden. Forsaavidt de kom nordfra, maatte de fra Randers følge Skanderborg Landevej, der fører lige forbi Nørring Ris. Hvad enten Njels Ebbesen, som det er rimeligst⁴⁰³), endnu havde holdt sig der eller længst havde sluttet sig til sine Frænder og Venner i Vendsyssel,

medens Bispeborgen i Nørring Ris allerede da var ødelagt af Holstenerne, var han ogsaa paa dette ny Tog den naturlige Fører.

Den gamle Skanderborg Landevej førte fra Skanderup omtrent til Mallinggaard, hvor den drejede af til venstre over „Randers Bakker“, og derfra til Jexen⁴⁰⁴). Følgende denne Vej maatte Njels Ebbesen og hans Medfølgende støde paa Skanderborg Slots Ladegaard, der laa nordost for Skanderup Kirke⁴⁰⁵), og som det saa meget mere maatte stemme med Danskernes Formaal at tage i Besiddelse, som dette ifølge Borgens Styrke og Angrebshærens lette Bevæbning nærmest maatte være ved Udhungring at tvinge den fjendtlige Besætning til Overgivelse⁴⁰⁶). Det var iøvrigt meget vanskeligt til Lands at indeslutte Skanderborg Slot, der mod Øst, Syd og Vest var omgivet af temmelig udstrakte Indsøer, og det er ikke urimeligt, at man først har besat den østre Bred af Skanderborg Sø, hvorved man maaske ogsaa har tænkt paa at beskjerme det ved Søens sydostlige Bugt beliggende Ring Kloster, der rimeligvis særlig har været udsat for Plagerier af Slottets holstenske Besætning. Forsaavidt denne har modsat sig en saadan Optræden af Danskerne, er det ikke uantageligt, at et Sammenstød har fundet Sted i „Sejersdalen“, der ligger i Trekanten mellem Skaarup, Nissumgaard og Lettenborg⁴⁰⁷). Dette Sammenstød maa da være endt heldigt for de Danske, men det var Njels Ebbesens sidste Sejr.

Paa Fyn havde Holstenerne til den Tid en betydelig Styrke, og saasnart det der rygtedes, at Danskerne truede Skanderborg, vedtoges det fra Fyn at undsætte den holstenske Besætning paa det gamle Kongeslot. Undsætningen bestod af en svært bevæbnet talrig Rytter-skare, der fra Bygholm af maa antages at være gaaet over Lund, Lundum, Satrup, Elling, Ejler og Taaning

til Fuldbro og over denne og Vrold til Skanderup for saaledes at afskære Danskerne, der vare i Besiddelse af den østlige Bred af Skanderborg Sø, men ikke af den vestlige, Tilbageetoget mod Nord. Kampen maatte saaledes finde Sted paa Manbjerget, og Udfaldet blev meget uheldigt for Danskerne. Den let bevæbnede Almue, hvoraf den danske Hær væsentlig bestod, kunde ikke modstaa de svært bevæbnede Holsteneres Anfald, men sprængtes til alle Sider. Forsaavidt den danske Styrke bestod af Adelige, vistnok væsentligst yngre Mænd, vilde den ikke vige, men alle bleve nedhuggede paa Stedet, deriblandt Njels Ebbesen og tvende hans vistnok yngre Brødre⁴⁰⁸). Det kan heller neppe be-
 tivles, at hvis Borgen paa Nørring Ris ikke tidligere er bleven afbrændt og ødelagt, er dette skeet efter Slaget ved Skanderborg, der havde gjort Holstenerne overmodige og hævntørstende. Der nævnes heller aldrig senere nogen Borg i denne Ris, saa at Hovgaardens Tilliggende vistnok for største Delen snart efter er bleven henlagt til flere Bøndergaarde, saaledes som Tilstanden var, da dette Skovareal med sine opdyrkede Smaagaarde og Hovgaarden gik over til Besidderen af Jernit⁴⁰⁹).

15.

Medens Alt tyder hen paa, at Njels Ebbesen er falden paa Manbjerget ved Skanderborg den 2den November 1340 i sin fejreste Manddomsalder, har han i det danske Folk efterladt sig et Eftermæle som faa. Grunden hertil er vistnok den Maade, hvorpaa han traadte i Samvirken ikke blot med sin egen Stand og Biskop Sven, men navnlig med Bønder og Almue, der havde sluttet sig til ham som deres Fører⁴¹⁰). Vore

Historieskrivere have selvfølgelig opfattet Betydningen af Njels Ebbesøns Kamp, og gjælder dette navnlig saavel om Nordmanden Holberg som om Holsteneren Heintze⁴¹¹), ligesom Paludan-Müller i Brev til mig af 25de November 1877 har modificeret sine tidligere Udtalelser⁴¹²). Det er klart som Dagen, at hele Njels Ebbesens Optræden er en Bestanddel af Bestræbelserne for at frigjøre Danmark fra det holstenske Aag, og medens disse Bestræbelser fandt Støtte i Brandenburg og Meklenborg hos Slægterne Wedell og Plessen, vilde det næppe være vanskeligt at paapege de Mænd af disse Slægter, som støttede Valdemar, Atterdag som Tronkræver, men disse Undersøgelser høre ikke herhen. I Danmark var det ved Siden af Biskop Sven Slægterne Bild og Panter — som der nu siges — der stode i Spidsen for Bevægelsen, saaledes som oftere berørt i det foregaaende.

Njels Ebbesen efterlod sig vistnok tvende Sønner, Tage og Peder Njelsen⁴¹³). Der foreligger Intet om, at Mandebod for Faderens Daad er bleven krævet af dem, og Undladelsen heraf bestyrker Formodningen om, at naar saadant Krav er blevet rettet mod „Njels Ebbesøns Venner“ og fyldestgjort af disse, er dette sket som Betingelse for det med dem paatænkte Forbund.

Naar P. C. Hummeluhr afslutter sin Undersøgelse, om Njels Ebbesøn faldt ved Skanderborg, med en Opfordring, der gaar ud paa, at Mindet om ham maa tjene til at fremme Bestræbelserne for Landets Forsvar, da er det rigtigt, at ligesom Romerne udslyngede deres „væ victis“, saaledes maa vi erkjende, at det Folk, der mister sit Land, herved er saa godt som tilintetgjort.

Men af Njels Ebbesens Saga og Valdemar Atterdags Historie kunne vi tildels belæres om, at til at bevare sit Land kræves et fast Sammenhold mellem alle Folkets Classer, Troskab mod Kongehuset, et dygtigt Diplomati, en til Farvandene svarende Søstyrke, en tapper og øvet Hær samt vel valgte faste Punkter, men først og fremmest en urokkelig Beslutning ikke at opgive sig selv.

Anmærkninger og Henvisninger.

1) Reg. D. * 1250 og * 1252, jfr. 1ste Del S. 331—32. —
2) Huitf. S. 411; Rep. 1278. — 3) „nimirum lubricus“ Script. r. D. VI p. 223. „Lubricus“ betegner hos Saxo det, hvorpaa man ikke kan forlade sig, saasom p. 674 (Müllers Udg.): „lubricum fidei“; p. 693: „vanam et lubricam compositionis fidem“; p. 706: „lubricum pelagi“; p. 731: „lubrica fide“; p. 810: „Theutonicæ fidei lubricitas“; p. 836: „lubricitatis labes“. Medens Faderens Tilnavn „Klipping“ af Steenstrup (Folkeviser S. 287) er oplyst at betegne et klippet Faareskind og saaledes ikke sigter til hans Elskovsventyr, hvad enten disse virkelig have historisk Betydning eller alene maa henføres under romantisk Digtning, tyder adskilligt i hans Kamp med Højadelen hen paa, at han havde Tilbøjelighed til at unddrage sig Opfyldelsen af givne Tilsagn, saa at man ikke kunde holde ham fast ved disse, ligesom det var vanskeligt at faa Tag i en tætklippet Væder, naar Faareflokken om Efteraaret indfangedes fra Fællesgræsgangen. Der var, som det saa ofte er Tilfældet i et Broderpar, en stærkt udpræget Mod sætning mellem Brødrene Erik og Christopher. Den ældre synes at have slægtet den hæderlige Moder paa, den yngre i visse Retninger den uheldige Fader. Christopher var derhos fra Ungdommen af opfyldt af Misundelse og Had mod sin kongelige Broder; jfr. 1ste D. S. 55. — 4) 1ste D. S. 55—56 og 345. — 5) 1ste D. S. 332—3. — 6) 1ste D. S. 344. — 7) Detmar S. 211—2, jfr. Reinhardt: Valdemar Atterdag S. 19. — 8) 1ste D. 284—5, 288 og 299. — 9) 1ste D. S. 340. — 10) Huitfeldt

har neppe ganske Uret, naar han i Fortalen til Chronologiens 2den Part fremhæver de indviklede Pengeforholds Indvirkning paa den Stilling, Ludvig Albrechtsøn og „andre gode Mænd“ til forskjellig Tid indtoge ligeoverfor Christopher II. Som paavist i 1ste D. S. 371—8 var Marsk Ludvig Albrechtsøn en Søn af Grev Albrecht af Eversten, der vistnok havde fulgt Hertug Albrecht af Brunsvig paa Toget til Thyringen 1263 og i 1276 erholdt alt dennes Sønners, de tvende brunsvigske Hertugers Gods paa Ørnehoved og andre Steder i Christrup og Vurring Sogne samt døde i Lybek 1289 og blev begravet i Domkirken tilligemed sin Svigersøn Hr. Niels Jonsen af Ingelstorp. Grev Albrecht var gift med Mariane, og opgiver Huitf. S. 441, at hans Hustru var en Søster til Ingeborg af Kallundborg. Det synes dog rimeligere, at hun har været en Datter af denne og saaledes Søster til Johannes Petersen, hvis Datterdatter Mariane ligeledes viste sig gavmild mod Kirken (1ste D. S. 277). Af Sønerne beholdt Albrecht Christrup, medens Ludvig blev Erik Menveds Kammermester og i 1318 hans Marsk samt 4de October s. A. — Reg. D. *1215, Ersl. Rep. 1246 — som Hovedsmand i Skaane for 6,816 Mark skaansk og 39 Mark Cølnsk erholdt Pant i al Kronens Rente udi Skaane, Helsingborg Slot, Lundeby og andre Kjøbsteder med Told og al kongelig Rettighed undtagen Mønten i Lund og Skanør. Som anført i 1ste D. S. 343 havde han derhos 24de Mai 1319 overtaget Bornholm og var overdraget Fuldbyrdselen af Kong Eriks sidste Villie (sammest. S. 346). — Ogsaa den forrige Marsk Lauge Aghesen (Script. IV 500 tab. 3 ad 345, Dipl. Viberg. S. 10 Nr. 14, Huitf. S. 373, hvor „Aagi“ maa læses: Lagi, jfr. Adelsaarb. for 1892, S. 431 og H. P. d. Sig. Nr. 146), der ligeledes i Næstved havde sluttet sig til Christopher, har rimeligvis havt Pengefordringer til Kronen. Holmger eller Holger Niclessøn (Sig. Nr. 140) var vistnok en Skaaning (Krogno). — ¹¹⁾ 1ste D. S. 263. — ¹²⁾ Huitf. S. 405; i Graabrødre Kloster, Script V. 513. Dette Kloster var opført af Grevinde Mariane med hendes Søner, jfr. 1ste D. S. 375. — ¹³⁾ Acten i Geh. Archivets Aarsberetninger II, S. 9—11 er blandt Geistlige dog kun beseglet af de 4 Biskoper i Nørrejylland samt Biskopen af Dorpat. Blandt Ridderne have forholdvis ikke faa Skaaninger beseglet. Hertil komme Jyder, navnlig fra Viborgs Omegn, saasom Hr. Peter Muly af Bæg — Nørbæk i Sønderlyng Herred, se j. S. 2 R. IV, S. 235 ff. — og Hr. Jens

Nielsen af Kaas, endvidere Hr. Niels Hee, rimeligvis en Broder til Biskop Jens i Ribe, se Kinchs Ribe, I, S. 163. Blandt Ridderne findes, foruden de i Hovedtexten nævnte Stormænd, af hvilke Hr. Lauge Akyson var Marsk 1310—14, ogsaa Hr. Laurits Jensson eller Jonsøn, neppe dog den samme, som efter Huitf. S. 389 i 1316 var bleven Kong Erik Menveds Mand i Sønderjylland, ligesom en Petrus Niclesson og Petrus Mule. Hr. Laurits Jonsøn, der, ligesom Marsk Lauge, i sit Skjold førte et spættet hornet(?) Dyr, som i Adelsaarbogen for 1892 kaldes Panter, havde, som anført i 1ste D. S. 330, allerede i 1315 af Markgrev Valdemar af Brandenburg, under Medvirkning af Christopher og Wedege af Wedel, erholdt Ærø til arveligt Len; Rep. 1153 (jfr. iøvrigt 1ste Del S. 266). Hr. Petrus Niclesson kaldes ved Besegling af Haandfæstningen til Ælliruth (i Albo Herred i Skaane). Det kunde tænkes, at nogle af de Mænd, som Kong Erik havde taget sig i Sønderjylland, forinden han og Hertugen i Begyndelsen af 1317 bleve enige om ikke at tage sig „flere“ Mænd i hinandens Land (1ste D. S. 325), havde fæstet Bo i Kongeriget (jfr. sønderj. Aarb. 1889 S. 162), hvor de selvfølgelig optraadte som Modstandere af at vælge den sønderjydske Hertug til Konge og allerede af denne Grund maatte foretrække Christopher. —¹⁴) Herved sigtedes til de af Erik Menved befæstede Punkter udenfor de i Hovedtexten nævnte, saasom ved Horsens, Viborg og paa Kalø (1ste D. S. 318). Ribe havde Erik Menved ladet ommure 1294 (1ste Del S. 41) og Kolding befæste 1313 (smstds. S. 318). Disse to Fæstninger bevaredes øjensynlig af Omhu for Kongerigets Sikkerhed som rettede mod Hertugen af Sønderjylland. Det nu med Undtagelse af Kirken nedbrudte Skanderborg Slot maa antages maaske dog paa ældre Borgsted væsentligst opført af Kong Frederik II, der 1571 satte sit Navn og Vaaben over Slotsporten. Mulig er dog længe noget bevaret af den Kongsgaard, hvorpaa Erik Plougpenningss Dronning Jutta opholdt sig 1247—8. I Kong Valdemars Jordebog kaldes Besiddelsen endnu Scandthorp, saavel i Hovedlisten som i den noget senere Indtægtsliste. Skanderup var blandt de Besiddelser, som tilfaldt Erik Plougpenningss Døtre Agnes og Jutta (1ste D. S. 14), men „Skandelborg“ har rimeligvis hørt til de ældre Borge, som Erik Menved 1313 opførte eller forstærkede. Den nuværende Skanderborg By fik først Købstadprivilegier af Kong Frederik II i 1583 som beliggende „for vort Slot Skanderborg“,

men det ældre Skanderup, paa hvis Kirkegaard Ligene fra Skanderborg jordedes indtil 1773, laa nordligere og synes at være bleven øde ved den sorte Død. Navnet „Skanderup Gade“ blev efter Pontoppidan (Atl. IV. S. 184) længe bevaret ved Rudera i „Hestehaven“ og brugtes efter Karl Hansen endnu i 1833 om en Eng lidt syd for Skanderup Kirke, ligesom Benævnelsen Skanderup endnu benyttedes i Skanderborgs Kjøbstadprivilegier. — 15) 1ste D. S. 300. — 16) De fredløse kaldtes „expulsis“, „N. Olæf sun excluso“. — 17) 1ste D. S. 77; H. Olrik: Konge og Præstestand, I, S. 49. — 18) Jørgensen: Bidr. t. N. Hist. i Middelald. S. 196—7. — 19) Se Intimationen til jydsk Lov: „waldemar kunung annæn waldemar sun, thær sancte knut sun var . . .“ Selv det „perlamentum“ eller „danehof“, hvorpaa Valdemar Atterdags Haandfæstning blev vedtagen, var sammenkaldt til Pintsedag 1360, for at det saa haardt prøvede Rige skulde styrkes ved den Helligaands Bistand paa denne dens Festdag, og Danehoffet underkastede sig Haandfæstningens Forpligtelser med Henvisning til den Helligaands særlige Naade og Dagens Betydning (Geh. Arch. Aarsber. II, S. 18—19). I Kongelovens Tilsikring af et christeligt Regimente og den nu gjeldende Grundlovs 5te Artikel kommer det danske Kongedømmes christelige Præg fremdeles tilsyne. — 20) Geh. Arch. Aarsber. II, S. 9—10. — 21) Reg. * 1313, jfr. 1ste D. S. 343. — 22) Jfr. 1ste D. S. 92, 223—5 og 306—8. Med den der givne Udvikling af Adelen stemmer i det hele A. Cronholm: de Sveciæ nobilium ordine ante Calmariensem unionem instituto (Lundæ 1848), saasom p. 60: „Milites et armigeri, inter generosos relati (välborne, friborne män), distiguuntur ab illis, qui stipendiis publicis immunitatem adepti fuerunt (Frälsismän)“. Sammesteds anfører han den af Hadorph bevarede Bestemmelse, der blev truffen, da Skaane, Halland og Bleking vare gaaede over til Kong Magnus Eriksen (Smek), og hvorefter fremtidige Stridigheder skulde afgjøres af Biskopperne og ligesaa mange af begge Konger udnævnte Riddere og Riddersmænds Mænd, som skulde være Medlemmer af Kongernes Raad i Danmark eller Sverige, og da Udtrykket i Grundtexten er: „milites et militares“, siger han: „Militarium vocabulum idem valet, quod Riddare lijka, Riddermensmen“; jfr. ogsaa Bestemmelsen p. 59 nederst, hvorefter Væbnere indtog en lavere Plads end „Riddæræ witherlikt (militaribus)“. Iøvrigt fremhæver Cronholm, hvorledes Kongemagten svækkedes ved det for hele Christenheden fælles

Ridderskab, saameget mere som selve Ridderslaget (der endnu ommeldes i Christian IV's Artikler for Ridderskabet af 10de April 1611, udg. af Secher i corp. const. III, p. 367 ff., se A 1 og B 1—7, men senere ombyttedes med adeligt Vaabenbrev) i de sydligere Lande meddeltes af Andre end Kongerne. For hele Udviklingen, der førte til den legale Definition i C. V. D. L. 1—2—11, er det ogsaa betegnende, at Ekenberger i sin Oversættelse af J. L. 2—77 gjengiver „kunungs mæn“ med „Eddellüde“ og forklarer, „biskops mæn“ ved „des Bishops Eddellüde“. — ²³⁾ Geh. Arch. Aarsb. II, S. 10. — ²⁴⁾ Den gamle danske Oversættelse siger: „køpmæn, thær woræ righæ søghæ“; den latinske Text har unægtelig Tilføjelsen „et nostris propriis“, men Bestemmelserne selv synes at antyde, at der fornemlig er tænkt paa Fremmedes Handel; Geh. A. A. II, S. 6 og 8. — ²⁵⁾ Sammest. S. 10. — ²⁶⁾ Sammest. S. 6 og 10. — ²⁷⁾ Ligel. S. 10 og 11. — ²⁸⁾ Sammest. S. 11; om Guldkorn se 1ste Del S. 318. — ²⁹⁾ Geh. Arch. Aarsber. II, S. 3 og 5. — ³⁰⁾ Ligel. S. 10: „per discretos regni“. — ³¹⁾ Ligel. S. 10—11; jfr. Dr. L. Holberg: Dansk og fremmed Ret S. 51; Thestrup om Thingene og Hude: Danehoffet. — ³²⁾ Se Guizot: den europæiske Civilisations Historie i Moltkes Oversættelse S. 239—47 og Dr. Ludv. Holbergs leges Waldemari p. 89—98 samt p. 80—87. Medens Valdemar Sejr fjernede Kejserrettens umiddelbare Udtryk, fastholdt han navnlig i Fortalen til jyske Lov Kirkeretten, og ligesom Gratians Decret endnu har efterladt Spor ogsaa i Fortalen til Christian den V's danske Lov, saaledes følger dennes Inddeling det System, der ved Raymund a Pennaforte blev gjort gjældende for Kirkeretten, idet Christian V Bog 1. om Retten og Rettens Personer svarer til „judex“ og „judicium“, B. 2. om Religionen og Geistligheden til „clerus“, B. 3. om verdslig- og Husstand har optaget „sponsalia“, og B. 6. om Misgjerninger svarer til „crimen“. — ³³⁾ Script r. D. VI p. 521. — ³⁴⁾ Ved Buller af 23de Februar og 24de Juli 1320 (Moltesen S. 24) havde Pave Johan XXII advaret de danske Biskopper mod Indgreb i den Berettigelse, der tilkom den fraværende Erkebiskop til at salve og krone Kongen, saaledes som det sagdes at have været Sædvane fra Grundlæggelsen af Lunde Erkestift af (Reg. d. Nr. 1885), en Udtalelse, hvis ubetingede Rigtighed neppe kan opretholdes (Olrik S. 244—8), om end Støtte derfor har været søgt i den Yttring af Math. Parisiensis, som anføres hos Werlauff

i Molb. nord. Tidsskr. IV. S. 167 a.: „sciendum, quod ab antiquo Rex Daciæ inunctus est, consecratus et coronatus“. — ³⁵⁾ Detmar S. 212. Som bekjendt lagde Lybekkerne overordentlig Vægt paa denne Indrømmelse, der forskaffede Johan Tilnavnet den Milde. Detmar noterer udtrykkelig, at man Juleaften vedtog at sløffe det indkjøbte Taarn, og at det faldt det følgende Aar samme Dag, som deres Biskop drog til Avignon (jfr. 1ste D. S. 335). — ³⁶⁾ Huitf. S. 415, Rep. 1317. Det er klart, at Hertug Henrik, der var Herre til Fyrstenberg og i Jauer, blev Medlem af Kongens i Haandfæstningen ommeldte edsvorne Raad. Rimeligvis maa den om dette brugte Betegnelse „stricto“ (der vel kan opfattes som „engere“, men dog neppe er noget sædvanligt Udtryk) læses „secreto“: Lønraad (jfr. J. E. Larsen, sl. Skr. II, S. 241). Man har i Hertug Henriks Optagelse i Raadet seet en Overtrædelse af Haandfæstningens Udelukkelse af Tyskere, men ikke med Rette, thi Henrik, hvis Søster Elisabeth var gift med Christophers Svoger Wartoslav IV af Pommern, hørte til Pjasterne i Schlesien, der vare udgaaede fra Polen, og først i 1335 opgav Casimir III den polske Kronens Krav paa Schlesien til Fordel for Bøhmen, medens Handelsforbindelserne med Polen endnu henimod et halvt Aartusinde forbleve af Betydning, og Polonismen længe holdt sig i Schlesien, navnlig øst for Oder, saa at Schlesierne ved Universitetet i Prag henregnedes til den polske Nation (Rühs S. 802). Se nærmere Lelewel, hist. de Pologne og Grotefend, Stamm- taf. schl. Fürsten S. 7. Der synes ogsaa at have været mødrene Frændskab mellem Christopher II og Hertug Henrik, idet dennes Farmoder vistnok var en Datter af Sambor og Søster til Margrete Sprænghest. — ³⁷⁾ Reg. D. *1290, Ersl. Rep. 1320. — ³⁸⁾ Detmar S. 213. Overdragelse af Femern til Johan vilde ogsaa have været i ligefrem Strid med Christophers Haandfæstning, hvorefter ingen Tysker maatte erholde nogen af Kronens Borge, faste Pladser, Tjenestelen (exactiones) eller Lande, thi ligesaa vist som de schauenborgske Grever i Holsten vare Tyskere, ligesaa ubestrideligt var Femern, det naturlige Forbindelsesled mellem Vagrien og Lolland, dengang et dansk Kronland. Landet er vel engang blevet besat af Vender, men disse vare allerede før Adam af Bremens Tid blevne christnede fra Danmark af, og Landet hørte, ligesom Lolland, under Bispestolen i Odense. Paa en Landtunge ved det fra Havbugten paa Øens Sydside indgaaende Dyb opførtes en dansk Borg Glambæk, der først for-

faldt i det 17de Aarhundrede, og hvortil fra de nærmeste Torper paa Staurhoved (Staberhuk ved Staberdorf) og Ziarnæstorp, det senere Sarensby, efter den opbevarede Fortegnelse i Jordebogen vare henlagte 9 Bol og 20 Kroge foruden 3 Bryder paa det senere Meyerfeld. Medens Hovedkirken, der var helliget St. Peter, var opført i Landets Midte ved det nuværende Landkirchen tæt syd for Bistorp, bleve de under Borgens henlagte Grundstykker besatte med Borgens Folk, og saaledes dannede sig den i den næstsidste (37te) Artikel af den gamle Landret opførte „Burghæby“, det nuværende Burg, der i 1329 kaldes: „oppidum Borby Ymbriæ“ (Hasse S. 90). Hermed og med Femerns Opførelse i Jordebogen med en samlet Afgift af 500 M. lybsk stemmer det vel, at Staden og Øens Landdistrikt fra Arilds Tid dannede en samlet Skattekommune og paa de slesvig-holstenske Landdage kun repræsenteredes af Burgs Deputerede (Hanssen S. 9 ff.) Hele Femern var Krongods (O. Nielsens Udg. af Jordebogen S. 38 og 49), men Kongerne havde overdraget betydelige Besiddelser til deres Mænd, og der er al Grund til at antage, at flere af disse havde besat Bøndergaardene med Danske. Naar saaledes Beboerne af Landets nordvestlige Del langt senere spotvis kaldtes „de Westerdänen mit de schefen Thänen“, stemmer dette ret vel med, at Hr. Peder Strangesen af Kallundborg (cfr. 1ste D. S. 277 med Tilf. S. 461) her havde Petærstorp (det nuværende Petersdorf), ligesom i Fatærstorp (Vadersdorf) endnu vises Grandestenen (Schmidt, Slesvig S. 380), og Øens Befolkning i 1523 holdt Møde paa Grandeheden (Hanssen S. 11). Efterhaanden trængtes den vendiske Befolkning end mere tilbage ved Indvandring af Tyskere, og der er meget, der tyder paa, at disse fornemligere komne fra Ditmarsken, men naar dette er sket, kan neppe oplyses; dog taler Alt for, at Forandringen først er indtraadt, efterat de holstenske Grever havde faaet Magt over Øen, thi dennes gamle Landret hviler utvivlsomt paa det Grundlag, som fremtræder i jyske, ogsaa for Fyn gjældende Lov (se P. Hasses Afhandling i Zeitschr. d. Gesellsch. f. Schl.-Holst.-Lauenb. Gesch. X, S. 71—95). Det kunde heller neppe være anderledes. I Jordebogen omtales kun Danske og Slaver (Vender) paa Øen, og med dette Forhold passer det vel, at Valdemar Sejrs yngste Søn Christopher der 1248 ægtede den slaviske (pommerske) Margrethe (jfr. 1ste D. S. 268). Ogsaa Arvegangsmaaden (Hasse S. 93—4) maatte bidrage til, at Vendernes gamle Besiddelser ved

Døtrenes Giftermaal med Danske gik over til disse, om end mange vendiske Navne bibeholdtes. Et Exempel paa Tilknytning af Eiendomsbesiddere paa Femern til danske Stormænd frembyder Claus Skirmens Sjølegave 1299 til Sorø Kloster for hans Herre Drost Peder Hosøl (Scr. r. D. IV p. 495). Men om end jyske Lov saaledes var gjældende paa Femern og fremdeles beholdt Gyldighed sammesteds (Pont. Atl. VII S. 460), ligesom Øens Geistlighed længe henhørte under Biskoppen i Odense (sammesteds S. 485 om Præsterne i Landkirchen: „D^s. Wernerus . . . Ottoniensis diocesis 1355“), fremtræder dog den jyske Ret i den ældste Landret for Femern med meget alvorlige Skærpselser, saaledes som udførlig paavist af Hasse, og det maa derfor med Suhm og Hasse antages, at den samtidig med Landets Underkastelse den 6te December 1320 er sat igjennem af Øens dansksindede Jordrotter („pociores illius terræ“) og strax er bleven tiltraadt af Kongen, saa at naar denne i 1321, som Detmar siger paa det oven anførte Sted, „henghede vele guder lude in vemeren“, fordi de vilde have hans Broder Grev Johan til deres Herre, ere Dommene fældede i Henhold til den i Slutningen af 1320 stedfundne Underkastelse og Ordning. Det er dog ikke klart, om den „congregatio“, som Johan i et af Hasse S. 76 citeret Diplom af 4de Februar 1321 siger „adversus Ymbriam habebamus“, har sigtet til at understøtte den af Kongen i dette Aar kvalte Stempling paa Øen, eller om der haves for Øie en Udrustning, som Greven har opstillet allerede i 1320 i det Haab at kunne bemægtige sig Øen, forinden Kongen fik den i sin Magt. Derimod er der Grund til at antage, at Everstenerne have virket hen til at fastholde Femern i umiddelbar Forbindelse med Danmark. Hvis deres Moder, Grevinde Mariane, som ovenfor antaget, har været en Datter af Ingeborg af Kallundborg med Hr. Peder Strangesen, der havde Pedersdorf paa Femern til Len, maa de have havt Forbindelser med de mere indflydelsesrige Mænd paa Øen („pociores illius terræ“) af dansk Herkomst og saaledes have kunnet bidrage til at vinde disse for Kong Christopher. Men der er meget, der taler for denne Formodning. Hr. Peder Strangesen synes nemlig tidlig gjennem Grev Sigfrid af Orlamünde at være traadt i Forhold til Greverne af Gleichen, thi han er vist den „Petrus quidam nobilis Datiae“, der i Forening med Greverne Sigfrid af Orlamünde, Lambert af Gleichen og hans Broder Ernst vare Vidner, da Erkebiskop Konrad af Mainz

i 1195 meddelte Abbeden i Paulinzelle Berettigelse til at bære Mitra — Urkundenbuch des Klosters Paulinzelle p. 54 —, og ligesom Grev Ernst af Gleichen, der i 1262 fulgte Hertug Albrecht af Brunsvig, selv blev gift med Ingeborg, Datter af Hr. Peder og Ingeborg af Kallundborg (1ste D. S. 316), saaledes er det ikke urimeligt, at en yngre Datter Mariane er bleven gift med en Grev Albrecht af Eversten, om denne end først i 1276 af sine Slægtninge de brunsvigske Hertuger erholdt deres Gods i Chrstrup og Virring. Da Femern i alle Omsætningsforhold var nøje knyttet til Lybek, har dette maaske ogsaa givet Anledning til, at Grev Albrecht af Eversten laa syg i Lybek, forinden hans Svigersøn Hr. Niels Jonsen af Ingelstorp i 1289 som dødelig saaret førtes dertil. Det er vel tidligere opgivet, at Ludvig Albrechtsøns Farfar hed Ernst, og at en Søn af ham førte samme Navn, men der ligger dog maaske til Grund herfor nogen Forvexling med Greverne af Gleichen, i hvilken Slægt Navnet Ernst oftere forekommer (1ste D. S. 316—17). Som anført sammesteds, ledede Grev Hermann af Gleichen, der i 1315 havde været Marsk og Gjeldkær i Skaane, i 1316 Angrebet paa Stralsund (Huitf. S. 390), og det var ham og ikke — som anført i Adelsaarbogen for 1892, S. 103 — Biskop Herman af Camin (der beklædte Bispestolen fra 1249 til 1288, da han efterfulgtes af den som titulair Biskop optrædende Diaconus Jarmer af Rygen), der fra dette Felttog af erhvervede et Krav paa den danske Statskasse. Dette Krav anerkjendte Christopher ligesom Erik Menveds øvrige Gjæld, og da denne „Hr. Herman“, som Huitfeldt kalder ham (S. 413), vistnok er død i Begyndelsen af Aaret 1320*), formaaede den nye Konge, under Samvirken med Anders Pederssøn af Alnerup, der afløste Ludvig Albrechtsøn som Kongens Hovedsmand i Skaane, sidstnævnte sin Blodsfrænde til at overtage Bleking og Lyster som Pant for af Indtægterne at dække, hvad Hr. Hermans Arvinger, til hvilke han selv med Brødre hørte, idet saavel Everstenerne som Grev Hermann nedstammede fra Døtre af Peder Strangesen, kunde have Fordring paa. Derimod er det ikke rigtigt, naar Huitfeldt (S. 414) siger, at Hr. Ludvig ved samme Lejlighed maatte opgive sine skaanske Panterettigheder, thi tildels synes saadan Ret senere at have tilkommet hans Arvinger, og i hvert

*) Rep. 1318. Æ. A. IV. S. 140 Nr. 22 = S. 178 Nr. 135, og Aaret ved S. 140 Nr. 23 er vist fejlskrevet.

Fald gaves Forholdet til Kongen Udseende af at være godt, da denne under 29de Maj 1320 (Huitf. smstds. Rep. 1291) forsikrede Drosten Laurits Jonsen, Marsken Ludvig Albrechtsøn, Hr. Anders Pedersøn som skaansk Høvedsmand og Hr. Albrecht Albrechtsøn m. Fl. om sin Naade og Beskyttelse. Der er overhovedet neppe Anledning til at antage, at Hertug Albrecht af Brunsvig efter i 1256 paa den forsmædeligste Maade at have ladet Grev Dietrich af Eberstein henrette, hvorefter hans Afkom var flygtet til Pommern, allerede i 1276 skulde have overdraget en af hans Sønnesønner sine og sin Broders Besiddelser i Christrup og Virring Sogne. Ligeledes er det sikkert, at en Grev Albert af Eberstein allerede i 1162 i Ebersteinernes Stormagtsdage optræder sammen med Grev Erwin af Gleichen (1ste D. S. 375), hvilken Slægt var nøje knyttet til Greverne af Orlamünde af det ascaniske Hus. Man kan heller ikke overse Huitfeldts bestemte Udtalelser (S. 265 og 266), at Everstenerne havde boet i Danmark længe, før de kom til Pommern, og at Greverne Ernst og Albrecht vare herinde i Kong Valdemar den 2dens Tid. Det maa ligeledes mindes, at Grev Albert af Eberstein var Medudsteder af Tractaten i Metz (1ste D. S. 452—3), og synes ikke at kunne lades upaaagtet, at Hr. Valdemar Albrechtsson i Vendsyssel og Thy, der vidnede i Ribe den 4de August 1421, paa en ganske anden Maade var knyttet til Danmark end Voldgiftsmanden Grev Albert af Eberstein, Herre til Neugard (antisl.-holst. Fragm. 13de H. S. 119 og 114). — ³⁹⁾ 1ste D. S. 344. — ⁴⁰⁾ Jfr. 1ste D. S. 329, hvor dog en Misforstaaelse er opstaaet, idet de tyske Forfatteres Udtryk, at de sidste ascaniske Markgrever og Churfyrster døde „ohne Erben“, maa opfattes saaledes, at der allerede ved Valdemars Død ikke fandtes nogen mandlig Livsarving hverken efter ham eller efter hans tvende Brodersønner, der bleve hans Efterfølgere, men af hvilke den sidste Johan V døde i 1322. — ⁴¹⁾ 1ste D. S. 314 og S. 344. — ⁴²⁾ Med 5 Taarne, Volde og Grave, saa at det blev en Borg „saa herlig, at dens Lige ikke fandtes i Landet“, Detmar S. 199 og 215. — ⁴³⁾ Jfr. 1ste D. S. 54—55 samt S. 340 saavel som et i Bexells Halland I S. 128—29 anført, hos Peringskiöld (Monumenta p. 57) opbevaret Document. — ⁴⁴⁾ 1ste D. S. 341. — ⁴⁵⁾ Detmar S. 214: „knut pors, en herlik riddere, lives, gudes unde modes vormeten“. Han var ikke, som Reinhardt har antaget, nogen Søn af Hr. Peder Porse — 1ste D. S. 324 —, men en nær yngre Frænde, vel en Brodersøn, af

denne. Det ses saaledes, at Hr. Peder Porses Datter gav sin Paarørende Knud Porse Ridder Fuldmagt til at sælge en Gaard i Østergotland, hvoraf hendes Fader, der havde ægtet en svensk Arving, var kommen i Besiddelse; Reg. D. *1356 og *1357, jfr. P. v. Møllers Bidrag t. Hall. Hist. S. 62 og Kr. Erslev i pers. hist. Tidsskr. III S. 19. Slægten havde fædrene Arvegods i Fjære Herred i Nørre Halland (P. v. Møller sammesteds), men medens Hr. Peder Porse, der vistnok var en Hallænder, maaske i alt Fald for en Tid vendte tilbage til Danmark som sit Fædrehjem, havde Knud Porse med sin Hjembygd Nørre Halland skiftet Landsherre og optræder i 1319 som svensk Raad, men blev dog senere af Rigsraadet betragtet som Udlænding — dansk —, skjøndt han var Høvedsmand paa Varberg, hvor han samlede en glimrende Kreds om sin høit dannede Hertuginde, naar Bestemmelserne i Unionen mellem Norge og Sverige tillod hende at opholde sig sammesteds (se Skildringen hos P. v. Møller S. 49 ff.). — ⁴⁶⁾ 1ste D. S. 336. — ⁴⁷⁾ P. v. Møller S. 53. — ⁴⁸⁾ P. v. Møller S. 53—55, jfr. 1ste D. S. 340—1 og Detmar S. 214. — ⁴⁹⁾ L. v. Ranke, Genesis d. preuss. St. S. 51. — ⁵⁰⁾ 1ste D. S. 344 og Yngvar Nielsen, Gr. Herman Wedel Jarlsberg S. 587 ff. Efter A. G. Schwartz, Versuch einer Pommersch- und Rügianischen Lehn-Historie, anf. af Nielsen, vare Wedelerne en af de pommerske Slægter, der sidst toge sine Godser til Len af Fyrsterne, hvorhos Fyrst Barnim inddrog det wedelske Gods Krempzow. Schiefelbein nævnes dog endnu i 1560 blandt de Besiddelser, der tilhørte de mægtige Wedeler „*potentes viri de Wedele*“. Wedelerne sluttede sig derimod til Markgreve Ludvig Romeren. En Wedel bestyrede hans Besiddelser øst for Oderen, og ved Forleninger, stadfæstede af Kejseren, kom efterhaanden næsten hele Neumark i Wedelernes Besiddelse. Skjøndt C. A. Wedel (Geschichte der grafen v. Wedel. Hannover 1850) opstiller forskjellige Slægttavler for de ældre Led, og den af Familien fra 1885 af udgivne Urkundenbuch zur geschichte des schlossgesesenen geschlechtes der grafen und herren von Wedel neppe endnu er sluttet, maa det dog efter de af Yngvar Nielsen citerede Diplomer i Lappenbergs Hamburgisches Urkundenbuch som efter Vaabenet (oprindeligt et Hjul, men hvori tidlig optoges en Mand), der minder noget om Byen Wedels Vaaben uden det holstenske Neldeblad, anses sikkert, at Æten er udgaaet fra Stormarn, men der har afhændet sine Eiendomme, navnlig til det hamborgske

Domcapitel, og med sine Tilhængere „turba Wedelorum“ er vandret mod Øst til Pommern og Brandenburg. Det kunde tænkes, at Wedelerne, som oprindelige Beboere af Stormarn, ere vegne for de med Schauenburgerne indkomne frankiske Adelslægter, og at de stundom have følt en vis Uvillie mod de schauenburgske Grever af den stormarnske Linie — 1ste D. S. 5 —, saa at de under Paavirkning af det bajerske Hus i Brandenburg saa meget villigere have sluttet sig til de danske Fædrelandsvenner, der fra Greifsvald af i sin Tid optog Kampen mod Grev Gert for at gennemføre Valdemar Atterdags Restauration i hans fædrene Rige. Efter dansk Adelsaarbog V S. 72—3 efterlod Drost Niels Olufsen Billær, der, ligesom hans Broder Biskop Jens i Odense, gav Gods i Sønder Farup til Ribe Domkirke, og hvis Slægt — Bild eller Strangesen — vistnok hørte hjemme i Jylland og Fyn og ikke, som Huitfeldt har troet, i Skaane, en Søn Mathæus Drost, der 1330 skænkede Jord til Kirken Schiefelbein og saaledes, ligesom Faderen, har staaet i Forbindelse med Wedelerne. —
 51) Huitf. S. 421—22 og Detmar S. 215, jfr. Adelsaarbogen paa anførte Sted. Det er neppe rigtigt, naar Huitfeldt S. 423 i Niels Olufsens den 14de October 1318 i Vordingborg indgaaede Opgjørelse med Erik Menved (Rep. 1247) seer et Tegn paa denne Konges Ugunst. Det var aabenbart Drosten selv, der ved at fratræde denne Stilling fordrede Vederlag for sine store Udlæg for Kronen, navnlig 37,376 Mark i slaviske Penge, og skjøndt han saaledes udtraadte af egentligt Tjenesteforhold til den danske Konge og Krone (jfr. 1ste D. S. 344) og opgav „Bogelen“ — der maaske ikke var Bogø, men „Boe Len i Skaane“ —, vedblev han dog at være Kongens Undersaat i Venden — Huitf. S. 408 —, og det tillodes dem af hans Venner, som maatte ønske det, at følge ham uden at opgive deres Gods i Danmark. Derimod maa det fremhæves, at medens Niels Olufsens jyske Frænder Strange Esgesøn, Anders Esgesøn og Esge Frost med flere mødte paa Viborg Landsting, da der den 6te Juli 1314 (Rep. 1058) i Niels Olufsens Nærværelse paa Embeds Vegne som Drost (Vidisse i Dipl. Vib. S. 10 Nr. 14) hændedes Dom over Abildgaarderne med Tilhængere — 1ste D. S. 323—4 —, have ingen af disse deltaget i Udfærdigelsen af Kong Christophers Valgact, som derimod stemmer vel med den omtrent en Maaned forud i Næstved indgaaede Overenskomst. De Rænker, hvorved Henrik af Meklenborg tilegnede sig den danske Kronens Besiddelser i Vendens

nærmeste Kystland, vare dog af Christopher blevne paaankede for Pavehoffet, og under 1ste Februar 1323 havde Johan den XXII paalagt Biskop Jens Hee i Ribe tilligemed Provsten i Slesvig og Ærkedegnen i Roskilde at undersøge hans herved udviste Forhold — S. 27 hos Moltesen, Reg. Nr. 1923, anført i Kinchs Ribe I S. 164 —, saa at det rimeligvis er bevirket herved, naar Sagen den 21de Mai s. A. ordnedes ved Overenskomsten i Nykjøbing under Form af et stedsevarende Len; Erslev, Rep. I 1376. At Henrik af Meklenborg strax efter Markgrev Valdemars Død i August 1319 kunde komme i Besiddelse af Danskborg, støttedes paa, at han, der i sit første Ægteskab havde været gift med Beatrix af Brandenburg, efter Valdemars Død optraadte som Arving til Brandenburg og fandt stor Imødekommen hos flere af Markgrevens Hovedsmænd, saa at navnlig den brandenborgske Besætning ved Warnemünde frivillig overgav Borgen til Meklenborgerne — se Ketel, Mecklenburgs Beziehungen zur Mark Brandenburg 1291—1329, Rostock 1875, S. 28. — ⁵²⁾ Moltesen S. 24, Reg. d. 1885. Den 21de Marts 1320 var Esger Jul efter Reg. D. *1257, citeret i Gr. G. og N. Eb. I S. 342, i Avignon („apud sedem apostolicam degenti“), og naar det i Nr. 1885, der er udfærdiget 24de Juli 1320, samme Dag som *1269, hvorved den foreløbig udnævnte pavelige Nuntius i Danmark Bernardus de Monte Valrano, der dog neppe kom til Danmark før i Begyndelsen af 1321, se Moltesen S. 160, bemyndigedes til at hæve den Christopher for Jens Grands Fængsling i sin Tid overgaaede Bansættelse, siges, at Esger Jul, der dengang opholdt sig i Rom („Romæ degebat“) i Lunde og den hele danske Kirkes Forretninger, havde henvendt sig til Pavestolen, kunde man, hvis her ikke foreligger en Brug af „Romæ“ for Pavehoffet, og Forsinkelsen af Esgers Reise ikke skyldes hans Pengetrang (Moltesen S. 24), næsten tro, at han havde lagt Hjemvejen fra Avignon om ad Rom for at tilvejebringe de i Avignon manglende Actstykker om Udsoningen med den danske Krone i 1303 — 1ste D. S. 390—2 —, hvis Gjennemførelse ogsaa ved den endelige Instrux for den nævnte Nuntius af 28de August (Moltesen S. 25) blev stillet som Betingelse for, at denne kunde løse Christophers Bansættelse. — ⁵³⁾ Reg. d. 1904 og *1313, Rep. 1342 og 1343 jfr. 1358, se nærmere 1ste D. S. 343, jfr. Moltesen S. 22—6. — ⁵⁴⁾ Se Major Würdingers Skildring i Mødet 6te Juli 1872 af Münchener Academiets historiske Classe. Ligene af 5000 Riddere

og 6000 døde Heste bedækkede Valpladsen. De nederbajerske Riddere vare satte af for at understøtte Fodfolket, der med Spydстик og Sværdhug sejrrig trængte ind paa de østrigske Riddere og kastede deres Gangere til Jorden. Da Østrigerne saaledes allerede vare svækkede, var det, at Borggrev Frederik af Nürnberg, der forud havde ladet sig rigelig betale for sin tilsagte Bistand (Mannert, Kaiser Ludvig der Baier S. 172), med sin Rytterskare paa 4—500 Mand kastede sig over dem, sprængte dem til alle Sider og afgjorde Dagens Skjæbne. Foruden Modkongen Frederik af Østrig og hans Broder Hertug Henrik bleve 1400 østrigske Riddere gjort til Fanger. Om den bajerske Hærs Krigsoverster Sigfrid der Schwepffermann og Rindsmaul har Würdinger forbeholdt sig nærmere Undersøgelser til Afkræftelse af formentlig uberettiget Critik. — ⁵⁵⁾ Detmar S. 216. Af Reg. d. D. Nr. 1932 sees, at der allerede i Juli Maaned 1323 paa Søborg var indgaaet Overenskomst („pacta dotalia“) om Ægteskabet mellem Markgrev Ludvig af Brandenburg og Kong Christophers Datter Margareta. — ⁵⁶⁾ Abbé Christophe, histoire de la Papauté I p. 354—5; jfr. Adolf Fischer, Ludvig d. Baier 1314—38 S. 15. Det maa dog bemærkes, at efter førstnævnte Forfatter tilsagde Paven Frederiks Broder Albert Succession i Erkebispedømmet Mainz og lovede at støtte ham selv mod Ludvig. — ⁵⁷⁾ Christophe p. 337. — ⁵⁸⁾ Sammesteds p. 329—30. — ⁵⁹⁾ Diplomet udfærdigedes først den 24de Juni 1324, hvorhos den keiserlige Udnævnelse først fulgte fra Rom af den 27de Januar 1328, men selve Forleningen, der hjemlede Besiddelsestagelsen, fremskyndedes saameget, som Forhandlingerne paa Rigsdagen om Foraaret tillode det; Mannert S. 177. — ⁶⁰⁾ Mannert S. 202—3; Fischer S. 18. Kong Christopher erholdt en særlig Meddelelse i Reg. d. D. Nr. 1949. Pavebrev af 31te Maj 1324, jfr. Ser. II til dette Nr. — ⁶¹⁾ Mannert S. 230 efter Villani. — ⁶²⁾ Se i det hele Moltesen. Den Skat, han efterlod sig, anslaaes af Villani til 25,000,000 Gylden, i en anden Krønike til 22,000,000 foruden Ædelstenene, af Monaldeschi til 15,000,000. Den Tids Gylden svarer efter Prøve til en Værdi af 10 francs; Christophe II S. 19—20. — ⁶³⁾ Se f. Ex. Reg. D. * 1353. — ⁶⁴⁾ Sammest. * 1340. — ⁶⁵⁾ Reg. D. 1964. — ⁶⁶⁾ Huitf. S. 424. Det synes, at Esger Jul har været ude af Stand til længere at udtrække Kroningen. Lunde Erkestols Mellemværende med Kronen var fuldstændig ordnet ved Overenskomsten af 26de August 1321, som Esger havde anerkjendt ved sin særlige Udfærdigelse af

27de næsteftter — se her foran under Note 53 —, og Ludvig Albrechtsøns fortsatte Besiddelse af Hammershus vedkom kun ham og Erkebispem. Pavens Forbud mod Christophers Kroning ved danske Biskopper uden Esger Juls Tilladelse — Note 34 og 52 — var kun ganske foreløbigt, og den Biskop, den vilde tilfalde, naar den skulde udføres i Sjælland, Jens Hind i Roskilde, havde tidligere viist, at han ikke frygtede for at gaa Erkebispem forbi. Da han, der var valgt af Capitlet strax efter Olufs Død (10de Marts 1320), først kom til Avignon, efter at Esger Jul var rejst derfra, havde han saaledes ikke kunnet erholde Erkebispem Tiltrædelse af sit Valg, men opnaaede uden Hensyn hertil Pavens Stadfæstelse af Valget og blev af denne henvist til Biskoppen af Ostia for at erholde Indvielse (Reg. D. *1318 og 19). Biskop Jens, der efterhaanden fyldestgjorde det pavelige Kammers Krav (se Moltesen S. 96—98), vilde neppe have holdt sig tilbage fra at udføre Kroningen, naar Esger uden canonisk gyldig Grund havde vægret sig herved. Huitfeldt mener — S. 424—5 —, at naar Christopher i 1324 brød med Erkebispem, skyldtes dette Mistanke om, at denne havde havt Forbindelser med Niels Olufsen, men dette har dog vel nærmest været gennem Knud Porse, eftersom Hertuginderne havde indstaaet for Pantsættelsen af Halmstad Herred til Erkestiftet i 1318 (1ste D. S. 339), medens Niels Olufsen netop i 1318 havde bekæmpet Christopher, som dengang støttedes af Erkebispem (1ste D. S. 344). Det var ogsaa ganske i sin Orden, at Esger Jul enedes med Ludvig Albrechtsøn, som jo kun paa Erkestolens Vegne havde Hammershus inde, saa at Løsningen fra den tidligere udtalte kirkelige Straf for at have overtaget Borgen paa Kronens Vegne vistnok kun har været en formel Act, sigtende til at indlede Overenskomsten med Ludvig Albrechtsøn. Det er ogsaa en aabenbar Fejl, naar Huitf. lader Peder Vendelbo blive sendt mod Hammershus allerede i Paasken 1324, da dette først kan være skeet i 1325, men det kan dog ikke betvivles, at der allerede i Sommeren 1324 har foreligget Kjendsgjerninger, som tydede paa, at Erkebispem ikke var uden Andel i Knud Porses Angreb paa Sjælland, saa at Kongerne ikke havde nogen Grund til at være ham forbundne, fordi han, efterat dette var afslaaet, endelig havde udført den saa længe udsatte Kroning. — ⁶⁷⁾ Reg. D. *1358. — ⁶⁸⁾ Huitfeldt S. 425. Efter Detmar S. 218 kom nemlig Grev Berthold af Henneberg først paa Sct. Andreas Dag, den 30te November, til Lybek med den nye Markgreve og bragte ham

derfra til Danmark til Bryllupet, og den 18de December sender Markgreven fra Vordingborg af Budskab til Borgmestrene i Lybek for at underrette dem om sit indgaaede Ægteskab — Reg. D. * 1773. Allerede forud, nemlig under 5te October (Reg. D. 1959), havde Henrik af Meklenborg, der forgjæves havde begjært Pavens Stadfæstelse paa de store Landstrækninger, han under Vacancen i Brandenburg havde bemægtiget sig af Markgrevs-kabet, men af denne var bleven afviist — Ketel S. 33 —, udnævnt Christopher til Voldgiftsmand i Trætten mellem sig og Greven af Henneberg paa Markgrev Ludvigs Vegne om Fogderierne Liebenwalde, Stolp og Jagow, og da de slaviske Herrer indfandt sig ved Bryllupet, bevidnede disse sammen med Grev Johan, Peter Vendelbo Marsk og Hr. Ingvar Hjort, at Kongen forgjæves havde søgt at mægle mellem Henrik og Markgreven og derfor afsagde Kjendelse. Ved denne tilkjendtes under 27de December Markgreven de omtvistede Landskaber (Reg. d. Nr. 1962—63). Voldgiftskjendelsen blev dog kun forsaavidt efterlevet, at ifølge senere Underhandling maatte Henrik under 3die Juni 1325 for 20,000 Mark Brandb. Sølv og Vægt, som tildels skulde betales med, hvad Christopher var Markgreven skyldig, give Afkald paa de nævnte Landskaber i Ukermark, ligesom han allerede under 24de Maj s. A. havde maattet gjenafstaa hele Priegnitz fra Havelberg omtrent indtil Meklenborgs nuværende Sydgrændse for 8,000 Mark mod Pant i Grabow, som saaledes kom til Meklenborg — Ketel S. 32—35, jfr. R. D. * 1381 og * 1384. Derimod stadfæstede Markgrev Ludvig efter Henriks Død 21de Januar 1329 hans Sønner Albrecht og Johan med Arvinger i Besiddelsen af Stargard Land med Strelitz mod en Grændseregulering ved Meienburg — Ketel S. 35—36. — ⁶⁹⁾ v. Bunge, das Herzogthum Estland unter den Königen von Dänemark S. 60. — ⁷⁰⁾ Reg. d. Nr. 1952, 1954—5 og * 1371. — ⁷¹⁾ Huitf. S. 425. — ⁷²⁾ v. Bunge S. 79, jfr. Reg. D. * 1384 og 1395. — ⁷³⁾ 1ste D. S. 333. Diplomet af 21de September 1307, der efter Schl. H. L. Urkundensamml. II p. 21, jfr. antislesvigholst. Fragm. I p. 2 i 2det Hefte, er aftrykt i Falcks Urkunden 1847, meddeler Greverne af Holsten og Scowenborgh Gerhard, Johan, Adolf, Woldemar og afdøde Grev Henriks Sønner med sande Arvinger Forlening med Holsten og Stormarn samt alt, hvad Grev Adolf i Segeberg besad, paa samlet Haand med Berettigelse til at dele Landene, men med Forpligtelse til at bevare den samlede Haand („servata et obtenta manu unanimi“), saa at naar

den, efterat Adolf af Scowenborgh i 1315 var afgaaet ved Døden, i 1318 under eet fornyede Forlening paa samlet Haand til Greverne Gert og Johan ikke omfattede bemeldte Adolfs Søn af samme Navn, maa denne være holdt udenfor den derom fremsatte Begjæring. — 74) Falcks Urkunden S. 2—3. Foreningen blev indgaaet paa 3 Aar. Blandt Ridderne fremtræde Hartwich van Reuitlo, blandt Svendene Ywan van Reuitlo. I Spidsen for Foreningen stilledes et staaende Udvalg af 5 Riddere: Herrerne Ludere van Plone, Dosen Blokke, Otten van Bocwolde, Marquarde van Westhense og Hinrick Splyte. Naar de fandt, at der tilføjedes nogen af Medlemmerne Uret paa Liv, Gods eller Ære fra nogen i Grev Johans Slotte eller Tjeneste, skulde de alle med Liv og Gods yde Modstand efter de 5 Forstanderes Bud, ligesom disse ogsaa skulde kunne forlige Medlemmernes indbyrdes Tvistigheder. — 75) Reg. d. Nr. 1934, jfr. 1ste D. S. 335. — 76) 1ste D. sammesteds. Naar Berblinger mener, at den ydmygende Handling foregik i Mariekirken efter en Vandring gennem Lybeks Gader, afviger han fra de af ham anførte Kilsteder, der kun kunne forstaaes om Domkirken, hvor Heinrich Bockholt byggede Choret, og hvor den første Biskop Gerold ligger for Højalteret, samt hvorved Kanniker og Vicarier endnu boede i 1737. Men da Domkirken ligger i Stadens sydligste Udkant, kunde man komme til den uden at passere Gaderne, naar man fra Hamborg af fulgte den gamle 10 Mil lange Vej over Rahlstedt, Sick og Sandesneben (altsaa ikke om ad Oldesloe), og der er ingen Grund til at antage, at Biskoppen skulde have lagt særligt an paa at ydmyge Grev Gert i de lybske Borgeres Øine. Det var en kirkelig Straf, ligesom det Interdict, der i samme Anledning hvilede over denne Greves Besiddelser. Derimod kan det være rigtigt, at Straffen, som Berblinger antager, først fuldbyrdes i 1328, om den end skulde indtræde ved Biskoppens Hjemkomst fra Avignon, og denne falder i Juli eller August 1324, i Begyndelsen af hvilken sidstnævnte Maaned Forliget blev ratificeret i Lybek efter Berblingers eget Citat af Urk. d. B. Lübeck I p. 635, thi da Heinrich Bockholt var stævnet til Avignon i Anledning af Jens Grands Stridigheder med Erkestiftets Biskopper, afreiste han efter Detmar S. 213 den 13de Januar 1321 (octava Epiphaniæ „achtenden daghes na twelften“) og blev borte i halvfjerde Aar, altsaa omtrent til Midten af Juli 1324. Naar Grev Gert gik ind paa det ommeldte Forlig (Reg. D. * 1374—6), hvis Fuldbyrdelse han

dog, navnlig hvad den personlige Ydmygelse angaar, vistnok i flere Aar og tildels vel for stedse unddrog sig, maa det erindres, at hans Broder Giselbert — 1ste D. S. 7 og 9 — netop i dette Aar stræbte efter og erholdt pavelig Udnævnelse til Biskop i Halberstadt uden dog at komme i Besiddelse af Bispedømmet, som Albert af Brunsvig bemægtigede sig ifølge Capitlets Valg mod Pavens Villie — Detmar S. 217. — ⁷⁷⁾ Reg. d. Nr. 1914. — ⁷⁸⁾ Reg. d. Nr. 1916; Suhm XII 348—50. — ⁷⁹⁾ Svenskt Diplomatarium ved Hildebrand IV Nr. 3059. Det synes saaledes, at Esger Jul er død i uforstyrret Besiddelse af og Ophold paa Bispegaarden i Lund, og at, hvis han i Slutningen af 1324 har været paa Hammershus, har dette vist været et ganske midlertidigt Ophold. — ⁸⁰⁾ Reg. D. *1389, hvorefter Johan XXII under 9de October anbefaler den nye Erkebiskop Karl som confirmeret af Paven til den danske Konge, jfr. Moltesen S. 28. — ⁸¹⁾ Reg. d. Nr. 1978; Ersl. Rep. 1428. Det fremgaar af dette Actstykke, at Ludvig Albrechtsøn og hans Tilhængere havde staaet i Vaaben mod Kongerne, men lidt Nederlag og vare blevne drevne ud af Landet, samt at Kampen tildels havde staaet paa Sjælland, hvor navnlig Aage Hases Besiddelse Gaasetofte var bleven indtagen. Dette viser hen paa Deltagelse i Knud Porses Foretagender i Skaane og Sjælland i Aarene 1322—3 og kunde mulig antyde et Forsøg paa at sætte sig i Besiddelse af Kallundborg, da Raklev Sogn, hvori Gaasetofte ligger, støder lige op hertil. Da Knud Porses Formaal var at bemægtige sig Skaane, har han først og fornemlig maattet søge at vinde Ludvig Albrechtsøn, der vistnok paa den Tid endnu var i Besiddelse af Helsingborg, ligesom han maa have haft Slægtninge i Skaane, hvor hans allerede i 1289 i Lybek begravede Svoger Hr. Niels Jonsen af Ingelstorp hørte hjemme. Dennes Søn var rimeligvis den Hr. Andreas Nicleson af Ingelstorp, der har medforseglet Overenskomsten om Erkestiftets Erstatning for Rønne Herred af 19de October 1327 (sv. Dipl. Nr. 2637, Rep. 1498) og bevidnet Grev Johans Brev (Rep. 1576) af 13de Februar 1330 om Stadfæstelse paa en testamentarisk Gave til Esrom (smstds. Nr. 2760), ligesom han er medoptagen i Sonen mellem Kong Christopher og Grev Johan af 12te November 1329; Ersl. Rep. 1572. Hvis Ludvig Albrechtsøn har deltaget i et forsøgt Angreb paa Kallundborg, kunde dette passe ret vel med, at han mulig endnu har haft Forbindelser i denne Egn, hvorfra hans Moder istnok stammede. Aage Hase var rimeligvis en født Skaaning,

da hans af Thiset i hist. Tidsskr. 6te R. II S. 653 meddelte Vaaben er det samme som de skaanske Hasers (Adelslexicon, Tab. XL Nr. 76), men han havde med sin Hustru Elena faaet Gods paa Sjælland og i 1320 ved Mageskifte med Ringsted Kloster navnlig erhvervet Gasæthoft (Ersl. Rep. 1301, Thiset p. a. St. S. 651), en Besiddelse, der vel tidligere har hørt under Kallundborg. Efter de foreliggende Data maa Aage Hase, der ligesom Grev Gert faldt 1340 under Niels Ebbesøns Overfald paa det holstenske Hovedkvarter i Randers, omtrentlig have været jevnaldrende med Grev Gert. I Acten af 19de October 1327, Rep. 1498, er han den sidstopførte af de medbeseglende Væbnere, og en lignende Plads har han i Sonen af 12te November 1329 (sv. Dipl. S. 139, Rep. 1572), men da han allerede var gift i 1320, maa han dog være født før Udgangen af det forudgaaende Aarhundrede, og da Grev Gert maa antages født omtrent 1293 — 1ste D. S. 360 —, kan Forskjellen mellem begges Alder neppe have været meget stor. — ⁸²⁾ 1ste D. S. 343. — ⁸³⁾ Rimeligvis var under dette Beløb indbefattet, hvad der endnu stod tilbage af de 6,816 Mark skaansk, for hvilke Ludvig Albrechtsøn i 1318 havde faaet Pant i Helsingborg Slot og de vigtigste skaanske Intrader, se under Note 10. Derimod undtoges udtrykkelig fra den Ordning, som nu fastsattes, hvad der tidligere var blevet aftalt med Hr. Ludvig under Mødvirken af Hr. Anders Pederssøn af Alnerup, hvori ingen Forandring skulde ske. Herved sigtes vist navnlig til Ludvig Albrechtsøns Overtagelse af Bleking og Lyster for deraf at fyldestgjøre Arvingerne efter Grev Herman af Gleichen — se foran Note 38. Forsikringen for Gjælden til Ludvig Albrechtsøn 9,369 Mark tiltraadtes af Medlemmerne af det kongelige Raad („consiliariis nostris“), men den af Huitfeldt opbevarede latinske Text indeholder dog neppe nogen bindende Udtalelse om, at disse, som man efter hans danske Oversættelse skulde tro, derfor afgave noget dem personligt forbindende Forløfte. Ligeledes er der Uoverensstemmelse i Navnelisten. Sikre ere dog blandt andre: Laurids Jonssøn, forhen Drost, Peter Vendelbo Marsk, samt Ridderne Stig Anderssøn og Laurids Lauridssøn, saavel som endvidere Johannes Kaas, Christiern Kaas og Bo Falk. — ⁸⁴⁾ Det maa erindres, at den afdøde Hertug Erik ifølge Overenskomsten i Horsens af 9de August 1313 kun for sin Livstid havde havt Adkomst til det Krongods i Hertugdømmet, hvoraf han i 1313 var i factisk Besiddelse, og at ligeledes det

Abelske Hus's Adkomst til Langeland bortfaldt ved Sophie af Rosenbergs Død, se 1ste D. S. 320; jfr. Ersl. Rep. 1025. Det var altsaa at forudse, at under Kongens midlertidige Styrelse vilde den danske Krones Indflydelse vinde forøget Styrke i Slesvig, hvilket Navn den afdøde Hertugs Fader allerede havde begyndt at føje til den ham tilkommende Titel „dux Jutiæ“ — Reg. d. 1753. — ⁸⁵⁾ Efterhaanden som Danmarks Forhold til Lybek blev løsere — 1ste D. S. 6 —, benyttede Kiel, begunstiget ved det i det hele venlige Forhold mellem Kong Christopher og Halvbroderen Grev Johan, sin for Handelen paa Danmark saa overordentlig heldige Beliggenhed til Udvikling af en betydelig Virksomhed, hvorved Velstanden forøgedes, og Byen omsider blev Midtpunktet for Holstens og Vagriens Pengeomsætning. Johan var ikke uvillig til at anlægge de Pengemidler, hvorover han raadede, i Erhvervelse af Land. For den Understøttelse, Hertug Albrecht af Brunsvig havde ydet Christopher I, da denne overtog Kongedømmet efter Broderen Abel, havde han erholdt Løfte om Als som bestandig Besiddelse, men da Kongen var ude af Stand til at opfylde dette Løfte, satte han ham, indtil dette kunde ske, Samsø og Endelave i Pant ved et i Skjelskør under 21de October 1253 udfærdiget Brev (Reg. d. Nr. 955). Dette Pant synes indløst med andre Erhvervelser, medens det dog forbliver tvivlsomt, om det alene er som Erstatning herfor eller tildels ifølge anden Adkomst, at de brunsvigske Hertuger erholdt de Besiddelser i Danmark, som Otto den Strenge i 1296 og 1297 solgte til Grev Gerhard d. Blinde af Holsten (se Paludan-Müllers Studier III St. S. 4 ff. og 1ste D. af Gr. G. og N. E. S. 6 og 264—5). I hvert Fald er Erik Menveds Stadfæstelse af dette Salg (Reg. d. Nr. 1558 cfr. Series sec.) mærkelig, thi om man end ifølge Reinhardts Udvikling i hist. Tidsskr. 4de R. IV S. 175—7 maa antage, at Malt og Gjørding Herreder ikke her have været indbefattede under Benævnelsen Warwith Syssel, ere dog de Rettigheder, som Kongen efter nøjeste Prøvelse erkjender at have tilkommet de brunsvigske Hertuger i disse Besiddelser, og som han saaledes overdrager sin Stedfader, saa omfattende og indgribende, at de vel kunne tænkes udledede fra det oprindelige Tilsagn om Als. Da Gerhard den Blinde var død, afkjøbte den yngre Søn Grev Johan under Erik Menveds Medvirkning (Detmar S. 207) sin ældre Broder Gerhard samtlige dennes Besiddelser ved en under 7de Juni 1314 i Kolding afsluttet Familiepagt, Reg. D. * 1060, jfr.

*1098; Ersl. Rep. 1054, 1055, 1119, 1120. Det maa herefter antages, at Grev Johan selv i sin Lod som fædrene Arv har overtaget Garding og Tetenbøl i Frisland samt Lumby og Stige i Fyn, saa at det kun er Staurby og Aulby i Fyn samt Godset i Warwith Syssel, han i 1314 afkøbte Broderen, idet han dog af den samlede Købesum 7,000 Mark purt cøllnsk gav Pant for 3,000 Mark i Staurby og Aulby samt alt sit Gods i Warwith Syssel saavel som i holstenske Eiendomme, hvorhos han forbeholdt sig Ret til at pantsætte Godset ogsaa til andre. Da det imidlertid viste sig, at Grev Nicolaus af Schwerin, der den 24de April 1315 traadte i Erik Menveds Tjeneste — Reg. D. *1096, Ersl. Rep. 1118 — havde en ældre Fordring paa Gert Gertsøn, opgav sidstnævnte til hans Bedste den Panteret, der var stillet ham af Grev Johan. — ⁸⁶⁾ Som anført 1ste D. S. 333 havde Grev Johan anlagt en fast Borg ved Trittaw paa den lauenborgske Grændse og var saaledes i Stand til at optage Kampen mod Hertug Erik af Lauenborg, hvis denne ifølge sit Forhold til Kong Christopher skulde forsøge at omgaa Grev Gerts Stilling ved Mølln — 1ste D. S. 335—6 — og over Billefloden trænge ind i Holsten. — ⁸⁷⁾ „ . . . vastam solitudinem, quæ conjungit Slaviam, Holsatiam atque Daciam“, siger Esbern Snare i sin Tale for Korstog 1190; Script. r. D. V. p. 348. — ⁸⁸⁾ Reg. d. Nr. 1968—70; Ersl. Rep. 1411, 1412 og 1416, jfr. Berblinger S. 25. Grev Gerts egne Besiddelser mellem Slien og Eideren vare blevne udtrykkelig undtagne ved Hertug Valdemars Pantsættelse til Grev Johan. — ⁸⁹⁾ Se 1ste D. S. 358—60 og S. 362—3 samt v. Stemann, Geschichte des öffentlichen u. Privat-Rechts des Herzogthums Schleswig I S. 162—71. Rimeligvis har Hertug Valdemar ved i 1311 ikke blot at kalde sig „dux Jutiae“, men (se Note 84 her ovenfor) tillægge „et Sleswyck“ villet betegne, at hans factiske Besiddelser strakte sig udover det jydsk Hertugdømmes Grændser, navnlig syd for Slesvig, om det end først blev hans Søn, der i 1313 erholdt Hjemmel til for sin Livstid at beholde, hvad der heraf var Krongods, medens nogle af de Bestanddele, der af Abels Sønner havde været pantsatte til de holstenske Grever, vistnok atter vare blevne indløste fra disse, og hvad der af Enkedronningen med Ejendomsret var overdraget hendes Brødre, navnlig Grev Gerhard, tilkom disses Arvinger; jfr. Reg. d. Nr. 1401; Ersl. Rep. 550. Iøvrigt indeholdes i Olufsens af Engelstoft udgivne Collectanea S. 143—6 en temmelig udførlig Sammen-

stilling af Benævelserne Sønderjylland og Slesvig, mod hvis Enkeltheder dog adskilligt kunde indvendes. — ⁹⁰⁾ Berblinger S. 25 efter Pr. B. p. 53 Lappb. Udg. Kongen var vistnok ganske berettiget til midlertidig at besætte Sønderborg, der efter det af Berblinger citerede Sted hos presb. Br. synes at være bleven ham opladt uden Modstand. Som bekjendt havde Als været overdragen Grev Albert af Orlamünde som Erstatning for Nordalbingien, og efter hans Død havde der i 1245 fundet Skifte Sted mellem Kongehusets Medlemmer af Familieejendommene paa Øen, Rep. 167, men ved Worthælsdommen af 28de Maj 1285, Rep. 502, og den under 3die Februar 1297 i Vordingborg afsluttede Fred, Rep. 675, vare Kongens Højhedsrettigheder over Øen blevne fuldkommen anerkjendte — 1ste D. S. 49 og 387—8 —, saa at alle befæstede Steder paa Øen („municipiones seu castra“ Pont. Atl. VII S. 442—3) lode under Kronen. Dette maatte altsaa gjælde om det ældre Sønderborg, „Synderburg Alsie“, hvorfra det vistnok er, at Hertug Valdemar Abelsøn den 15de Juli 1256 har stadfæstet en Gave, hvormed Faderen havde betænkt Løgum Kloster (Reg. d. Nr. 974, Rep. 238), selv om dette skulde have været en geistlig Besiddelse, hvorfor meget taler. Den ældste søndre Borg paa Als siges nemlig at have ligget ved Stavnsbøl, der nævnes i 1271 og tilhørte Biskoppen af Slesvig (Traps Slesvig S. 398, hvorefter Augustenborg opførtes paa Stavnsbøls Plads). Derimod ligger det senere Sønderborg, hvis hele med stor Omsigt ordnede Plan tyder hen paa en yngre Tid, paa Klintinge Grund, der efter Valdemars Jordebog (S. 46) var Krongods, saa at Kronens Ret til Besiddelsen atter var indtraadt ved Hertug Eriks Død i 1325. — ⁹¹⁾ 1ste D. S. 43. Ved Midsommertid opholdt den unge Hertug Valdemar sig i Flensborg, hvorfra han den 21de Juli var i Slesvig; Ersl. Rep. 1423—6, Reg. d. Nr. 1973—6. — ⁹²⁾ Scheel, Krigens Skueplads S. 375. — ⁹³⁾ Ersl. i h. T. 6. R. VI S. 389. — ⁹⁴⁾ Schwartz, hist. finium princ. Rugiæ p. 152. — ⁹⁵⁾ „Wizlaw der Junge“, som han i et af sine Digte kalder sig selv, synes som Minnesänger at have været Lærling af Mag. Unghelarde Naar Dr. Th. Pyl i sin Udgave af hans „Lieder und Sprüche“ (Greifswald 1872) antager, at hans Lovprisning af en Greve af Holsten er rettet til Grev Gert, er dette tvivlsomt. Tiraden om den blomstrende Yngling, som Mænd og Kvinder kalde god, vilde passe bedre paa Johan den Milde eller paa Witzlavs Svoger Grev Adolph af Schauenburg, og Navnet paa

Witzlavs første Hustru Margarete tyder heller ikke paa Afstamning fra den rendsborgske Grevesæt, hvortil Pyl paa Grund af det nævnte Digt er tilbøjelig til at henføre hende, medens Erik Menveds Overenskomster af ^{12—14}/₄ 1310 — Rep. 904, Reg. D. * 944—5 — staa i Forbindelse med dette Witzlavs første Ægteskab, mulig saaledes, at Margarete har været en Datter af Erik Menveds Moder og Gerhard den Blinde. Derimod har Pyl vistnok Ret, naar han forkaster tidligere Forfatteres Angivelser og opstiller Jarmer den 1's Efterfølgere som Fyrster af Rygen saaledes:

Witzlav I (1218—49) ○ Margrete.

Jaromar II (1249—60) ○ Eufemia, Svantopolks Datter.

Witzlav II † 1302 ○ Agnes, Datter af Otto af Lyneborg.

Witzlav III † 1325. Margarete ○ Bugislaus IV af Pommern. ○¹) Margarete, ²) Agnes (af Ruppin) ○²) Henrik af Meklenborg 1350.

⁹⁶) Reg. d. Nr. 1713 og Schwartz p. 157—8. — ⁹⁷) Reg. D.* 944; Ersl. Rep. 904. — ⁹⁸) Schwartz p. 155. 1ste D. S. 330—1. — ⁹⁹) Reg. D. Nr. 1814. — ¹⁰⁰) Eickstedt, epitome annalium Pomeraniæ pag. 58. Her henlægges Afslutningen af denne Overenskomst til Tiden efter Slutningen af Striden om Stralsund, og som rygisk Fyrste nævnes Jaromar og ikke Witzlav. Hvis dette ikke er en ligefrem Fejltagelse, kunde det mulig staa i en eller anden Forbindelse med, at Witzlav virkelig havde en Søn af dette Navn, der først døde kort før Faderen; Schwartz pag. 153, hvor Arvepaktens Aarstal ansættes til 1321, hvilket Biesner følger (Gesch. Pommerns u. Rügens S. 364). — ¹⁰¹) Reg. d. Nr. 1913; Ersl. Rep. 1356. Som Lenets Bestanddele nævnes i Reversen: „*terram Rugiæ, terram Grimmis, terram Sundis, terram Bart, terram Trebezis, et terram Loisitz cum omnibus civitatibus, munitionibus, hominibus ceterisque pertinentiis infra terminos earum terrarum contentis*“. — ¹⁰²) *Descriptio de Gryphiswaldensium in bello Rugiano rebus gestis* i Dähnerts Pommersche Bibliothek V. S. 130 ff. — ¹⁰³) Schwartz S. 156. — ¹⁰⁴) Reg. D.* 1403; Ersl. Rep. 1432. — ¹⁰⁵) Reg. d. Nr. 1982; ogsaa i Maj 1324 (Ersl. Rep. 1390) efter Knud Porses Angreb paa Skaane og Sjælland havde Hertug Erik i Flensborg udstedt et Beskyttelsesbrev for Ludvig Albrechtsøn; Huitf. S. 431. — ¹⁰⁶) Detmar S. 220—1. — ¹⁰⁷) Reg. d. Nr. 1983. — ¹⁰⁸) Reg. d. Nr. 1984. — ¹⁰⁹) Reg. D.* 1406; jfr. Reinhardt S. 520, Note 24. — ¹¹⁰)

„Administrator regni Daciæ“ Reg. D. *1405. — ¹¹¹) Schwartz p. 158. — ¹¹²) Detmar S. 221. Nogen Tvivl opstaar derved, at efter nogle Beretninger skal Erik have holdt sig i Taarnborg i 14 Dage, men hvis dette har været Tilfældet, og Christopher, som Detmar siger, først skulde have forladt Vordingborg, efterat Erik var tagen til Fange, kunde han maaske ikke naa Ribenitz til d. 14. Maj, se under Note 109. Det kunde ogsaa synes tvivlsomt, om Christopher virkelig, som Detmar siger, har bragt meget Guld og Sølv med sig til Rostok, thi det kunde vel være, at man senere i Lybek har gjort sig overdrevne Forestillinger herom. Det kunde maaske endog være, at Christopher har fremskyndet sin Afgang til Venden i det Haab derfra at kunne undsætte Sønnen paa Taarnborg. — ¹¹³) 1ste D. S. 23—4. — ¹¹⁴) Geheimearch. Aarb. II. S. 11 ff.; Erkebiskop Karl, der rejste fra Avignon 9. Januar 1326, men her havde udvirket et under 23. Januar udfærdiget Paalæg til Christopher om at tilbagegive Erkestolen Hammershus og Bornholm, er næppe naaet hjem tidnok for at medunderskrive Acten af 7. Juni 1326; se Moltesen S. 28—9. — ¹¹⁵) Formanden Esger Bonde opgives død i 1325, Rep. p. 418. Biskop Sven havde rimeligvis 7de Juni 1326 endnu ikke indløst pallium. Der er ingen Grund til at betvivle hans Identitet med Erik Menveds Testaments-executor og Skriftefader (1ste D. 346—7), saa at hans Kjendskab til denne Konges Udtalelser paa Dødslejet mod Christopher gjør det forklarligt, at han ikke har unddraget sig Deltagelse med de andre ældre Biskopper i Nørrejylland og Odense Biskop i det i Viborg forhandlede og den derom udfærdigede Act. Han findes ikke at have erlagt commune servitium, men er mulig bleven fritagen ifølge de indre Uroligheder og Domkirkens Brand; Moltesen S. 107. — ¹¹⁶) Som anført i Note 13, opgiver Huitf. S. 389 Laurentius Joenssøn som Kong Eriks Mand i Sønderjylland, men sigter derved dog neppe til den senere Drost. Blandt Forloverne for det i Nyborg den 14de Decbr. 1315 mellem Erik Menved og Hertug Erik indgaaede Forlig (Reg. D. *1117, Ersl. Rep. 1139) nævner Huitf. nemlig paa Kongens Side 2 Mænd af Navnet Laurentius Joenssøn, af hvilke kun den ene henføres blandt Ridderne, og da dette vistnok er Drosten, kan den anden være Kongens Mand i Sønderjylland, der ejheller i 1316 opføres som Ridder. Derimod er det rimeligt, at den Lauritz Jensøn, der i 1314 mødte paa Viborg Landsthing, da Hovedmændene for det jyske Oprør fældedes ved Vorthæls Dom, er

identisk med den senere Drost, ligesom det vel ogsaa er ham, der i Rep. 1407 optræder som Landstinghører. Det kunde overhovedet være, at ikke alle de Mænd, der i 1316 opføres som Kongens Mænd i Sønderjylland, havde deres oprindelige Hjemstavn der, thi uagtet Hovedstrømningen blandt Adelen gaar fra Syd mod Nord, kunde dog ogsaa Mænd fra andre Egne i Danmark have erhvervet Ejendom i Sønderjylland og der vedblevet deres Stilling som Kongsmænd. Det meget store Præbende, som „Laurencius Jenssen“ d. 28de Januar 1329 paa Viborg Landsting funderede af Strøgods i Nørrejylland for sin Aartid i Ribe Domkirke (Rep. 1543, Terpager Ripæ cimbricæ p. 131—3, jfr. Kinch S. 165—7: „Drostens Præbende“), og Sønnen Hr. Peders Fornyelse af Canonicatet i 1352 (Adelsaarbog for 1892 S. 106, jfr. Moltesen S. 38) lader formode, at i alt Fald denne Linie af Slægten „Panter“ var udgaaet fra Nørrejylland. — ¹¹⁷) Ærø er øjensynlig det „Imbra“, som Adam af Bremen i sin Beskrivelse af de nordiske Øer c. 16 nævner blandt de mindre Øer, der omgive Fyn, idet han først tager Øgruppens tvende Ydersider „Møen og Imbra“. Efter Valdemars Jordebog tilhørte hele Ærø Kongen, undtagen Nordspidsen ved Skjoldenes og „Brunsnæs“, der vistnok maa søges vest for Marstal syd for Kragnis. Disse tvende Punkter, hvor Spor af gamle Forsvarsværker findes, vare Krongods („kunægler“). Abels Sønner sees ikke at have besiddet noget paa Ærø (1ste D. S. 49 og Stemann S. 157—8), men Familiegodset sammesteds er rimeligvis bleven tilsagt den brandenborgske Markgreve Johan I til Supplering af den Medgift, han skulde have med Valdemar Sejrs Datter Sophie, om end Brandenburg maaske først efter hendes Død er kommen i Besiddelse deraf, i Forbindelse med de tvende Borge, der vare Krongods, men maa antages afstaaede til Brandenburg i 1254—9 (jfr. 1ste D. S. 266 og Paludan-Müllers Studier 3die Stk. S. 9—18). Sandsynligvis har det brandenborgske Fyrstehus bevaret sin Adkomst til Øen. Det sees vel, at der den 18de Januar 1277 (Reg. d. Nr. 1246) er afsluttet en Overenskomst, hvorefter Fyrst Witzlav af Rygen overlod Sophies Sønner Johan II, Otto og Konrad af Brandenburg, hvad han havde inde paa Bagpommerns Kyst, Rygenwalde med Omliggende, imod at disse derfor skulde betale ham 3000 Mark Sølv brandenborgsk, og at dette Beløb skulde fremkomme fra Danmark af dels i rede Penge fra Kong Erik Glipping og dels saaledes, at Witzlav skulde overtage Markgrever-

nes danske Besiddelse Ærø med de tvende Godser Søby og Grosbøl, der skulde regnes for 1000 Mark, men det er dog noget tvivlsomt, om denne Overenskomst har ført til, at Witzlav er bleven egentlig Ejer af Ærø, og endnu mere, om han har kunnet hævde sig i Ejendommen. I 1243 skreves Svantopolks Hærfører Grev Veit til Schlawe, Rygenwalde og Weimar, Borggreve i Danzig. Ham maatte Svantopolk ved Freden med den tyske Orden og dens Medforbundne stille som Gidsel sammen med sin egen ældste Søn Mestvin (Kanzow I 240 cit. af Lucas i hans Disputats de bellis Svantopolci Note 87), men i 1248 løslodes atter disse Gidsler (Lucas p. 45—46), efterat Svantopolk havde fyldestgjort de polske Hertuger og sin egen Broder Sambor. Rygenwalde er rimeligvis overgaaet til Fyrsterne paa Rygen enten som Medgift med Svantopolks Datter Eufemia eller som hendes Arv efter Faderen, der døde 1266, og er det i og for sig forstaaeligt, at Svantopolk, medens han bekæmpede sin Broder Sambor, har dækket sig mod Vest ved Datterens Ægteskab med Witzlavs Fader Jarmer, der optraadte saa fjendtlig mod Sambors Datter Margrethe Sprænghest og hendes Mand Christopher I. Det maa ogsaa antages, at Rygenwalde virkelig for en Tid er kommen til Brandenburg, der efter Svantopolks Død havde understøttet hans yngre Søn Vartislav, da denne vilde tvinge sin ældre Broder Mestvin til at dele Landet med sig, og efter Vartislavs Død 1275 bestræbte sig for selv at erhverve Østpommern. Det ses nemlig, at Brandenburg under en meget alvorlig Dyrtid over Rygenwalde har understøttet Indlandets Befolkning med betydelige Gaver i Penge, Beklædningsgenstande og navnlig Korn (Bugenhagen Pomerania p. 147 cit. af v. Ranke S. 45) og derved vundet Mestvin saaledes for sig, at denne, der ikke havde mandlige Arvinger, ønskede at efterlade sit Land til Witzlav som brandenburgsk Lensmand. Den ældre Witzlav og hans Broder Biskop Jarmer i Kammin indgik i 1292 i Angermünde en Forpligtelse til at støtte denne Plan (v. Ranke S. 44), men den kunde dog ikke gennemføres. Da nemlig den polske Befolkning satte sig imod at komme ind under Rygen og Brandenburg, formaaedes Mestvin til at udnævne den polske Fyrste Premislav, der var en Sønesøn af hans Faster Helinga i hendes Ægteskab med Vladislav Sputator af Storpolen, til sin Efterfølger og at overdrage ham Landets Styrelse forinden sin egen Død i 1295. Endnu i samme Aar blev Premislav i

Gnesen kronet til polsk Konge og forenede sit Segl med Titel som saadan Benævnelsen Hertug af Pommern (Lelewel hist. de Pologne I, p. 63). Vel sees det, at de brandenborgske Markgrever, 2 af Navnet Otto, og Johan under et natligt Overfald i 1296 d. 6te Februar fik Premislav, der blev truffen i sin Seng, bragt af Dage, men om end det tyske Element, der støttedes af hans Svigersøn og Efterfølger Venceslav af Bømen, vandt Fremgang under de tvende bømske Konger af dette Navn, lykkedes det, efterat den sidste af dem var myrdet i 1306, Vladislav Lokietek at vende den tyske Ordens Vaaben og Interesse mod Brandenburg (1ste D. S. 328—9). Dette beholdt vel endnu i kort Tid Besiddelser mellem Grabow og Leba, men da ogsaa Hertug Vartislav IV i Pommern-Volgast i 1313 optraadte mod Brandenburg i Bagpommern, maa det antages, at han nu der er kommen i Besiddelse af Rygenwalde, som senere sees at have tilhørt denne pommerske Linie. Men naar Brandenburg saaledes mistede Rygenwalde, kunde Witzlav af Rygen neppe længere fastholde Ærø, hvortil han alene havde Adkomst som en Del af Godtgjørelsen for Rygenwalde, og Brandenburg maatte da atter kunne disponere over denne Ø. Det sees ogsaa, at Markgrev Valdemar i Løbet af Aaret 1315 har forlenet Hr. Laurids Jonssøn og hans Arvinger med Ærø mod en aarlig Afgift af 100 Mark brandenborgsk Mønt (Reg. D. I * 1121, Ersl. Rep. 1153), og have blandt Andre Hertug Christopher og Wedige af Wedel medbeseglet Lensbrevet. Rimeligvis har Laurids Jonsen allerede forud været i Besiddelse af Øen paa Fyrst Witzlavs Vegne, men har nu faaet en ny Adkomst ved den brandenborgske Forlening. Laurids Jonsen var nemlig knyttet til Rygen, hvor han ved sit andet Gifte erhvervede Strey. Herved kan, efter Schwartz p. 200—1, neppe forstaaes det Gods af dette Navn, som efter Tractaten af 4de September 1543 (Reg. D. II * 1121) tilhørte Roskilde Bispestol, men en anden Besiddelse af samme Navn, hvilken var gaaet over til Greverne af Gützkow. Grevskabet af dette Navn var nemlig i 12te—14de Aarhundrede afvejlende i de pommerske Hertugers og de rygiske Fyrsters Besiddelse, hvilke hver bortforleuede det til en af tvende forskjellige Slægter, henholdsvis af tysk eller rygisk Herkomst. Schwartz antager (p. 53), at denne sidste Slægt nedstammede fra de rygiske Fyrster, men oplyser (p. 201), at i alt Fald Grevskabet Streye af Putbuzerne gaves en Greve af Gützkow i Pant for Medgift og senere

gik over til Laurids Jonsen (der ægtede Margrete af dette Hus), men af ham atter i 1334 for Gjæld afgaves til Putbuzerne og i 1365 af Hertug Vartislav bortforlenedes til Predbjørn Putbuz. Skjøndt Laurids Jonsen d. 3die Marts 1331 (Reg. D. *1551, Ersl. Rep. 1608) forpligtede sig til at overdrage Grev Gert Ærø som Pant for 1000 Mark, havde han neppe anden Adkomst til Øen end maaske Witzlavs og i alt Fald Markgrev Valdemars Forlening dermed, og efterat begge disse vare afgaaede ved Døden, kunde han ikke med Rette beholde Øen uden Samtykke af den danske Konge, hvilket Christopher var berettiget til at nægte ham, om han end rimeligvis derved har drevet ham over paa Hertug Valdemars Side. Som oven anført, havde Christopher medbeseglet Lensbrevet af 1315 og var saaledes nøje bekendt med Retsforholdet, men iøvrigt maa det formodes, at denne Forlening ingenlunde har været rettet mod Kong Erik Menved, men snarere har staaet i Forbindelse med det Mæglingsforsøg, Christophers Svoger Hertug Vartislav i Forsommeren 1315 foretog, og hvorved der i Varnemünde vedtoges et Fredsmøde i Broderstorp (Reg. D. *1105; jfr. Ersl. Rep. 1126). — ¹¹⁸⁾ Jfr. Danm. Adelsaarbog for 1889 S. 98—99 og 1ste D. S. 323—24 samt Erik Menveds udførlige Anklage mod Hr. Niels Brock hos Huitfeldt S. 373—74. — ¹¹⁹⁾ Adelsaarb. S. 99—100. — ¹²⁰⁾ Huitfeldt S. 451; Script. r. D. VI p. 556. Den Tvivl, som Aldersforholdene maa fremkalde, bestyrkes ved gammelt Udsagn (jfr. Molbech hist. Ab. I S. 71 Note 10) om Christopher Istes ægte-skabelige Troskab. Mulig vare dog Brødrene Sønner af en ubekjendt Slegfredsøn, avlet forinden Christophers Giftermaal. Medens nemlig den Omstændighed, at der til disse tre Navne ikke føjes Tilnavn dannet efter Fader eller Moder, maa vække Opmærksomhed, er det dog højst usandsynligt, at Christopher I, saa længe hans Brødre Erik og Abel levede, skulde have opkaldt Slegfredsønner efter dem, og ligeledes, at han efter sit Giftermaal skulde have avlet Sønner i Hor og tillagt dem danske Kongenavne. Derimod er det efter Tidens Sæder ikke urimeligt, at Christopher, der var bleven henved 30 Aar, før han ægtede Margrethe Sambiria, som ung Mand har havt en Slegfredsøn, og at denne har levet i Sønderjylland og i Aarene 1273, 1280 og senere kan have opkaldt Sønner efter Slægtninge i det jydsk hertugelige Hus Erik I († 1272), Abel i Svendborg († 1279) og Valdemar Abelsøn († 1257). Om end herefter den Abel, der be-

seglede den viborgske Valgact af 1326, først var født i eller efter 1280, vilde han dog i 1329 ikke, efter Datidens Aldersforhold, være nogen ganske ung Mand, men iøvrigt kunne de Udtryk, der af Huitfeldt bruges om ham: „en fornemme gammel Krigsmand“, godt være fremkaldte ved det dertil knyttede Opgivende, at han var Kong Christopher II's „uecte Faderbroder“, thi han kunde da neppe være yngre end omtrent 70 Aar, og om dette end ikke er uantageligt, er det dog lidet sandsynligt, at mindst to Brødre i høj Alder skulle have sluttet sig til den Viborgske Act af 1326. Det kunde ogsaa tænkes, at Erik, Abel og Valdemar kunde nedstamme fra den Christopher, der har underskrevet i Grønholt 1194, men dengang vistnok har været meget ung, maaske opfostret ved Esrom, men senere synes at have levet i Aabo Syssel, se 1. D. S. 201—2 og Brødrelisten i Valdemars Jordebog S. 84. Det er heller ingenlunde sikkert, til hvilken Konge der sigtes, naar Abel kaldes „Kongens Farbroder“; se nu biogr. Lexikon under Sappi. — ¹²¹⁾ Adelsaarb. f. 1891 S. 472. — ¹²²⁾ Ebbe Galt forekommer ved Christopher I's Bekræftelse af Vitskøls Privilegier af 8de Marts 1253 (jfr. Rep. I, p. 403, Reg. d. Nr. 940) og ligeledes som Ebbo Galt næstefter Drost Peder Finsen ved Sjølegaven 28de Decbr. 1259, hvorved Kongens Besiddelser i Hvamm med Højslev Mølle overdroges Ribe Domkirke (Rep. 290, Reg. D. Nr. 1044). Ligeledes anfører Suhm X S. 411 et Stadfæstelsesbrev til Viborg Domkirke af ^{24/12} 1260 (vist 1259) medudfærdiget af Arnfast og Ebbo Galt, se Rep. 291. Denne var rimeligvis Fader til den Lave Galt, der i 1302 nævnes hos Suhm i Forløftet til Rostokkerne (XI, S. 886) Reg. d. Nr. 1584, og denne atter til Ebbo Galt, som medbeseglede den Viborgske Act af 7de Juni 1326 ligesom ogsaa senere Samtykket til Grev Gerts Forlening med det jyske Hertugdømme af 16de August 1326 (antslesvigholst. Fragm. VII, S. 73, Rep. 1447). Det er vist ogsaa denne Hr. Ebbe Galt, der 1330 eller 1339 pantsatte Niels Lille af Vissing sine Ejendomme i Laasby (Æ. A. R. I, S. 241 og 243), ligesom han i 1333 havde erhvervet Gods ved Velle fra Hr. Njels Brok (Rep. 1645) og samme Aar skødede Kirken, rimeligvis Aarhus Bispestol, sit Gods i Kragelund (Æ. A. R. II, S. 10, jfr. S. 13, D. 1.), hvorhos en Gaard i Velle fra hans Arvinger kom til Tvilum (smst. S. 58). Som bemærket i jyske Saml. IV S. 77, mangler enhver ældre Hjemmel for, at denne Hr. Ebbo Galt skulde være Fader til Grev Gerts Banemand Niels Ebbesøn,

og dette bliver allerede lidet sandsynligt ifølge Aldersforholdene, saavel som fordi Navnet Niels neppe forekommer i denne Slægt før Mester Niels, der var Kannik i Lund og Søn af Lave Ebbesen Galt i hans Ægteskab med Inger Nielsdatter, altsaa formodentlig opkaldt efter sin Morfader. I 1420 solgte Jens Lagesen Kong Erik sit Gods i Sønder Sæby i Rønnebergs Herred i Skaane (Æ. A. R. IV, S. 30), og Slægten havde allerede tidligere bredt sig til denne Provinds, hvor Ebbe Jensøn Galt, der ikke nævnes som Ridder, ved sit Ægteskab med Margrete Nielsdatter Brock, der før havde Niels Hack, kom i Besiddelse af betydeligt Gods, som han 1356 pantsatte til Hr. Peder Falck („det store Pant i Skaane“); se Eline Gøyes Jordebog, navnlig S. 408—12. Det kunde vel tænkes, at Hr. Ebbo Galt har foretaget Afhændelser af Gods i Nørre Jylland for at købe Ejendom i Skaane, men der kan dog i denne Henseende Intet sluttes af, at han — sidst af Riddere — d. 3die Januar, 1341 i Helsingborg nævnes blandt Forloverne for Skaanes, Blekings, Lysters og Hvens Overdragelse til Kongen af Sverige (Reg. d. 2202; jfr. Sv. Dipl. Nr. 3537 p. 7), thi af de ikke faa Forlovere for denne Transaction, til hvilken Valdemar i Lybek havde forpligtet sig ligeoverfor sin Farbroder, Grev Johan, have vistnok flere ikke været tilstede i Helsingborg; derimod tyder den Omstændighed, at Hr. Ebbo Galth er anført blandt Forloverne, hen paa, at han henregnedes til Rigets Stormænd, hvis Samtykke Valdemar paaberaaber sig som Hjemmel for, at han gik ind paa at rathabere Grev Johans Overdragelse til Kong Magnus af sine Panterettigheder i Skaane (Sv. Dipl. Nr. 2951). — 31te Marts 1351 tog Hr. Ebbe Galts Enke Inger ved Houlberg Herreds Thing Lavhævd paa Gods i Vellev; Ersl. Rep. 2306, jfr. 1479. 22de Febr. 1356 bortskødede Ebbo Galt Gods i Hald Herred, Ersl. Rep. 2495. — ¹²³) Ersl. Rep. 1058, jfr. 1059 og Danmarks Adelsaarbog for 1888 under Bild. Niels Olufsens vistnok efter Forfædre optagne Tilnavn Biller antyder en Førers Stilling, idet billdr i Oldsproget (jfr. „Bildur Danskum“, Krakes Maal 1652) er enstydigt med broddr, som ikke blot betegner et Vaaben, men tillige Fylkingens Spids. Slægten var i 13de—14de Aarhundrede nær knyttet til Kirken, idet Niels Billærs Broder Jens var Biskop i Odense 1277—86, hvor han, som Huitf. siger, gjorde sig vel forskyldt om Knudsbrødrene, navnlig synes det af den kirkelige Disciplin („inanes tollere mores“). Han valgte sit Lejersted hos Dominicanerne i Ribe

(Terpager Ripæ Cimbr. p. 402), og naar Huitf. betegner ham som Landsmand til Erkebiskop Trud i Lund, hvorved maa sigtes til Thrugot Thorstensen, der vistnok var en Hack, Broder til Hr. David Thorstensen og Niels Thorstensen Hack, da har dette forsaavidt noget for sig, som sidstnævnte gav Afkald ved Salget af Holmstrupgaard (1ste D. S. 42; jfr. S. 273 Note 2), og førstnævnte, som Drost, med andre af den jydske Adel deltog i den med de norske Fyrster i 1295 ved Aalborg afsluttede Overenskomst (smst. S. 44, Huitf. S. 339), medens Thorstan Haks Sønner iøvrigt synes nærmest at have hørt hjemme i Skaane (1ste D. S. 31.) Til Slægten Bild hørte ogsaa Jyden Niels Jønsson, der var Erkebiskop i Lund 1361—79 og har skrevet sine Forgængeres Historie (Ad. Aarb. 1888 S. 73). Blandt de Ejendomme, Niels Olufsen overdrog Erik Menved, var Elkjær i Kjær Herred med nærliggende Gods; Ersl. Rep. 2450, jfr. 1502. Som antydtes i 1ste Del S. 206 og S. 230—2, synes Himmersyssel, ligesom andre Egne af Østjylland, i Oldtiden at være bleven tagen i Besiddelse af gotiske Vikinger, der navnlig ere trængte frem gjennem Limfjorden; men da Jylland og Vestergotland allerede i Stenalderen tildels maa antages beboede af samme Folk, og Broncealderen vel navnlig gennem Ravhandelen sluttede sig til Stenalderen, kan det være tvivlsomt, om ikke Høvdingeslægter ved Limfjorden snarere have forenet sig med den fra Kattegattets og Skageraks Østkyst udgaaende Bevægelse, end ere blevene overvældede deraf. Det er dog klart, at ligesom Broncealderens Sødkæmper have ristet deres Minder ind i det sydlige Norges Klipper paa Kyststrækningen nord for Gøtaelvens Udløb, saaledes blev denne Egn Udgangspunktet for Jernalderens Vikinger, og det ikke blot for norske, men ogsaa for danske. Da saaledes Egil Skallagrímsson (i Aaret 925) havde i Nattens Mørke trukket den danske Viking Aake med hans tvende Sønner op af det Fangehul, hvori de i Kurland vare blevene hensatte, og ført dem til Brænnøerne eller den Øgruppe, som fra Nørre Hal- land af strækker sig op forbi Gøtaelvens Munding — den større Brænnø ligger indenfor Vinga —, følte Aake sig strax som hjemme i denne Vikingekule — „vikingibæli mikit“ Egils Saga cap. 48, jfr. Montelius S. 306 — og havde ingen Vanskelighed ved derfra med sine Sønner at naa sin Bopæl. Han var, som Sagaen siger, en meget rig Mand og ejede mange Gaarde i Jylland. Det synes, at hans Hjemstavn har ligget ved Limfjorden

eller kort syd for denne, thi gjennem dette Farvand er vistnok Eyvind Skreja gaaet ud, da han, hvem Harald Blaatand havde overdraget Jyllands Forsvar mod fremmede Vikinger, efterstræbte Egil paa Jyllands Vestkyst. Da denne imidlertid havde søgt Land gjennem Listerdyb („hvor Danmark og Frisland mødes“), lykkedes det Aakes Udsendinge at advare ham, saa at han ved et pludseligt Overfald bemægtigede sig Eyvinds Skibe. Der ligger nu i den nordlige Ende af Brorstrup Sogn, som mod Nord begrændses af den fra Ravnkilde kommende Aa, der ved Halkjær falder i Sebbersund, en mærkelig Samling af Høje. Af de 68 af disse, som fandtes paa Smorup Præstegaards Jorder, ere de 24 ved Declaration af 4de Maj 1875, thinglæst 27de s. M., overgaaede til offentligt Eje som fredede Mindesmærker. Disse Høje ligge i forskjellige Grupper. Tre af dem kaldes Thinghøje, nogle Degnhøje, tre Siveshøje. En større Gruppe benævnes Skjoldhøjene. De i enkelte af disse Høje hidtil foretagne Udgravninger henpege paa Bronzealderen. Hele Smorup Præstegaard, der nu tilhører Ejeren af Nørlund, blev i 1281 skjænket Brorstrup Kirke ved et Gavebrev, hvoraf Vidisse er optagen i Hofmans Fundatser III, S. 491—92 og efter godhedsfuld Meddelelse af Provindsarkivar Jespersen findes i Stiftsbogen eller Fortegnelse over Præstekaldene i Stiftet af 1690 Tome II under Aars Herred, jfr. Dipl. Vibergense p. 280 Nr. 356, blandt documenta publica saalydende:

„Landstings Vidisse af Hr. Aage Frostes Gafbref paa Smorup Præstegaard 1551, liudendis Ord efter andet som følger:

Jens Tomassen, Erich Skram, Landsdommer udi Nør-Jutland, Jens Skrifver Landstingshører ibidem Gjør witterligt, at Aar efter Guds Byrd 1551 paa Wiborg Snaps Landsting var skichet hæderlig Mand Hr. Christian Madszøn Sognepræst ij Smorup, hans wisse Bud, och frembar een gamble Kierchebog i hvilchen der fantis en Skriff, liudendis ord fra ord som her efter følger. Anno Dei millesimo duccentesimo octogesimo primo, da gaf Hr. Ogghi Frøst af Smordop en Byghi i Brorstrup Sogen, som kaldis Smordup til for[nævnte] Brofsdrop Kierche, med alle sin rette Tillægels for szin siæls salighed og eet Mølsted ved“ [en ikke udfyldt Lacune] „at wi det her saae og hørde læfse for os paa Wiborg Landsting, det widner wi med wore Signeter trøchenis neden paa dette wort obne bref“ dat. d. l. et temp. ut supra“.

Øster ved Præstegaarden laa et Capel, som kaldtes Frosts Capel, men var helliget St. Anna. Da dette efter Reformationen stod øde, blev det af Kong Christian III tilladt nedbrudt, for at Materialierne kunde anvendes til Brorstrup Kirkes Behov og Bygning. I Rævlmose, en lille Højmose paa Matr. Nr. 2 a af Gundstrup i Aars Sogn, øst for det fra Gislum Sogn kommende Tilløb til Halkjær Aa Vesteraa, er funden den store Sølvkumme, der synes at være barbarisk Arbejde, under stærk Indflydelse af classiske Forbilleder. Lodningen med Tin, Fremstillingen af den galliske Guddom Cernunnos og det med Strabos Beskrivelse af den Maade, hvorpaa Cimbrenne ofrede deres Krigsfanger, stemmende Offertog henviser nærmest til vestlige Forbindelser og en Tidsalder ældre end de sjællandske Skeletgrave, der atter ligge forud for Udbredelse til Norden af Odins Dyrkelse. Meget senere hørte Egnen om Aars under Valtoke Drot, hvis Landsstyrrer Øssur efter ham, der mulig er identisk med den paa Fyrisvolden faldne Toke Gormsøn (jfr. Wimmer, i Guldbryllups Festskriftet), reiste Valtoke Varde, en rød Granit, som nu findes i Vaabenhuset ved Aars Kirke, ligesom han til et andet Minde benyttede en lignende Sten, som nu er hensat i Vaabenhuset ved Ravnkilde Kirke (Thorsen, danske Runemindesmærker 1880, S. 101—4 og 129—30). Derimod er den graa Granit, som Asgod, Søn af en Tugode, til Minde om sin Broder Esge satte paa hans Gravhøj i det sydøstlige Hjørne af Ravnkilde Sogn, henført til Præstegaardshaven i Kongens Thisted (sammesteds S. 135—6). Ogghi Frøsts „Byghi“ i Smorup med sine højrige Omgivelser laa midt imellem Aars og Ravnkilde, og i Valdemars Jordebogs Brødreliste nævnes under Himmersyssel i sidste Række en Esge, som vel kunde henhøre til samme Gruppe af Slægter som Hr. Ogghi Frøst i 1281, om end Hr. Esger Frøst og Thorkild Ebbysøn ikke førte Bild Vaabenet, men 3 Roser (Henry Petersen, adelige Sigiller), medens Marsk Anders Frost, der ellers ligeledes førte de 3 Roser, undtagelsesvis i Lybek 1362 brugte Bild Vaabenet (persh. T. 3 R. III, S. 168). Denne i Brødrelisten forekommende Esge kan dog ogsaa være Fader til Strange, Oluf og Anders Esgesøn, der vistnok vare Brødre. At Ake, en yngre Slægtning af Biskop Toke i Børglum, vistnok udredede fra Himmerland, da han deltog i den fra Limfjorden og Skaane udgaaende Jorsalfærd efter Jerusalems Indtagelse af de Vantro i 1187, er bemærket i 1ste D.

S. 238—9. Alt tyder hen paa en eller flere Æter, der bevare mandig Kraft under Overgangen fra hedenske Vikinger til christelige Riddere og vistnok havde deltaget med Hanherredernes Førere i Landsforsvaret mod Harald Haarderaades Plyndringer. — ¹²⁴⁾ Reg. D. * 1148, Ersl. Rep. 1174. Her nævnes ogsaa blandt Andre Age Eskilsøn, der ligeledes forekommer ved Kongevalget, og Niels Friis, og naar Huitf. (S. 389) blandt Forloverne for de af Kongen indgaaede Forpligtelser mod de holstenske Grever, der traadte i hans Tjeneste, opfører Esger Brock, kunde her vel tænkes paa en Forvexling med Esger Krook, men neppe med Rette, da Esger Brock ogsaa senere viste sig tro mod Kong Christopher — se Adelsaarbog 1889 S. 98. Om Peter Gødheson, der forekommer ved Kongevalget, henvises til 1ste D. S. 352 og Ersl. Rep. 1552. — ¹²⁵⁾ 1ste D. S. 461. Da Ludvig Albrechtsøns Moder, som anført i Note 10 her foran, rimeligvis ogsaa maa søges i denne Slægt, er det let forklarligt, at Petrus Wæther allerede i Viborg sluttede sig til Grev Gert. — ¹²⁶⁾ Efterat Vladislav Lokietek i 1319 havde ladet de polske kongelige Insignier flytte fra Gnesen til Krakov og her ladet sig krone samt bortgiftet sin ældste Datter Elisabeth til den ungarske Konge Carl Robert af Anjou, udviklede Weichsellandet sig under hans kloge Styrelse til en høj Grad af Velstand, der kun hæmmedes af de tyske Riddere som Herrer over Marienburg og Danzig. Som Modvægt mod dem søgte Lokietek Tilslutning til Lithauen, hvor Gedimin herskede som Herre og Fører over Egnene mellem Østersøen og det sorte Hav indtil Galiziens og Moskoviternes Grændser. I 1325 ægtede Lokieteks Søn Kasimir Gedimins Datter Anna Aldona, og 1326 trængte Polakkerne forbundne med Lithauerne frem over Weichselen i Kamp med Tyskerne, saavel Ordenen som Brandenborgerne, idet førstnævnte synes at have ledet de plyndrende Horder forbi Weichselmundingerne hen mod Oderen. Det lykkedes vel pavelige Udsendinge at tilvejebringe en Stilstand (Detmar S. 222, jfr. Lelewel I p. 66—73) mellem Ordenen og Polakkerne samt Gedimin, men da Pave Johan XXII, der havde meget enge Forbindelser med denne hedenske Fyrste, ønskede Brandenborg angrebet, og vel netop derfor havde paa-budt Ordenen Fred, fortsatte Lithauerne deres Plyndringer paa denne Side Oderen indtil Prenzlau. Ludvig af Bajern maatte derfor ile sin Søn til Hjælp (Mannert, Kaiser Ludwig der Baier, S. 221 og 250—51), og det lykkedes nu at se Hedningernes

Hærgninger i den Del af Brandenburg, de havde inde, afsluttede, dog vel neppe før alt var udplyndret, og en fremrykket Aarstid kaldte dem hjem, medens Ludvig selv ikke længere kunde ud-sætte sine Forberedelser til det Tog til Italien, hvortil han i Foraaret 1326 i Trident havde givet Udsigt. Iøvrigt er det en Misforstaaelse, naar Mannert tror, at Gedimin faldt paa Toget „i Pleskow“. Gedimin omkom først for Vielona 1341. Det var Føreren for en Horde fra Pleskow, som en velbereden og med Ridestierne gennem Skovene velkjendt Polak til Hævn for tidligere Plyndringer i Polen fældede, da Lithauerne fra Brandenburg af gennem Polen trak sig tilbage til deres Hjemstavn. — 127) Detmar S. 222. Hvor store Udgifter en saadan Udrustning medførte, kan skønnes, naar det anføres, at det rige Florents til den Tid betalte 200,000 Guldgylden aarlig for 1000 Ryttere, men Solden var i Italien højere end i Tyskland (Mannert S. 258 efter Villani). — 128) v. Møllers Bidrag til Hallands Historie S. 56. — 129) Sveriges Historia I, S. 449—50. — 130) v. Møller S. 56—57. — 131) Sver. Hist. I, S. 451, jfr. v. Møller S. 57. — 132) Detmar S. 222. — 133) Descriptio de Gryphiswaldensium in bello Rugiano rebus gestis i Dähnerts Pommersche Bibl. V, S. 132. — 134) Reg. D. *1407; Ersl. Rep. 1435. — 135) Reg. D. *1408. — 136) Reg. d. Nr. 1986. — 137) Reg. d. Nr. 1991, jfr. Reg. D. *1410. — 138) Dähnert auf. St. — 139) Reg. d. Nr. 1987; Ersl. Rep. 1436. — 140) Reg. D *1409; Reg. d. Nr. 1988—9. — 141) Detmar S. 222. — 142) Reg. d. Nr. 1992. — 143) Dähn. S. 132—4. — 144) Detmar S. 223—4. — 145) Reg. d. Nr. 1993; Ersl. Rep. 1438. — 146) „Albertus dux Saxonie, Angarie et Westfalie“. Det var Hertug Rudolf af Sachsen, der under 15de April 1316 — Reg. D. *1140 — havde forlenet Grev Johan, den danske Konges Broder, med de $\frac{2}{3}$ af Stormarn samt med Kiel og alle de Besiddelser, Grev Johan den Ældre havde forbrudt, og det var ligeledes ham, der under 12te April 1317 — Schlesw.-Holst. Urkunden, p. 147 cit. af Berbl. S. 16 — havde tilsagt Grev Gert „tho Holsten und Reyndesborgh“ $\frac{1}{3}$ af Stormarn, Segeberg med Tiliggende samt Grev Adolphs og Faderen Johans andre Besiddelser foruden, hvad hans Forfædre og han selv havde Lensfor-dring paa, samt, som anført i 1ste D. S. 333, under 16de April 1318 forundt begge de fornævnte Grever fornyet Belening paa samlet Haand for deres Besiddelser. Derimod er det Hertug Johan af Sachsen-Lauenborg, der under 21de Sept. 1307 ved

Hamborg har udfærdiget det i Note 73 herovenfor anførte Samforleningsbrev, og det er vistnok hans med Grev Gerts Søster avlede Søn Albrecht (1ste D. S. 335—6), som Morbroderen har ført med sig til Nyborg. Vel var Albrecht endnu en Dreng, omtrent jævnaldrende med den nye danske Kong Valdemar, men i samme Alder var Kong Magnus i Sverige og Norge, og ligeledes vare i Pommern-Volgast Fyrstearvingerne umyndige, saa at det vel kan tænkes, at Grev Gert har ladet sin lauenborgske Søstersøn optræde som Vidne ved sin egen Forlening med Slesvig. — ¹⁴⁷⁾ Ersl. Rep. 1439, 1446—7. Antislevigholstenske Fragmenter, Hefte VII, S. 65—74. — ¹⁴⁸⁾ Privilegien d. Ritterschaft Nr. 5, der stadfæster Valdemars Tilsagn om, at Hertugdømmet ikke skal falde tilbage i Kongedømmets „Haand“. Falks Urkunden S. 14—16 og Einleitung S. VII, jfr. sammes Handbuch II, S. 144—5; Kofod-Anchers saml. Skr. III, S. 423 ff. og Werlauff i antislev.-holst. Fragm. VII, S. 1 ff. samt Erslev i hist. Tidsskr. 6. R. VI, S. 205. — ¹⁴⁹⁾ Huitf. S. 433, Reg. d. Nr. 1995, 1996—7 og 2009 og 2010, samt Reg. D. * 1412 og * 1413, hvor Huitfeldts Udtryk „Domkirkes“ ombyttes med „Domcapitels“, Ersl. Rep. 1441—45, 1448, 1459, 1460. — ¹⁵⁰⁾ Under 21de Sept. 1326 har Kong Valdemar i Sønderborg (Ersl. Rep. 1454) stadfæstet Ribe Capitels Privilegier i sin Moders Hertuginde Adelheids og sin Onkel „dilecto avunculo“ Abels Nærværelse (jvfr. Terpager pag. 184). Denne Abel kan dog ikke have været den unge Valdemars Morbroder, men er vist identisk med den Abel Valdemars Søn, der forekommer hos Terpager p. 186, altsaa den unge Konges uægte Farbroder og Svoger til Hertuginde Adelheid, hvorved den urigtige Benævnelse „avunculo“ kan være fremkommen. Der er, som senere skal vises, heller neppe noget afgjørende til Hinder for, at denne Abel er den samme, der i Forbindelse med Erik og Valdemar forekommer ved den unge Hertug Valdemars Valg til Konge, se ovenfor Note 120. — ¹⁵¹⁾ Lorenzen, hist.-topogr. Meddelelser om Gottorp Slot S. 27—28. — ¹⁵²⁾ Reg. d. Nr. 1998 (Ersl. Rep. 1440) og P. Hasse i Zeitschr. der Gesellsch. f. Schl.-H.-L.-Gesch. X, S. 76—7. — ¹⁵³⁾ Det hedder vel hos Detmar S. 223, at Kong Valdemar forlenede Grev Johan med Lolland, Falster og Femern, men i Johans med Femerns Beboere i 1329 afsluttede Overenskomst, der anføres hos Hasse, kaldes han kun „verum nostrum dominum Johannem comitem terræ Holsatie, Stormarie, Lalandie ac Imbrie“; herpaa

kan der dog maaske ikke lægges afgørende Vægt, da Johan allerede i Reg. d. Nr. 2014 af 2den Febr. 1327 og i Ersl. Rep. 1571, Reg. d. Nr. 2067 af 30te Oktober 1329 kalder sig Herre af Falster. Den 7de August 1328 kom dog Henrik af Meklenborg i Pantebesiddelse af Gjedser og Stege ved Mageskifte med Hr. Johan og Broder Helmold v. Plesse; Reg. D. *1481. Det kan ogsaa bemærkes, at i Christophers Løftbrev af 30te Novbr. 1328, Rep. 1541, tilsiger han kun Johan Forlening med Femern og Pant i Lolland, medens Johan selv i Reg. d. Nr. 2053 regner Falster til sine Lande og efter Huitf. S. 442 fik Pant ogsaa deri 30te November, dog med tilføjet Tilladelse til frit at plyndre der og paa Møen. — ¹⁵⁴) Westphalen mon. r. G. IV, 1617 cit. af P. v. Møller i Bidr. t. Hallands Hist. S. 58. — ¹⁵⁵) Huitfeldt S. 436, jfr. P. v. Møller S. 58—59 og Reg. D. *1443 og *1450, Ersl. Rep. 1474 og 1487. — ¹⁵⁶) P. v. Møller S. 59—61. — ¹⁵⁷) Stemann, Schleswigsche Rechtsgesch. I, S. 158 og III, S. 3—4; Ersl. Rep. 1608. Om Tranekærs stærke og ældgamle Borg, se C. Olufsen i sk. Litteraturselsk. Sk. B. 22 S. 149—50 samt 170. — ¹⁵⁸) Reinfrid Pentz fremtræder tidlig som knyttet til Rygens gamle Fyrstehus, hvis Arvekrav nu var gaaet over paa Fyrsterne af Wolgast, idet det sees, at han med Claus Podebusk og 2 Moltker deltog i Forsikringen om, at Magnus Birgersøn, der var gaaet Glip af Forbindelsen med den norske Tronarving, skulde erholde Eufemia, Fyrst Witzlavs Datter af Rygen, til Ægte og Medgift et Aar efter Bryllupet, se 1ste D. S. 319. — ¹⁵⁹) Se Beretningen om Gripswaldernes Bedrifter i den rygiske Fejde i Dähner's Pommersche Bibliothek V, S. 132—6. — ¹⁶⁰) Reg. D. *1414. — ¹⁶¹) Reg. D. Nr. 2003—5. — ¹⁶²) Samst. Nr. 2006. — ¹⁶³) Gripswaldernes Krigsbedrifter S. 137. — ¹⁶⁴) Reg. D. *1432, *1433, *1437—39. Grev Gerts Excommunication hidrørte vistnok fra, at han endnu ikke overensstemmende med sin indgaaende Forpligtelse havde fyldstgjort Biskoppen af Lybek for sit tidligere Røvertog, jfr. Note 76. — ¹⁶⁵) Gripswaldernes Bedrifter S. 140 og 142. — ¹⁶⁶) Reg. d. Nr. 2046, jfr. Schwartz, hist. finium princ. Rug. p. 159, 185—6 og 191. — ¹⁶⁷) Ved Fredstractaten i Roskilde den 26de Februar 1658 Art. 7. gav Kongen af Danmark Afkald paa den verdslige og geistlige Jurisdiktion, han havde udøvet over visse Districter paa Øen Rygen; Reedtz Repertoire p. 104. — ¹⁶⁸) Reg. d. Nr. 2007, Ersl. Rep. 1456, samt Nr. 2009—11, samst. 1459—61. — ¹⁶⁹) Om Vardehus se O. Nielsen i

jyske Samlinger 2den R. II, S. 341 ff. Som bemærket i 1ste Del S. 6 og 264—5, jfr. Reinhardt i hist. Tidsskr. 4de R. IV, S. 175 ff., var Hertug Albrecht af Brunsvig, der havde Tilsagn om Als efter Albert af Orlamündes Død — Reg. d. Nr. 955, hvorefter han til Sikkerhed herfor havde havt Pant i Samsø og Endelave — kommen i Besiddelse af værdifulde Ejendomme i Frisland, Fyn og Jylland. Efterat de brunsvigske Hertuger havde opgivet deres Erobringsplaner mod Danmark, havde hans Brodersøn Otto den Streng foretaget Afhændelser i Danmark til sin Morbroder Grev Gerhard den Blinde af Holsten (Ersl. Rep. 680, Reg. d. Nr. 1499), og under 11te November 1300 (Ersl. Rep. 729, Reg. d. Nr. 1558) havde Kong Erik Menved stadfæstet de spredte Erhvervelser, som bemeldte hans Stedfader saaledes havde erholdt i Frisland, Fyn og Varvithsyssel. Efter Gerhard den Blindes Død overtog hans yngre Søn Johan den Milde de Besiddelser, der vare tilfaldne den ældre Broder Gerhard, deriblandt ogsaa i Varvith Syssel — 1ste D. S. 327 og Ersl. Rep. 1054—55 samt Reg. D. *1060—2 —, og da han dog vistnok ogsaa selv har taget Del i denne jyske Arv, vare hans Ejendomme i denne Egn ikke ubetydelige, om det end vel kunde være, at Erik Menved, der med bemeldte sin Halvbroder Johan overtog den yngre Gerhards Gjæld til Nicolaus af Schwerin, til Gjengjæld har forbeholdt sig noget af Stedfaderens efterladte Gods. Med Reinhardt maa det antages, at de Besiddelser, Grev Johan i Aarene 1314—28 havde i Varvith Syssel, have ligget i Skads- og Horne Herreder, og da det ikke kan betvivles, at Vardehus har hørt dertil, maa det samme antages om Varde By, saa meget mere som „hws, stat vnde de vogedye“ saavel ved Ribe som ved Varde i 1340 siges at være solgte Grev Gert af Grev Johan „to rechtene eruekope“ (Reinhardt i hist. Tidsskr. S. 177). For Vardes Vedkommende kan dette ogsaa stemme ret vel med Grev Johans Afhændelse til Grev Gert af 6te Oktober 1336, der er trykt i Reinhards Valdemar Atterdag S. 597—8, Ersl. Rep. 1758. — ¹⁷⁰⁾ Ifølge den i Note 139 anførte Forlening af 5te Juli 1326 var Ludvig Albrechtsøn Herre over Kolding og Ribe samt de mellem disse Stæder liggende Dele af Nørrejylland op til Nørvangherred inclusive. Han havde vel heller neppe endnu opgivet Haderslevhus. Han havde ogsaa endnu Helsingborg og Skaane, jfr. Note 10, med Bleking og Lyster (Note 38). — ¹⁷¹⁾ Allerede under 8de Juni 1326 (Note 134) var han bleven

forlenet med Viborg og Kronens Rettighed ved Landstinget, og da Erik Valdemarsøn af Sverige, der af de svenske Hertuger Erik og Valdemar havde faaet Mark mod at opgive sine Fordringer paa Sveriges Krone (Lagerbring Svea Rikes historia III, p. 78—9 cit. af Cronholm p. 75), havde gjort sine Arvefordringer gjældende i Danmark (1ste D. S. 365 - 66), befuldmægtigede han Ludvig Albrechtsøn til at indløse og paa sine Vegne disponere over det Gods, hans Fader i sin Tid havde pantsat Peder Jacobsen i Har Syssel, samt Nessum (Reg. D. *1460, Ersl. Rep. 1499). — ¹⁷²⁾ Reg. d. Nr. 2015, Ersl. Rep. 1470. — ¹⁷³⁾ Detmar S. 224—5. — ¹⁷⁴⁾ Kinch, Ribe I, S. 167. — ¹⁷⁵⁾ Se 1ste Del S. 346. — ¹⁷⁶⁾ Sammesteds S. 361, samt 289—90 med Rettelse S. 463. — ¹⁷⁷⁾ Medens Kongens Cantsler Mester Morten laa i Rom for at føre Sagen for Kongen i Anledning af Jens Grands Fængsling, fungerede Aarhus Kaniken Broder Degn som Vicekantsler; se 1ste D. S. 50 og 51 Note 2 (jfr. Kinchs Ribe I, S. 117) samt S. 61 med Tillæg S. 394. Som der bemærket, vare vistnok saavel Mester Morten som Broder Degn udgaaede fra Cancelliet ved Roskilde Capitel, men sidstnævnte var vistnok ifølge Arv kommen i Besiddelse af Gods i Lading og havde, medens han tillige var Kanik i Aarhus Capitel, betydelig udvidet sit Godsomraade i denne Egn; se 1ste D. S. 42. Sammesteds med Tillægene S. 383 og 384 til S. 42 og 43 er tillige oplyst, hvorledes alt, hvad Broder Degn efterlod sig, gennem hans Arvinger Ridderne Peder Jensen af Kowitz og Asker Apyson af Vitten gik over til Aarhus Domcapitel. Ogsaa Agnete Kloster i Roskilde havde Broder Degn i 1320 skjenket en Gaard; Ersl. Rep. 1315. — ¹⁷⁸⁾ 1ste D. S. 279—80 (med Till. S. 462) samt S. 292. — ¹⁷⁹⁾ Sammesteds S. 63 med Till. S. 395. — Ved den saaledes allerede under 26de April 1321 — R. d. Nr. 1898—99 — stedfundne Optagelse af Johannes af Wesenberg i Aarhus Domcapitel havde dette erholdt et Medlem, der var nøje kjendt med Forholdene i Østersølandene og sluttede sig trofast til Biskop Sven i dennes senere Optræden mod Holstenernes Voldsherredømme. — ¹⁸⁰⁾ Mannert S. 241 ff. — ¹⁸¹⁾ Se Citatet hos Mannert S. 257. — ¹⁸²⁾ Machiavelli har fornøjet sig med at skrive en let Skizze af Castruccios Levnet. Efter denne Fremstilling, der er optagen i Forfatterens samlede Skrifter, Udgaven af 1550, var Helten et Hittebarn, optagen i Familien Castracani og opdragen til den gejstlige Stand, indtil han 14 Aar gammel følte sig hen-

dragen til Vaabenfærd og ifølge sine glimrende Anlæg for denne optoges som Plejesøn af den ghibellinske Hovedsmand Francesco Guinigi, der i sin Tid ved sin Død indsatte ham til Formynder for sin Søn Pagolo. Af Hensyn til denne giftede Castruccio sig aldrig, men efterlod ved sin Død Pagolo Lucca, hvor Slægten holdt sig ved Herredømmet i flere Slægtled. — ¹⁸³⁾ Diplomet blev udfærdiget under 15de Februar 1328, se Citatet hos Mannert S. 271. — ¹⁸⁴⁾ S. 441—2. — ¹⁸⁵⁾ Detmar S. 225, jfr. svenskt diplomatarium IV, p. 134 samt Reg. D. * 1462. — ¹⁸⁶⁾ Reg. D. * 1435, Ersl. Rep. 1469. Det fremgaar ikke af Huitfeldts Udtog, hvor Pantsættelsen er udfærdiget, men da det danske Raad, navnlig Laurids Jonsen og Ludvig Albrechtsøn, havde samtykket og bevidnet den, er dette ventelig skeet i Nyborg, hvor Kongen opholdt sig den 30te Januar og 1. Februar. Da Holkerne hørte hjemme i Sundeved og paa Als, kunde den Gjæld, der sikredes ved Pantsættelsen, for Erik Holks Vedkommende mulig hidrøre fra Erhvervelsen af Ejendomme paa Als, hvilken Ø ikke henhørte under Hertugdømmet Jylland, og hvor den Abelske Slægt ejede Gods — se 1ste D. S. 49 med Tilføjelse S. 387—88 —, hvorfor Valdemar vel kunde ønske at afrunde sine Besiddelser ved Erhvervelser sammesteds. Rønhave forblev dog vist Holkernes Sæde; sønderj. Aarb. 1897 S. 97. Rimeligvis har Kongens Farbroder Abel Valdemarsøn (med Erik og Valdemar) været bosiddende paa Als, hvor Abel først fremtræder i Sønderborg, og de have saaledes som hjemmehørende i Kongeriget kunnet deltage i Valget af Valdemar til Konge. Maaske har Erik Holk før været Marsk hos Valdemar som Hertug, medens Ludvig Albrechtsøn blev Marsk i Kongeriget. — ¹⁸⁷⁾ Reg. d. Nr. 2023 og Ersl. Rep. 1476. — ¹⁸⁸⁾ Reg. D. * 1444. — ¹⁸⁹⁾ Ersl. Rep. 1477—8. — ¹⁹⁰⁾ Reg. D. * 1445. — ¹⁹¹⁾ Reg. d. Nr. 2025. Herved vare da formodentlig alle Forpligtelser afviklede, der fulgte af Overenskomsten paa Bogø — se Note 140 — og mulig ogsaa senere Forskud ydede under Grev Gerts vendiske Felttog. — ¹⁹²⁾ Reg. d. Nr. 2026, jfr. 2027, hvorved Knud Porse endelig udsonede sig med det norske Raad. — ¹⁹³⁾ Reg. d. Nr. 2028, Ersl. Rep. 1485. — ¹⁹⁴⁾ Reg. d. Nr. 2029, Ersl. Rep. 1486, jfr. 1ste D. S. 365—6. Af Hertugerne Erik og Valdemar havde Hr. Erik Valdemarssøn, som anført i Note 171, allerede tidligere faaet Mark som Erstatning for enhver Ret, han maatte kunne have til Sveriges Krone. Erik Valdemarsøn gav snarest Peder Nielsen Brok Fuldmagt til at

søge Dommen i Nyborg fuldbyrdet for Skjelskør og det ham til-dømte Gods vest for Belt, hvorhos han noget senere befuld-mægtigede Ludvig Albrechtsøn til at indløse Godset i Harsyssel; Reg. D. *1451 og *1460, Ersl. Rep. 1489 og 1499. — ¹⁹⁵⁾ Se 1ste D. S. 391—2. — ¹⁹⁶⁾ Reg. d. Nr. 2033 (jfr. R. D.), Ersl. Rep. 1498, Reg. D. *1461, Ersl. Rep. 1500, jfr. *1454. — ¹⁹⁷⁾ Stemann, Gesch. d. öff. u. Privr. d. Herzth. Schleswig III, S. 2. — ¹⁹⁸⁾ Se foran Note 81. — ¹⁹⁹⁾ Reg. D. *1463, Ersl. Rep. 1505. — ²⁰⁰⁾ Reg. d. Nr. 1971 (jfr. R. D.), [Reg. D. *1452 og *1453, samt *1478. I de 3 sidstnævnte Diplomer nævnes foruden Kongerne Christopher og Erik Kongens Sønner Otto og Valdemar. At Erik nævnes, er vel begrundet i, at han er opført som Creditor i Nr. 1971, men derimod vare Otto og Valdemar vistnok hos Faderen i Rostok, ligesom Moderen, Dronning Euphemia, endnu den Gang var i Live, da hun først døde 1330. Der er saaledes ingen Grund til at antage, at Valdemar, der endnu ikke fuldt havde naaet den Alder, da Drengene som halvvoxne traadte i Vaaben-tjeneste, allerede var kommen til Ludvig af Baiern, som endnu var i Rom. Christopher raadede heller neppe over de fornødne Midler til at sende ham til det fjerne Kejserhof; af Reg. D. *1471 sees, at den landflygtige, eller dog fra Hovedlandet fordrevne Konge endog havde paadraget sig Gjæld til sin „famulus“ (vel enten Secretair eller Livsvend) Marquard de Rastorpe og for at dække denne havde maattet give ham sit Kongeskrud, der endelig afhændedes til Capitlet i Lybek. — ²⁰¹⁾ I Bodsdigtets 17de Vers hedder det om det falske Forbund med Holstenerne:

„Clericis displicuit,
Rusticis dolor fuit,
Quod viles,
Serviles,
Exules,
Gentiles,
Plebs nequivit vertere“.

²⁰²⁾ Jfr. Steenstrup i hist. Tidsskr. 6te R. IV S. 679—83. —

²⁰³⁾ „Rex Ericus Deo carus,
Rex præclarus, legis gnarus“

og senere :

„Cujus laus vix possit fari
Disponentis largiter.
Erat justus, verax, castus,
In quo nullus erat fastus“.

Rosen er ikke ufortjent, tagen i sin Helhed (se 1ste D. S. 348—51), om end Helten under Turneringen ved Rostok neppe kan frikjendes for Pragtsyge, dog vel mest udvist gennem hans flotte Hædersgaver og øvrige Optræden som Vært (jfr. 1ste D. S. 313 og den vendiske Chronik hos Grautoff I S. 442). Derimod havde Erik Menved unægtelig vist Estland, hvor han 1302 (Reg. D. * 820) gav Wesenberg Privilegier, og navnlig dets til Danmark nærmest knyttede Institutioner Omhu (se 1ste D. anførte Sted S. 351 og hvad der yderligere er anført hos v. Bunge S. 49), saa at Broder Degns Ven Johannes af Wesenberg havde al Anledning til at prise hans Minde. Men som oplyst af Moltesen S. 155, var ogsaa i selve Danmark Retssikkerheden under Erik Menved langt bedre betrygget end i de tilgrændsende Dele af Nordtyskland. Den Maade, hvorpaa Digteren ommelder det fra Ribe udgaaede Foretagende mod Haderslev og Gottorp, lader formode, at hans Hjem ikke kan søges i Ribe, men han har dog maaske været en Sønderjyde, da han med saa brændende Harme udtaler sig mod Holstenerne og Grev Gert, navnlig den ved denne bevirkede Udsondring af Sønderjylland fra Danmark og Nørrejylland; se V. 15 samt V. 8 og 9:

„Dæmon fune mensuravit
Terram ante Dominum“.

At der mod den her følgende Opregning af Fjendens Erhvervelser kan gjøres forskjellige Indvendinger i flere Retninger, foruden at „Flandriam“ maa være en Fejlslæsning for Frisland, er klart, men det bør dog erindres, at Grev Gert vistnok da, efter sine Tog til Pommern, endnu forsøgte at sætte sig fast paa Rygen i Gartz, se Citatet i Anm. 165, og ere isøvrigt Holstenerne opfattede som Enhed, idet Greverne Johan og Gert endnu til den Tid vare forbundne. — ²⁰⁴⁾ Jfr. 1ste D. S. 75—92. — ²⁰⁵⁾ Efterat Forfatteren, som anført i Note 201, har nævnt Misstemningen i Gejstligheden og Bondestanden, opgiver han i 18de V., hvorledes denne fremtraadte i Dimmelugen:

„Quod hic fatur, comprobatur
Palmarum solenniis“.

Palmesøndag faldt 1328 den 27de Marts. Til den Tid kunde Efterretningen om Ludvig af Baierns den 16de Januar stedfundne Kroning i Røm være naaet Ribe og have fremkaldt Overvejelser om, hvorledes Holstenernes Aag kunde afkastes. — ²⁰⁶⁾ Der fandt i Vaaren 1328 Forhandlinger Sted med de pom-

merske Stæder, vel tildels i Fortsættelse af Grev Gerts tidligere Forhandlinger med Stralsund til Afvikling af den danske Krones Forpligtelser, se den oven i Noten 191 anførte Forskrivning. For Gjelden til Stralsund, Greifswald, Anklam og Demmin maatte Ludvig Albrechtsøn gaa i Borgen, men modtog af Johannes Uffesøn, Peder Grubbe og Gregers Tuessøn som Rückborgen en Forsikring om, at de skulde tilholde Kong Valdemar og Danmarks Rige at godtgjøre Hr. Ludvig og hans Arvinger, hvad Tab hans Forløfte maatte medføre; Reg. D. * 1479, Ersl. Rep. 1523. Ludvig Albrechtsøn ledsagede senere Kong Valdemar til Lund, se Ersl. Rep. 1527, Reg. D. * 1477 af 29de Maj, men i de følgende Maaneder er han død, da Kong Valdemar den 13de August i Slagelse udfærdigede et Benaadningsbrev for hans Enke Else Pedersdatter, Reg. D. * 1482, Ersl. Rep. 1528. Grev Gert synes at have tilbragt Pintsen i sit Hjem og udfærdigede den 26de Maj paa Gottorp et Benaadningsbrev for Sct. Johannes Kloster ved Slesvig, Reg. d. Nr. 2045, jfr. Reg. D., Ersl. Rep. 1526. Han har saaledes neppe ledsaget Kong Valdemar til Pommern, hvorimod denne, der allerede i Paaskeugen var i København (Ersl. Rep. 1519, Reg. d. Nr. 2042), derfra er gaaet til Pommern, ledsaget af Knud Porse, Ludvig Albrechtsøn, Johannes Uffesøn, Peder Grubbe og Gregers „Duwe“. Disse have nemlig, som Kongens Raad, deltaget i den Alliancetractat, som Kongen paa Rigets Vegne den 1ste Maj 1328 i Stralsund afsluttede med Greifswalderne og Medforbundne (Reg. d. Nr. 2044), ligesom det, trods den lidt forskjellige Anførsel af Navnene i Aftrykkene af Diplomerne, maa være de sidstnævnte tre Raadsherrer, der den følgende Dag den 2den Maj have givet Ludvig Albrechtsøn den oven anførte Rückborgen. Efter Ludvig Albrechtsøns Død sees derimod Grev Gert den 12te August at have sluttet sig til Kongen i Slagelse (Reg. d. Nr. 2049, jfr. R. D.). Herfra er Kongen gaaet til København med Grev Gert, der har deltaget i Kongens Udfærdigelser af 24de August, hvorved Ludvig Albrechtsøns Børn forlenedes med Skive og Hjerm Herred, ligesom det erkjendtes, at Skaane med Skanør og Falsterbo var pantsat Ludvig Albrechtsøn; Ersl. Rep. 1530—1. — ²⁰⁷⁾ Grev Gerts Høvedsmand paa Haderslevhus var Væbneren Otto Blex. Ludvig Albrechtsøns Besiddelse af Borgen havde fra først kun været midlertidig, se Citatet i Note 105 her foran; men der foreligger intet om, hvorledes Grev Gert har sat sig i Besiddelse af Borgen. En Adkomst

hertil havde han dog som Hertug i Jylland, og er det skeet ved tvingende Midler, har han visselig ogsaa overtaget de der hendsiddende Fanger og blandt disse den unge Kong Erik. — 208) I Bodskvadets 17de Vers hedder det:

„Qvondam Hadersleff castellum
Evaserunt prospere.
Hoc fecerunt vani Dani
Rupto falso foedere“.

Denne tvivlsomme Læsemaade er af Huitfeldt forstaaet om Kong Eriks Undvigelse, og det kan vanskelig tænkes, at man i det kortfattede Digt skulde fremhæve Fangernes Undvigelse, naar deriblandt ikke skulde have været Mænd af særlig Betydning. Ligesom den unge Konge, da han toges til Fange i Taarnborg, valgte at overgive sig til Ludvig Albrechtsøn fremfor at komme i Holstenernes Magt, er det rimeligt, at han, da Haderslevhus toges af de Danske, har begivet sig til Ribe, om han end der maatte optræde som Fange hos Arvingerne efter Ludvig Albrechtsøn, i hvis Fangenskab han oprindelig var, saa meget mere som Hr. Ludvigs ældre Broder Albrect Albrechtsøn og hans Brodersønner af Huitfeldt S. 442 nævnes først blandt de Danske, der sluttede sig til Biskop Jacob Splittaf mod Kong Valdemar og Grev Gert. Der vare vist blandt Anførerne for Overrumplingen af Haderslevhus en Del yngre Mænd, f. Ex. Biskop Jacobs Frænde Væbneren Hans Splittaf, og det kan vel tænkes, at man, efterat Kong Erik havde indfundet sig i Ribe, har givet ham en festlig Modtagelse paa Riberhus, der vistnok endnu var i Everstenernes Besiddelse, thi Erik var i Modsætning til Faderen netop „Erik Kongen hin unge“, dengang vel i en Alder af omtrent 21 Aar, og hans Nærværelse i Ribe efter den lykkelige Overrumpling af Haderslevhus kunde vel fremkalde en Festlighed endende paa Riberhus hos Ludvig Albrechtsøns Arvinger. Som bemærket af Svend Grundtvig III S. 405 tilhøre Slægtnavnene Saltense samt Limbek det 14de Aarhundrede og hertil kan føjes Hankekand, der som Vaabenmærke forekommer i Jens Kannes Sigiller fra 1310—20 (H. Petersens adelige Sigiller). Det er selvfølgelig ikke givet, at Mænd af disse Slægter have været med i Dansen paa Riberbro, ligesaa lidt som de i Visen nævnte Personligheder fra ældre Tid, men det sees heraf, at Visen er optegnet sent, hvad der dog ikke hindrer, at den er fremkommen ved Minde om en ældre Begivenhed, hvis Enkeltheder ere opdigtede, og Bodskvadets Betegnelse

„vani Dani“ om dem, som indtog Haderslevhus, peger hen paa et ungdommeligt Overmod, der ogsaa kan have gjort sig gjeldende i Ribe. Everstenerne høstede dog ikke Fordel deraf. Ludvig Albrechtsøns Børn beholdt nemlig ikke Forleningen med Ribe og øvrige Besiddelser i de sydlige Egne af Nørrejylland, men blev afspiste, som oven anført, med Skive og Hjermerred, en Besiddelse, deres Fader tidligere havde modtaget i Erstatning for Asbo Herred, som var blevet overdraget Knud Porse. — ²⁰⁹⁾ Se Bodskvadets 18de Vers:

„Firmabatur, augebatur
Gottrup in obsidiis“.

²¹⁰⁾ Sammesteds:

„Regis tamen patruus
Abel, miles strenuus,
Resistebat
Ut valebat
Firmiter,
Viriliter
Ex totis præcordiis“.

„Kongen“ er i Bodsdigtet Danmarks faktiske Regent Valdemar. Ved at opfatte „Regis“ som gjældende Christopher, kommer Huitfeldt til den af ham opfundne Mythe om en „gammel Krigsmand“ Abel. „Miles strenuus“ er ligefrem „den strenge Ridder“ og indeholder ingen Bitanke udenfor Ridderværdigheden. Det er af Bodskvadet aldeles tydeligt, at Abel forsvarede Gottorp imod Jyderne og ikke anførte disse, og han var hertil nødt som Grev Gerts betroede Mand, som hvilken han oftere forekommer, navnlig ved Siden af Doso Blok. — ²¹¹⁾ Det er denne Stemning, der gaar gennem Bodsdigtet. Detmar siger, at Grev Johan undsatte Gottorp, men den improviserede jyske Hær, der neppe var forsynet med tilstrækkelige Angrebsmidler, har upaatvivlelig trukket sig tilbage ved Efterretningen om Holstenernes Nærmelse sydfra, navnlig da den samtidig maatte erfare Grev Gerts Sejr over den sjællandske Almue. — ²¹²⁾ Huitf. S. 440. Det er vistnok en Gisning, naar denne Forfatter lader Grev Gert paalægge Sjællandsfarerne „en ringe Skat“. Herom haves aldeles Intet. Der findes neppe i Sjælland noget Tislund, og Navnet „Tyslundbro“, der er optaget efter Scriptoris VI p. 523, hidrører vistnok fra en Fejlskrift eller Fejllæsning i Stedet for Thorslunde, hvad ogsaa Reinhardt har antaget. Thorslundemagle danner nemlig

en fremragende Stilling paa den gamle Alvej til Kjøbenhavn, der endnu efter Videnskabselskabets Kort af 1768 fra Valby førte over Hvidovre og Avedøre ned til en Vejle gennem Store Vejle Aa, hvorfra den rimeligvis over Tranegilde og Ishøj har gaaet ned til Broen ved den tæt øst for Thorslundemagle liggende Mølle, der tidligere benævnedes Lille Mølle, men senere Øvre Mølle. Thorslunde hørte med Taastrup, Ishøj og Sengeløse Sogne til Lille Herred (Olufsens Collectanea med der anførte Citater af Roskilde Bispestols Jordebog), der af Knud den Store var givet til Domkirken i Roskilde tilligemed Smøremherred. Da nu det halve Støfnæs- eller Sokkelunds Herred af Svend Estridsen var givet til Roskilde Bispestol, havde denne og Kapitlet i denne Egn meget at sige. Som anført 1ste D. S. 384, var Broder Degn vistnok udgaaet fra Cancelliet i Roskilde, og ligesom han neppe opgav sin Forbindelse dermed, kunde det ikke være Biskop Jens Hind ligegyldigt, om Grev Gert satte sig fast i Kjøbenhavn, hvorfra han i disse Aar foretog sine Søtoget. Det sees da, at Biskoppen den 8de September i Kjøbenhavn har overgivet Borgen sammesteds, Byen og den øst for samme liggende Østergaard tilligemed Landsbyerne Solbjerg og Serridslev til sin Broder Ingvar Hjort (Reg. D. *1485 og *1486, Ersl. Rep. 1533—4). Det er ikke let at gennemskue, om Detmars ovenanførte Bemærkning, at Grev Gert var „buten landes“, da Jyderne om Høsten angrebe Gottorp, kan forstaas om hans Nærværelse i Sjælland, eller om han efter den 24de August, da han, som anført i Note 206, var i Kjøbenhavn, er gaaet til Østersøen for at møde Laurids Jonsen og hans Venner i Farvandet mellem Langeland og Rygen, men er bleven kaldt tilbage ved Efterretning om, hvorledes Forholdene begyndte at stille sig i Kjøbenhavns Omegn. Det sidste er det rimeligste, thi medens det ikke fremhæves, at han i Kampen ved Thorslunde Bro har benyttet Rytteri, kunne de „gode Skytter“, ved hvis Hjælp han forcerede Bropasset, være tagne fra hans Skibe. Ved „gode Skytter“ maa nemlig efter Jahn, Nordens Krigsvæsen S. 217 forstaas Armbrystskytter, og vel havde jyske Lov III. 4. kun paalagt hver Styresmand at stille een Armbrystskytte, men i det 14de Aarhundrede var Antallet af Armbrystskytter om Bord tiltaget saaledes, at de stundom udgjorde over en Trediedel af Skibsmandskabet. Vaabenets Indretning (Jahn S. 213—15) dannede Forbilledet for Hagebøssen, og da man i Florenz 1326 havde Bøsseskytter (hist. Tidsskr. 6te R. IV S. 487),

er det rimeligt, at Armbrysten, skjøndt den endnu som drivende Kraft havde Buestrengen, der, efterat det i Siderne aabne Rør var ombyttet med sidelangs fuldtlukket Rør, afløstes af Krudtet, allerede i Nordtyskland [havde naaet en Udvikling, der gav de dermed bevæbnede Skytter en stor Overlegenhed i Kampen mod en Bondeflok, om denne end var mødt som Mand af Hus. — ²¹³⁾ Ersl. Rep. 1539 og 1541, Reg. D. * 1492. — ²¹⁴⁾ Sammesteds * 1493, Ersl. Rep. 1540. Som Betingelse for Laanets Tilbagebetaling indgik Grev Johan derhos paa at hjælpe Kongen med 100 Hjelme eller flere, om Behov gjordes. Samme Dag gav Kong Christopher med Ridderne Ulrich og Henrik Maltzan samt „Johannes de plesse“ som Vidner Lybekkerne Bekræftelse af deres ældre Privilegier i Danmark i en fyldigere Form, navnlig som hjemlende Ejendoms- og Handelsrettigheder ikke blot paa de skaanske Fiskemarkeder, men ogsaa udenfor disse overalt i Danmark; sammesteds * 1494. — ²¹⁵⁾ Reg. d. Nr. 2055, Ersl. Rep. 1543, sammenholdt med Reg. D. * 1551, Ersl. Rep. 1608. Paa Landstinget mødte Augho Ywersen, Jacob Grubbe, Peter Gødesen, Kongens Marsk, Christiern Bosen, Johannes Palnesen, Ebbo Galt, Niels Bosen, Riddere; Henrik Petersen, Laurids Thrugitsen, Timme Timmesen, Niels Petersen af „Thimich“, Johannes Dus og Johannes „Biorsun“, Væbnere. Ved den under 3die Marts 1331 af Grev Gert paa egne og Hertug Valdemars Vegne med Laurids Jonsen efter sidstnævntes Venners Raad og Mægling indgaaede Sone vedtoges blandt andet, at Herrerne Doso Blok og Abel, som valgte af Greven, skulde sammentræde med Væbnerne Laurids Trugotsen og Johan Byonsom, som valgte af de Danske, for ved Voldgift at bestemme, hvorledes der skulde forholdes med Langeland, hvoraf Hr. Laurids Jonsen med Tilhængere forbleve i Besiddelse, navnlig paa Tranekær Borg, Hr. Laurids for sig og sine Arvinger, indtil Voldgiftsmændene anviste dem andet ligesaa godt Gods, dog at Besidderne af Langeland, navnlig Hr. Laurids Jonsen med Tilhængere og Venner, villig skulde yde Hertugen og Greven fornøden Tjeneste og tro Bistand mod alle og enhver, som maatte forurolige dem, undtagen Grev Johan af Holsten, hvorhos de ved opstaaende Tvivlstilfælde skulde underkaste sig Voldgiftsmændenes Kjendelse. Denne Sone er beseglet af Laurids Jonssen selv og skulde som Vidner have været tiltraadt af hans Sønner Johannes og Peter samt af hans Venner Laurids Trugotsen og Poul Glob. Derhos

er den besejlet af Hr. Esker Frost, samt af Andreas Aughesen og Johannes Byornson. Det er efter Aldersforholdene neppe rimeligt, skjøndt ikke umuligt, at Andreas Aughesen, der ved Besejlingen under Sonen af 1331 nævnes næst efter Hr. Esger Frost og Laurids Trugothson, var en Søn af Hr. Augho Ywarson, der staar først blandt de paa Viborg Landsting den 28de Januar 1329 tilstedeværende Herrer og saaledes vist da var en højt bedaget Mand. Andreas Aughesens Segl (A. 235) viser et Vaaben, der vistnok er Slægten Bilds, nemlig et delt Skjold, og naar Delingen siges betegnet ved et ranket Kors, kan denne Figur være fremkommen som samlet Opfattelse af Tværstregen og og Kløvningslinien i den Udsmykning, som er benyttet i Bildvaabenet hos Thiset (Ad. Aarb. f. 1888 ved S. 58). Andreas Aughesen var da vistnok Broder til Hr. Magnus Aagesen (A. 214, jfr. A. A. V. 73) og til Hr. Ebbo Aggisen, der ikke blot forekommer paa det af mig under 4de October 1320 i 1ste Del S. 408 anførte Sted (Heises Diplomatarium S. 11, Ersl. Rep. 1314), men oftere nævnes i Tidens Brevskaber, saaledes navnlig i Ersl. Rep. 853, hvorefter han den 22de Maj 1307 mødte paa Han Herreds Thing sammen med blandt andre Johannes Eschissen, Njels Glob, Peter Munk, Njels Friis, Njels Pedersen, Palne Jensen og Njels Elefsen, samt rimeligvis ogsaa i Ersl. Rep. 1535, et Landstingsvidne af 22de October 1328, som tillige afgaves af Magnus Aagesen. Hr. Ebbo Aughyson var endvidere mødt paa Landstinget den 20de August 1323 og opføres her ved Siden af Prior Mathias af Randers, Ersl. Rep. 1384. Der er saaledes meget, der taler for, at Njels Ebbesen var en Søn af Hr. Ebbo Aughyson, hvad der ikke er til Hinder for, at han henhørte til Slægten Bild, og har havt tvende Brødre ældre end han og maaske to andre yngre Brødre. Om Forholdet til Slægten Frost henvises foreløbig til Anm. 123 her foran. Johannes Byornson nævnes i 1331 foran Paul Glop og Laurids Jonsens tvende Sønner Johannes og Peter; efter Henry Petersen A. 236 førte han i Seglet en Murgavl. De 3 Roser, som Hr. Esger Frost førte, synes at betegne ham som henhørende til den Slægt, der senere optog Navnene Munk og Lange. Eske Frosts Datter Sophie ægtede Bo Høgh (Æ. A. R. I. S. 103, jfr. V. Skeel, Fam. Skeel S. 361). — ²¹⁶) Reg. D. * 1496. — ²¹⁷) Reg. D. * 1514. Forud for denne Aftale er vistnok gaaet det Forlig, som Detmar opgiver i dette Aar at være tilvejebragt i Lybek mellem Grev Gert og Christopher ved Johans Mægling; Detm. S. 227. Der synes nemlig ikke at være nogen Betænke-

lighed ved her at følge Detmar, baade fordi hans Beretning kan støtte sig til Aktstykker, han kan have forefundet i Lybek, om end hans Meddelelse først er nedskreven 1386, til hvilken Tid Beatrix af Meklenborg, der i 1330 blev Abbedisse i Ribbenitz Kloster, endnu, som af Detmar opgivet, var Abbedisse der (se Grautoff I, p. XXII), og fordi Christopher atter havde sammenknyttet Danmark og Lybek med enge Baand, om end ikke saa stærke som dem, Erik Menved havde tilvejebragt; se Anm. 214 her ovenfor, jfr. I. D. S. 6. — ²¹⁸) Reg. D. * 1519 og * 1520. — ²¹⁹) Reg. D. * 1512, Ersl. Rep. 1562, jfr. Hasse älteste Fehmarnsche Landrecht S. 79—81. Rimeligvis har Grev Gert søgt at formaa Femern til frivillig Underkastelse under sig, tiltrods for, at Christopher havde forlenet Grev Johan med Landet. — ²²⁰) Reg. D. * 1507, * 1508, * 1511 og * 1513 (Rep. 1564). — ²²¹) Reg. d. Nr. 2048, jfr. Reg. D. * 1515. Det „Stafsdenos Sund“ hvor Diplomet er udstedt, er rimeligvis et Løb, som syd for Staalgrunden fører ind i Storstrømmen og Masnedsund. — ²²²) Detmar fremhæver udtrykkelig (S. 227), at Kongen i denne Strid „sic manliken bewisede“. — ²²³) Reg. D. * 1516. — ²²⁴) Detmar S. 227. Knud Porse var til den Tid mindre heldig stillet overfor Grev Gert, idet Kong Edvard af England havde henvendt sig til denne som dansk Rigsforstander om Støtte for en Fordring, Kongen havde fremsat mod Knud Porse og Hans Blome med Flere, navnlig ogsaa en københavnsk Borger, fordi de i Renden ved København havde opbragt et i Newcastle hjemmehørende Skib, der kom fra Stralsund med Stykgods; Reg. d. Nr. 2058 og 2059. Ogsaa havde Herrerne af Werle, hvis sjællandske Ejendomme (jfr. 1ste D. S. 11) Knud Porse havde bemægtiget sig, sendt Fuldmægtige til Stockholm, hvor disse afsluttede en væsentlig mod Knud Porse rettet Alliance med Kong Magnus af Sverige, dog uden derved at krænke deres Overenskomst med Kong Christopher; Reg. d. Nr. 2063. Det stemmede saaledes vel med Knud Porses Politik som Partigænger nu at slutte sig til Kong Christopher. Ingvar Hjort havde altid staaet denne nær (se foran Note 68), men sluttede sig nu maaske nærmest til Grev Johan. Han havde iøvrigt været truet med kirkelig Censur for Overgreb øvede mod Knardrup Kloster; Reg. D. * 1503, se Moltesen S. 144. — ²²⁵) Da Huitfeldt S. 444 saa bestemt nævner Stedet, hvor Kongen modtog Skaaningerne, og synes at anføre Ordlydende af et Actstykke om Tilslutningen

maa han dog vist have havt et saadant for sig, skjøndt det ikke er opbevaret. At Grev Johan besatte Borgen i København mod Kongens Forventning, tør ikke betvivles. — ²²⁶) Reg. d. Nr. 2064, Rep. 2146, jfr. S. 255; v. Bunge, das Herzogthum Estland S. 257 Note 123. Actstykket indeholder tillige en Bestemmelse om Frænders Værgemaal og Stadsfæstelse af den Domsret, som tidligere var udøvet ved Medlemmerne af det kongelige Raad (jfr. I. D. S. 280). — ²²⁷) I. D. S. 63 og 281, samt 286—7. Det maa endog antages, at den Gjældsfordring paa Estland, som kom Christopher til gode under hans Udlændighed (Note 200), havde sit Udspring fra Erik Menveds Tilbagekaldelse af Broderens Forlening med Estland; v. Bunge S. 57. — ²²⁸) Reg. d. Nr. 2068, cfr. Reg. D. og Rep. S. 255. Diplomet er affattet i meget stærke Udtryk, og Kongen selv benytter ikke deri i sin Titel Benaevnelsen „dux Estoniæ“, som han ellers førte. Blandt Stæderne nævnes foruden Reval og Wesenberg ogsaa Narva. — ²²⁹) v. Bunge S. 59. Den Knud Porses Sønner Hakon og Knud efter Faderens Forening med Hertugdømmet Estland tilkommende Berettigelse indløste Valdemar Atterdag under 15de August 1346 — Reg. d. Nr. 2276, cfr. Reg. D. —, saa at han under 22de Juli 1349 kunde udlevere den tyske Orden Faderens Originalforlening, efterat Ordenen havde erlagt det sidste Afdrag paa Købesummen for Landet; Reg. d. Nr. 2323, cfr. R. D., jfr. v. Bunge S. 79. — ²³⁰) Reg. d. 2067, cfr. Reg. D. og Rep. 1571. Overenskomsten vedtoges opretholdt mod enhver Indsigelse fra Kong Valdemar og Grev Gert. Det sees let, at Everstenernes Stilling ingenlunde herved blev saa god som efter Forleningen af 5te Juli 1326 (Note 139), men rimeligvis havde Marsken senere ombyttet sine sydligere Forleninger eller nogle af dem med Thy og Mors Skive og Hjermherred vare tidligere givne i Erstatning for Nørre-Asbo Herred (Note 208 i Slutningen). Bleking og Lyster vare neppe indbefattede under Pantet i Skaane, men tilsagdes Everstenerne frit som erhvervede ved Udbetaling til Grev Hermann af Gleichens Arvinger. Den ligeledes i det Helsingborgske Aktstykke ommeldte Gjæld til Johannes Uffesen m. fl. hidrørte vel væsentlig fra Udbetalinger, disse havde maattet gjøre til de pommerske Stæder som Rückborgen for Ludvig Albrechtsøn (Note 206). Det sees iøvrigt, at forud for denne d. 30te Oktober indgaaede endelige Overenskomst havde Grev Johan den 28de September, altsaa medens Christopher opholdt sig i Køben-

havn (Note 223), i Helsingborg med omtrent de samme Løftesmænd indgaaet en foreløbig Aftale med Everstenerne, og at Marsk Ludvigs ældre Broder Albret, der synes at have været den, som egentlig havde Helsingborg Slot inde, derfor erholdt Hjerm Herreder og Holstebro for Livstid; Reg. D. * 1517, Rep. 1568. — ²³¹) Reg. d. Nr. 2069, cfr. Reg. D. og Rep. 1572, samt Reinhard S. 42—44 og 522. Avo Hase forekommer ligeledes som medbeseglende et af Gregorius Pætersen Hak 5te Februar 1329 udstedt Gjældsbrev, Rep. 1545. — ²³²) Den næstældste Søn Otto var vistnok hos Faderen. Naar den yngste Søn Valdemar har forladt Fædrenehjemmet, er tvivlsomt. Sine Drengaar fra 1319—26 har han ganske sikkert tilbragt ved Forældrenes Hof i Vordingborg, for hvilket Sted han sit Liv igennem bevarede saa stor Forkærlighed. Han var født omtrent 1315 (1ste D. S. 346, jfr. Gramm cit. af Heinze, dipl. Gesch. Waldemar III, S. 4) og i den Tid, da Faderen havde forladt Landet og flakkede om sønden for Østersøen med sin Familie, egnede Ludvig af Baierns Hof sig ikke til at optage og uddanne en ung fremmed Fyrste. Men efterhaanden forandrede Forholdene sig. Ludvigs andet Giftermaal med Margretha, Datter af den rige Grev Vilhelm af Holland, gav Hofkredsen en anden Farve, og Italiens Glæder culminerede, som oven anført, ved Kroningen i Rom. Men denne Comedie svarede ikke længe til Virkeligheden. Castruccio Castracani, hvem selv Pavedømmets Historieskriver abbé Christophe I, S. 357 kalder „l'homme sans contredit le plus distingué de l'Italie à cette époque“, forlod Rom for at sørge for sine egne Besiddelser, hvor man havde frataget ham Pistoia og, efterat han ved Arnos Bredder havde bibragt de fra Neapel understøttede Florentinere et knusende Nederlag, bukkede han under for Overanstrengelse og Malaria (efter Mannert d. 3die September 1328, jfr. Macchiavelli opere, edizione 1550, p. 86). Ludvigs Pengemidler slap op, og hans nordtyske Soldater levede af Plyndringer, stadfæstende Italienernes ældre Omdømme om Tydskerne som „gens natura nimium prædæ avida“ (Mannert 299). Den 6te August 1328 forlod Ludvig Rom, forfulgt af Pøbelen med Stenkast, og led endnu paa sit Tog mod Nord den 14de September 1328 et føleligt Tab for sin Sag ved Marsilius af Paduas Død. Men det var dog først Frederik af Østerrigs Død den 13de Januar 1330, der kaldte ham tilbage til Tyskland. Her modtoges han i det hele af en velvillig Stemning, støttet af Minoriterne, Johanniterne

og den tyske Orden samt ved Gaver og Privilegier til Klostrene (Fischer, Ludwig der Baier 1324—38, S. 44—45). Alt synes saaledes at antyde, at det først har været ved denne Tid, at Kong Ludvig, der i Rom under 12te Februar 1328 (Mannert S. 281) ved et nyt kejserligt Diplom havde stadfæstet sin Søns Forlening med Mark Brandenburg, hvorhen han selv i 1331 synes at have paatænkt et Tog (Fischer S. 51), ved sit Hof har optaget den unge Prinds Valdemar af Danmark. Denne nævnes den 28de September 1329 (Anm. 223) sammen med Faderen, men var netop i den Alder, da yngre Fyrstesønner sluttede sig til mægtige Herrer, og med sine sjeldne Aandsevner har han forstaaet at drage fuld Nytte af den mangesidige Udvikling, det bayerske Hof til den Tid frembød, og navnlig har han, da Kong Ludvig først ved sin Svigerfader og senere paa forskjellig Maade søgte at udsone sig med Pavehoffet (Fischer S. 47 og 52), havt god Lejlighed til at blive bekendt med Forholdene i Avignon, i hvilke han senere som Konge selv og med sine Udsendinge saa udmærket vidste at bevæge sig til Fremme af sit Riges Tarv, saaledes som nu oplyst af Moltesen. — ²⁸³) Rep. 1576. — ²⁸⁴) Rep. 1575, givet i Ribe i Grev Gerts Nærværelse. Det sees heraf, at sidstnævnte, vel som Straf for Jydernes Angreb og mulig som Afdrag paa de ham i Lybek tilsagte 80,000 Mark, havde opkrævet en extraordinær Skat i Nørre Jylland, men har eftergivet Klostrene denne for deres øde, udplyndrede og afbrændte Ejendomme, imod at de af deres øvrige Gods svarede Halvdelen med $\frac{1}{2}$ Mark Sølv af hver Mark Jordebogsafgift. Denne Nedsættelse tilstod Kong Valdemar Nonneklosteret paa Øland, der vel altsaa har godtgjort at have lidt under Holstenernes Plyndringer, hvad der tyder hen paa, at disses Hævntog, rimeligvis dog ved Strandhugst fra Fjorden af, har udstrakt sig til Limfjordssegnene. I denne forholdsvise Skaansel mod Klostrene kan man mulig finde en Antydning af Grev Gerts kirkelige Sands, ligesom man herfor kan anføre hans under 4de Marts s. A. (Reg. D. * 1523, jfr. 1ste D. 362) stedfundne Grundlæggelse af St. Nicolai Kapel ved Rendsborg Slot, til hvilket han dog synes at have henlagt noget af Kampen Sogn. — ²⁸⁵ a) Rep. 1577. Aktstykket er kun forseglet af begge Kongerne og mangler saaledes Tilslutning af Rigets Stormænd. — ²⁸⁵ b) Reg. d. Nr. 2074. — ²⁸⁶) Moltesen S. 30—31. Biskoppen opgav senere Eske Brock og Bo Falk, men det er ikke urimeligt, at disse have fundet

Bistand i Skagen. Det sees nemlig, at Hr. Njels Bugge, hvis Datter Elene var gift med Hr. Christiern Vendelbo, har ejet Lunholm, der laa tæt vest for gamle Skagens Kirke, Rep. 3958 og 4019. Det er en Speculation, naar man nu har givet Højen ved Skagerak Navn af „gamle Skagen“. Naar man paa Jernbanen til Skagen kører over Landevejen fra Højen, omtrent ved Holdepladsen af samme Navn, seer man gamle Skagens Kirke i Øst til Nord, og Kjøbstadgrunden strækker sig noget ud mod vest for denne, samt mod sydost, øst, nordost og nord langs med Kattegat helt op forbi den nuværende Købstad af samme Navn. Her laa det gamle Skagen, og Navnet Lunholm, der holdt sig længe (jyske Samlinger V, S. 314—7), har neppe noget at gjøre med Lund, men snarere med lon, da der maaske ved Kysten herudfor har været et Vandstade (jfr. 1ste D. S. 158). At man har nævnt Grev Gert som den, der tog Biskop Tyge fangen, er rimeligvis foranlediget derved, at det var Greven, der ved Forliget af 10de Januar 1332 (Rep. 1624) forpligtede sig til at løslade ham, men ligesom Bugge har deltaget i dette Forlig som Grevens Mand, kan han gjerne længe forud have udleveret den fangne Biskop til Grev Gert. At Biskoppen blev tagen til Fange, medførte selvfølgelig Interdict for Riget, og uagtet Kong Christopher med Viborg Landsting, hvor blandt andre Peter Vendelbo var mødt, støttet af meklenborgske Riddere (Plessen og Maltzan) d. 22de September 1330 (Rep. 1591) paaankede Interdictet for Paven, blev dette dog staaende for Hovedriget, medens det blev frafaldet for Nørre Halland og Grev Johans Pantebesiddelser (Moltesen S. 31). — 237) Af Detmars Udtalelse S. 229 synes at fremgaa, at den tidligere Overenskomst, som Grev Gert og Grev Johan havde indgaaet med Kong Christopher, kun har været mundtlig, og at sidstnævnte, som man kunde vente af ham, ikke har villet holde den („de vorworde“), men at begge Greverne have nødt Kongen til at gaa ind paa den af Huitfeldt S. 452 opgivne Ordning, hvorefter Christopher i Nørre Jylland kun beholdt Skanderborg, medens Grev Gert henvistes til i denne Landsdel at inddrive sit til 40,000 Mark nedsatte Krav, dog at Everstenerne beholdt, hvad Grev Johan i Helsingborg havde tilsagt dem, og da denne nu den 28de Oktober (Rep. 1598) forundte Fru Else Afgiftsfrihed og Bøder, 40 Mark indbefattede, for alt hendes og hendes Børns Gods, har han vistnok til Gjengjæld ladet de Everstenske Arvinger give Afkald paa Ribe, som Grev Johan saaledes kunde

overdrage Grev Gert, medens han først langt senere, nemlig under 6te Oktober 1336 (Rep. 1758) overlod ham, hvad han var i Besiddelse af, hidrørende fra de brunsvigske Hertugers tidligere Eiendomme. I hvert Fald kan det ikke betvivles, at Grev Gert allerede fra 1330 af var i Besiddelse af Ribe; jfr. Kinch S. 168. — ²⁸⁸⁾ Begge Actstykker Rep. 1592—93, hvoraf kun det sidste haves nøjagtigt, ere vistnok udfærdigede i Ribe med de ved dette nævnte Vidner, Ridderne Doso Block, Hartvig Revetlo, Abel Valdemarsøn og Jacob Rostæth, medens ved det førstnævnte, der siges givet i Aabenraa, foruden Doso Block og Hartvig Revetlo, som kaldes Væbner, kun nævnes Hans Hummersbütte. — ²⁸⁹⁾ Ogsaa Moltesen anser (S. 33) Biskop Sven for den, der „først blandt de danske havde knyttet sin Skæbne til Valdemar Atterdags“, og skjøndt han herved vel nærmest sigter til Svens Tilslutning til Valdemar i Greifswald, maa det samme vistnok gjelde om den tidligere Kamp mod Grev Gert. Forliget af 1ste Oktober omfatter kun de af Biskop Jacobs Venner, der vare af hans „Stamme“, men berører aldeles ikke Forholdet til Biskop Sven. Dennes Segl findes som G. 728 under en Vidisse (Rep. 2208), han sammen med Ridderne Stig Andersen, Njels Bugge og Njels Limbek samt Væbnerne Erik Njelsen (Gyldenstjerne) Marsk, Strange Ebbesen (Bild) og Esger Krook den 5te August 1349 har udstedt i Aarhus, og som angaar en Tilsikring (Rep. 1887), hvilken Hertug Valdemar den 20de September 1340 ligeledes i Aarhus havde udstedt om, at hvis hans Hovedsmænd paa Riberhus ikke inden Pindse underkastede sig Kongen, skulde den Troskabsed, Kongens Mænd („vasalli“) i Ribe Fogderi havde aflagt til ham (Hertugen), træde ud af Kraft, og han skulde overvise dem til Kongen. Biskop Sven var vistnok en Sjællænder, se 1ste D. S. 346, men hans Segl viser intet Vaabenmærke Hans Aartid indbefattedes i hans Efterfølgers Donation (Huitf. Bispekr. S. 101). — ²⁴⁰⁾ Da Biskop Sven med Capitlet i 1330 erholdt pavelig Tilladelse til i 5 Aar at oppebære $\frac{1}{3}$ af Kirtketienden for dermed at gjenopføre deres i Bund og Grund („totaliter“) nedbrændte Domkirke (Moltesen S. 107, jfr. Reg. D. * 1542), maa Branden have fundet Sted tidligere, altsaa maaske i Slutningen af 1329. Da Bispeborgen og Domkirken i Aarhus, ligesom i Münster, Osnabrück og Bremen (Brem. Jahrb. XIV Bd., S. 34—40) omfattedes af en fælles Befæstning (1ste D. S. 293—95, jfr. norsk hist. Tidsskrift 3. R. V, S. 283—4 om Forholdene

i Stavanger) kan Kirkens Brand, forsaavidt den er sket ved Fjendevold, kun være foranlediget ved et Angreb paa Bispeborgen, hvad enten dette er sket i 1329 eller 1330, hvilket kan være tvivlsomt, da det nævnte Pavebrev af 18de December 1330 ikke indeholder selve Bevillingen, men et Paalæg til Ribe Biskop og Abbederne i Essenbæk og Alling om at bistaa Aarhus Biskop og Capitel ved Opkrævningen af Sognetiende. Biskop Sven har dog neppe da været tilstede paa selve Bispesædet, men har midlertidig søgt Tilflugt andetsteds. Grev Gert maatte derhos være meget forsigtig med at optræde mod Biskoppernes Personer, da hans Breder Giselbert attraaede Slesvig Bispestol, der kunde forudses snart at blive ledig, hvorfor Pave Johannes XXII under 11te September 1330 reserverede sig dens Besættelse (Moltesen S. 111). Angrebet paa Aarhus Bispeborg er, saafremt det har fundet Sted, vistnok skeet fra Søen af, og maaske er derefter et lignende Togt skeet til Limfjordsegnene, hvorved Ø Klosters Besiddelser have lidt Skade (jfr. Anm. 234). Biskop Sven var da nærmest henvist til at søge Tilflugt i vestlig Retning, hvor Bispestolen havde en „mansio episcopalis“. Noring eller Nørring Ris Hovgaard (1ste D. S. 228 og 443—46), og hvor mest sammenhængende Skovstrækninger dækkede Egnen henimod Lading Sø, hvor Broder Degn endnu levede (Reg. d. Nr. 2131) uden Tvivl paa sit Herresæde i Skivholme Skov (1ste D. S. 462; om Refsdal se kirkeh. Sml. 4 R. I, S. 84). Fra denne Egn var Forbindelsen derhos let med Skanderborg, hvor Christopher nu holdt Hof, hvorfor han under 27de November 1330 (Ræp. 1601) betingede sig en Gjæld, hvori 3 skaanske Adelsmænd stod til ham, afgjort i Begyndelsen af Marts 1331 paa „Scandthorpburgh“ enten med 40 Mark cølnsk eller med 40 Tønder Smør. — ²⁴¹⁾ S. 232 ommelder Detmar den store Isdrift paa Weichselen, som i de første Dage af Marts bevirkede et Højvande ved Thorn, hvorved mange Mennesker omkom og anden stor Skade anrettedes. — ²⁴²⁾ „contra quoscunque preter dominum Johannem comitem de Holtzacia dictos dominos infestantes ego Laurencius Jönsson cum fautoribus et amicis meis totis viribus eos fideliter adjuvabo“. — ²⁴³⁾ Rep. 1616 og 1610. Blandt de ved Christopher den II.s Haandfæstning i Danmark gjenoptagne Efterkommere af Kongemorderne var Marsk Stig Andersens Sønnesøn af samme Navn den, som havde størst Betydning. Han var en Søn af Anders Stigsen (1ste Del S. 65, jfr. S. 396—97), hvis Moder vistnok var en Datter af

Drosten Hr. Offe Njelsen (Neb. A. A. XV S. 227). Selv var Anders Stigsen, som anført i 1ste D., gift med en Datter af Njels Lendi, og blandt deres ikke faa Børn var Sofie, altsaa den yngre Stig Andersens Søster, første Gang gift med Hr. Peter Vendelbo (jfr. A. A. XV S. 231), der atter (Rep. 1514) fungerede som Marsk hos Kongerne Christopher og Erik, men var tilstede hos førstnævnte paa Skanderborg og har medbeseglet Udfærdigelsen, Rep. 1616. Den yngre Stig Andersen var ifølge Christophers Haandfæstning i Besiddelse af Tygestrup i Sjælland og Møllerup i Nørrejylland, og han var saaledes henvist til at sætte sig fast paa Diursland mellem Kolind Sund og Kattegat, hvor han havde taget Pant i Hessel (Rep. 1521), men det var dog først senere, at dette lykkedes ham i større Udstrækning, Rep. 1644; navnlig forblev Bjørnsholm vist længe i den Slægts Besiddelse, hvorefter den havde Navn (Huitf. S. 519—20 og Krøniken i Michelsens og Asmussens Archiv II, S. 224; jfr. Rep. 1634 vedkommende Bjørn Thordsens Gods i Allelev). Da Henrich Malzan ligeledes har medbeseglet Rep. 1616, der er dateret 30te Maj, er det rimeligt, at man allerede til den Tid paa Skanderborg Slot har søgt at forberede et Felttog mod Grev Gert. Om ogsaa Nærværelsen af Grev Gerts Flaade i Bæltet i nogen Tid kan have gjort den unge Kong Erik i Nyborg betænkelig ved at skille sig fra Grevens Søster, der saa lidet havde tiltalt ham, er i alt Fald en factisk Skilsmisse mellem Ægtefællerne nok henimod Sommeren bragt til Veje, og Erik har derefter sluttet sig til Faderen. — ²⁴⁴) Detmar 232—3; Presb. Br. har bevaret et Sagn om, at Grev Gert selv blev haardt saaret i Slaget og paa Gottorp af Burchard af Itzehude overtog Kong Christopher, der blev fangen, da han om Natten red gennem Sested efter Kiel. Heraf er neppe andet sikkert, end at Christopher vel nok fra Danevirke af har søgt en Vej sønden om Witten Sø gennem Sehested til Kiel, en Ridetur paa henved 7 Mil, der med Lethed maatte kunne gennemføres mellem en December Sols Nedgang og Opgang. Derimod havde Grev Johan en Vejlængde af omtrent 10 Mil fra Oldeslohe til Sehested, hvor det vel omtrent havde været paatænkt, at Brødrenes Stridskræfter skulde forene sig. Ligesom Detmar kun betegner det som nogles Mening, at Kong-Eriks Helsot var foranlediget ved det Uheld, der ramte ham ved Danevirke, gaar ogsaa Huitfeldts Beretning (S. 456) ud paa, at han ved at styrte med

Hesten nærmest havde paadraget sig Contusioner og en Blodstyrtning. I hvert Fald levede han ind i Januar og har deltaget i den sørgelige Fredsslutning. — ²⁴⁵⁾ Det sættes vist rettest til den 30te November, som Huitfeldt har S. 454; mulig er Ansættelsen til den 29de foranlediget ved Dagens Benævnelse „Andreasmesse“. Derimod fejler Huitf. ved at knytte Danevirke til Lohede. Denne ligger mellem Sorgen og Garlbæk (1ste D. S. 362), og det er ikke rimeligt, at den danske Hær, om det end kan have været paatænkt, er trængt saa langt frem mod Rendsborg, men der har i denne Egn dannet sig en Del Myther, som presb. Br. har samlet sammen, og hvortil sikkerlig ogsaa Historien om Oprindelsen til Bütteldorfs Skatteprivilegium henhører, medens dette vel snarere skriver sig fra Beliggenheden af Slottets Lade-gaards Mark og Bøddelens Bopæl her (1ste D. S. 362). Med Hensyn til Fremstillingen i 1ste D. S. 358—9 maa nu henvises til Erslevs Artikel i hist. Tidsskrift 7de R. I, S. 489—518. Hvorvidt Slagets Udfald, som fra dansk Side paastaet, skulde skyldes Førræderi af Tyskere i Christophers Hær, er det vanskeligt at have nogen Mening om, men derimod maa det vist antages, at ikke faa af Grev Johans Undersaatter havde sluttet sig til Grev Gert. — ²⁴⁶⁾ Rep. 1624. — ²⁴⁷⁾ Reg. D. *1571. Ved Udgravning til Fyrtaarnet Marienleuchte paa Kysten ved Putgarden fandtes Murlevninger, som kunde tyde paa en ældre Borg; Trap, Slesvig S. 676. Under 27de Marts, R. D. *1570, har Grev Johan, som Landshøvding over Sjælland og Skaane, stadfæstet de Begunstigelser, fremfarne Konger havde givet Indbyggerne af Kampen navnlig paa Skanør Fed, men det sees ikke, hvor denne Benaadning er udstedt, rimeligvis i Lybek. — ²⁴⁸⁾ Det vilde være besynderligt, om den ene af disse Voldsmænd, som det opgives, skulde have været en Breyde, medens Markvard Breyde endnu fungerede som Kongens tro Landshøvding over Estland, den eneste Del af det danske Rige, hvor Kongen endnu var Landherre; Reg. D. *1573—74. Det er derfor rimeligere, at denne „Breyde“, der ogsaa kaldes „Moorberg“, har henhørt til en anden Slægt. Blandt de Gaarde, hvorfra Christopher kan være tagen ind til Saxkøbing, kunde man maaske nærmest tænke paa Nielsstrup i Vaabensted Sogn. — ²⁴⁹⁾ Detmar S. 234. Jahn i skand. Litteraturselskabs Skrifter XXII S. 330 og 418 ff.; jfr. Moltesen

S. 170. Huitfeldts Skildring af Begivenheden (S. 458) fortjener særlig Opmærksomhed, da det Stenhus, hvor den foregik, siges at have tilhørt en Slægtning af ham, Peder Huitfeld. — ²⁵⁰) Reg. D. * 1575—76. Moltesen S. 111—4. — ²⁵¹) R. D. * 1584. — ²⁵²) Moltesen S. 114—6, jfr. den S. 73 anførte Beskyttelsesbulle for ham af 21de Juli 1336. — ²⁵³) Lappenbergs Udg. p. 67. — ²⁵⁴) Allerede under 11te November 1330, Rep. 1599, havde Grev Johan som Landsherre i Lolland og Femern efter Odense Biskops Begjæring og med sit Raads Villie fra Aalholm af, med Forpligtelse til 4 Gange om Aaret at mindes hans Forældre ved Sjølemesser, taget alle Præster i Lolland under sin særlige Beskyttelse og indrømmet dem hver en Præstegaard paa Kirkens Grund skattefri som hidtil. Der tillagdes dem 3 og 9 Marks Bøder af deres Tjenere, som fritoges for Redeskyld, sædvanlig Ægt, og, som Præsterne selv, for Ledingsfærd udenfor Landet og Deltagelse i Angreb paa Borge. De og deres Tjenere undroges fra verdslig Ret, og der tillagdes Præsterne selv Testationsret samt Naadensaar til Betaling af deres Gjæld og Indtægt for deres Arvinger. — ²⁵⁵) Under dette Pant synes dog ikke Møen at have været indbefattet, da den med Kallehave og „Wydamosen“ i Sjælland lød under Hr. Wipert Lützwow paa den unge Meklenborgske Herres Vegne. Reg. D. * 1592. — ²⁵⁶) Vel vare Kronens Indtægter af Lund og Mynten pantsatte til Everstenerne, men da Grev Johan havde Skaane i det Hele i Pant, maatte Holstenernes Herredømme ogsaa føles i Byen. Her vare iøvrigt fra ældre Tid flere Tydske, og allerede Esger Jul havde henvist alle af denne Nation, som ikke havde selv Hus og deres egne Gaarde, til som Kirke at søge St. Ægidii og Blasii Capel i Domkirkens Krypte (Huitf. Bispekrøn. S. 68). Det var saaledes rimeligvis her, at Holstenerne, som Detmar siger S. 234, „enes morghens vro“ bleve overfaldne af Skaaningerne, der efter Huitfeldt S. 457 nedhuggede henved 300 af dem i Kirken. Men Bevægelsen synes at have været udbredt over hele Landet, og da der ikke længere var nogen virkelig herskende Konge i Danmark, syntes den nærmeste Hjælp at være at søge hos den eneste Konge, som endnu fandtes i Besiddelse af kongelig Magt i Norden, den unge Magnus Eriksen. Som norsk Konge fornyede denne under 16de September 1332 fra Bahuus sin Morfaders Beskyttelsesbreve for Læssø (Rep. 1639 og 725, jfr. 617, Dipl. Vib. p. 8 og 1ste D. S. 36). Som svensk Konge kom Magnus Skaaningerne imøde.

Ligesom Grev Johan allerede noget tidligere havde overladt det til Biskop Karl og andre skaanske Stormænd at udløse Eggert Brokdorp af det ham for 6000 Mark stillede Pant i Helsingborg, forhandlede Skaaningerne i Juni 1332 med Svenskerne i Calmar og vedtog Magnus som deres rette Konge, imod at han skulde yde dem sin Beskyttelse, og under 19de Juni udfærdigede da Magnus sammesteds Bekræftelse paa alle Privilegier, der af danske Konger vare forundte Kirken og Gejstligheden, ligesom han tilsagde Erkebiskoppen og hans Tilhængere at holde dem skadesløse med Gods i Skaane, hvis deres Optræden i Kalmar skulde paaføre dem Tab (Rep. 1630, jfr. Sveriges historia I, S. 452—53 og Cronholm Skånes politiska historia I, S. 188—9). I et i Søderköping den 9de August 1332 udfærdiget Lensbrev til Jens Andressen Jul fører Magnus allerede Titel af Konge til Sverige, Norge og Skaane, men senere forekommer dette Land ikke altid i Kongens Titel før fra Midten af Aaret 1335, fra hvilken Tid det stadig nævnes i Titlen (Dipl Svec. IV, p. 279). —²⁵⁷ a) Dette skete ved en Forhandling i Helsingør, hvorom der udstedtes et Actstykke dateret 4de November 1332. Originalen haves vel ikke, men der synes ikke tilstrækkelig Grund til at betvivle den nogenlunde Rigtighed af den Afskrift, som er trykt i Diplomatarium Svec. IV p. 288 seqv. Documentet er herefter fra dansk Side udfærdiget af Hertug Valdemar i Jylland og de holstenske Grever Gert og Johan med Johan Skarpenberg, og der forbeholdes udtrykkelig Hertugen og Greverne samt enhver, der maatte have klar Gjenløsningsret, Berettigelse til at gjenindløse Pantet for den nævnte Pantesum og mod Erstatning for andet Tab. At Hertug Valdemar er Medudsteder, er rimeligvis foranlediget ved hans Stilling som Medlem af det danske Rigsraad, saa at deri neppe kan ses nogen Eftervirkning af hans tidligere Kongeværdighed. Paa svensk Side nævnes som Deltagere i Forhandlingen, foruden Kong Magnus og Erkebiskop Karl, Herrerne Suno Jonsson og Jens Offesen samt øvrige betydende Mænd i Sverige og Skaane. Af Overdragelsessummen skulde 10,000 Mark snarest erlægges til Grev Johan eller Eggert Brokdorp paa hans Vegne mod Udlevering af det Gjælds-brev paa 6000 Mark, han havde modtaget ved Erkebiskop Karl og Skaaningerne, dog at Gidsler for Erlæggelsen af de 10,000 Mark forinden vare stillede. Naar dette var skeet, skulde Helsingborg foreløbig deles mellem Kong Magnus og Grev Johan. Eggert

Brokdorp skulde beholde Bjäre og Nørre Asbo Herreder, indtil han erholdt de 1000 Mark, hvorfor de vare ham pantsatte af Knud Porses Enke. For en Del skulde Overdragelsessummen kunne afgjøres ved Overladelse til Grev Johan af Hertuginde Besiddelser i Danmark, af hvilke dog Samsø var pantsat til Clerus af Kiel, medens hun skulde have sine tidligere Besiddelser i Sverige tilbage. — ²⁵⁷ b) Sveriges Historia I, S. 454. — ²⁵⁸) Moltesen S. 39. — ²⁵⁹) Reg. d. 2108, jfr. 2256. Blandt de Beløb, Magnus maatte tilsvare udover de i Helsingør udtrykkelig vedtagne, vare ogsaa de 8000 Mark, som skyldtes Ludvig Albrechtsøns Arvinger, navnlig hans Enke, Sv. hist. I, S. 454; Rep. 1659 og 1670—1. Det synes iøvrigt, at Kong Magnus først havde tænkt at kunne vinde Skaane fra Holstenerne ved Vaabenmagt (Detmar S. 234), men at hans Stridskræfter have lidt Nederlag i Sundet, saa at der ikke for ham var anden Udvej til Erhvervelsen end Overenskomst med Grev Johan, se Detmar S. 235, hvor Gjenløsningsretten ogsaa er opfattet som tilkommende Kongen af Danmark. Om det Laan af de syenske Kirkers halve Tiendeindtægter, Magnus udskrev til Dækning af den Sum, han havde forpligtet sig til at udrede for at erholde Skaane, se R. D. *1596. — ²⁶⁰) Rep. 1644 og 1643. Stig Andersen betegnes i Pantsætningen til ham af Sønder Herred Diurs, hvilket Pant stilledes ham af Hertug Valdemar og Grev Gert, som førstnævntes Marsk, og da saavel hans Svoger Peder Vendelbo som Biskop Sven af Aarhus og Uffo Njelsen af Slægten Panter (adel. Sigiller 189) nævnes blandt de ved Pantsætningen tilstedeværende, er det ikke givet, at man i denne som Pengetransaction vistnok for begge Parter ret fordelagtige Forhandling, idet Bønderne eventuelt skulde betale Gjelden, kan se nogen særlig Underkastelse under Grev Gert, hvilken ejheller udtrykkelig indeholdes i Grevens Værnebrev, der nærmest er et Skatteprivilegium, men Hovedindtrykket tyder dog paa, at en alvorlig Kamp mod Grev Gert enten ikke dengang af de paagjældende danske var forudset som nærforestaaende, eller at de vilde holde sig udenfor denne. — ²⁶¹) Rep. 1665. — ²⁶²) Æ. A. R. I, S. 30. Derimod overlod Hertug Valdemar Grev Gert Øerne omkring Fyn hinsides Middelfart Sund undtagen Langeland, Rep. 1666. — ²⁶³) Rep. 1673. Der synes at have bestaaet et kjærligt Søskendeforhold mellem Markgrevinde Margarete og Valdemar, som efter hende opkaldte to af sine Døtre. Naar Markgreven, hvem de

unge Brødre directe og gjennem Henvendelse til Keiser Ludvig havde overdraget Estland som Søsterens Medgift (Reg. dipl. Nr. 2099—2101), lovede, at han derimod vilde forhøje Margrethes Livgeding med, hvad Revals Land var mere værd end 12,000 Mark lødigt Sølv (Rep. 1674), da er det vistnok rigtigt, at denne Sum tidligere havde været nævnt som Medgiftens Beløb, men da der var udbetalt betydelige Summer i Forskud, blev den endelige Restsum, som tilfaldt Markgreven, til hvem Valdemar under 19de Marts 1341 (Reg. dipl. Nr. 2186) havde gjtaget Overdragelsen, 6000 Mark; se yderligere v. Bunge S. 60—61 og S. 78—79, tildels allerede anførte her foran i Anmærkningerne 69 og 72. — ²⁶⁴) Reg. dipl. Nr. 2105—6; som Vidner ved sidstnævnte Udfærdigelse nævnes Provst Gerlach til Ærø og Taa-singe samt en Ribe Canik Gottfred. — ²⁶⁵) Saaledes som det frem-gaar af Landstingsvidnet af 7de August (Rep. 1667), hvorved Hr. Ebbo Galt endelig fritoges for alt Tilsvær til Hr. Peder Munk baade paa dennes egne Vegne og for Myndlingers Vedkommende (jfr. Rep. 1645 anført her foran i Anm. 122), var Hr. Peter Vendelbo første Mand paa Landstinget, som ogsaa synes i sin Midte at have talt enkelte, der vistnok vare Tilhængere af Kongehuset, men Landstinghører var dog Eyler „Refhklo“ — vistnok af den holstenske Slægt, hvis Navn her forekommer i den Form for Endestavelsen, der i Danmark har bevaret sig i Talesproget gennem Aarhundreder —, og da Njels Palneson førte Hasernes Vaaben, mulig som en Søn af Palne Aughisen i Onsild Herred (Rep. 1690), er hans Partifarve ubestemmelig. — ²⁶⁶) Det secs af Reg. d. Nr. 2094, at Biskop Sven d. 10de Juni 1333 befandt sig paa den stærke Bispeborg Østrup ved Randers, og at Hr. Henrik Njelsen af Panter Slægten (A. A. IX, S. 108) allerede i Januar (Æ. A. R. II, S. 74) har rejst Penge ved Pant-sættelse af alt sit Gods, men om der heri kan søges Forberedelser til Kampen mod Holstenerne, synes de i alt Fald noget fjerne. — ²⁶⁷) Reg. D. *1627. — ²⁶⁸) Detmar S. 237. — ²⁶⁹) Rep. 1691. Noget senere indskød han dog „Lolland“ foran Estland, maaske efterat Lolland i det hele havde sluttet sig til ham. — ²⁷⁰) Reg. d. Nr. 2114. — ²⁷¹) Reg. d. Nr. 2115. — ²⁷²) Grev Gert havde nemlig truet Saxkøbing med et Flaadeangreb, men synes at være bleven liggende ved Fæmø, ²⁷³) Reg. D. *1635, og senere at være gaaet over til Svendborg, hvor det ommeldte Vidnesbyrd for Greven af Henneberg er udstedt (Reg. d. Nr. 2116). —

274) Rep. 1683 og 1701. — 275) R. d. 2092. — 276) Detmar S. 237. — Til de upaalidelige Danske maa, hvis han har været tilstede, vistnok henregnes Ove Hase, der nu fremtræder i Gjærn og Framlev Herreder, Æ. A. R. II, S. 49 (16/1 1334) og Rep. 1709, saafremt „Hr. Aage Hasze“ er identisk med „Offue Haesz“. Naar Aage Hase 16de Januar 1334 benævnes „Hr.“ ved Pant-sætningen til ham af Gods i Haarup i Linaa Sogn, synes han at være slaaet til Ridder af Grev Gert. — 277) Detmar S. 239. — 278) Sammesteds. — 279) Reg. d. 2126. — 280) Christophe II, p. 34—44. — 281) Sammesteds p. 55 og 78. — 282) Moltesen S. 29. — 283) Reg. D. * 1657. — 284) Reg. d. Nr. 2167. — 285) Rep. 1721. — 286) Rep. 1713. Engelstoft, Odense Bys Historie, 2den Udg. S. 521. — 287) Reg. D. * 1656. — 288) Rep. 1720. Allerede d. 11te November 1334 var Biskoppen paa Aalevad, Rep. 1703. Efter Beskrivelsen hos Trap, 2den Udg. IV S. 422, frembyder Voldstedet i flere Henseender nogen Overensstemmelse med, hvad der kan skønnes om Aarhus Biskoppers Borg i Nørring Riis. — 289) Rep. 1726. — 290) Reg. d. Nr. 2131. — 291) Under 28de Marts 1335, Rep. 1714, forpligtede Jonas Bund sig til at skøde Kirken ligesaa godt Gods i Varvith Syssel, som den til dette Øjemed havde havt i Framlev, og den 15de Januar 1341, Rep. 1905, opfyldte han denne Forpligtelse ved paa Hertug Valdemars Retterthing i Ribe, som da var i Hertugens Besiddelse, at skøde Kirken Hennebjerggaard og alt sit andet Gods i Henne Sogn til Erstatning for det Hr. Augho Hasæ overdragne Gods i Framlev. — 292) Æ. A. R. II, S. 38. — 293) Hist. Tidsskr. 6te R. II, S. 652. Der synes iøvrigt ogsaa paa andre Steder i Nørre-Jylland, navnlig i Middelsom Herred, at have levet Mænd af Slægten Hase, se Rep. 1967, 2180, 2187, medens Slægten fremdeles nævnes i Sjælland og Skaane, se Registret til Æ. A. R. I, men da her kun er Tale om Hr. Aage Hase, maa det henstaa, om andre Led af Slægten kunne sættes i Forbindelse med denne. — 294) Christophe II, p. 59. — 295) Rep. 1759, 1761—2. — 296) Rep. 1758. — 297) Æ. A. R. I, S. 112—3. — 298) Rep. 1738. — 299) Se Moltesen, de Avignonske Paver S. 114—5 samt S. 73. Giselbert blev indsat som Hellemberts Vicar og paatænkte Efterfølger, men det synes, at han, forinden han forlod Stiftet, havde erhvervet Beskyttelsesbullen og Ophævelsen af Interdictet over Sønderjylland af 21de Juli 1336, ligesom det ogsaa sees, at hans Benaadningsbrev for Johannes Klosteret af 24de Marts 1337, Rep.

1773 er udfærdiget i Slesvig. Til hans Afhændelser fra Bispestolen hørte ogsaa Bispetienden af Ciceby Kirke, som han pantsatte til Hr. Sigfred Sesteth, efter hvis Ønske dennes Sønner i 1351 dermed oprettede et Alter i St. Johannes Klosterets Kirke, Rep. 2340. — ³⁰⁰⁾ Rep. 1644. — ³⁰¹⁾ Rep. 1756. — ³⁰²⁾ Æ. A. R. III, S. 365. Documentet er tilligemed en tildels misforstaaet Vidisse af 1405 registreret blandt Roskildegaards Breve efter en Række Adkomster paa andet Gods i Nørrejylland. Fordringen er saaledes, dog formentlig først i en senere Tid, gaaet over til Sjællands Bispestol. Det navngivne Gods ligger i Søby Sogn, Gjern Herred. Her ligger ogsaa Rampesgaarde, et Stednavn, der minder om Slægten Rampe. Vi have ikke selve Sysselthingsvidnet, men kun en registreret, paa Sysselthinget fremsat Erklæring fra Njels Ebbesen om, at han havde iværksat Pantsætningen. Denne er vistnok skeet paa Herredstthinget, og da Gjern Herred, hvori Godset laa, er det vestligste af de under Aabo Syssel hørende Herreder, længst fjernet fra Aarhus, hvor Sysselthinget holdtes, er det ganske forklarligt, at Parterne ere mødte i Gjern ved Repræsentanter, af hvilke Jon Rampi vistnok boede i Sognet, og Njels Ebbesen rimeligvis allerede den Gang havde Nørring Ris inde. Dette var nemlig et Skovstykke, hvor der, som antydtes i 1ste Del S. 228, Anm. 3, laa en befæstet „mansio episcopalis“. Denne Ejendom er paa tidligere Matriculekort — senere er maaske yderligere Udstykning foregaaet — delt mellem 3 Gaarde Vesterris, Mellemriss og Østerris. Noget „Nørreris“ findes ikke. Borgruinen henhørte under Vesterris. Se iøvrigt 1ste D. S. 443—6 og P. C. Hummeluhr om Njels Ebbesens Fald S. 15. Da der gjordes Hoveri af Bispestolens 7 Fæstere i Folby Sogn til Bispeborgen i Nørring Riis, maa Hovedadgangsvejen til Borgen vist have været Vejen fra Nørring af, og Forborgen laa saaledes vist i nordlig Retning for Borgen, hvor den Kværnsten er funden, som er afgiven til Randers. Men foruden Vejen fra Nørring førte ogsaa en anden Vej til Nørring Riis, idet Vejene fra Trefoldighedskirken i Trige og den ældre Domkirke ved Lishjerg forene sig i Ølsted og Søften, og herfra gaar Vej saavel over Damsbro til Nørring som dels ind i Nørring Ris og dels over Ristrup til Sabro saavel som til Skjoldelev. Bispeborgen i Nørring Ris laa saaledes belejligt for Afholdelsen af de halv-aarlige Retsmøder, hvor „justitia sinodalis“ udøvedes ogsaa over Lægmænd i alle „causæ spirituales“ og Forseelser af blandet

Natur, hvorhos Smaaredsel afgaves (Kühtman i Br. Jahrb. 14de B. 1888, S. 105—12 og H. Olrik Konge og Præstestand I, S. 216, 217—8 og 219). Men Borgen krævede et Forsvar og maatte hertil have en Besætning med en Hovedsmand, der vistnok ogsaa bød over Forsvaret paa Bispestolens andre Ejendomme i Sabro Herred, navnlig Gaardene Faurskov og Lyngaa (I, S. 292). Mulig udøvede han ogsaa isøvrigt Bispestolens verdslige Rettigheder over det samme overladte Sabro Herred saavel som over dens Gods i de tilstødende Gjern og Houlbjerg Herreder lige til Bisbro, navnlig forsaavidt saadant fandtes i Skjød Sogn, hvor de mange enlig beliggende Gaarde med selvstændige Navne kunne være udlagte paa Bispestolens Tilliggende, der mulig allerede hidrørte fra den yngre Othencars fromme Gavmildhed (I, S. 83). Det synes nemlig, at saadanne Gaarde, om de end ved Salg og Mageskifte tidlig ere udgaacde fra Bispestolens Eje, saalænge de tilhørte denne, særlig egnede sig til at overdrages Biskoppens ældre Hussvende mod vedvarende Forpligtelse til, naar paafordredes, at yde denne Vaabentjeneste. — 808) Se Grundtvig Opskriften A, Vers 67 og Hamsforts af Grundtvig III, S. 490 anførte Benævnelse „Nicolaus Jepson de Norengrise“. Heri ligger neppe nogen sikker Antydning af, at han ejede „Norengrise“, men kun, at han havde sit Hjem der. Han blev aldrig Ridder, men var Væbner „militaris“, som Saxos Fortsætter kalder ham (Grundtvig S. 480). Han var rimeligvis traadt i Biskop Svends Tjeneste som ganske ung, vel allerede i 1328, men har senere giftet sig og overtaget Stillingen paa Nørring Ris. Dette forblev vistnok under Bispestolen lige til Reformationen, men gik efter denne over i privat Eje. Ligesom Henrik Below i 1579 fik Viborg Biskops gamle Borg Spøttrup, hvorpaa Stiftet havde Rigsraadets Ejendomsbrev af 1533, i Gave af Kongen, findes hans lærde Datter, Christen Holcks Enke Fru Marie, i Besiddelse af gejstligt Gods, hidrørende fra Aarhus Bispestols og Domkirkes Tilliggende. Ifølge bekræftet Udskrift af Viborg Landstings Skøde- og Pantebog 1647—49 lød Indholdet af hendes til Oluf Parsbjerg givne Skøde, dateret Viborg den 6te Februar 1647, saaledes:

„Mariæ Belows Schiøde thil Hr. Oluf Parsbjerg paa efterskrevne hendes Gaarder og Gods liggendes i Nørjotland i Saubro Herred. Først i Hummelur en Gaard, Noring Riss Hoffgaard 3 Gaarde, noch udi Noring Bye 15 Gaarde,

noch en Kierchegaard ibm. og 2 halve Gaarde, Noring Mølle, noch Mølleren af en Toft 2 Schipper Roug 2 Schipper Biug. Item af et Bolsjord paa Noring Mark 1 Brendsuin, 1 Td. Maltgiæsteri. Schouff til fornævnte Gods til 330 Svins Olden. Gadehuse i Noring Bye, som er intet uden Kaalgaardsjord til 9. Noch 3 Gadehuse øde.“

Som „Zigilantes“ anføres „Jens Høgh Hendrich Below“. Køberen er Oluf Parsbjerg til Hagsholm, Jernit og Lyngballegaard m. fl. Godser, Lensmand paa Skanderborg, hvis Svigersøn var Otto Pogvisk til Saltø. Af Seglsvidnerne er den førstnævnte vist Jens Høgh til Vang og Bustrup (A. A. II p. 42), der var gift med Christian Holcks Datter af første Ægteskab Margrete. Den anden maa være Fru Mariæ Brodersøn Henrik Below til Spøttrup, Lensmand til Pandum (A. A. V, p. 37). I det Skøde, som Otto Pogwisch den 28de Oktober 1665 i Kjøbenhavn udstødte til Mogens Friis paa Jernit, Lyngballegaard og Tulstrup, og som er thinglæst ved Sjællandsfar Landsting d. 15de November s. A. (Skødeprotocol Nr. 4 for 1664—67), opføres (Folio 231) Nørring Riis i Folby Sogn med 3 Gaarde og Skov til 120 Svins Olden. Foruden Landgilden opføres Smaaredsel meget omstændeligt. Mogens Friis ejede forud Faurskov. I Matriculen af 1664 er „Noring Ris“, hvorom da handledes mellem Otto Powisch og Mogens Friis, opført under begges forenede Navne med 3 Gaarde hver med $9\frac{1}{2}$ Td. Hrtk. I Matriculen af 1688 (godkendt af Rentekammeret 1690) er Overskriften „Nørring Ris“, og Gaardene kaldes Hougaard, Mellem Ris og Øster Ris, hver omtrent med $6\frac{1}{2}$ Td. Hrtk. Skoven staar i 1664 for 1 Td., i 1688 for 1 Sk. 1 Fdk. 2 Alb. Skyld. I Markbogen 1688 med Kort kaldes Nr. 1 med Borg-højen og lige i Nord et Vandstade Vesterris. Der er neppe tilstrækkelig Grund til at antage, at Fru Marie Belows Ejendomme ved Lisbjerg og Nørring nogensinde have hørt under Hastrup i Thyregod Sogn, der en kort Tid tilhørte Ribe Bispestol, men herfra var blevet afhæudet til Gørstingerne og ved Anna Gørstings Giftermaal med Peder Skram til Voldbjerg kom over til denne Slægt. Vistnok var Fru Mariæ Moder Elisabeth Skram, der i Februar 1583 paa Koldinghus blev viet til Lensmanden sammesteds Henrik Below, men Moderen døde den 13de November 1600 paa Kalø i Barselseng, og Marie kom da tilligemed Søsteren Dorethe til Mormoderen Fru Marine Bille Claus-

datter, der den 5te September 1557 paa Aarhus Bispegaard havde ægtet Laurids Skram til Hastrup, Korsøgaard og Faarup. Fru Marie Below, der vistnok forblev hos Mormoderen, indtil hun den 16de Juni 1605 i Viborg blev viet til Christen Holck til Højgaard, følte sig neppe særlig knyttet til Hastrup, der iøvrigt var bortsolgt fra Slægten, men bestemte i sin sidste Villie, der er affattet paa Lisbjerggaard den 12te Juli 1651, at hun vilde begraves i Lisbjerg Kirke, i hvis nederste Ende der skulde indrettes en Begravelse for hende, ligesom hendes Husbonds, hendes Forældres og Børns Ben fra Thyregod Kirke skulde overflyttes til Lisbjerg Kirke (se Tillæget til Frantz Nielsens Ligtale over Fru Marie af 22de September 1651, prentet i Aarhus 1654). I de ældre Matriculer er Lisbjerg Kirke, der nu tilhører Sognebeboerne, opført som særlig Ejendom med Kirkejord. Lisbjerg By er meget delt, formentlig hidrørende fra forskellige Afhændelser og maaske Canonicater. „Aars Domkirke“ er opført med et Hus og 3 Gaarde (i 1688 med tilsammen omtrent 21 Td. Hrtk.). Hertil støder Otto Bjelke med 9 Td. Hrtk. Nogen „Lisbjerggaard“ findes ikke opført, men en Gaard paa Bymarken kaldes endnu saa. Uden Tvivl er Nørring Ris erhvervet paa samme Maade og maaske samtidig med Lisbjerggaard og Godset i Norring. Aarhusbogen nævner en „sacerdos in Norring“, saa at der sammesteds har været en Kirke, hvorfra Kirkegaarden vel hidrører. Det kan gjerne være, at Christen Holck ved at afhænde Gods, han havde faaet med sine Hustruer, har paa draget sig Forpligtelse til at sætte andet ligesaa godt Gods i Stedet, og at han har opfyldt denne ved Overdragelse navnlig til sin anden Hustru af gejstligt Gods hidrørende fra Aarhus Domkirke og Bispestol, der netop havde Besiddelser i en Egn, hvortil Marie Below var knyttet saavel gjennem Faderen, der saa længe var Lensmand paa Kalø, som gjennem Mormoderen, hvis Bryllup havde staaet paa Aarhus Bispegaard, rimeligvis i Vacancen efter Biskop Mads Langs Død (16de April 1557). Det kunde ikke mangle Christen Holck paa Midler til at erhverve godt Gods, da han, som Enken siger, levede med hende i 36 Aar „i megen timelig Velsignelse“. Først efter at Manden i sit 83de Aar var død den 16de Marts 1641, brød Ulykken ind over Enken ved Sønnernes Død og den første svenske Krig. Hun mistede begge sine Sønner i et halvt Aar, idet den ældste Christian Holck døde af en epidemisk Sygdom 17de Oktober 1641, og

den yngre Erik, der endnu skrev sig til Hastrup, kort efter blev dødelig saaret i Duel, i hvilken han — som Moderen skriver med en vis Tilfredsstillelse — „paa Steden sin Fjende havde nedlagt“. Det var saaledes rimeligt, at den haardt prøvede Moder trak sig tilbage til Lisbjerggaard og i 1647 derfra afhændede sit Bøndergods i og ved Norring. — ³⁰⁴⁾ Rep. 1396. — ³⁰⁵⁾ At „Refs“ er Refsnæs, fremgaar af æld. Arkr. II, Registret med Henvisninger, men ifølge et Sognevidne, som Jes Morthensen af Reffs 1ste Søndag i Advent 1480 fik paa Nørkongslev Kirkegaard om Styrsholm, der endnu ligger i Refsnæs Ejendom, havde hans Fader Morten Jepsen (Seefeld eller „Siøfeld“, som Navnet skrives i en Landstingsudskrift) faaet Ejendommen med sin Frue, hvis Navn er udfaldet i Udskriften, og der kan saaledes ikke gaaes længere tilbage med Ejerne af Refs. Der gaves i Jyllands nordlige Egne i første Halvdel af 14de Aarhundrede vistnok to anselige Mænd af Navnet Njels Pedersen. Den ene hørte hjemme i Hanherred (Rep. 853) og kaldes ogsaa herefter i Vendelbo Sysselfingsvidne af 29de Januar 1343 (Rep. 1966), den anden kaldes til Refs. At de skulde være identiske, er næppe rimeligt, og den Omstændighed, at Nicolaus Peterson, vistnok til Reffs, har været Sysselfingsvidne ved Bortskødningen af Vanstedtgaard til Stig Njelsen, jfr. Rep. 1270, kunde maaske indeholde en Antydning om, at den Slægt, som har havt Refsnæs før Sefelderne, har været den samme, som ommeldes i Tillæg XII til O. Nielsen om Sysselfindingen, saaledes at Morten Jepsens ubekjendte Frue nedstammede fra Nicolaus Peterson til Refs, der dog maa have dannet en anden Linie end den paa Egebjerg boende. Den Omstændighed, at Nicolaus Petersen efter Rep. 1396 i 1324 mødte paa Vendsysselfing, er ikke til Hinder for, at han i 1337 kunde eje Refs i Himmersysself. Det kan ogsaa bemærkes, at foruden Egebjerg ligger i Ugilt Sogn en ældre Ejendom Mølgaard, der har været ejet af Iver Seefeld (Pontopp. V, S. 365), og hvortil Ane Sofie Seefeld skrev sig 1677 (jfr. Sml. VI S. 119), samt at Morten Jepsens Datter Inger, der siges gift med den yngre Niels Pedersen af Egebjerg Linien, efter Meddelelse af Etatsraad Hvass, i 1465 i Aalborg optraadte som Creditrix efter et Gjeldsbrev underskrevet af flere gode Mænd fra Egnen om Refs. — ³⁰⁶⁾ Under 5te Februar 1329 har han medbeseglet et Pantebrev i Svallerup i Aars Herred. Rep. 1545. — ³⁰⁷⁾ Rep. 1772 og Moltesen S. 32. — ³⁰⁸⁾ Efter Svannings

Opskrift siger Ove Hase til Njels Ebbesen: „Alt er det sande, jeg haver din Frenke“ (Grundtvig C. Vers 51, S. 526), og det er i og for sig meget rimeligt, at Hr. Ove, der endnu var i sine bedste Aar, i andet Gifte har ægtet en Dame af Bildernes udbredte Slægt, men noget nøjere vides ikke om Forholdet. Det kan gjerne være, at, som Thiset mener, en yngre Broder til Njels Ebbesen har ægtet en Datter af Hr. Ove, men derfor behøver man ikke at afvise den mere directe Angivelse af Svogerskabet i Opskriften C. — ³⁰⁹) Rep. 1797, givet i Aarhus 18de Januar 1338 med Hr. Njels Lembech som Vidne. — ³¹⁰) Mannert S. 378—84. Kong Ludvig havde endog erklæret sig villig til at deltage i det Korstog, som i 1336 paatænktes navnlig fra det sydlige Frankrig. Mannert S. 382 efter Raynald, jfr. Christophe II, S. 65—67. — ³¹¹) Mannert S. 396—97 samt 387 og 390—1. — ³¹²) v. Bunge Estland S. 66. — ³¹³) Det Actstykke, hvorved han stadfæstede Anklams ældre Rettighed til et Fed med særlig Foged under Sildefangsten ved Skaane, er vel udfærdiget i Griepschwolde, men allerede den 9de Maj og som en Tak for bevist Velvillie (Reg. * 1715), saa at det synes, at Valdemar der har dvælet i nogen Tid, men har udfærdiget Stadfæstelsen strax efter sin Ankomst til Greifswald, hvor han samlede sine tro Tilhængere fra Aarhus Stift om sig. Disse vare Biskop Sven, Johannes af Wesenberg og Provst Andreas af Randers, der alle have været tilstede ved Udfærdigelsen af denne Stadfæstelse. Meget udførligere er Valdemars Privilegium af 10de Juni s. A. Reg. d. Nr. 2157. Herved giver Valdemar i sin Broder Ottos og sit eget Navn, med Løfte om gratis Fornyse, naar en af dem maatte blive Konge i Danmark, og med Ihukommelse af den Understøttelse, Kongerne Christopher og Erik havde fundet i Gripswold under højst betrængte Forhold, denne Stads Borgere en almindelig Tilladelse til at befare alle offentlige Havne i Danmarks Rige og, hvor de havde Lyst til at forblive, at sælge og bytte deres Varer samt udføre, hvad de havde indkøbt, dog under Fogdernes Tilsyn og Iagttagelse af eventuelle Udførselsforbud. Særlig tilsagdes dem Beskyttelse ved Handel paa Estland indtil Narowa og ad Nowgorod efter. De fritoges derhos for „Erthkoep“ ved Begravelse. I Ottos og Valdemars Livstid tilstodes dem almindelig Frihed for Told og Paalæg. Paa deres Fed maatte Boder kun opføres med Raadets og Fogdens Tilladelse, og deres Foged fik her i Fiske-tiden stedsevarende Domsret højere og lavere, endog i Livssager,

medens de iøvrigt fik alle de samme Rettigheder som Lybekkerne havde under det skaanske Fiskeri. I Strandingstilfælde maatte de frit bjerge selv eller ved andre og beholde hele Udbyttet. Dette Privilegiums omhyggelige Affattelse skyldes vistnok Biskop Sven, hvis Nærværelse anføres i Forening med en Aarhus Kanik Gherbert og to navngivne Secretairers („famulis“), som Biskoppen vistnok ligeledes havde medført fra Aarhus. — ³¹⁴) Se foran Af-snit 3. Efter Schwartz de finibus princip. Rugiæ p. 177 og Pyl Geschichte der Stadt Greifswald S. 9 benyttedes den Bygning, hvori Kredsretten senere holdtes, til Optagelsen af Enkehertugin-den. Biskop Sven og hans Ledsagere have ventelig tyet til det saa nærliggende Cistercienser Kloster Eldena (se 1ste D. S. 114). — ³¹⁵) 1ste D. S. 346. — ³¹⁶) Det lader sig efter Schwartz p. 182 vel ikke oplyse, hvor længe Putbusserne og Reinfried Pentz (jfr. 1ste Del S. 319) beholdt den dem overdragne Pantebesidelse af Øen Rygen, men uden alt Hensyn hertil vare Putbusserne den mægtigste Æt paa Øen, og det Forhold, som senere fremtræder mellem Kong Valdemar og Henning Podebusk, kunde tyde hen paa, at de allerede i deres unge Aar havde nærmet sig hinanden. Putbusserne vare til den Tid atter i Besiddelse af Strey, som Laurits Jonsen i nogen Tid havde haft inde (117), hvorimod denne endnu havde Tranekjærs faste Borg med Lange-land, jfr. Hübertz S. 37. Ærø, der den 3die Marts 1331 var overdraget Grev Gert som Pant for 1000 Mark Sølv, synes senere at være gaaet over til Grev Johan, men af denne ved Mageskiftet af 6te Oktober 1336 at være given tilbage til Grev Gert, saaledes som den var kommen i Johans Hænder („also it us leth“). — ³¹⁷) Codex diplomaticus Brandenburgensis II, p. 123—38. — ³¹⁸) Reg. d. 1710. — ³¹⁹) Rep. 1799 og 1811. — ³²⁰) Kinch S. 185. — ³²¹) Rep. 1803. Navnet er skrevet over Rasur, men altsaa vel betænkt. Det opføres blandt de yngre Væbnere, nærmest foran Johannes Aughysøn. Denne kunde være en Søn af Hr. Augho Essæson, som ogsaa var mødt og opføres efter Hr. Henrik Njelsen (Panter), men den Mulighed er dog heller ikke udelukket, at bemeldte Johannes kunde være en Søn af Hr. Augho Yvarson og saaledes en formentlig meget yngre Halvbroder til Andreas Aughesen, Hr. Magnus Aagesen og Ebbo Aggisen, der alle hørte til Slækten Bild (se Anm. 215 her foran). — ³²²) Rep. 1828. — ³²³) Rep. 1832, jfr. Anm. 316. — ³²⁴) v. Bunge, Estland S. 65 og 68 ff. — ³²⁵) Cod. dipl. Brand.

II S. 144. — ³²⁶⁾ Berblinger S. 39—41, jfr. Warnstedt S. 81—2 og 211—2, samt 1ste D. S. 9, 356—59 og 413. Benævnelsen „vallum Benedicti“ er vistnok i Tidernes Løb opstaaet af en folkelig Udtale af Bjørn-Berendt-Bent latiniseret til Benedictus, idet Bjørn dækkede Ejderøen mod Nord med en Vold, mod Syd ved Udgravning og Opstemning af Wehrau; den nordlige Vold bliver da Suderdenevirk. Med Hensyn til Henrik Ameltorp maa nu henvises til Erslev i hist. Tidsskr. 7de R. I, S. 489 - 518. — Grev Gerts „Sønner“ forekomme allerede i Rep. 1838, men i Privilegiet af 6te Decbr. navngives de udtrykkelig som „comes Henricus“ og „Nicolaus domicellus“. — ³²⁷⁾ Schl.-H. Urk. II, p. 195 anf. af Berblinger S. 46; jfr. Reinhardt S. 70 og 525. — ³²⁸⁾ Mannert S. 391 med Citat efter Villani (il re di Napoli): „confortava il Re di Francia che per lo migliore non si mettesse alla bataglia con Brabanzoni, e Tedeschi, e Fiamminghi, gente disperata e crudele“. — ³²⁹⁾ S. 245. — ³³⁰⁾ Det var rimeligvis mest Valloner. De kom fra Rhinens Bredder, mødte i Trøye og fik af Holstenerne et Øgenavn, hvis Form er noget usikker, men rettest synes at være „Ghanshower“ og dannet af Gaas eller Gasse (Lappenberg Anm. 3 ved Udgaven af „Presbyter Brem.“ S. 65 en Benævnelse, der kun skal betegne, at Forfatteren, skjøndt Skriver paa Gottorp („scriba hujus patriæ“), var født syd for Ejderen og havde faaet gejstlig Vielse i bremisk Eke-stift). — ³³¹⁾ Rep. 1858—59. — ³³²⁾ Det er vistnok rigtigt, naar Detmar opgiver, at Ribe var i Hertug Valdemars Besiddelse, før Greven rykkede ind i Nørrejylland. Dette stemmer ret vel med Hertugens Forsikring i Rep. 1887, cfr. 2208, hvorefter hans Hovedsmænd den 20de September 1340 vare i Besiddelse af Riberhus med Tilliggende som henhørende under Kongeriget, altsaa overgaaet til ham som Bestanddel af det Grev Gert givne Pant i Nørrejylland. Derimod er der en Modsigelse hos Detmar, naar han siger, at Hertug Valdemar tog Ribe og kort efter nævner „dat hus to Rypen“ som en af Grevens Borge (S. 246), med mindre der her skulde kunne skjelnes mellem Ribe Stad og Riberhus, der laa udenfor Staden. Det synes dog rimeligst, at Hertug Valdemar til den Tid havde baade Staden Ribe og Riberhus inde, da han ellers ikke kunde eventuelt paalægge sine Hovedsmænd at tilbagelevere Greven („dat se en Rypenhus unde stath unde voghedyghe wede antwerden,“ Dipl. Flensborg S. 30) begge, og de Borge, som Grev Gert havde i Nørrejylland, vare

saaledes Varde og Koldinghus med Horsens, hvilke sidste vist begge vare pantsatte til Hr. Tymme af Gothentorp, Rep. 1890, jfr. *Æ. A. R. I*, S. 98 1339—42. — ³³³⁾ Jfr. Erslev i hist. Tidsskr. 6. II, S. 400—16 og 7. I, S. 110 ff. — ³³⁴⁾ Detmar S. 246. — ³³⁵⁾ Sammesteds. — ³³⁶⁾ 1ste Del navnlig S. 37—39 og 152—60. ³³⁷⁾ 1ste D. S. 104 og 163. — ³³⁸⁾ Nord. Oldk. Aarb. II R. 11te B. S. 112. — ³³⁹⁾ Viceborgmester Simonsens Grundtegnning ved Pont. Atl. IV, k. — ³⁴⁰⁾ Byen har undergaaet voldsomme Ildebrande, og en gammel Tomt henlaa længe som Have til Svaneapotheket. Da den atter bebyggedes, fandtes ved Grundens Udgravning et Sigil, der viser de gamle Høgers Vaaben, et Vildbasse-Hoved med en Omskrift, hvorefter det antages at have tilhørt en Knud Jonsen. Ogsaa paa den modsatte Side af den fra Gadekilde Pladsen udgaaende Meilgade laa i sin Tid vistnok Tomter, idet Provst Jens i 1312 henlagde 3 „Grunde“ paa denne Gade til det af ham funderede Hellig Korsens Alter i Frue Kirke, og det vistnok er denne Ejendom, hvorpaa Kong Frederik II i 1587 gav Jens Christensen Skriver Skøde; 1ste D. S. 156, 162 og 425, jfr. *Æ. A. R. II*, 110 Nr. 3, 4 og 5. — ³⁴¹⁾ Stadf. S. 17. „Trafnisia“ forekommer hyppigt som Benævnelse for lybsk Øl. — ³⁴²⁾ Reg. * 1760. I det mindste var det ham, over hvis Uvirkosomhed Grev Gerts Sønner beklagede sig. — ³⁴³⁾ Reg. d. Nr. 2186. — ³⁴⁴⁾ Sammesteds Nr. 2187, jfr. Anm. 324. — ³⁴⁵⁾ Idet Pseudonymen Semper Taciturnus retter en skarp Kritik mod et meget uheldigt Forsøg af Sv. Grundtvig paa Fornyelse af Folkeviser i gammel Stil, fremhæver han vistnok med Rette, at da en saadan national Romance, som Njels Ebbesens Vise, i mange Tider er bleven sunget, forinden den optegnedes, maa man søge den ældste Kjærne ikke just i den ældste Opskrift, men i den, som frembyder den bedste æstetiske Sammenhæng, om der end til den er øget senere Tilføjninger, hidrørende fra begejstrede Tilhørere. Som den bedste Opskrift anser han derfor den fra Svanings Haandskrift hidrørende i Grundtvigs Folkeviser under C. opførte. I Hovedteksten er denne lagt til Grund, sammenholdt navnlig med Detmar. — ³⁴⁶⁾ Vers 2—3. — ³⁴⁷⁾ Detmar S. 246: „Do de Denen horden, dat de greve ghenesen was“. — ³⁴⁸⁾ *Æ. A. R. II*, 248. Da intet foreligger om, til hvem Skødet er udstædt, kan det være tvivlsomt, om Bortskødningen har sigtet til at erhverve Greven Tilhængere i denne Egn, eller er en Prøve paa, hvorledes han overdrog Tyskere den indfødte Adels Ejendele; jfr. Trap

2den Udgave 5te D. S. 95—98. — ³⁴⁹⁾ Blandt denne mødte paa Vendebjerg Herreds Thing den 23de Marts 1340 Ebbe Njelsen, mulig Njels Ebbesens Fader, Rep. 1861. Da Dokumentet kun haves i Dyrskjøts Afskrift, kunne Segl ikke paavises. Det angaar navnlig en Overdragelse fra Herren til Aal (ved Vitskøl; Olufsens Collectanea S. 2 og 3) Aage Pedersen til „Kongens Marsk“ Erik Njelsen af Høgholt med mere frit Gods i Hørneste Sogn. Det er mærkeligt, at Erik Njelsen, der anses for en Banner, A. A. II 32, her allerede kaldes Kongens Marsk. Hvis denne Benævnelse ikke er indskudt ved Anticipation, skyldes den maaske en Udnævnelse af Hertug Valdemar som Konge eller af Christopher. — ³⁵⁰⁾ Rep. 1966. Arnstorp kom senere under Hundslund Kloster, men er dog maaske Astrup. Smitstorp er vist Smedstrup i Seilstrup Sogn. Blandt de mange tilstedeværende paa Vendelbo Sysselthing den 29de Januar 1343, da dette Salg bevidnedes, var atter Ebbe Njelsen. Betalingen skulde fastsættes af Herrerne Henrik Niclesson og Offe Niclesson, begge af Slægten Panter. Handelen var paa Njels Ebbesens Vegne afsluttet af Lammin (Oluf Nielsen om Sysselinddelingen S. 93), en Væbner, der ogsaa nævnes i Vidissen, Rep. 1785 og i Rep. 2096, hvor han kaldes Jakobsøn. Ved det paa sidstnævnte Sted anførte Sysselthingsvidne af 10de Januar 1347 fik Njels Ebbesens Børn ved Esger Ebbesen Skøde paa Godset i Arnstorp og Smitstrup, der var blevet solgt til deres Fader ved Lammin, hvorimod Thorkil Hval beholdt det Gods i Bagterp (ved Hjørring) og „Thalnstorp“ (rimeligvis ved Tolne), som Njels Ebbesen tidligere havde overdraget ham. Endvidere fastsattes Betalingen for det til Lammin paa Njels Ebbesens Vegne skødede Gods til 23 Mark cøllnsk, hvorfor Thorkil Hval fik Pant af Njels Ebbesens Arvinger i Gods i Tholstorp, Hæsybæk, Sønderbinslof, Skysby og Nørreharyslev (formentlig Tolstrup i Uggerby Sogn, Hesselbæk i Bindslev Sogn, Sønder Bindslev i Horns Herred, Nørre Harridslev i Vennebjerg Sogn). Det sees derhos, at Kongens Marsk Erik Njelsen, Poul Glob, Esge Ebbesen og Peder Munk den Yngre havde for Njels Ebbesens ommeldte Mellemværende givet Forløfte til Njels Hval paa Faderen Thorkils Vegne, men at sidstnævnte nu løste dem herfra. Thiset i hist. Tidsskrift 5. R. V, S. 462. Njels Hval solgte senere dette Gods til Dronning Margrete, Rep. 4837. — ³⁵¹⁾ Reg. * 1743. — ³⁵²⁾ Randers Enge følge Gudenaas øst og vest for Byen, men det af Fjorden op-

stemmede Vand oversvømmer dem ved Højvande, saaledes at Jorden ikke kan dyrkes som Mark. Der har da dannet sig en først meget senere bebygget Grønning langs Guden, ligesom ved Perth langs Tay. Her norden ved Randers Strand afholdtes Mødet, og er Njels Ebbesen for at komme dertil ventelig gaaet over Limfjorden mellem Hals og Storvorde, saa at han over Refsnæs gennem Hr. Peter Vendelbos (Rep. 1514—5) og Munkernes Besiddelser har kunnet naa til Bispeborgen ved Østrup. Ligesom Aarhus Capitel her havde et Canonicat Albæk, saaledes haves Udfærdigelser af Aarhus Biskop daterede Østrup, f. Ex. Biskop Svens Brev af 10de Juni 1333, hvorved Prior Mathæus i Randers bemyndigedes til at skøde Gods i Rougsø og Hald Herreder til Aarhus Capitel; Reg. d. Nr. 2094. Ruinen af denne gamle Bispeborg ligger paa Generalstabens Kort Plan Hadsund Essenbæk lige syd for Støvring Præstegaard kort neden for Grønhøj (200'). Borgen laa saaledes 5 smaa Fjerdingsvej Øst til Nord for Randers, lige Nord for Albæk Lo ikke langt fra Albæk Kirke og tæt ved et Højdepunkt, hvorfra man seer Randers. Voldstedet ligger paa Jens Skjødts — den vestligste Gaard i Østrup lige op til Gaardens Længer. Efter Meddelelse af Kammerherre, Amtmand Hoppe er Enden af Voldstedet skaaren igjennem ligesom med en Grusgrav, og man saa da i 1894 Enden af Fundamenterne af en meget betydelig Mur, der har gaaet fra Nord til Syd, og hvis Grund er af store Kampsten 3—4 Alen tyk. Forhenværende Skolelærer i Ramten Nissen, der gjentagende har undersøgt Forholdene, meddeler, at der kun er et urørt Parti af Borgpladsen tilbage i dennes nordvestlige Hjørne 150 Al. langt c. 80 Alen bredt, bevoxet med store Træer og mange Buske, formentlig svarende til $\frac{1}{6}$ af Ruinens oprindelige Størrelse. Hele Borgpladsen har en Længde i Nord og Syd af omtrent 400 Al. og en Bredde i Øst og Vest af omtr. 280 Al. Graven har en Skrænt mod Borgpladsen af 9—14 Fod. Afstanden mellem de to fundne Mure er 25 Fod, formodentlig Husets Brede. Den ældste Bygning synes ødelagt ved Brand, thi i Grunden til det nyere Hus, der siges nedbrudt 1551 af Lensmand Hans Stygge, sees et betydeligt kulblandet Lag med Spor af stærk Brand. Fra Østrup førte Vejen gennem de østre Landsbyer og isøvrigt mest i Skjellet mellem Ager og Eng ind til Randers og det store Graabrødre Kloster, syd for hvilket Mødet sandsynligvis fandt Sted. —
353) Hvad her foregik, veed ingen, da Forhandlingen selvfølgelig

er foregaaet mellem Greven og Njels Ebbesen, uden at deres Følge deri har kunnet deltage. Hvad Visen har derom, er derfor vistnok tildigtet. I et Brev til mig af 25de November 1877 indrømmer Paludan-Müller, at han „for mange Aar siden i polemisk Iver“ har nedsat Visen dybere som historisk Kilde, end han vilde gjøre, efterat der foreligger et langt betydeligere Apparat, end den Gang. Han er enig med mig i, at Bruddet mellem Greven og Njels ligger i Samtalen ved Randers Strand, saa at man ikke behøver at søge det i noget ældre personligt Sammenstød, men at Samtalen ikke lettelig kan være opfundet af nogen, der ikke selv havde følt Vægten af den Modsætning, der fremtræder i det Parti af Visen, som omhandler Mødet ved Randers Strand. Denne Modsætning finder han mellem paa den ene Side tysk Landadels Vasalforhold og Grevens Fordringer i Kraft af Tractaten af 1332 og paa den anden Side Datidens jyske Adels Forestillinger som den, der endnu ikke havde forglemt sin Oprindelse fra en fri Bondestand. Denne Modsætning mellem nordiske og tyske Forestillinger fremtræder ogsaa senere mellem svensk Adel og Albrecht af Meklenborg. Skjøndt Paludan-Müller erklærer sig enig i Forestillingen om flere forskjellige Viser om Njels Ebbesen, finder han dog saa megen Overensstemmelse i Grundformen, at en første nu forsvunden Vise maa have ligget til Grund, men først gjennem flere Metamorphoser er kommen frem i Opskrifterne fra det 16de Aarhundrede. Følger man med nærværende Forfatter den oven fremsatte Opfattelse, som Semper Taciturnus har gjort gjældende, stiller Sagen sig noget anderledes, men i hvert Fald er Skildringen af Mødet ved Randers, om den end er kommen til os i noget forvansket Skikkelse, meget malende. Det er saaledes ganske stemmende med Forholdene, at Greven, næst at byde Njels Ebbesen velkommen („vel maa Du“), aabner Forhandlingen med at spørge, hvorledes Stemningen er blandt hans Frænder, thi det var jo med disse, at Grev Gert ønskede en Overenskomst. At han skulde have kaldt Njels selv for sin Frænde, er vist en Forvanskning, forsaavidt det ikke kan opfattes som Forsøg paa at vinde ham ved denne ganske vist meget vidt rækkende Benværelse. I sit Svar fremhæver Njels Betydningen af sit store Frændskab og Svogerskab, og det med rette, da han til sine Frænder maa regne Bilder, Froster og Bugger og ved sit Ægtekab vist er traadt i Forhold til den Slægt, der nu kaldes Panter,

medens Uvisheden om hans Hustrus Æt udelukker videre gaaende Gisninger. Iøvrigt besvarer efter Visen Njels Grevens Venlighed med ubestemte Ytringer, der kunne opfattes som Høfligheds Antydninger paa Vennernes Vegne og redebon Imødekommen mod de Ønsker, hvorom Greven maatte ville forhandle. Men Samtalen antog snart en anden Karakter, da Greven anmodede Njels om at ride sit Ærinde til Hr. Bugge og herved kom ind paa Beskyldninger mod denne og Njels Ebbesens Forhold til ham. Da Hr. Njels Bugge vistnok var Njels Ebbesens Morbroder, var det rimeligt, at Grev Gert kunde ønske at benytte hans unge Søstersøn som Mægler mellem dem. Det kan ogsaa vel være, at Hr. Bugge engang har været i Besiddelse af Støvringgaard, til hvilken der nærmest kunde synes at maatte sigtes ved Grevens Beskyldning mod Njels Ebbesen angaaende, hvor denne havde tilbragt Gaarsdagen, men om end Bugges første Hustru var en Datter af Palne Jonson til Stifring og Elne Lændi, har Bugge neppe endnu i 1340 ejet Støvringgaard, der vistnok paa den Tid tilhørte den senere Marsk Hr. Palne Jonsen. Maaske er det heller ikke uden Betydning, at Opskriften C ikke taler om Hr. Bugges „Gaard“, men om hans „Hoff“, hvorved vel kunde forstaas en Samling af Herremænd, muligvis paa Støvringgaard, men maaske rimeligere paa et andet uopgivet Sted i Randerseggen (jfr. 1ste D. S. 396—97 samt Jyske Samlinger IX S. 9—10; Møllerup i dansk biografisk Lexikon III, S. 234). I hvert Fald harmes Njels over Grevens aldeles usandfærdige Beskyldning om, at han Dagen forud skulde have været hos Bugge med et stort Antal fuldtvæbnede Riddersvende, medens han til Mødet med Greven kun kommer med et beskedent Følge, og synes iøvrigt Visens Udtryk at tyde paa, at Forhandlingerne mellem Greven og Njels paa dette Tidspunkt ere førte i eng Samværen, efterat i alt Fald sidstnævnte er staaet af Hesten, medens Greven mulig med sit Følge til Fods har været tilstede ved Mødet. — ³⁵⁴ Hvad de i Vers XVI nævnte Mænd angaar, kan bemærkes, at Poul Glob vel havde staaet paa Laurids Jonsens Side, men at hans Seglrem under Rep. 1608 synes ubenyttet, saa at han, der senere var Forlover for Njels Ebbesen (Anm. 350), neppe særlig har underkastet sig Grev Gert. Noget lignende kunde ogsaa have fundet Sted for Anders Frosts Vedkommende, men kunde iøvrigt den Varme, hvormed der værnes om sidstnævntes Ære, friste til at søge Visens Forfatter i dennes Kreds. —

³⁵⁵⁾ Eline Gøyes Jordebog S. 218. — ³⁵⁶⁾ 1ste Del S. 170 jfr. S. 428, 186 og 438. — ³⁵⁷⁾ Blandt de Bestemmelser, der bleve truffe ved den i Sønderborg St. Hans Aften 1340 indgaaede Overenskomst Rep. 1877, var ogsaa den, at Hr. Offe Njelson skulde have sit „Stenhus“ tilbage. Da denne Ejendom modsættes „Fæsterne“ paa Estrup og Holbæk, sigtes derved vistnok til en Kjøbstadsejendom, som da, naar den ejes fra Clausholm af, kun kan ligge i Randers. Der synes saaledes at være Grund til at antage, at Njels Ebbesen paa Clausholm har sikret sig saavel Berettigelse til at benytte det ommeldte Stenhus under Overfaldet paa Grev Gert som fornøden Medhjælp fra Njelstrup Mølle ved Afkastningen af Broen over Gudena, naar han atter trak sig ud af Randers. Det er iøvrigt klart, at de, der affattede Folkevisen, ikke have haft mindste Kundskab om Njels's Forehavender, fra han forlod Mødet i Randers, og indtil han kom tilbage til sit gamle Hjem paa Norring Ris. Nogle Opskrifter, men ikke C, have da som Fyldekalk indskudt den taabelige Mythe om, at han i Mellemtiden skulde have været paa Bygholm. Der forekommer vel i Rep. 1861 en vistnok ældre og ret anset Mand Knud Njelsen, der kunde tænkes at være Njels Ebbesens Farbroder og maaske kunde fortjene Benævnelsen „stolte Hr. Knud“, men om ogsaa hans Tilværelse har været Riddersvendene bekjendt, har han intet havt at gjøre med Bygholm, som bekendt et kongeligt Slot, der ved Overenskomsten St. Hans Aften 1340 af de holstenske Grever, med sit hele Fogdi og den Ret til Horsens, som hørte til Slottet, blev overdraget Hertug Valdemar. Derimod er det rimeligt, at Njels Ebbesen over Clausholm, Spørring, Grundfør, Hinnerup og Damsbro hurtigst har begivet sig til sit gamle Hjem paa Norring Ris, ligesom det ikke er urimeligt, at han der endnu har truffet sammen med sin Hustru. At hun har opfordret ham til hurtigst og haardest Kamp mod Greven, er et aldeles nordisk Træk; det er altid Kvinden, som opfordrer Manden til Kamp mod Fjenden. Ogsaa Raadet om at vende Hesteskoene er en Reminiscens; det er neppe taget til Følge og synes efter Forholdene, som ikke vilde kunne efterlade Tvivl om, hvorfra Njels Ebbesen kom, da han overfaldt Greven, heller ikke at have havt Betydning. — ³⁵⁸⁾ Detmar S. 246. De danske Angivelser ere noget lavere. Ordet „kundig“, som Detmar kalder Njels's Mænd, er endnu hollandsk og oversættes paa fransk ved „instruit“. Da Mandskabet samledes

fra Randers Opland, og Greven havde ligget i nogen Tid i Randers, maatte Forholdene ved hans Kvarter være vel kjendte i Omegnen og saaledes ogsaa for de fleste af Njels's Ledsagere. Det danske „kyndig“ er nok samme Ord som det nedertyske „kundig“. Sagnet paaviste endnu for en Menneskealder siden gjennem Skoven Norring Ris en Dal, hvor Njels Ebbesen skulde have samlet og ordnet sit Mandskab, men om derved sigtedes til Angrebet paa Randers eller til de senere Tog mod Skjern eller Skanderborg, tør jeg ikke have nogen Mening om. Iøvrigt kunne Steenstrups Oplysninger om Betydningen af „kundig“ (Folkeviser 303) ikke oversees. — ³⁵⁹⁾ Erslev i hist. Tidskr. 6 R. VI S. 427 Anm. — ³⁶⁰⁾ Ersl. S. 422—3. Da Afstanden fra Norringris til Randers ad den ældre Vejlinie gennem Vorup kun er $3\frac{1}{2}$ Mil, kan den lille Skare godt være dragén ud efter Solens Nedgang, saasom omtrent Kl. 7, og være naaet Randers Brø henimod Kl. 11, saa at den, som det hedder i jyske Krønike, citeret af Erslev, gik ind i Randers endnu „primo die Aprilis nocturno tempore“. Der var al Grund for Angriberne til at søge at komme ubemærkede gennem den nordlige Deel af Vejen, thi denne faldt i Brofjerding, kun i $\frac{3}{4}$ Mils Afstand fra Tordrup, hvorover Stig Andersen dengang raadede, og han var neppe endnu optraadt imod Grev Gert, saa at det ikke kunde forudses, om Foretagendet fra Tordrup af kunde lægges Hindringer i Vejen; jfr. 1ste Del S. 38, Æ. A. R. I, S. 90, Hvass 3 S. 101 og A. A. XV S. 227, samt Æ. A. R. I, S. 9—10. — Idet Kong Valdemar fik Stig Andersen frakjendt Brofjerding, svækkede han Broderen Offes Adkomst til Tordrup, om han end først 1374 (Æ. A. R. I S. 9) af dennes Søn Hr. Anders Offesen fik Skøde derpaa med betydeligt Gods. Blandt dette nævnes ogsaa Kjærs Mølle, formentlig den, der først førte dette Navn, som senere overførtes paa Njelstrup Mølle. — ³⁶¹⁾ V. XXXIX. Ogsaa Detmar siger, at de kom til Randers til Fods („treden“), og der var da intet bedre Sted til at anbringe Hestene i Skjul end Fruerlund. — ³⁶²⁾ Se 439 i 1ste D. jfr. 186—90. — ³⁶³⁾ Detmar S. 246. Grautoffs Udgave har „stanhus“, men dette er dog vist en mellem „sten“ og „stone“ liggende Form, og der er neppe noget til Hinder for derved at forstaa det Stenhus, der tilhørte Offe Njelsen og skulde tilbagegives ham ifølge det senere Forlig, da Holstenerne selvfølgelig havde bemægtiget sig det efter Danskernes Afmarsch. Hvor dette Stenhus har ligget, er selvfølgelig tvivlsomt, men skjøndt andre Gisninger kunne op-

stilles, synes det dog nærmest at tænke paa den tæt henimod Hjørnet mellem Meilgade og Torvegade beliggende mægtige Bygning, hvis Grundmure i 1898 have været afdækkede. — ³⁶⁴⁾ Efter hvad Læge Bay i Randers har meddelt Forfatteren, fandtes der indtil Ombygningen af Matr. Nr. 259 (Hjørnstedet udtil Meilgade og Apothekerstræde) i denne Ejendom kjendelige Spor af en meget gammel Architektur, navnlig langstrakte Hvælvinger, og det er saaledes ikke usandsynligt, at den kunde være en Levning af en ældre større Bygning, som har strakt sig ind paa Nabotomten, hvor Jens Benzon, der var Amtmand i Randers, da Stadfeldt affattede sin Beskrivelse af Byen, opførte den højst anseelige Bygning, der endnu benyttedes af Amtmand Fønss, men senere temmelig smagløst omkalfatredes til Svaneapotheket. Hvis Grev Gert indkvarteredes her i Byens Midtpunkt, kunde de nærmeste Forbindelseslinier med det lybske Hjørne let besættes ret betryggende med faa Mand. De vare Taarngyde og Peberslip. Efter hvad Læge Bay har oplyst, var Taarnet i St. Clemens Kirkes vestlige Ende bygget over Gyden, saa at Gangen, som oftere ved catolske Kirker, førte gjennem Taarnets nederste, ventelig ind til Kirken aabne Hvælving. Den Grund, hvorpaa nuværende Matr. 309 er opført, var en vistnok indhegnet Kirkegaard til Sct. Clemens, og langs med dennes nordre Hegnmur løb Peberslippe, der saavel efter afdøde Justitsraad Neckelmanns som Læge Bays Meddelelser maa antages at have ført langs en Række, formodentlig til Kirkegaardsmuren opklinede mindre Handelsboder. Denne Slippe førte fra Brødregade ud til Meil- eller Middelgade med Udkørsel ved Nr. 1 i sidstnævnte Gade (Matr. Nr. 310). De sidste 4—5 smaa beboede Boder i Slippen nedreves i 1686 og 1694, men ifølge Dom holdes den i Svensketiden anbragte Port til Brødregade endnu aaben. Denne Slippe, der, ligesom Taarngyde, frembød en nem Forbindelse med Ditmarsken, ud til hvilken Stederne i Travenstræde strakte sig, var det let at holde besat, og dette er neppe blevet forsømt af Njels Ebbesen. — ³⁶⁵⁾ Detmar S. 246. — ³⁶⁶⁾ 1ste D. S. 327—8 jfr. Detmar S. 203. — ^{366 a)} Rep. 1173. — ³⁶⁷⁾ Efter Meddelelse af Læge Bay er der henimod Slutningen af det 16de Aarhundrede af Ejendommen Nr. 310 svaret Afgift for et Stenhus, der synes at have ligget paa den tilstødende St. Clemens Kirkegaard, men der er dog neppe aldeles tilstrækkelig Grund til at antage, at det har været dette Stenhus, Njels Ebbesen havde

inde før Overfaldet paa Greven. — ³⁶⁸⁾ Detmar S. 246. Da Grev Gert atter havde lagt sig efter sin Natteandagt, der vistnok har fundet Sted omtrent ved Midnat, og der neppe er forløben lang Tid derefter, inden Overfaldet skete, hvilket ogsaa passer med, at Capellanen og de 3 unge Mennesker („knapen“), der formodentlig havde fungeret ved Morgenandagten, endnu befandt sig i Grevens Nærhed, maa man vistnok tiltræde Erslevs Antagelse, at Grev Gert er bleven dræbt omtrent ved Ettiden (hist. Tidskr. 6 R. VI S. 421). Hans Død falder da astronomisk og efter vor nuværende Tidsregning paa den 2den April, men da de, der dræbte ham, allerede vare dragne ind i Randers den 1ste April, er det ganske forklarligt, at dette Datum er blevet almindelig nævnt i Optegnelserne om Njels Ebbesens Daad. Har Njels Ebbesen personlig lagt Haand paa Grev Gert? Dette er ingenlunde klart. Mythen om, at Njels før Mødet ved Randers Strand har havt noget personligt udestaaende med Grev Gert, er blottet for enhver Grund. Hvis dette havde været Tilfældet, vilde Greven ikke have søgt hans Bistand for at opnaa Overenskomst med den jyske Adel. Grevens Drab staar jo heller ikke isoleret, men som en Indledning til den Kamp mod Holstenerne, Njels fortsatte. Njels Ebbesen kan kun opfattes som en begejstret ung Mand, der, som det hedder i den i Script. I pag. 373 ff. optagne dansk-svenske Chronologi, citeret af Steenstrup S. 302, i højeste Grad helligede sig Bestræbelserne for at værne om Fædrelandets Frihed („patriæ libertatis studiosissimus“); jfr. hist. Kildeskr. II, 2, p. 129. Der findes heller ikke i Visen nogen Andtydning om, at Njels Ebbesen selv skulde have nedstødt Greven, men kun i Vers XLVII Ordren:

„bruger nu baade sverdt och spiud,
och lader dem have deres gang“.

Det er ikke ret tænkeligt andet, end at Greven og hans svage Omgivelser have sat sig til Modværge, men Udfaldet kunde ikke være tvivlsomt, saafremt ikke en Afdeling af Vagten kom til, og mod en saadan Mulighed maa Njels Ebbesens Opmærksomhed fornemlig have været rettet. — ³⁶⁹⁾ Vers IIL. Da Ordet „percutere“ vel nok kunde bruges om at klemte med Klokker „campanas“, medens det sikkert bruges om at slaa paa Tromme „tympanum“, har man tvistet, om ikke det hos Saxos Fortsætter brugte Udtryk „percussis tympanis“ rettere skulde

læses „percussis campanis“, men da Visen har „slo de paa Tromme“, synes der ikke at kunne være nogen Tvivl i denne Henseende; jfr. Steenstrup S. 306—7. — ³⁷⁰) Da Aaens Tilstrømninger have Kildevandets Varme, bryder dens Hovedløb tidlig op, saa at det er aabent allerede i Marts. Aage Hase kan over Land være tagen ind til Randers, men selv i saa Fald er det rimeligt, at han har taget Ophold i den Kant af Byen, der stødte til Aaen, hvor Kaagene fra hans Besiddelser (276 og 292) plejede at lægge til, altsaa formodentlig noget øst for den ældre Bro. — ³⁷¹) Visen Vers IL — LII, Presb. Br. Cap. XXI. I Æ. A. R. II S. 15 er optaget et Skiftebrev mellem Aagge Hasis Efterleverske Fru Elline og hendes Svoger Hr. Elloff Ellofszen af deres Gods i Jylland under Aarstallet 1340 (17de August), men som udviklet i Hvass III S. 25 Anm. 32, kan dette Aarstal ikke være rigtigt, og dette Skifte vedkommer ikke Enken efter den Aage eller Ove Hase, som faldt i Randers i 1340. Derimod synes det ikke urimeligt, at den Njels Haas, som d. 10de Februar 1343 underkastede sig de Bestemmelser, som toges paa Samfrændeskiftet mellem ham samt Moder og Søstre om Fordelingen af Arven efter deres Fader og Broder (Rep. 1967), hvortil i 1349 sluttede sig et Sødskendskifte (Rep. 2180 og 2187), har været en Søn af Ove Has, der faldt i Randers, og den Ove Lange Hase, ved hvis Retsbrud Dronning Margrethe 1385 fik Gatzetofte (Æ. A. R. I. S. 52 og 61), en Sønnesøn af ham og saaledes ikke identisk med Hr. Ove Hase (Stenstrup S. 313). — ³⁷²) Stadfeldt S. 124. Ved Udvidelsen af Strømmen borttog Ingenieurcorpset et Kildeanlæg, der var anbragt i Vejgrøften ved Kildehuset. — ³⁷³) 1ste D. S. 183. — ³⁷⁴) Sammest. S. 38. — ³⁷⁵) Sammest. S. 186 Note 1. ³⁷⁶) Sammesteds S. 166—86, jfr. Stadf. S. 76 og 1ste D. S. 426. — ³⁷⁷) Det er meget sandsynligt, at de andre Riddersvende, af hvis Opfattelse Visen er fremgaaet, ikke have forstaaet Førerens Medvidende i Hensigten med, at Svend Trøst forblev paa Aaens sydlige Side. Det kan jo nok være, at Tilnavnet „Trøst“ skal læses „Frost“, men det er dog maaske rimeligere, at det har været erhvervet ved paagjældendes aabne, djærve og tillidsvækkende Personlighed. — ³⁷⁸) Rentzels Opskrift Vers 68. Det derpaa følgende Slutningsvers er øjensynlig et senere Udtryk for den folkelige Anerkjendelse af Njels Ebbesens Daad. — ³⁷⁹) Munkeverset hos Grundtvig S. 516. — ³⁸⁰) Rep. 1864. — ³⁸¹) Den 6te April 1340

var Laurids Jonsen død, vistnok paa Langeland, Necrol. Ripense i Script. V, 545 citeret af Dahlmann I S. 482. Rimeligvis har han saaledes dog, før han lukkede sine Øjne, modtaget Budskabet om Grev Gerts Drab. Efter Overenskomsten af 3die Marts 1331 — Anm. 157 her foran — fik Grev Gert Ærø i Pant for 1000 Mark Sølv. I 1353 tilhørte Ærø Holstenerne, Stemann III S. 14—15, men i 1398 var den kommet under Hertugen af Sønderjyl'and, Hübertz S. 38, og det har derfor været som saadan, at Hertug Adolf har fremsat Arvekrav derpaa, da Rigsraadet under 2den Juli 1439 overdrog ham Øen, Reg. Nr. 3 627, Hübertz S. 40. Det sees ogsaa, at det var som Hertug af Slesvig, at Kong Christian I den 28de November 1460 pantsatte Ærø til Hr. Johan von Aleveld, Stemann III S. 87—88. — ³⁸²) Hasse af Wedel den Ældre var ældste Søn af Hr. Wedege af Wedel, der i Forening med Hr. Njels Olufson havde afkøbt Markgrev Valdemar Schiefelbein, 1ste Del S. 344. Det var en betydelig Besiddelse beliggende ved Regas øvre Løb. Købesummen 11,000 Mark Sølv anslaaes af H. F. P. v. Wedel i Beiträge zur älteren Geschichte der neumärkischen Ritterschaft II S. 6 efter nuværende Forhold til en Værdi af 2,500,000 Reichsmark. Det synes iøvrigt, at Njels Olufsons Deltagelse i Købet 27de Maj 1319 nærmest har været en Pengeomsætning, thi han nævnes ellers ikke i Optegnelserne om Schiefelbein, medens det dog nok kan være, at den Matheus Drossete, efter hvem Hasso den Ældre af Schiefelbein i 1349 fik Expectance paa et mindre Len nordost for Schiefelbein Simmatzig, har været hans Søn; de anførte Beiträge S. 23, jfr. Anm. 50 her foran. Schiefelbein tilhørte egentlig Bispedømmet Camin, eller stod dog i Lensforhold til dette, hvorfra det var overdraget Markgreverne. Wedege af Wedel døde ved Slutningen af Aar 1324 og hans Søn Hasso ved Udgangen af 1353. Dennes Søn Hans afstod 14de April 1384 Hus, Stad og Land til den tyske Orden (ovennævnte Beiträge I S. 12—13), men efter Reformationen er dette Gods sandsynligvis seculariseret, da det i 1560 angives at være i Vedeernes Besiddelse (Anm. 50). I Midten af det 14de Aarhundrede dannede Schiefelbein, ligesom Vedeernes andre Besiddelser, næsten et selvstændigt Gebet, der ifølge Beliggenheden mellem Pommern og Brandenburg led meget under de langvarige Stridigheder mellem disse Lande, saa at det, ligesom Bispedømmet Camin, i 1378 var i uhørt Grad lagt øde; Beiträge II, p. IV. Borgen Schiefelbein

laa umiddelbart ved Rega, omtrent paa samme Plads som det nuværende Slot, og var Sædet for Ejerne af Slægten Vedel. Skjøndt Herrerne paa Schiefelbein, ligesom Biskoppen af Camin, sluttede sig til Brandenburg for at unddrage sig Pommerns Højhedsrettigheder (Beitr. II, S. 37), blev dog Hr. Wedege sandsynligvis gjennem Fætteren Lambert, der stod i Hertug Otto af Pommerns Tjeneste, dragen over til denne og udnævnt til hans Hofmarschal (Beitr. II S. 38—9). Da Kampen om Stralsund mod Slutningen af Aaret 1315 blussede op, kom Hr. Wedege i Forbindelse med den da landflygtige, senere danske Konge Christopher, der støttede Staden mod sin Broder Kong Erik Menved. I Aaret 1316 blev han Kammermester hos Markgrev Valdemar, og da denne vistnok den 14de August 1319 var død i Bärwalde (Beitr. II S. 47), og hans Efterfølger Markgrev Henrik II allerede døde i Sommeren 1320 kort efter erhvervet Myndighed, men uden at være tiltraadt Regjeringen, i alt Fald udenfor en enkelt Benaadning til Benedictiner Nonne Klosteret ved Prenzlau (sammesteds S. 57), indtraadte der en Opløsningstilstand i de Brandenburgske Besiddelser, indtil Ludvig af Bajern, der var Broder til Markgrev Henriks Moder Agnes, ifølge Sejren ved Mühldorf følte sig stærk nok til at erklære Markgrevs-kabet Brandenburg for et ledigt Rigslen og overdrage det til sin ældste Søn Ludvig, der ægtede Kong Christophers Datter. Dette var saa meget rimeligere, som Christopher under Opløsningstilstanden havde støttet sin Svoger Hertug Vartislav, der havde holdt med Ludvig af Bajern og med Wedege af Schiefelbein udøvet Herredømmet i den nordlige Del af Mark Brandenburg og forsvaret dette saavel mod Meklenborgerne som mod Polen. Det kan saaledes antages, at Wedeges Søn Hasso den Ældre ikke var ugunstig stemt mod Christophers Søn Valdemar. — ⁸⁸³⁾ Reg. D. *1746. — ⁸⁸⁴⁾ Reinhardt S. 87—88. — ⁸⁸⁵⁾ „Dum in civitate Lubecensi de introductione nostra in regnum nostrum Daciæ placitaretur“ Diplom. Svecan. V p. 6. — ⁸⁸⁶⁾ Huitf. S. 471, jfr. foran Anm. 279, hvorefter Keiser Ludvig allerede i 1335 fra Nürnberg af havde bemyndiget sin Søn Markgreven til at søge at ordne Forholdet mellem Grev Gert og Christophers Søn, en Bemyndigelse, der ikke dengang førte til noget, fordi de holstenske Grever, som oven anført efter Detmar S. 239, „holdt sig haarde og vilde ikke vige“. Grev Gerts Fald havde nu gjort Holstenerne bøjeligere. — ⁸⁸⁷⁾ Detmar S. 245 og S. 247. —

³⁸⁸) Rep. 1870, jfr. Reinhardt i hist. Tidsskr. 4 R. IV, S. 163 ff. Det er vistnok rigtigt med Reinhardt at forstaa de 4 Herreder, som følge Ribe, om Frisland. Derimod er det tvivlsomt, om der hos Huitf. ikke i Stedet for „Omsyssel“ skal læses Thysyssel. — ³⁸⁹) Rep. 1871—72, Huitf. S. 473. — ³⁹⁰) Rep. 1539. — ³⁹¹) Rep. 1873, Dahlmann III S. 383—84. — ³⁹²) Dipl. Sv. IV p. 715—6 Ved Udfærdigelsen vare Biskop Sven og Hr. Johannes af Plessen Vidner. — ³⁹³) Dipl. Sv. IV p. 716—7. Her findes Markgrev Ludvig, Biskopperne af Cammin og Aarhus, Johannes af Plessen og Hasso senior de Wedele blandt flere andre som Vidner. — ³⁹⁴) Detmar S. 247. — ³⁹⁵) Rep. 1877—8. Det erkjendes heri, at der har fundet aaben Fejde Sted mellem Hertugen og den afdøde Grev Gert samt hans efterladte Sønner, og at der paa begge Sider ere blevne tagne Fanger, som nu løslodes. Med Hensyn til særlige Punkter i Nørrejyland bemærkede Greverne, at Nicolaus Limbek havde Kalø inde. Ribe og Varde overdroges Hertugen med samme Ret, som Grev Gert havde kjøbt dem af Grev Johan i ret Arvekøb. Med Aalborghus skulde følge Staden og Fogdiet samt tilhørende Sysler. Karmark, der tilhørte Drost Peder (Vendelbo), skulde vises til Hertugen med den Ret, som Grev Gert havde dertil. Med Bygholm skulde følge Rettigheden til Horsens, med Koldinghus Staden og med Vejle Fogdiet undtagen det halve Bruskerred. Uffe Njelsen skulde have sit Stenhus tilbage, og Anders Jensen sin Borg Estrup, ligesom Peder Munk sin Borg Holbek. Hertugens og Grevernes Mænd skulde følge Landombytningen. Greverne skulde frigjøre Morsø for Gjælden til Rantzowerne; om det samme skulde gjælde om Skylden til Strange Ebbesen, skulde afgjøres af Hertug Albrecht af Sachsen, der i det hele valgtes til Voldgiftsmand ved mulige Stridsspørgsmaal mellem Greverne og Hertugen. Tørning skulde ikke kunne løses uden et særligt Tillæg af 100 Mark Sølv til Hr. Markvard Wulff. — ³⁹⁶) Detmar S. 247. — ³⁹⁷) Reg. Nr. 2197. — ³⁹⁸) Rep. 1887, jfr. Vidissen 2208, der allerede er anført i Anm. 239 og er udstedt i Aarhus af Biskopperne Sven sammesteds, Peter i Ribe, Peter i Viborg, Stig Andersen Hvide, Njels Bugge, Nicolaus Limbek Riddere, Marsk Erik Njelsen Gyldenstjerne, Strange Ebbesen, der fører Bild Vaabenet, og Esger Krook den 5te August 1349. — ³⁹⁹) Rep. 1876. — ⁴⁰⁰) Reg. D. *1753. Duvenstedt i Slesvig var Hovedbestanddelen i Doteringen, og medens der iøvrigt tilsagdes den

Skattefrihed, fastholdtes Beboernes Forpligtelse til at værne om Fædrelandet. — ⁴⁰¹⁾ Jfr. Reinhardt i hist. Tidsskr. 4. R. IV S. 171, samt Rep. 1858. — ⁴⁰²⁾ Lappenbergs Udg. S. 67. — ⁴⁰³⁾ Bispeborgen i Østrup laa saa nær ved Randers, at den vistnok strax er bleven opbrændt af den tyske Besætning i Randers, men et Angreb paa det fjernere liggende Nørring Ris krævede større Forberedelser og maatte naturligst undlades, efterat der var bleven givet Biskop Sven Tilsagn om Erstatning for ethvert ham tilføjet Tab. — ⁴⁰⁴⁾ Meddelelse fra Provst Sørensen i Skanderborg. — ⁴⁰⁵⁾ Pontoppidans Atlas med Kort. — ⁴⁰⁶⁾ Her paa Højderne mellem Ladegaarden og Skanderup Kirke laa vist det Manbjerg, hvor den endelige Kamp fandt Sted, og som nævnes i den af Hansen S. 50 anførte Udskiftningsforretning af 20de November 1690, der ommelder „Kalfhaven paa Manbjerg“ og „Slaaentornene paa Manbjerg“. Afdøde Stiftamtmand Regenburg antog, at Navnet hidrørte fra med Mandehoveder forsynede Grænsepæle for Slottets Tilliggende, men mulig kunde det ogsaa hidrøre fra, at her var Samlingsstedet for Slottets omboende Mænd. — ⁴⁰⁷⁾ Navnet findes ikke paa Generalstabens Kort, men er vel bekjendt i Egnen, hvor efter Opgivende til Provst Sørensen endnu i Begyndelsen af dette Aarhundrede mange Mænd bare Navnet Ebbe eller Ebbesen. — ⁴⁰⁸⁾ Detmar S. 248—9 og Stamtavlen hos Thiset i hist. Tidsskr. 6. R. II ved S. 657. Som Hansen anfører S. 50, fandtes ved Anlægget af den nuværende Landevej til Skanderborg mange Menneskeben udfor Skanderup Kirkegaard, og skjøndt det ikke er utænkeligt, at dette hidrørte fra en Indflytning af Kirkegaardsdiget, er det, da Fundet ikke antyder sløjfede Gravsteder, dog vistnok rimeligere at henføre de mange Menneskeben til Kampen paa Manbjerg 2den Novbr. 1340. Det er ikke uantageligt, at Sejrherrene have lagt Ligene af Njels Ebbesen og de faldne, som de antog for Deltagere i Overfaldet paa og Drabet af Grev Gert, paa Stejle og Hjul, og der kan neppe med Føje herimod indvendes, at der senere af Njels Ebbesens Venner erlagdes Mandebod for Grev Gert, thi det stemmede med Tidens Sædvane, at Erlæggelse af Bøder maatte gaa forud, naar Forbund, saaledes som i nærværende Tilfælde, skulde indgaas mellem Eftermaalsmænd og Sagvoldere. At Njels Ebbesen ikke skulde være falden 2den November 1340 ved Skanderborg, tør ikke antages; derom ere Beretningerne for paalidelige. — ⁴⁰⁹⁾ Jfr. 1ste Del S. 228 og 443—46 samt Anm.

302 og 303 her foran. Af den stedfundne Udgravning af Borgstedet fremgaar umiskjendelig, at Borgen er ødelagt ved Brand, da der fandtes store forkullede Bjelker nedstyrtede i Borggaarden. — ⁴¹⁰) De Mindesmærker, der ved Skanderborg og i Randers ere reiste for Njels Ebbesøn, ere fra først af udgaaede fra Folket. En hæderlig Borger i Skanderborg, hvis Navn jeg ikke kjendte, var den første, der i den Anledning henvendte sig til mig, og fik Sagen her god Støtte af Stiftamtmand Regenborg. I Randers, i hvis Raadhussal der findes et ved en tidligere Indsamling tilvejebragt Maleri fremstillende Mødte ved Randers Strand, var nuværende Landstingsmand, Bagermester Stilling, den, der først henvendte sig til mig med Tilbud om, at der til Mindesmærket maatte anvendes, hvad der tilhørte en ophævet Sangforening, og blev iøvrigt Sagen væsentlig fremmet af nu afdøde Borgmester Fischer. — ⁴¹¹) Valdemar III, S. 31. — ⁴¹²) Der kan neppe være Tvivl om, at disse maa betragtes som Tilslutning til Kong Christian VIII.s Bestræbelser for at fjerne den opstaaede Spænding mellem Danske og Holstenerne. — ⁴¹³) I Brev til mig af 12te Januar 1880 har Geheimearchivar Wegener fremsat en foreløbig Tvivl, om Peder og Tage Njelsen kunde være Brødre, men han tænker derved paa Peder Njelsen til Smerup i Thyholm. Denne Peder Njelsen var vistnok en Eyson og er vel den Peter Njelsen, ved hvem Valdemar Atterdag i 1359 lod Stig Andersens jyske Gods beslaglægge (Sjællandske Krønikes ved Michelsen og Asmussen udgivne Afslutning 1357—63). Men her tales nu om Peder Njelsen til Tanderup, og efter det af Thiset aftrykte Brev, hvorved Sjælemesser sikres Tage Njelsen med Hustru og Enken efter Peter Njelsen til Tanderup, maa Tage og Peter Njelsen anses for Brødre, der i Forening have givet Afkald paa Krav til Marqvard Skinkels Gods i Borris. Hr. Peder Njelsen af Smerup opgives død før 1371. Petrus Nicleson in Tandorp nævnes 1391 (jfr. Pont. Atl. V. S. 496). Hr. Tage Njelsen var i 1388 Dronningens Foged i Sønderherred Mors. Han antages død før 1422 (se iøvrigt Molbech og Petersens Diplomer Nr. 185—6 og D. M. 3. R. V S. 87—8 samt Dueholms Diplomatarium p. 10, 12, 13, 15, 59 og 107). Tage var Væbner 1388—1406, Ridder 1407, død formodentlig 1419.

Navneregister.

- Aabenraa** I, 271. II, 78, 166.
Aabjörn Sixtesson(Sparre), Drost, 1302, I, 392.
Aabo (Finland) I, 272.
Aabo Syssel I, 38, 116 f., 124 f., 159, 202, 231. II, 81, 141, 175.
Aabro (Vellef S.) I, 166. II, 98.
Aaby, Navn, I, 76. — (Aaby S., Hasle H.), I, 227.
Aage, **Aake**, **Agge**, **Aghe**, **Ake**, **Augho**, **Occo**, **Oghi**. Biskop af Slesvig, † 1167, I, 150. — **Prior i Randers Frue Kloster**, 1344, I, 416. — **Longobardisk Høvding**, I, 76. — **Viking**, 925, II, 143 f. — 1187, I, 238 f. II, 145. — **Astradsen**, 1396, I, 132, 153. — **Eskilsson**, 1316, II, 146. — **Essæson**, 1339, II, 181. — **Frost**, 1281, II, 144 f. — **Hegedal**, 1408, I, 419. — **Iversen Bild**, 1328, II, 48, 159 f., 181. — **Jonsen**, Drost, † 1317, I, 25, 32, 39 ff., 386, 391. — **Kacki**, † 1296, I, 16, 24, 45, 385. — **Knudsen Ravn**, 1302, I, 32, 46 f., 386. — **Knudsen til Gedsholm**, 1525, I, 385. — **Nielsen Hak**, 1295, I, 273. — **Palnatokes Søn**, 978, I, 85. — **Pedersen til Aal**, 1340, II, 184. — **Saxesen Vendelbo**, 1295, I, 42, 44, 269, 287 f., 459. — **Skaaning**, 1296, I, 34. — **Stigsen Hvide**, 1168, I, 121, 151, 239, 269. — **Svendsen**, o. 1100, I, 102. — **Thur**, o. 1130, I, 99. — **Tulesen Sparre**, 1450, I, 387.
Aarhus (Skaane) I, 337, 339. — **Herred** I, 117, 391.
Aal (ved Vitskøl) II, 184.
Aalborg I, 39, 44 f., 51, 97, 99, 105, 116, 131, 171, 197, 383, 385, 396. II, 101, 103, 106, 108, 143, 179. — **Frue Kirke** I, 139. — **Frue Kloster** I, 131, 437. — **Helligaandshus** I, 171, 173, 177, 428 f. — **Slot** II, 195.
Aalborg Fogdi II, 195. — **Stift** I, 97.
Aale, **Konge**, I, 81, 401.
Aalevad (Godsted S.) I, 445. II, 79, 174.
Aalholm (Nysted Lands.) I, 30. II, 62, 72, 80, 170.
Aalum Sogn (Sønderlyng H.) I, 125.

- Aapy, Navn, I, 76.
- Aarhus, Aaros I, 39, 41, 44, 61, 64 f., 79, 83, 93 ff., 98, 100, 106 f., 115, 117 f., 130, 142, 156, 169, 227, 252, 255, 262, 293, 303, 379, 384, 399, 405, 439, 462. II, 27, 46, 66, 81 f., 85, 90, 106, 108, 166, 175, 180 f., 195. — Bag Bispegaarden I, 294. — Bispeborg I, 226, 293 ff. II, 66, 166 f. — Bispegaard I, 226, 442. II, 178. — Borgebækken I, 294. — Borgeport I, 294. — Brobjerg I, 271. — Cartheuserkloster I, 100, 406, 412, 460. — Domkirke I, 63, 75, 95, 118, 130, 225—8, 250 f., 292—6, 384, 412, 429. II, 136, 166 f., 176, 178. — Frue Kirke I, 225 f., 250, 460. — Frue Kloster I, 271, 460 f. — Graven I, 294. — Havn I, 94. — Hospital I, 181. — Immervad I, 294. — St. Jørgens Kapel paa Brobjerg I, 460. — Meilgade I, 95. — Mølleaa I, 293 f. — St. Nicolai Kirke I, 226, 412, 441, 460. — St. Nicolai Kloster (m. Kirke o. Kapel) I, 100, 106 f., 118. — St. Olai Kirke (m. Kirkegaard) I, 95 f., 98, 100, 118, 225 f., 294 f., 412, 442. — Olsmarked I, 94, 294. — Pustervig I, 294. — Revet I, 294. — Rosengade I, 294. — Store Torv I, 294. Taarngade I, 294. — Torvet I, 294. — Tyske Ordens Kloster eller Conventshus I, 271, 461. — Volden I, 294.
- Aarhus Bispedømme (og Bispestol) I, 38, 75, 96 f., 130, 150, 205, 223, 228, 261, 271, 296, 303, 423, 444. II, 56, 141, 176, 178. — Domkapitel I, 21, 36, 42, 64, 75, 113, 205, 226, 250 f., 288, 292, 294, 383 f., 411. II, 46, 151, 166 f., 185. — Stift I, 97, 292, 310. II, 180.
- Aarhus Bugt I, 65, 94, 98, 294.
- Aars (Aars S.) II, 145. — Herred I, 419. II, 31.
- Aarup (Kvorning S.) I, 414.
- Aas Kloster (Halland) I, 32, 46.
- Aasum (Skaane) II, 62.
- Abel, Konge, I, 6, 15, 34, 243, 259, 261 ff., 273, 325, 328, 358 f., 388. II, 22, 132 f., 137, 140. — Abelson, † 1279, I, 44, 49, 359, 458. II, 140. — Uægte Søn af Hert. Valdemar IV af Slesvig, II, 30, 41 f., 45, 54, 56 f., 140 f., 148, 152, 157, 159, 166.
- Abildgaard, Slægt, I, 324 ff. II, 31, 124.
- Absalon, Erkebiskop af Lund, I, 33, 114, 119 ff., 123, 142, 145—51, 165, 194 f., 204, 211 ff., 216 ff., 220—6, 239, 244, 414, 422, 442. — Andræson, 1264, I, 59, 277, 394. — Andersen til Kjørstrup, 1408, I, 460. — Gerathson, 1268, I, 276 f., 461. — Nielsen, Drost, † 1305, I, 461.
- Adalbert, Albero. Erkebiskop af

- Hamborg og Bremen, † 1148, I, 413. — Greve af Ballenstedt, † o. 1170, I, 448.
- Adam af Bremen II, 118. — Thuesen, 1801, I, 185.
- Adeldag, Erkebiskop af Hamborg, † 988, I, 86, 209, 403.
- Adele af Gleichen, g. m. Grev Ludvig (III) af Eberstein, I, 374. — Af Meissen, g. m. Kong Przemysl Otakar I af Bøhmen, I, 237.
- Adelheid, Svend Grathes Dronning, I, 448. — G. m. Hert. Erik II af Slesvig, II, 148. — G. m. Grev Ludvig Salieren af Thüringen, I, 448. — Datter af Markgrev Otto af Orlamünde, I, 449. — G. m. Grev Ulrik II af Weimar-Orlamünde, I, 449.
- Adolf, Greve af Dassel, 1200, I, 450 f. — I, Greve af Holsten, † 1130, I, 234. — II, Greve af Holsten, † 1164, I, 143, 357, 407. — III, Greve af Holsten, † 1225, I, 202, 235, 357, 440, 450 f. — IV, Greve af Holsten, † 1261, I, 3, 5, 259, 262, 358. — V, Greve af Holsten, † 1308, I, 5, 11, 353. — VI, Greve af Holsten, † 1315, I, 312, 326. II, 129. — VII, Greve af Holsten, † 1353, I, 333 f. II, 34, 40, 43, 48, 128 f., 134, 147. — VIII, Greve af Holsten, † 1459, II, 38, 193. — Søn af Grev Johan II af Holsten, † 1315, I, 327 f. II, 96.
- Adser se Asser.
- Aetius, romersk Feltherre, I, 447.
- Agdenæs (Norge) I, 88.
- Ageside (Norge) I, 232.
- Aggersborg (Aggersborg S.) II, 49
- Agnes, Erik Glippings Dronning, I, 58, 267, 275, 359. II, 57, 134. — Datter af Erik Plovpenning, I, 14, 44, 48, 50, 268, 366. II, 115. — G. m. Markgrev Henrik I af Brandenburg, II, 194. — G. m. Fyrst Nicolaus III af Werle-Güstrow, II, 59. — G. m. Fyrst Witzlav II af Rygen, II, 135. — G. m. Fyrst Witzlav III af Pommern, II, 135.
- Ailæs (Juris S., Estland) I, 251.
- Akershus I, 300.
- Akkon, Akre (Palæstina) I, 239, 306.
- Albero se Adalbert.
- Albert, Albrecht. Erkebiskop af Magdeborg, o. 1208, I, 451. — Biskop af Halberstadt, † 1358, II, 130. — Biskop i Riga, o. 1200, I, 240 ff., 244. — Der Bär, Markgreve af Brandenburg, † 1170, I, 234 f., 448 f. — II, Markgreve af Brandenburg, † 1220, I, 236 f., 265. — III, Markgreve af Brandenburg. † 1300, I, 267, 374. — I, Hertug af Brunsvig, † 1279, I, 264, 316, 372, 374, 376 f. II, 114, 121 f., 132, 150. — (I), Greve af Everstein, 1122, I, 373. — (II),

- Greve af Everstein, 1162, I, 373, 375. II, 122. — (III), Greve af Everstein, 1209, I, 374 f., 452. — Greve af Everstein, † 1289, I, 264, 371, 375 ff. II, 114, 121. — Albertsen Eversten, † o. 1330, I, 378. II, 4, 30, 114, 122, 156, 163. — Greve af Eberstein, 1421, II, 122. — Greve af Gleichen, o. 1250, I, 317. — Greve af Gleichen, † 1294, I, 317. — II, Hertug af Meklenborg, † 1379, I, 386. II, 11, 33, 59, 71, 103, 128. — IV, Hertug af Meklenborg, † 1388, I, 355. — Greve af Orlamünde, † o. 1245, I, 236, 242, 256 ff., 387, 449, 452, 456 ff., 461. II, 134, 150. — IV, Hertug af Sachsen-Lauenborg, † 1344, I, 366. II, 37, 59 f., 63, 65, 70 f., 100—3, 147 f., 195. — I, Hertug af Sachsen-Wittenberg, † 1261, I, 259, 354. — II, Hertug af Sachsen-Wittenberg, † 1298, I, 264. — Konge af Sverige, † 1412, I, 354. II, 186. — I, Hertug af Østerrig. † 1308, I, 360. — II, Hertug af Østerrig. † 1358, II, 126. — Engelbrektsen Bydelsbak, 1498, I, 175.
- Albæk (Albæk S.) I, 292. II, 185. — Laa .I, 158. II, 94.
- Alexander III, Pave, I, 132, 149 f. — IV, Pave, I, 132, 282. — Newsky, † 1263, Storfyrste af Rusland, I, 261. — Pedersen, o. 1200, I, 121, 239.
- Alf, Alfred. Konge af England, I, 78. — Erlingsøn (Mindre Alf), † 1290, I, 14, 17 f., 20, 31.
- Algotsønnerne I, 31.
- Alienor se Eleonora.
- Alkuin I, 126.
- Aller, Flod i Hannover, I, 410.
- Alling Aa I, 130. II, 94. — Kloster (Grønæk S.) I, 20. II, 79, 85, 167. — Sø I, 20.
- Almind (Almind S.) I, 90. — Syssel I, 291, 315. II, 35.
- Als I, 15, 49, 97, 387 f. II, 39, 132 f., 150; 152. — (Als S.) I, 132.
- Alslev Sogn (Skads H.) I, 292.
- Altbüdelsdorf, Büttelsdorf (ved Rendsborg) I, 358, 362. II, 169.
- Altenburg (Sachsen) I, 453.
- Altman Bodosøn, o. 1003, I, 424.
- Altmark (Sachsen) I, 235.
- Alvastra Kloster (Sverige) I, 113, 411.
- Amager I, 110.
- Amelungsborn, Cistercienserabbedi i Brunsvig, I, 372.
- Anagni (Italien) I, 282, 360.
- Anastasia, g. m Hertug af Bugislav I af Pommern-Stettin, I, 220.
- Anders, Andreas, Navn, I, 285. — Sunesen, Erkebiskop af Lund, † 1228, I, 227, 240, 244 f., 247, 249, 251, 255, 269 f., 453 f. — Provst i Randers,

- 1338, I, 395. II, 180. — Hansen, Præst ved Vor Frue Kirke i Randers, 1481, I, 177. — Balgerhøvding, † 1218, I, 198. — 1308, I, 295. — Aughæson Bild, 1331, II, 41, 67, 160, 181. — Ebbesen, 1461, I, 136. — Esgesøn, 1314, II, 31, 124, 145. — Frost, Marsk, 1362, II, 145, 187. — Grosøn, 1245, I, 394, 461. — Høyby, Drost, o. 1307, I, 298. — Jonossun til Næsbyholm, o. 1330, I, 394. — Jensen, 1340, II, 195. — Litle, I, 398. — Lydichsen, 1637, I, 442. — Mammen, 1745, I, 168, 180. — Nielsen, Kammermester, 1289, I, 25, 34, 277 f., 380 f. — Nielsen til Biltsø, 1382, I, 460. — Nielsen til Ingelstorp, 1327, I, 371. II, 130. — Olafson, Mundskænk, † 1270, I, 72. — Paaske, 1468, I, 133, 160. — Pedersen af Alnetorp, 1328, II, 49, 121 f., 131. — Pedersen af Grandslev, 1343, I, 383. — Siundesen, † 1390, I, 460. — Skeel, 1459, I, 275. — Stigsen, 1304, 21, 64 f., 296, 324, 340. II, 167 f. — Styggis, o. 1245, I, 367. — Stygge, 1331, II, 71. — Tagesen, o. 1300, I, 53.
- Angelsachserne I, 206, 224, 448.
- Angermünde (Brandenburg) II, 138.
- Anhalt I, 441.
- Anholt I, 31, 33, 184.
- Anklam, Tanglin, Tanklam I, 395. II, 34, 43, 83, 155, 180.
- St. Anna, Helgeninde, II, 145. — Aldona, g. m. Kong Casimir d. Store af Polen, II, 146. — Galt, g. m. Christen Kaas til Skibstedgaard, I, 429. — Gjørsting, g. m. Peder Skram til Voldbjærg, II, 177. — Krabbe, † 1618, I, 19. — Ovesdatter, g. m. Rasmus Persson, I, 175 f., 178. — Sophie Seefeld, 1677, II, 179.
- Ansgar I, 77 f., 126, 153. II, 5.
- Antvorskov Kloster I, 310 f., 317. II, 35.
- Api, Apy, Navn, I, 76, 398 f. — Hals, 1172, I, 220, 398. — Hjælm, 1216, I, 75, 220, 398.
- Apison, Navn, I, 389.
- Araberne I, 308.
- Aranæs (Vestgötland) I, 393.
- Arboga I, 303, 312.
- Arelat I, 360.
- Arkona I, 149.
- Arne paa Stovreim, o. 1146, I, 141, 198, 421.
- Arnfast, Abbed i Rykloster, o. 1259, I, 459. II, 141.
- Arno II, 163.
- Arnold af Bescia I, 281. — Islænder, 1167, I, 147.
- Arnstadt (Thüringen) I, 316.
- Arnstorp, Astrup (Dronninglund H.) II, 92, 94, 184.
- Arreskov (Ø. Hæsinge S.) I, 264.
- Artlenburg (Lauenborg) I, 450.

- Arrenkule (ved Dünamünde) I, 34, 287, 380.
- Arvid Bentson, 1286, I, 16 f., 20, 24 f., 32. — Smaalænding, 1306, I, 70.
- Asbjørn Jarl. † 1086, I, 81, 96, 110, 153, 157.
- N. Asbo Herred (Skaane) II, 157, 162, 172.
- Ascania, Borg i Anhalt, I, 234.
- Ascanierne, Fyrsteslæggt. I, 329.
- Asfærg (Asfærg S.) I, 163.
- Asgod Tugodssøn II, 145.
- Aslo, Kannik i Lund, o. 1300, I, 51.
- Asmild Bispegaard, Kirke og Kloster (Asmild S.) I, 408.
- Asowske Hav I, 447.
- Assentoft Enge (Essenbæk S.) I, 134.
- Asser, Adser, Ascer, Asger. Erkebiskop af Lund, † 1137, I, 100, 102 ff., 106, 108 f., 112, 132. — Domprovst i Lund, † 1131, I, 410. — Svendsen, Provst i Lund, o. 1170, I, 212. — Erik Lams Kapellan, o. 1140, I, 212 f. — Apyson af Vitten, 1333, I, 42, 398. II, 151. — Degn i Egaa I, 228. — Jonsen, † o. 1317, I, 41, 280. — Juliane-søn, o. 1213, I, 461. — Rampe, 1306, I, 293. — Ryg, o. 1130, I, 418.
- Aslag Erlingsøn, o. 1015, I, 88.
- Asserbo Kloster (Melby S.) I, 118.
- Astrad, 1160, I, 142. — Ryki-sun i Ørbæk, 1272, I, 285. — Trundsen, o. 1080, I, 81, 102, 132, 408.
- Astrid Trygvesdatter, g. m. Erling Skjalgsøn, o. 996, I, 88.
- Astrup (Ødum S.) II, 93.
- Athelstan, Konge af England, † 940, I, 399.
- Atlet, Søn af Grev Niels (II) af Halland, I, 122.
- Atte, Kannik i Vestervig, 1217, I, 196, 199. — Epesun (Øpesun), 1140, I, 399.
- Attila, Hunnernes Konge, I, 447.
- Attrup (Koed S.) I, 383.
- Attrup (Rosmus S.) I, 219.
- Audun Hugleikson, 1298, I, 74.
- Augustenborg (Als) II, 134.
- Aulby (Vejlby S.) I, 6, 53, 82. II, 80, 133.
- Avedøre (Glostrup S.) II, 158.
- Avignon I, 8 f., 289 f., 335, 338, 342, 360 f., 463. II, 14 ff., 18, 46, 78, 118, 125, 127, 129, 136, 164. — Bispepalads I, 337. — Bro I, 361. — Cathedralkirke I, 337. — Dominicanerkloster I, 361.
- Avnsberg (Sjørslev S.) I, 369.
- Axel Lagesen Brock til Claus-holm, 1460, I, 167, 169 f., 175 f., 180, 186, 427, 437.
- Axevalla II, 32 f.
- B**aad, Slægt, I, 455, 460. — Vaaben, I, 460.
- Baag Herred II, 80.
- Baaring Vig I, 53, 265, 274.
- Bagaholm (ved Hisingen) I, 299.
- Bagge, bornholmsk Slægt, I, 225.

- Bagpommern II, 137, 139.
 Bagterp (St. Hans S.) II, 79, 184.
 Bahus I, 299 ff. II, 11, 170.
 Baldur, Gud, I, 447.
 Balgø (ved Varberg) I, 52.
 Balthasar, Fyrste af Werle, † 1421, I, 363.
 Banner, Slægt, I, 106.
 Barnim I, Hertug af Pommern, † 1278, I, 114, 171. — III, Hertug af Pommern, † 1368, II, 11, 44, 84, 103. — Erikson, † o. 1400, I, 63, 243.
 Barnim, Landskab i Brandenburg, I, 265.
 Barth (Pommern) II, 24, 26, 36, 42, 135.
 Bartholomæus, Franciscaner-munk, 1268, I, 268.
 Bayern I, 313. II, 13 f., 32.
 Beatrix, g. m. Hertug Henrik II Løve af Meklenborg, II, 125. — Abbedisse i Ribnitz Kloster, † 1408, II, 59, 161.
 Begtrup (Vistofte S.) I, 36.
 Bela IV, Konge af Ungarn, I, 268.
 Belgien I, 205.
 Benedetto Gaetani se Bonifacius VIII.
 Benedict, Bendt, Navn, I, 322. — XI, Nicolaus Boccasni, Pave, I, 361, 392. — XII, Pave, II, 77 f. — Carlsøn, o. 1176, I, 212 f.
 Benedicta Ebbesdatter, g. m. Kong Sverker II af Sverige, I, 59.
 Benedictinerne I, 113.
 Benevent (Italien) I, 422.
 Bengjærd se Berengaria.
 Benno, Biskop af Oldenburg, † 1023, I, 424.
 Bente Gamel af Farrenløse I, 104.
 Benzon, Jens, Amtmand, † 1839, II, 190. — Niels, Generalprokurør, 1691, I, 180. — Severin, 1724, I, 136, 420.
 Berengaria. Bengjærd, Valdemar Sejers Dronning, I, 258, 375, 455.
 Berethe se Birgitte.
 Berga Kirke (Smaalund) I, 299, 317.
 Bergedorf (ved Hamborg) I, 450.
 Bergen I, 141.
 Berlin I, 265.
 Bernd, Navn, I. 322.
 Bernhardus de Monte Valrano, pavelig Nuntius, 1321, II, 125. — Biskop i Skaane, 1020, I, 86. — Abbed i Dünamünde Kloster, 1218, I. 242. — Hertug af Sachsen-Wittenberg, † 1212, I, 235, 251, 450 f. — Foss, 1351, I, 169. — Molzahn, 1318, I, 344.
 Bernward, Biskop af Hildesheim, † 1022, I, 109, 410, 424.
 Berthold, Greve af Henneberg, 1324, II, 15, 17, 76, 127.
 Bertrand du Poyet, pavelig Legat, 1321, II, 14 f.
 Baseritz (Meklenborg) I, 266.
 Bidstrup (St. Olai S.) I, 96.
 Bielke, Slægt, I, 461.
 Bild, Slægt, I, 344. II, 85, 111, 124, 143, 160, 180 f., 186. —

- Vaaben I, 344 f. II, 145, 160, 195.
- Billefloden (Holsten) II, 3, 133.
- Billor, Navn, II, 142.
- S. Bindslev, Sønderbinslof (Bindslev S.) II, 184.
- Birger Magnusen, Konge af Sverige, I, 11 f., 55, 57, 67 f., 70, 297 f., 301 f., 317, 339 f., 365, 392 f. II, 10. — Brosa Jarl, † 1202, I, 151, 212 f., 245. — Jarl, † 1266, I, 19, 354.
- Birgitta, Berthe, Brigida. Helgeninde, I, 133. — G. m. Birger Brosa Jarl, I, 151, 212. — Kaas, o. 1700, I, 428 f. — Thott, g. m. Erik Ged, I, 385.
- Birka (Sverige) I, 79.
- Bisbro (Houlbjærg S.) I, 444. II, 176.
- Bispeskoven (Kolt S.) I, 443.
- Bistorp (Femern) II, 119.
- Bjarne Erlingsøn, 1298, I, 74.
- Bjellerupgaard (Randers St. Mortens øst. Landdistr.) I, 137 f., 152, 182 f., 190, 419 f.
- Bjerre (Bjerre S.) I, 317.
- Bjerregaard (Hov S.) I, 134, 417.
- Bjerregrav Sogn (Sønderlyng H.) I, 125, 131, 415.
- Bjevsköv Herred I, 330.
- Bjäre Herred (Skaane) I, 386. II, 172.
- Bjærgby (Borup S.) I, 163.
- Bjødstrup Skov (Tved S.) I, 129.
- Bjørn, Navn, I, 322. — Slægt, I, 173. — 1306, I, 296. — Andersen, 1572, I, 128. — Eriksen, o. 1400, I, 104. — Søn af Harald Kesia, † 1134, I, 198. — Jærnside Lodbrogsøn, I, 77. — Mundskænk, 1225, I, 358, 457. — Søn af Svend Estridsen, † o. 1100, I, 356 f.
- Bjørnkjær Borg (Gosmer og Halting S.) I, 379 f. — Skov (ved Æbeltoft) I, 148, 379 f. — Skov (Sjælland) I, 220.
- Bjørnsholm (Udbyneder S.) II, 168.
- Bjørns Vold (Daneverke) I, 322, 358. — II, 86, 182.
- Blekkede (Hannover) I, 257, 456.
- Bleking I, 90, 239, 243, 330. II, 74, 116, 121, 131, 142, 150, 162.
- Blik, Slægt, I, 429.
- Blome, Slægt, I, 254, 460. — Vaaben, I, 460.
- Bo Falk, 1331, II, 71, 131, 164. — Hæthensøn, o. 1030, I, 93. — Høg, 1354, I, 418. II, 160. — Kjeldsen i Lime, o. 1130, I, 99.
- Bodil se Bothilde.
- Boe Len (Skaane) II, 124.
- Boel se Bothilde.
- Boeslum (Draaby S.) I, 148.
- Bogø I, 344. II, 35, 124, 152.
- Boitzenburg (Meklenborg) I, 451.
- Bolbjærg (Lild S.) I, 209.
- Boleslav I Chrobry, Hertug af Polen, † 1025, I, 86. — III, Krzywusty, Hertug af Polen, † 1139, I, 373, 375. — Sverkersøn, o. 1167, I, 122.

- Boller (Uth S.) I, 137.
- Bonifacius, Erkebiskop af Mainz, † 755, I, 448. — VIII, Benedetto Gaetani, Pave, I, 8, 44 f., 282 f., 304 f., 338, 360 f., 390, 392, 463.
- Borby se Burg.
- Borchard, Burchard, Erkebiskop af Bremen, o. 1207, I, 451. — Erkebiskop af Bremen, † 1344, II, 71. — VIII, Borggreve af Rosenberg, I, 43. — Greve af Schwalenberg, † o. 1345, II, 44. — Af Itzehoe, 1331, II, 168.
- Borchardestorp (Holsten) II, 24.
- Bordeaux I, 360.
- Borgø i Borre Sø (ved Silkeborg) II, 79.
- N. Bork Sogn (N. Horne H.) I, 232.
- Bornholm I, 97, 117, 225, 232, 240, 326, 329 ff., 339, 343, 391, 406, 408. II, 3, 6, 20, 29, 114, 136.
- Bornhøved (Holsten) I, 3, 7, 13, 258 f., 333, 353.
- Borre Høj (Ærø) I, 266. — Sø (ved Silkeborg) II, 79.
- Borrestedgrav (Søby S., Ærø) I, 266.
- Borrevold (ved Viborg) I, 318.
- Borris Sogn (Bølling H.) II, 197.
- Borup (Borup S.) I, 36. — (Helgenæs S.) I, 22, 36.
- Bothilde, Bodil, Boel. Erik Eje-gods Dronning, I, 102, 153. — Dronning Sophies Fostermoder, I, 193. — Hvid, 1525, I, 161. — G. m. Knud Haken-søn, I, 104. — Gunnesdatter, g. m. Thorkil Myg, I, 204. — G. m. Ulf Jarl Galiciefarer, I, 101.
- Botniske Bugt I, 30.
- Bouvines (Flandern) I, 237.
- Brabant II, 182.
- Brahe, Slægt, I, 419. — Vaaben, I, 218.
- Bramhorst, Slot i Holsten, I, 328.
- Bramstedt (Holsten) I, 333 f.
- Brandenburg, I, 5 f., 66, 234 ff., 245, 247, 265 f., 268, 270, 308, 326, 328 f., 331, 345, 359, 453. II, 10 f., 13, 15, 32, 76, 82, 84, 111, 124f., 128, 137 ff., 146 f., 164, 193 f. — Bispedømme I, 266.
- Bratbjærg (Hvornum S.) I, 99.
- Brattingsborg (Kleitrup S.) I, 99. — (Tranebjærg S.) I, 222.
- Bredal (Gudum S.) I, 136.
- Brede Eng ved Hegedal (Hørby S.) I, 419.
- Bredsgaarde (Ravnstrup S.) I, 369.
- Bregentved (Hasle S.) II, 85.
- Bremen I, 3, 7 ff., 152, 289, 353, 361, 440. II, 73, 166. — Domkapitel I, 353, 440. — Erkebispedømme, Erkestift I, 10, 86, 247, 289, 334, 342, 353, 356, 363, 409 f., 440. II, 182.
- Brendstrup (Tilst S.) I, 227.
- Brescia II, 14.
- Breyde. Slægt, II, 169.
- Briennus, Bryan, Abbed i Øm Kloster, 1173, I, 217.

- Brigida se Birgitta.
 Briter, Britannien se England.
 Brock, Slægt, I, 429, 437.
 Broder Degn, Vicekansler, I, 42, 51, 53, 61, 63, 279, 287, 292, 383 f., 398, 462. II, 46, 56, 79, 151, 154, 158, 167. — Diakon, 1014, I, 384.
 Broderstorp (Holsten) II, 44, 140.
 Brofjerding (Galten H.) I, 38, 164 f. II, 98, 189.
 Broland (Vorup S.) I, 188. — Skanse (Vorup S.) I, 188.
 Bromølle (Hunstrup S.) I, 209.
 Bronkhorst, Grevskab i Holland, II, 68.
 Brorstrup Sogn (Aars H.) II, 144 f.
 Brotofte (Vorup S.) I, 167—70, 176, 186, 420, 427, 438.
 Bruno. Erkebiskop af Køln, † 965, I, 127. — Biskop af Olmütz, 1266, I, 363. — Hertug af Sachsen, † 880, I, 84, 401.
 Brunsballe Kirkevej (ved Randers) I, 189, 439.
 Brunsholm (i Gudena) I, 420.
 Brunsnæs (Ærø) II, 137.
 Brunsvig I, 328, 377, 410.
 Bruselthorpmark (Lading S.) I, 383, 389.
 Brusk Herred II, 88, 195.
 Bryan se Briennus.
 Brynnæ (Skivholme S.) I, 63, 395 — Mark (Skivholme S.) I, 279 f.
 Brüster Ort (Preussen) I, 240.
 Brænnø (ved Gøtaelven) II, 143.
 Brøndlund (Slesvig) I, 202.
 Buchwald, Slægt, I, 7.
 Buddhismen I, 447.
 Budissin, Landskab i Brandenburg, I, 329.
 Bue, Jomsviking, I, 132.
 Bugge, Slægt, II, 85, 186. — 1331, II, 71.
 Bugislav I, Hertug af Pommern-Stettin, † 1187, I, 216, 220, 235, 440. — II, Hertug af Pommern-Stettin, † 1220, I, 236. — IV, Hertug af Pommern-Wolgast, † 1309, I, 345. II, 2, 23, 135. — V, Hertug af Pommern-Wolgast, † 1374, II, 34, 42.
 Brunstorp (Slesvig) I, 362.
 Burg, Borby, Burghæby (Femern) II, 119.
 Burgunderne I, 447.
 Buris Henriksen, o. 1167, I, 119, 124, 141, 144—7, 151, 194, 197 f., 421.
 Buskegaard (ved Randers) I, 178.
 Bussin, Greve af Gleichen, 1036, I, 316.
 Bygholm (Hatting S.) I, 318. II, 109, 188, 195.
 Bünzer Aa (Holsten) I, 334.
 Byrkingy se Børkop.
 Büttelsdorf se Altbütdelsdorf.
 Bække (Bække S.) I, 91.
 Bækkeskov se Væ.
 Bärwalde (Brandenburg) II, 194.
 Bøgestrømmen II, 35.
 Bøgstedholm (Skivholme S.) I, 279.
 Bøhmen I, 241, 407, 448. II, 13, 118.
 Bøking Herred (Slesvig) II, 75.
 Børglum I, 44, 83, 113, 256. —

- Bispestol I, 223, 405 f. — Domkapitel II, 65. — Stift I, 45.
- Børkop**, Byrkingy (Gauerslund S.) I, 90.
- Canutus** se Knud.
- Capeleng** (ved Randers) I, 188.
- Carl**, Erkebiskop af Lund, † 1334, I, 392. II, 20, 60, 65, 130, 136, 171. — Biskop af Linköping, † 1220, I, 245. — Den Store, I, 127. — Sverkersøn, Konge af Sverige, † 1167, I, 18, 145, 151, 212. — Ulfson, svensk Hertug, o. 1250, I, 443. — Greve af Valois, † 1325, I, 361. — Statholder i Halland, o. 1150, I, 119, 121, 212, 244. — Bengtsøn Jarl, † 1220, I, 245. — Carlsen, † 1180, I, 212 f., 216. — Sune-søn, Jarl af Vestgötland, 1150, I, 151, 212.
- Carmeliterordenen** I, 342, 461.
- Carolingerne** I, 84.
- Cartheuserordenen** I, 118.
- Casimir** den Retfærdige, Konge af Polen, † 1194, I, 215 f., 220. — Den Store, Konge af Polen, † 1370, I, 329. II, 118, 146. — I, Hertug af Pommern-Demmin, † 1180, I, 216.
- Castracani**, Slægt, II, 151. — Castruccio, † 1328, II, 47, 151 f., 163.
- Catalonien** I, 308.
- Catalauniske Marker** I, 447.
- St. Catharina**, Helgeninde, I, 258 f. — G. m. Christiern Svend-Greve Gert og Niels Ebbesøn II. sen, I, 112. — Af Glogau, g. m. Grev Johan den Milde af Holsten, I, 331, 354. II, 40. — G. m. Fyrst Prislav af Venden, I, 146.
- Cecilie**, Secilie. G. m. Aage Knudsen Ravn, I, 47, 386. — G. m. Absalon Andræsøn, I, 59, 393 f. — G. m. Andreas Gros-søn, I, 394, 461. — Ebbis-datter, 1406, I, 104. — G. m. Hako Kakæ, 1285, I, 385. — G. m. Jon Reimartsøn, I, 59, 394. — G. m. Erik Jarl, I, 119, 121, 213, 244. — G. m. Grev Niels II af Halland, I, 13. — G. m. Peder Thorsten-son, I, 194, 224. — G. m. Thorbern Hvid, I, 276. — G. m. Toke Jurissøn, I, 59, 394.
- Celestin V**, Piero del Murone, Pave, I, 281.
- Celle** (Hannover) I, 410.
- Cernunnos**, gallisk Guddom, II, 145.
- Chaloi**, Folkestamme, I, 231.
- Charuder**, Folkestamme, I, 206, 231, 441.
- Chlodoveg**, fränkisk Konge, I, 127, 448.
- Christen**, Christiern, Christian. Biskop af Aarhus og Ribe, 1069, I, 96, 102, 106, 208, 405. — Biskop af Ribe, † 1313, I, 26, 64, 71. 92, 135, 304, 311. — Biskop i Samland, o. 1210, I, 241, 245. — I, Konge, I, 136, 188, 169, 178, 415, 427. II, 39, 193. — II, Konge, I, 136, 138, 177. — III, Konge, I,

- 181 f., 191, 366, 420, 439. II, 145. — IV, Konge, I, 183, 188, 434. II, 98. — V, Konge, I, 187. — VIII, Konge, II, 197. — Greve af Delmenhorst, † 1355, I, 12, 330. — II, Greve af Oldenborg, o. 1167, I, 422. — Astradsen, o. 1390, I, 132. — Bosøn, 1329, II, 159. — Brodersen Lejonhufvud, o. 1400, I, 366. — Holck til Højgaard, II, 176 ff. — Kaas, 1325, II, 131. — Kaas til Skibstedgaard, o. 1600, I, 429. — Madsen, Præst i Smørup, 1551, II, 144. — Svendsøn, o. 1150, I, 98, 101—6, 108, 115 f., 119, 139, 198, 209 ff., 408, 411. — Søn af Svend Christiernsøn, 1176, I, 212. — Ulfson, I, 443. — Vendelbo, o. 1350, II, 165.
- Christiania I, 149.
- Christiansminde (Enslev S.) I, 219, 352.
- Christianssund (Norge) I, 208.
- Christine, Datter af Aage Ravn, o. 1350, I, 47. — Stigsdatter, g. m. Kong Carl Sverkersøn af Sverige, I, 18, 145, 200. — G. m. Erling Skakke, I, 139 ff., 151, 200 f. — G. m. Esger Apyson, I, 398. — G. m. Jacob Blaafod, I, 279. — G. m. Kong Magnus den Blinde af Norge, I, 140, 146, 200. — G. m. Balgernes Konge Philip, I, 198. — G. m. Stig Tygesen, I, 59. — (Liden Kirsten), Datter af Valdemar I og Tove, I, 199 f., 203.
- Christoffer I, Konge, I, 14, 16, 26, 61, 202, 261—4, 266 f., 269, 273, 280, 358 f., 458 f. II, 30, 119, 132, 138, 140 f. — II, Konge, I, 41, 47, 50, 55, 63, 135, 202, 279, 281, 283 f., 286, 288, 297—300, 302, 312, 317, 319 f., 324 f., 330 f., 339—45, 347 f., 352, 361, 378, 386, 389, 392. II, 1—41, 47, 49, 56—72, 75, 77, 84, 86 f., 92, 100—7, 113 ff., 120 ff., 124—8, 130, 132 f., 136, 139 ff., 146, 149, 153, 157, 159—69, 180, 184, 194. — Af Bayern, Konge, I, 172, 396. — Valdemarssøn, Hertug af Slesvig, † 1173, I, 122, 129, 144, 150, 194 ff., 199—205, 211, 217, 263, 439. — Søn af Grev Johan II af Holsten, † 1313, I, 327. — 1194, II, 141.
- Christrup (Christrup S.) I, 102, 137, 167, 214, 264, 377 f., 437, 439. II, 114, 121 f.
- Christusordenen I, 306.
- Cimbrerne I, 205 f., 231, 441. II, 145.
- Cimbriske Halvø se Jylland.
- Cinthius, Kardinal, 1192, I, 424.
- Cismar (Vagrien) I, 333.
- Cistercienserordenen I, 109, 113 f., 129, 272
- Clairvaux, Claravallis I, 109, 114, 212, 375.
- Clara Marie v. Rønne, g. m. Jacob Krabbe, I, 429.
- Claus se Nicolaus.
- Clausholm (Voldum S.) I, 130, 157 f., 168 ff., 179, 181, 183,

- 186—9, 420, 437 f. II, 94, 98, 188.
- St. Clemens, Helgen I, 118, 130, 412. — IV, Pave, I, 271. — V, Pave, I, 289, 303—6, 313, 337, 360 f.
- Clement, Skipper, † 1536, I, 379.
- Clerus se Elerus.
- Coblentz II, 83.
- Coldingham (Skotland) I, 204.
- Colonna, romersk Adelslægt, I, 360.
- Como (Italien) II, 46.
- Conrad. Navn, I, 374. — Erkebiskop af Mainz, † 1200, II, 120. — Biskop af Metz og Speier, † 1224, I, 374. — Biskop af Speier, † 1245, I, 374. — Stormester for de tyske Riddere, † 1240, I, 449. — Weiss, Kapellan, 1327, I, 327. II, 43 f. — Markgreve af Brandenburg, † 1304, II, 137. — Hertug af Massovien, o. 1210, I, 241. — Den Store, Markgreve af Meissen, † 1157, I, 373, 448. — Markgreve af Meissen, † 1174, I, 313. — I, Greve af Oldenburg, † 1347, I, 354. — Greve af Regenstein, o. 1240, I, 259. — II, Kejser, I, 360, 448. — Moltke, 1302, I, 274. — Reventlow, Storkansler, † 1708, I, 187, 189.
- Constance af Aragonien, g. m. Kejser Frederik II, I, 375.
- Constantinopel, Myklegaard, I, 140, 201, 207, 223, 225, 238. — Sophiekirken I, 140.
- Constantinsborg, Stadsgaard, Stath (Ormslev S.) I, 226 f., 443.
- Courtrai (Flandern) I, 283.
- Cowit se Koed.
- Cresconius, spansk Biskop, 1048, I, 407.
- Culmer Land (Preussen) I, 241.
- D**agmar, Valdemar Sejers Dronning, I, 236 f., 243.
- Dalsgaard (Vitten S.) I, 399.
- Dalsland (Sverige) I, 67, 326.
- Dalum Kloster (Dalum S.) I, 352.
- Dam (Pommern) I, 114.
- Damsbro (Folby S.) II, 175, 188.
- Danebrog I, 249, 453 f.
- Danelyng (ved Viborg) I, 105.
- Danevirke I, 43, 84, 101, 407. II, 68 f., 168 f.
- Daniel, Provst for St. Catharinæ Kloster i Reval, o. 1229, I, 255.
- Dannenberg (Hannover) I, 257, 455.
- Danskborg (ved Rostock) I, 54, 314, 332, 344. II, 10, 12, 125.
- Dante II, 46.
- Danzig I, 328 f. II, 146.
- Dargum Kloster (Meklenborg) I, 344.
- Dars (Pommern) I, 195. II, 25.
- Daukioner, Folkeslag, I, 231.
- Dauw, F. J. V., Præst i Randers, † 1750, I, 184 f.
- David Thorstenssøn Hak, Drost, 1295, I, 31, 44. II, 143.
- Debilhede, Døbel (Enslev S.) I, 219, 352.

- Degn, Navn, I, 384. — Slægt, I, 62, 134. — Høje (Brorstrup S.) II, 144.
 Deibjærg (Deibjærg S.) I, 403, 426.
 Deigret (Tved S.) I, 36.
 Deime, Flod i Preussen, I, 240.
 Delve (Holsten) I, 7.
 Demmin (Pommern) I, 144, 148, 171, 452. II, 34, 42 f., 155.
 Detlev, Ditlev. Ethelersøn, 1157, I, 116. — Sehested, 1340, II, 107. — Van Wensinen, 1336, II, 80.
 Deutz (ved Köln) I, 127.
 Didrik, Dietrich. Biskop af Estland, 1191, I, 239, 241 f., 244, 247 f., 453. — Biskop af Minden, † 880, I, 84. — Provst paa Femern, 1329, II, 60. — Greve af Eberstein, † 1256, II, 122. — Greve af Eberstein, 1260, I, 372. — Der Bedrængte, Markgreve af Meissen, † 1221, I, 374, 449, 452. — Af Küvel i Estland, o. 1300, I, 287.
 Dievenow (ved Wollin) I, 164, 374.
 Dionysius Pedersen, 1400, I, 429.
 Dirschau (Preussen) I, 329.
 Ditmarsken, Ditmarskerne I, 7, 116, 235, 247, 322 f., 333 ff., 353, 356 ff., 362, 413, 440. II, 18, 119.
 Djurs, Dyrs. Aa I, 144—7. — Herreder I, 117, 219. — Land II, 168.
 Doberan Kloster (Meklenborg) II, 1.
 Dobin (Meklenborg) I, 119.
 Dominicanerordenen I, 255, 258, 263, 268, 361, 454, 460.
 Donau I, 447 f.
 Dorethe Below, 1600, II, 177.;
 Dorpat I, 286. II, 114.
 Dortmund (Vestfalen) I, 79, 83, 86, 424.
 Doso Blok, 1340, I, 324, 335. II, 41, 72, 129, 157, 159, 166.
 Draaby (Draaby S.) I, 396. — Sø I, 148.
 Drage, Slægt, I, 385.
 Drammelstrup (Tirstrup S.) I, 226. II, 81.
 Dronningborg (Randers St. Mortens ø. Landdistr.) I, 138, 162, 182 f., 190, 366, 419, 433 ff.
 Dublin I, 399.
 Durham Bispedømme (England) I, 78, 96.
 Duvenstedt (Slesvig) I, 362 f. II, 195.
 Düna I, 287.
 Dünamünde (Lifland) I, 34. — Kloster I, 242, 252, 287, 380.
 Dyre, Slægt, I, 364.
 Dyrnæs (i Jul Sø, Linaa S.) II, 79.
 Dyrskov (Pommern) I, 114.
 Dänischwold II, 21, 58, 66, 69, 88, 106.
 Døbel se Debilhede.
 Dömitz (Meklenborg) I, 452.
Ebbe, Ebbo, Ebo, Navn, I, 66, 76, 107, 115, 397, 399. II, 196. — Erkebiskop af Rheims, 823, I, 76, 153. — Biskop af Aarhus, o. 1224, I, 203, 227 f., 247, 249 ff., 255, 278. — De-

- kan i Lund, o. 1145, I, 115.
 — Longobardisk Høvding, I, 76. — Høvedsmand i Jerven, 1223, I, 455. — Aggisen, 1320, I, 408. II, 85, 160, 181. — Galt, 1253, I, 134, 263, 459. II, 141. — Galt, 1326, II, 31, 35, 141 ff., 159, 173. — Glug, I, 72. — Jensen (Galt), 1356, II, 142. — Nielsen (Strangesen), 1340, II, 85, 184. — Skjalmsøn, o. 1150, I, 116, 120. — Skøtte, o. 1350, I, 62. — Strangesen, o. 1300, II, 85. — Strangesen, 1365, I, 462. — Sunesen, † 1208, I, 18, 59, 394. — Uwæthson, I, 34.
- Ebbesen, Navn, I, 389. II, 196.
- Eberhard Moltke til Kaland, o. 1250, I, 275.
- Eberstein, Slot i Murgdal i Baden, I, 371. — Borg i Franken, I, 372.
- Eberswalde (Brandenburg) II, 9.
- Eckernførde, II, 21, 106. — Fjord II, 49, 66.
- Edgid, g. m. Kejser Otto den Store, I, 209.
- Edmund den Hellige, Konge af Østangeln, I, 78.
- Edvard den Ældre, Konge af England, † 925, I, 78. — III, Konge af England, II, 83, 161. — Landshøvding i Estland, 1281, I, 275.
- Efrard se Æfrard.
- Egaa (Egaa S.) I, 227 f. — Aa (ved Aarhus) I, 95, 405.
- Egebjærg (Ugilt S.) II, 179.
- Eger (Bøhmen) I, 453.
- Egersund (Norge) I, 142.
- Eggert Brockdorf, 1332, II, 171 f. — Lassen Vesteni, 1460, I, 167, 280, 427.
- Egholm (ved Skjelskør) I, 48. — (Aalborg Frue Lands.) I, 437.
- Egil Jarl (Blodegil) I, 408. — Skallagrimssøn II, 143 f.
- Ejderen I, 7, 76, 84, 128, 229, 257, 265, 333, 335, 355 f., 358 f., 362 f., 388, 401 f., 407, 448. II, 19, 21, 52, 86, 133, 182.
- Eilica, g. m. Grev Otto den Rige af Ballenstädt, I, 234.
- Ejer (Ousted S.) II, 109.
- Ejersted (Saltum og Ingstrup S.) II, 92.
- Ekeby Kirke (Skaane) I, 47.
- Ekkehard, Biskop af Slesvig, † 1026, I, 424.
- Elben I, 5, 7, 126, 128, 206, 235 ff., 257, 264 f., 335 f., 374, 401 f., 441, 450 f., 456. II, 52.
- Elde, Flod i Mæklenborg, I, 329, 374, 452.
- Eldena Kloster (ved Greifswald) I, 114, 315, 342. II, 181.
- Eldrupgaard, Ellinetorp, Ælmætorp (Gjesing S.) I, 205.
- Elena se Helene.
- Eleonora, Kong Valdemar den Unges Dronning, I, 255, 461.
- Elerus, Clerus, af Kiel, 1332, II, 172.
- Elfsborg I, 30.
- Eline, Elline se Helene.
- Elisabeth, Else, Kong Erik Christoffersøns Dronning, I, 335 f.

- II, 59, 65, 168. — G. m. Hertug Albrecht den Yngre af Meklenborg, I, 355. — G. m. Kong Carl Robert af Ungarn, II, 146. — G. m. Grev Christian af Delmenhorst, I, 12, 330. — G. m. Grev Gerhard VI. af Holsten, I, 354. — G. m. Henrik Below, 1583, II, 177. — G. m. Grev Johan II af Holsten, I, 353 f. — G. m. Ludvig Albrechtsøn Eversten, II, 62, 155, 165. — G. m. Hertug Otto af Brunsvig, I, 372. — G. m. Hertug Valdemar IV af Slesvig, I, 371. — G. m. Hertug Vratislav IV af Pommern, II, 118.
- S. Elkjær (Sulsted S.) II, 143.
- Ellinetorp se Eldrupgaard.
- Elling (Ousted S.) II, 109.
- Elne, g. m. Palne Jønsson Munk, 1319, I, 397. II, 187.
- Elof af Sprova, 1193, I, 75. — Eloffszen, 1340, II, 192.
- Elsegaard (Æbeltoft Lands.) I, 148, 379 f.
- Elsass I, 407.
- Emma, Knud den Stores Dronning, I, 87 f., 414.
- Endelave I, 118. II, 132, 150.
- Enegaarde (Randers Sønder H.) I, 219.
- England, Britannien 78 f., 82, 86, 91, 96, 106 f., 204 f., 208 ff., 230, 237, 407, 411, 440 f., 448.
- Englerup (Sigersted S.) I, 111.
- Enslev (Randers Nørre H.) II, 85.
- Epe, Navn, I, 399.
- Epesun, Navn, I, 399.
- Eppo, Navn, I, 76.
- Erfurt I, 316, 450.
- Erik, Navn, I, 278. — Gøtriksøn, Konge, I, 77. — Den Yngre, Konge, I, 77 f., 83, 208. — Ejegod I, 101 f., 152 f., 348, 356, 411, 421. — Emune I, 100 f., 103, 105, 108, 110 ff., 119, 138 f., 152, 197, 407 f., 421. — Lam I, 100, 112 ff., 117, 127, 153, 209 f., 212, 239, 356, 404, 407, 411, 423. — Plovpenning I, 14 f., 26, 43, 48, 259, 261 ff., 270, 273, 358 f., 458. II, 140. — Glipping I, 5 f., 14—7, 19 f., 23 f., 26, 32, 44, 47, 51, 58, 60 f., 66, 71, 243, 263, 265, 267, 270, 272 f., 277, 300, 355, 359, 368, 385, 459, 461. II, 4, 6 f., 27, 113, 137. — Menved I, 5, 9—12, 15, 17, 19, 26 f., 32 f., 35 ff., 39, 41, 44—56, 58, 60, 62, 64—73, 75, 92, 118, 153 f., 156, 257, 274 f., 279, 282 ff., 286, 288, 290 f., 295, 297—304, 307, 309, 311—26, 328, 330 ff., 336—43, 346—52, 361, 371, 382, 384, 386, 389—92, 396, 423, 459. II, 1 ff., 10, 19 f., 22 f., 46, 51, 56, 84, 96, 113 ff., 121, 124, 132 f., 135 f., 140, 142, 150, 153 f., 161 f., 194. — Christoffersøn, udvalgt Konge, II, 2 f., 16, 20 f., 23, 25 f., 56, 59 f., 62—5, 69, 71, 136, 153, 156, 168 f., 180. — Af Pommern, I, 134, 286,

415, 454. II, 142. — Blod-
 øxe, Konge af Norge, I, 80,
 207 f. — Præstehader, Konge
 af Norge, I, 13, 24, 26, 41,
 52, 70. — I, Hertug af Sach-
 sen-Lauenborg, † 1361, I, 323,
 336. II, 11, 24, 48, 71, 102.
 — IV, Hertug af Sachsen-
 Lauenborg, † 1412, I, 355.
 — I, Hertug af Slesvig, †
 1272, I, 263, 265, 267, 277,
 359. II, 140. — Hertug af Sles-
 vig, † 1325, I, 10, 14, 49, 319 f.,
 325, 335, 345. II, 3, 18, 21,
 131, 134 ff. — Sejersæl, Konge
 af Sverige, I, 85 f., 400. —
 Den Hellige, Konge af Sve-
 rige, † 1160, I, 151, 212, 237. —
 X, Konge af Sverige, † 1216,
 I, 245. — Konge af Østangeln,
 I, 78. — Abildgaard, 1460, I,
 420. — Banner, 1530, I, 181.
 — Barnumsen, o. 1350, I,
 243. — Søn af Birger Jarl,
 † 1276, I, 19. — Sønnesøn af
 Christoffer I, 1326, II, 30,
 140 f., 148, 152. — Eriksen
 Langben, Hertug af Lange-
 land, † 1310, I, 34, 43 ff.,
 48 ff., 53, 72, 301, 320. —
 Ged, 1377, I, 385. — Hakon-
 søn Jarl, I, 86, 101, 119, 121,
 129, 210, 244. — Søn af Harald
 Kesia, † 1134, I, 198. — Holck,
 Marsk, 1328, II, 48, 152. —
 Holck, o. 1640, II, 179. —
 Søn af Knud Lavard, I, 129.
 — Knudsen, Hertug af Sønder-
 halland, † 1304, I, 48, 63, 243.
 — Krabbe, 1551, I, 366. —

Løvenbalk, o. 1320, I, 284 f.
 — Magnussen, Hertug af
 Södermanland, † 1318, I, 10,
 12, 16, 30, 55, 57 f., 67—70,
 297 f., 300—3, 307, 311 f.,
 319, 321, 326, 332, 339 f.,
 386, 392 f. II, 10, 33, 151 f.
 — Nielsen, I, 1305, 42, 279. —
 Nielsen Abildgaard, 1355, I,
 420. — Nielsen Banner, 1340,
 I, 184. — Nielsen Gylden-
 stjerne, 1349, II, 166, 195. —
 Ottesen, 1491, I, 280, 415. —
 Skram, 1551, II, 144. — Søn
 af Kong Valdemar I, I, 122.
 — Søn af Kong Valdemar af
 Sverige, I, 301, 348, 365 f.
 II, 49, 151 f. — Valdemar-
 søn, † o. 1400, I, 366.

Eriknaur, Yrknafar (Hatting S.)
 I, 230.

Erlandsen, Slægt, I, 461.

Erling Skakke, † 1179, I, 138 f.,
 141 ff., 145, 148—52, 201. —
 Skjalsøn fra Sole I, 88. —
 Vidkunsson, Rigsforstander,
 1323, II, 32.

Ermanrik, Østgoternes Konge, I,
 368.

Ernst, Navn, I, 316 f., II, 121.
 — Greve af Eberstein, o. 1200,
 II, 121 f. — Greve af Eber-
 stein, o. 1280, I, 375. — Greve
 af Gleichen, 1195, II, 120. —
 Greve af Gleichen, 1251, I,
 316 f., 458. II, 121. — Greve
 af Gleichen, 1310, I, 317. —
 Greve af Gleichen, o. 1430,
 I, 450.

Ertheneburg (Lauenborg) I, 357.

- Erwin, Greve af Gleichen, 1162, II, 122.
- Esbern, Biskop af Slesvig, o. 1161, I, 150. — Carlsen, 1268, I, 35, 277. — Snare, I, 47, 119, 122 f., 125, 146, 148 f., 195, 204, 243, 277, 414. II, 133. — Vagnsen (Udsøn), † 1268, I, 219.
- Esger, Esgy, Eske. Juul, Erkebiskop af Lund, † 1325, I, 75, 130, 290 ff., 295 f., 303 f., 306, 310 ff., 318, 325 f., 331, 336—43, 462. II, 3, 6, 12 f., 16 f., 20, 125 ff., 130, 170. — Bonde, Biskop af Aarhus, † 1325, II, 136. — Biskop af Ribe, † 1273, I, 262, 264. — (i Vald. Jordeb.) II, 145. — 1168, I, 151. — Apison af Vitten I, 42, 53, 66, 74, 381, 398. — Brock, 1315, II, 146, 164. — Brock, † 1625, I, 183, 435. — Christiensen, 1354, I, 418. — Ebbesen, o. 1130, I, 99. — Ebbesen, 1355, I, 383. II, 184. — Frost, 1314, II, 31, 38, 41, 67, 124, 145, 160. — Krook, 1315, II, 146. — Krook, 1349, II, 166, 195. — Tugodson II, 145.
- Eskild, Erkebiskop af Lund, † 1182, I, 103, 108—21, 123, 128, 139, 149 f., 165, 193, 195, 209, 212 f., 216, 391, 411, 413 f., 424. — Biskop af Aarhus, † 1166, I, 129, 205. — Biskop af Viborg, † 1133, I, 103, 105. — Jonsøn, 1327, I, 442. — Krag, 1329, II, 63, 71. — Svendsen, o. 1130, 102 f., 105. — Øpessøn, o. 1030, I, 93, 221.
- Eskildstrup (Lyng S.) I, 277. — (Soderup og Tølløse S.) I, 277.
- Eskildsø (Selsø S.) I, 114.
- Esrom Kloster, I, 32, 59, 114, 119, 201, 244, 315, 342. II, 130, 141.
- Essenbæk Kloster I, 18 f., 102, 128 ff., 132, 214, 378, 419. II, 167.
- Essex (England) I, 78.
- Estland, Esterne I, 34, 52, 63, 123, 151, 196, 228, 237—52, 255 f., 259 ff., 267 f., 270 ff., 275, 278, 280 f., 284, 286 ff., 296, 310, 329, 350 f., 358, 389 f., 453, 455, 459 f. II, 17, 49 f., 61, 75, 83, 86, 91, 154, 162, 169, 173.
- Estrid, g. m. Ulf Jarl, I, 86, 401.
- Estrup (Fausing S.) I, 378, 438. II, 108, 188, 195. — (Malt S.) I, 292.
- Etle, g. m. Astrad Rykisun, I, 285.
- Etne (Norge) I, 141.
- Ettak (Sverige) I, 355.
- Euphemia, Kong Christoffer II's Dronning, I, 55, 345 f. II, 2, 23, 72, 84, 153. — G. m. Hertug Albrecht I af Meklenborg, I, 340. II, 11, 33. — Af Ruppin, g. m. Kong Hakon V af Norge, I, 52, 54, 56, 67, 351. — G. m. Fyrst Jaromar II af Rygen, II, 135,

138. — Datter af Fyrst Witzlav IV af Rygen, I, 319. II, 149.
- Everhard de Alen, Borgmester i Lybæk, 1332, II, 71.
- Everstein, Slot ved Weser, I, 372. — Adelsslægt, I, 311, 371—8. II, 4, 30, 63, 74, 120 ff., 156 f., 162 f., 165, 170. — Vaaben, I 375 f.
- Evesham Abbedi (England) I, 107, 210, 411, 442.
- Eyler Refhklo, 1333, II, 173.
- Eystein I, Konge af Norge, † 1122, I, 148.
- Eyvind Skreya II, 144.
- Faaborg** I, 461.
- Faarvang (Tvilum S.) I, 129.
- Fagerdal, Faurdal, Faværædalæ (Smaaland) I, 12, 58, 66, 364 f.
- Fagerhult (Skaane) I, 12.
- Faistrup (Lading S.) I, 42, 53, 389.
- Falkenberg (Halland) I, 164, 297, 302 f., 320, 344, 346. II, 27.
- v. Falkenstein, V., preussisk General, II, 90.
- Falster I, 11, 97, 123, 129, 332. II, 20, 25, 35, 40, 52, 57, 148 f.
- Falsterbo I, 340. II, 155.
- Farrisskov (Slesvig) I, 77.
- S. Farup (V. Vedsted S.) II, 124.
- Fatærstorp se Vadersdorf.
- Fauraas Herred (Halland) I, 32.
- Faurdal se Fagerdal.
- Faurskov (Lyngaa S.) I, 292. II, 176 f.
- Fausing (Fausing S., Sønderhald H.) I, 205.
- Faværædalæ se Fagerdal.
- Feirup (Helgenæs S.) I, 36.
- Feldballe Sogn, Skramsholm (Randers Sønder H.) I, 21, 64, 228. II, 81.
- Fellin, Borg i Estland, I, 241.
- Femern, Imbrie, Ymbria I, 49. II, 3, 9 f., 21, 39 f., 52, 57, 59, 62, 68, 71, 79, 104 f., 118—21, 148 f., 161, 170.
- Femmøller se Æsendrop.
- Ferrara II, 15.
- Fikke Moltke, 1302, I, 274.
- Finderup (Finderup S.) I, 15, 20, 69, 296. — Kirke og Kapel I, 366.
- Finland I, 57, 237 f.
- Finske Bugt I, 231
- Finveden (Sverige) I, 121.
- Fischer, Borgmester i Randers, II, 197.
- Fiskbæk (Fiskbæk S.) I, 20, 37, 369. — Aa I, 369 f.
- Fjarstorp se Stautrup.
- Fjeldsted (Mariager Landdistr.) I, 132.
- Fjends Herred I, 121, 231.
- Fjære Herred (Nørrehalland) I, 30. II, 123.
- Flaa, Navn, I, 38. ●
- Flaarup, Flortorp (Fuglse S.) I, 460.
- Fladstrand I, 31.
- Fladbro (Grensten S.) II, 98.
- Flandern, Flamlænderne II, 154, 182.

- Flekkeby (Slesvig) II, 49.
 Flensborg I, 262. II, 82, 88, 106, 134 f.
 Flodbro over Nøraa I, 38, 166, 414, 426.
 Floen (Island) I, 38.
 Floes (Virring S.) I, 38.
 Florens II, 147, 159, 163.
 Florentius Bronchhorst, Erkebiskop af Bremen, † 1307, I, 3, 7 f.
 Flortorp se Flaarup.
 Flynder Sø (Ginding H.) I, 409.
 Fodevig I, 103, 106—10, 113, 406, 409, 441, 453.
 Fokbæk (Slesvig) I, 362.
 Folby (Folby S.) I, 228, 444. II, 175. — Kirke I, 293, 444.
 Folke den Tykke, Jarl, † o. 1100, I, 151.
 Folkungeslægten I, 366.
 Folmer, Navn, I, 285.
 Fornæs (Randers Nørre H.) I, 90, 147.
 Framlev Herred I, 117. II, 82, 174. — Herredsting II, 79. — Sogn II, 79, 174.
 Franciscanerordenen I, 258, 262, 268, 282, 306, 342, 350. II, 16, 163.
 Franken, Frankerne I, 232 f., 313, 316, 372 f., 447 f. II, 13.
 Frankfurt a. M. II, 83 f. — a. d. O. I, 267.
 Frankrig, Gallia I, 88, 109, 143, 213, 233, 283, 289 f., 303, 305, 360 f., 403. II, 78, 83, 87, 180, 182.
 Frederik, Erkebiskop af Riga, 1304, I, 361. — Biskop af Slesvig, † 1179, I, 440. — I, Konge, I, 172, 181. — II, Konge, I, 162, 177 f., 182. II, 115, 183. — III, Konge, I, 187, 190. — VI, Konge, II, 89. — IV, Borggreve af Nürnberg, † 1332, II, 126. — Barbarossa, romersk Kejser, I, 116, 142, 360 f., 413, 440, 449. — II, romersk Kejser, II, 143, 237, 257, 260, 266, 374 ff., 453. — Der Angle, Greve af Stade, 1095, I, 357, 413. — Der Ernsthaftige, Landgreve af Thüringen, † 1349, I, 450. — Hertug af Østerrig, † 1330, II, 10, 14, 46, 126, 163. — Moltke, 1287, I, 273 ff. — Post, 1326, II, 42, 44.
 Frederun, 1007, I, 424.
 Fredø (Norge) I, 208.
 Fridebjerg, Borg i Ditmarsken, I, 122.
 Frisland, Friserne I, 6, 76, 116, 126, 238, 320, 402. II, 39, 70, 75 f., 80, 133, 144, 150, 154, 195.
 Frijsenborg, Grevskab, I, 166, 398.
 Frische Haff I, 240.
 Frisenvold, Thorup (Ørum S.) I, 168, 183, 187 f., 438.
 Frode, Navn, I, 79. — Konge, I, 79.
 Frost, Navn, II, 192. — Slægt, II, 160, 186.
 Frosts Kapel (Brorstrup S.) II, 145.
 Fruerlund (Vorup S.) I, 157,

- 186—90, 437, 439, 445. II, 95, 98, 189.
- Fuglslev Sogn (Randers Sønder H.) I, 369.
- Fulco, Erkebiskop af Estland, o. 1171, I, 237.
- Fulda (Hessen) I, 372.
- Fuldbro (Skanderup S.) II, 110.
- Fussing (Bjerregrav S.) I, 99, 131, 414. — Vase I, 414.
- Fussingø Hovmark (Aalum S.) I, 415.
- Fyn I, 6, 72 f., 76, 79 f., 82, 85, 97, 103, 122 ff., 129, 146, 165, 195, 210 f., 230, 264, 285, 331 f., 366, 369, 392, 406, 447, 461 f. II, 3 f., 24, 31, 63—6, 69 f., 74, 78, 80, 88, 100, 103 f., 107, 109, 119, 124, 137, 150, 172. — Stift I, 97.
- Fynshoved I, 295.
- Fyrisvolden (Sverige) II, 145.
- Fæmø II, 173.
- Fænø Kalv I, 53, 389.
- Færs Herred (Skaane) II, 62.
- Fønss, P. S., Amtmand, † 1824, II, 190.
- Fønsskov (Føns S.) I, 15, 53.
- G**aardbo (Raabjærg S.) II, 79.
- Gaasetofte, Gasæthoft, Gatzetofte (Raklev S.) II, 130 f., 192.
- Galicien I, 101, 205, 308, 407. II, 146.
- Gallia se Frankrig.
- Galskyt, Slægt, I, 429.
- Galt, Slægt, I, 134. — Vaaben, I, 416.
- Galten Herred I, 38, 117, 164 f., 167, 170.
- Galtenkjær (S. Galten S.) I, 293.
- Galtrup (Galtrup S.) I, 205.
- Gamborg (Gamborg S.) I, 15, 53.
- Gammel, Navn, I, 80, 103. — Slægt, I, 109, 208, 408. — Eriksøn, † o. 955, I, 208. — Ormsøn, o. 1050, I, 103, 207.
- Ganshower, Øgenavn for Valloerne, II, 182.
- Garding (Slesvig) I, 6. II, 133.
- Garlbæk (Slesvig) I, 362. II, 169.
- Gartz (Pommern) II, 44, 154.
- Gassum Sogn (Nørhald H.) I, 381.
- Gasæthoft, Gatzetofte se Gaasetofte.
- Gavlsklint I, 44.
- Ged, Slægt, I, 385.
- Gedimin, Storfyrste af Lithauen, † 1341, II, 146 f.
- Gedsholm (Skaane) I, 46, 385.
- St. Georg, Jago, Helgen, I, 454.
- Gerebrect se Gisbert.
- Gerhard, Erkebiskop af Hamborg og Bremen, † 1219, I, 451. — II, Erkebiskop af Hamborg og Bremen, † 1258, I, 3, 259, 353, 358, 456. — I, Erkebiskop af Mainz, † 1259, I, 374. — II, Erkebiskop af Mainz, † 1305, I, 216. — I, Greve af Holsten, † 1290, I, 5, 7, 355, 359. II, 133. — II den Blinde, Greve af Holsten, † 1312, I, 5 ff., 10, 53, 71, 264, 302 f., 354 f. II, 132, 150. — III den Store,

- Greve af Holsten, † 1340, I, 3, 7—11, 45, 319—28, 331—6, 344, 354, 356, 360, 362 f., 446. II, 3, 18 f., 21 f., 24 f., 29, 31, 33—44, 47 ff., 56—9, 61, 63—82, 85—100, 103 f., 107 f., 124, 128—35, 140 f., 146—50, 152, 154—74, 181 ff., 186—96. — IV, Greve af Holsten, † 1323, I, 10, 319, 326 f. II, 132 f., 150. — VI, Greve af Holsten, † 1404, I, 354. — Walgraf, o. 1120, I, 374.
- Gerke Wolf, 1340, 100, 102.
- Gerlach, Provst til Ærø og Taa-singe, 1333, II, 173.
- Germanerne I, 230, 404, 426.
- Gerold, Biskop af Lybæk, † 1163, II, 129.
- Gert se Gerhard.
- Gherbert, Kannik i Aarhus, 1338, II, 181.
- Ghibellinerne II, 14 f.
- Ghøteby (Slesvig) II, 49.
- Gilbjærghoved (Gilleleje S.) I, 147.
- Gilleleje Sø I, 145.
- Gimlinge (Gimlinge S.) I, 317.
- Gimming Sogn (Støvring H.) I, 184.
- Gimsø Kloster (Norge) I, 141.
- Gisbert, Giselbert, Gerebrect. Bronchorst, Erkebiskop af Bremen, † 1306, I, 3, 7 f., 171. — Biskop af Slesvig, † 1345, I, 7, 9, 322. II, 72, 81, 86, 107, 130, 167, 174.
- Gislum (Gislum S.) I, 429. II, 145.
- Gjedser (Falster Sønder H.) II, 149.
- Gjellerup Kirke (Gjellerup S.) I, 124.
- Gjelsaa (Slesvig) I, 77.
- Gjerlev Herred I, 154, 423.
- Gjern (Gjern S.) II, 175. — Herred I, 117. II, 81 f., 174 ff.
- Gjesing Kirke (Gjesing Sogn) I, 205.
- Gjøde se Guido.
- Gjording Herred II, 35, 45, 132.
- Glambæk (Femern) I, 344. II, 3, 105, 118.
- Glarbjerg (Randers St. Mortens ø. Landdistr.) I, 232.
- Gleichen, Slot i Thüringen, I, 316. — Vaaben, I, 317.
- Glenstrup Kloster (Glenstrup S.) I, 131 f., 136, 163, 415 f., 420, 423. — Sø I, 132.
- Glob, Slægt, I, 348.
- Glücksborg (Slesvig) I, 352.
- Gnesen (Polen) II, 139, 146.
- Gnoien (Meklenborg) I, 54. II, 12, 22, 59.
- Godechin Dayson, 1351, I, 169.
- Godrin, Navn, I, 78.
- Gorder, Folkestamme i Galatien, I, 82.
- Gorm, Guthrum, Guttorm, Navn, I, 78. — Den Gamle, Konge, I, 402. — Den Yngre, Konge i Østangeln, I, 78. — Viking, I, 77 f.
- Gosmer Sogn (Hads H.) I, 379.
- Goterne I, 233, 404, 447. II, 143.
- Gotfred, Gøtrik, Kannik i Ribe, 1333, II, 173. — Konge, I, 76 f. — Af Bouillon I, 306.

- Gotland, Gulland I, 298, 340.
 Gotskalk, vendisk Konge, I, 101, 107, 148.
 Gottorp I, 42 f., 150. II, 22, 39, 49 f., 54, 56, 59, 61, 68, 76, 88, 105 f., 154 f., 157 f., 168, 182. — Bispeborg I, 445.
 Grabow, Flod i Pommern, I, 329, 331. II, 139. — (Meklenborg) II, 128.
 Grafusin (Bjerregrav S.) I, 131.
 Gram (Slesvig) I, 325.
 Gram, Købmand i Randers, 1825, I, 168.
 Grandeheden (Femern) II, 119.
 Grape, Slægt, I, 253 f.
 Grathe Hede I, 124, 159, 198, 211, 250.
 Graubünden II, 46.
 Gregers, Gregorius. Dagsøn, 1161, I, 141. — Pedersen Hak, 1329, II, 163. — Suder i Randers I, 161. — Tuessøn (Duve) 1328, II, 155.
 Greifswald I, 114, 314 f., 338 f., 342, 345 ff., 395. II, 1, 34, 42 f., 83 f., 124, 149, 155, 166, 180.
 Grenaa I, 124. II, 48. — Kongsgaard II, 48.
 Grevens Fejde I, 139.
 Grevismühlen (Meklenborg) I, 323.
 Grim, Sagnkonge, I, 409. — Rusle, o. 1178, I, 201.
 Grimbakker paa Hjelm Hede (Sevel S.) I, 409.
 Grimeton Sogn (Halland) I, 32.
 Grimmén (Pommern) II, 24, 36, 42, 135.
 Grimsgaard (Thorup S., Strø H.) I, 385.
 Grosbøl (Ærø) I, 23. II, 138.
 Grund Fjord I, 38.
 Grundfør (Grundfør S.) II, 188.
 Grynskjær (Framlev S.) I, 280.
 Grækerne I, 308, 404.
 Gröbenitz (Vagrien) I, 333.
 Grønbæk (Grønbæk S.) I, 125, 159, 163, 368 f. — Kongsgaard I, 20.
 Grønholt Jagtlot (Grønholt S.) I, 201. II, 141.
 Grønhøj (Støvring H.) II, 185.
 Grønning i Vitten Krat (Vitten S.) I, 398.
 Grønsund I, 49, 215. II, 34.
 Gudenaå I, 20, 37 ff., 99, 104, 117, 124 f., 128, 137 f., 153, 157, 159, 163—7, 170, 179, 182, 186 f., 231, 420, 423, 432, 438. II, 89, 94, 97 f., 108, 184 f., 188, 192.
 Gudhem Kloster (Sverige) I, 386.
 Gudrød, Konge i Nordengland, I, 78, 82.
 Gudum (Gudum S.) I, 232.
 Guelferne II, 14.
 Guido, Gjøde, Gunde, Guy. Af Montpellier, 1198, I, 171. — Kardinal, 1267, I, 66. — Provst, † 1297, I, 50, 342. — Erik Menveds Kansler, † 1320, I, 342 f., 346. — Gammel af Tryde I, 104, 408.
 Guinigi, Francesco, italiensk Felt-herre, II, 152. — Pagolo, Fyrste af Lucca, II, 152.
 Gulberghede (Sverige) I, 68.
 Gulland se Gotland.

- Guncelin, Günzel. v. Hagen, Greve af Schwerin, † o. 1187, I, 236. — II, Greve af Schwerin, † 1221, I, 13, 236 f. — III, Greve af Schwerin, † 1274, I, 274. — VI, Greve af Schwerin, † o. 1388, I, 333 f., 354. II, 63.
- Gunde se Guido.
- Gunhild, Kunigunde. Svend Tveskægs Dronning, I, 86. — G. m. Harald Thorkilsen Jarl, I, 405. — G. m. Kong Henrik III af Tyskland, I, 92, 210. — Moder til Esbern Snares Hustru Holmfrit, I, 443.
- Gunner, Biskop af Ribe, † 1245, I, 262. — Jæypson Brade, † 1365, I, 419. — Thomsen Lange, I, 204.
- Gunulf Svendsen, 1304, I, 64.
- Guter, Folkestamme, I, 231 f.
- Guthrum se Gorm.
- Guttorm se Gorm.
- Gutzkov (Pommern) I, 144. II, 139.
- Guy se Guido.
- Gyda, Gyde, Gytha. G. m. Erik Hakonsøn Jarl, I, 86, 101. — G. m. Esbern Carlsen, I, 35. — G. m. Gerhard, I, 276. — G. m. Lars Viffertsøn, I, 429. — G. m. Tyge Ebbesen, I, 59.
- Gylvarp (Skaane) I, 461.
- Günther XIX, Greve af Schwarzburg, † 1349, II, 15, 102 f.
- Gælerne I, 205 f.
- Gødestad Sogn (Halland) I, 32.
- Gøta Elv I, 55, 231, 300, 447. II, 143. — Land I, 355.
- Gøterne I, 231.
- Gøtrik se Gotfred.
- Gøye, Slægt, I, 460.
- Haagen se Hakon.
- Haardbo, Navn, I, 106.
- Haarder, Folkestamme, I, 81 f., 87 f., 124, 206, 401, 403.
- Haarde Kaare I, 88.
- Haarik, Konge, II, 5.
- Haarup (Linna S.) II, 79, 174.
- Håtuna Kongsgaard (Sverige) I, 70, 295.
- Hadeby Nor, Hadelon I, 447.
- Hadeln (Hannover) I, 450.
- Haderslev I, 434. II, 24, 54, 88, 106, 154. — Slot II, 26, 35, 56, 150, 155 ff.
- Hadrian IV, Pave, I, 149.
- Hagen se Hakon.
- Hagenskov (Sønderby S.) II, 80.
- Hagenøre I, 44.
- Hagsholm (Houlbjærg S.) II, 177.
- Hak til Gylvarp, Slægt, I, 273.
- Hakon, Haagen, Hagen. Hærbred, Konge af Norge, † 1162, I, 141. — V, Konge af Norge, † 1319, I, 24, 27, 31, 36, 41, 48, 52, 54 ff., 67, 73, 127, 297—300, 302, 312, 341, 351, 365, 386, 389. — VI, Konge af Norge, † 1380, I, 354. — Longobardisk Høvding, I, 76. — Eriksøn Jarl, 1012, I, 86, 101. — Hakonsøn den Unge, † 1257, I, 390. — Ivarsøn Jarl, o. 1062, I, 100, 406. — Knudsen, 1406, I, 104. — Porse, † 1350, II, 162. — Sunnivasøn Jyde I, 100 f., 356, 406.

- Halberstadt I, 7, 407. — Bispedømme II, 131.
- Hald (Hald S.) I, 156, 174, 423. II, 142, 185. — Sø (Sønder Hald H.) I, 231, 369. — Bakke (Nørhald H.) I, 231.
- Haldum (Haldum S.) I, 226.
- Halfdan, Sagnkonge, I, 409.
- Halkjær (Ejdrup S.) II, 144. — Aa II, 145.
- Halland I, 31, 38 f., 46, 53, 65, 90, 101, 123, 213, 243, 284, 320. II, 3, 27, 49, 89, 116.
- Halle I, 453.
- Halling Sogn (Hads H.) I, 379.
- Hallkell Ögmundsson, 1287, I, 18.
- Halmstad I, 282. II, 40. — Herred I, 46, 339. II, 127.
- Halremont, Greve, 1331, II, 68, 87.
- Hals (Hals S.) 132. II, 185.
- Halsted Kloster (Halsted S.) II, 71.
- Hamborg I, 153, 235, 334 f., 353, 359, 401, 441, 450. II, 18, 48, 129, 148. — Cathedralkirke II, 19. — Frue Kirke I, 363.
- Hamborg Domkapitel II, 124. — Erkebispedømme I, 128, 143. — Provsti I, 363.
- Hameln (Hannover) I, 372, 377.
- Hammelev (Hammelev S.) I, 175.
- Hammershus I, 50, 337 ff., 343, 391 f. II, 6, 13, 17, 20, 22, 127, 130, 136.
- Hammerum Herred I, 124.
- Hamtorp (Slesvig) I, 362.
- Hanerau (Holsten) I, 7, 334, 363.
- Hanghede ved Nørring I, 446.
- Hanherrederne II, 101, 103, 146, 160, 179. — V. Han Herred II, 49.
- Hankevand, Slægt, I, 117. II, 156.
- Hans se Johannes.
- Hansestæderne I, 27, 365.
- Hanstholm (Hillerslev H.) I, 208.
- Har Syssel I, 105, 291, 315, 400, 403, 408. II, 151, 153.
- Harald, Navn, I, 79. — Klak, Konge, I, 75 f., 78, 84. — Den ældre, Konge, I, 75. — Blaataand I, 83 f., 142, 400. II, 144. — Harefod I, 86, 401. — Hein I, 81, 90, 96, 110. — Godvinsøn, Konge af England, I, 224. — Haarderaade, Konge af Norge, I, 95, 97, 101, 406. II, 146. — Gille, Konge af Norge, I, 140 f., 151, 212. — Kesia I, 109, 113, 198. — Thorkilsen Jarl, 1070, I, 405.
- Haraldsejd (Vendsyssel) I, 209.
- Haraldsted (Haraldsted S.) I, 111, 274.
- Harbo Slette (Hillerslev H.) I, 208.
- Hardanger (Norge) I, 403.
- Hardeknud, Hordecunt, Hörda-knutr, Navn, I, 403. — Sagnkonge, I, 79. — Konge, I, 87 f., 92, 210. — Viking, I, 78.
- Harlev (Harlev S.) I, 129.
- Harlevholm (Harlev S.) I, 129.
- Harrestrup (Daugbjærg S.) I, 23, 370.
- N. Harridslev, Nørreharyslev (Vennebjærg S.) II, 184.
- Harrien, Landskab i Estland, I, 242, 246 f., 259 f.
- Hartvig I, Erkebiskop af Hamborg og Bremen, † 1168, I, 116, 123, 413. — II, Erkebiskop af Hamborg og Bremen,

- † 1207, I, 440, 451. — Reventlow, 1328, I, 11, 327 f., 335. II, 107, 129, 166.
- Haruderne, Folketamme I, 408.
- Harzburg (Brunsvig) I, 451.
- Harzen I, 206, 448.
- Hase, Slægt, II, 131, 173 f.
- Hasenøre (Æbeltoft Lands.) I, 28 f., 148.
- Hasle Herred I, 117.
- Haslum Sogn (Galten H.) I, 38, 138, 158 f. II, 98.
- Haslumø i Gudena I, 158, 419.
- Hasso de Crammendicke, 1328, II, 49. — Af Wedel, † 1353, II, 100 f., 193 ff.
- Hassens, Havsende (Draaby S.) I, 148, 379.
- Hastings (England) I, 224.
- Hastrup (Tyregod S.) II, 177 ff.
- Hattil (Finland) I, 156.
- Haubard Jonsson, 1294, I, 41.
- Havel (Brandenburg) I, 236.
- Havelberg (Brandenburg) II, 128.
- Haverkamp (Slesvig) II, 49.
- Havmølle (Draaby S.) I, 148.
- Havsende se Hassens.
- He Sogn (Hind H.) I, 292.
- Hebbin, longobardisk Høvding, I, 76.
- Hedeby se Slesvig By.
- Hedensted (Hedensted S.) I, 288.
- Hedvig, g. m. Albert af Orlamünde, I, 449. — Af Everstein I, 373. — G. m. Grev Hildebald af Wunstorff, I, 353. — Af Ravensberg, g. m. Thorgils Knutson, I, 57.
- Hefring, Datter af Ægir, I, 231.
- Heggedal (Hørby S.) I, 419. — Slægt og Vaaben, I 418 f.
- Hegnetsgavl se Hindsgavl.
- Heidenrich Lunov, 1375, I, 157.
- Heiligenhafen (Holsten) II, 19.
- Heininge (Heininge S.) I, 227.
- Heiningen, Kloster i Hannover, I, 410.
- Heinsvig (Heinsvig S.) I, 91.
- Helbrecht, Hellembert af Visbeke, Biskop af Slesvig, † 1343, II, 72 f., 81, 174.
- Helene, Elena, Elline. Datter af Aage Ravn, I, 47. — G. m. Hertug Albrecht I af Sachsen-Wittenberg, I, 264. — G. m. Christian Vendelbo, I, 38. II, 165. — G. m. Esbern Snare, I, 122, 243, 277. — G. m. Hans Ubbesen, I, 279. — G. m. Ove Hase, II, 131, 192. — G. m. Palme Jønsson Monk, I, 65. — G. m. Peter Fynbo, I 104. — G. m. Sune Folkesøn, I, 18 f., 381. — G. m. Hertug Wilhelm af Lyneborg, I, 235, 245.
- Helgenæs, Hels I, 21, 36, 90, 117, 165, 226, 379.
- Helgoland I, 229.
- Helias, Biskop af Ribe, † 1166, I, 115.
- Helinga, g. m. Fyrst Vladislav Sputator af Storpolen, II, 138. — Jfr. Hedvig.
- Hellembert se Helbrecht.
- Hellige Gravs Orden I, 306.
- Helmershusen (ved Paderborn) I, 113.
- Helmet (Estland) I, 251.

Helmold von Plesse, 1328, II, 149.

Hels se Helgenæs.

Helsingborg I, 6, 16 f., 31, 68, 71, 74, 290, 302, 319, 340, 387. II, 27, 49, 62 f., 65, 130, 142, 150, 162 f., 165, 171. — Slot II, 62, 114, 131, 163.

Helsingborg Amt II, 62.

Helsingør I, 319, 339, 384. II, 171 f.

Helsted (Borup S.) I, 138.

Helvetien I, 447.

Helvig, Valdemar Atterdags Dronning, II, 34, 87, 103, 105.

— G. m. Oberst Hans Friis, I, 186. — G. m. Kong Magnus Ladelaas af Sverige, I, 5, 355.

Hem (Onsild H.) I, 132.

Hemmet Sogn (N. Horne H.) I, 232.

Hemming Christiernsøn, 1135, I, 112.

Hemmingstedt (Ditmarsken) I, 334.

Henne Sogn (V. Horne H.) II, 174.

Henneberg, Greve, II, 128.

Hennebjærggaard (Henne S.) II, 174.

Henning Podebusk, † o. 1388, II, 181.

Henrik, Navn, I, 278, 455. — Biskop af Børglum, o. 1086, I, 406. — II, Bockholt, Biskop af Lybæk, † 1341, I, 335. II, 18, 129. — Biskop af Reval, 1294, I, 51 f., 282, 288 ff. — Biskop af Upsala, o. 1150, I, 237. — Tornekbrands, Abbed i Sorø, † 1538, I, 244, 368.

Greve Gert og Niels Ebbesøn II.

— Af Badwide I, 450. — IX, Hertug af Bayern, † 1126, I, 234. — I uden Land, Markgreve af Brandenburg, † 1318, II, 10. — II, Markgreve af Brandenburg, † 1320, II, 194. — I, Hertug af Brunsvig, † 1322, I, 372. — Hertug af Brunsvig, † 1416, I, 372. — Af Eilenburg, o. 1123, I, 373. — Greve af Gleichen, 1234, I, 316. — Greve af Gleichen, 1300, I, 317. — Greve af Harsfeld, o. 900, I, 356. — I, Greve af Holsten, † 1304, I, 6 f., 10, 45, 360. II, 128. — II, Greve af Holsten, † o. 1384, I, 322, 354. II, 80, 85 f., 100 f., 103 f., 182. — Borwin I, Fyrste af Meklenborg, † 1227, I, 146, 235, 440. — Borwin II, Fyrste af Meklenborg, † 1226, I, 273. — Borwin III, Herre til Rostock, † 1278, I, 273, 275. — II Løve, Fyrste af Meklenborg, † 1329, I, 6, 66, 301, 309, 312, 314, 319, 323, 325, 332, 334, 345. II, 10, 24 f., 33—6, 41, 44, 118, 124 f., 128, 135, 149. — III, Greve af Meklenborg-Schwerin, † 1384, I, 386. — Obotritisk Fyrste, † 1119, I, 102, 407. — Greve af Orlamünde, 1313, I, 317. — Foged af Plauen, † 1295, I, 373. — X, Foged af Plauen, † o. 1363, I, 373. — Pfalzgreve af Rhinen, † 1227, I, 247. — II, romersk Kejser, † 1024, I, 410.

- IV, romersk Kejser, † 1106, I, 356. — V, romersk Kejser, † 1125, I, 215, 407. — VI, romersk Kejser, † 1197, I, 440. — VII, romersk Kejser, † 1313, I, 360. — Den Stolte, Hertug af Sachsen, † 1139, I, 413. — Løve, Hertug af Sachsen, † 1195, I, 123, 142, 144 ff., 148, 164, 211, 235 f., 353, 357, 422, 450. — Hertug af Schlesien, 1320, II, 9. — Greve af Schwerin, † 1228, I, 236 f., 256 f., 451, 455 ff. — Greve af Schwerin, 1331, II, 71. — Hertug af Steiermark, † 1327, II, 14, 126. — Borggreve af Stromberg, o. 1300, I, 69. — Raspe, Landgreve af Thüringen, † 1247, I, 316, 449. — Der Erlauchte, Landgreve af Thüringen, † 1288, I, 449. — I, tysk Konge, † 936, I, 84, 373, 402. — Tysk Konge, † 1242, I, 260. — Herre af Werle-Güstrow, † 1291, I, 390. — Aagesen, 1513, I, 387. — Adersen, 1296, I, 46. — Belov, 1579, II, 176 f. — Belov til Spøttrup, 1647, II, 177. — Bloch, Garver, 1691, I, 180. — Friis, 1299, I, 53. — Hermynsson, 1506, I, 162. — De Kiwel, 1296, I, 34. — Molzan, 1318, I, 344. II, 43, 63, 159, 168. — Nielsen, 1340, I, 438. II, 79, 94, 173, 181, 184. — Petersen, 1331, II, 71, 159. — Skærp, o. 1180, I, 278. — Split, 1321, I, 335. II, 129. — Svendsen Skatelar I, 99 f., 119, 141, 197, 421. — Ubbesen, 1302, I, 279. — Van Vitinghoven, 1340, II, 91, 97. — Æmeltorp, 1250, I, 358 f. II, 182.
- Heridsvad Kloster (Skaane) I, 68 f., 113.
- Herman, Biskop af Hildesheim, 1162, I, 109. — Biskop af Kammin, 1251, I, 374. II, 121. — Biskop af Rostock, † 1159, I, 212. — Præceptor ved det tyske Gæstehus i Jerusalem, 1238, I, 458. — Von Salza, Stormester for den tyske Orden, 1211, II, 239. — Greve af Everstein, 1408, I, 372. — Greve af Gleichen, 1313, I, 317. II, 121, 131, 162. — (I) af Orlamünde, † 1176, I, 449. — (II), Greve af Orlamünde, † 1247, I, 358, 450, 458. — (III), Greve af Orlamünde, I, 450. — I, Landgreve af Thüringen, † 1217, I, 449. — V, Greve af Winzenburg, † 1152, I, 211.
- Hermannfried, Konge af Thüringen, I, 448.
- Hertesburg (Pommern) II, 25.
- Hervidstad Herred (Skaane) I, 283, 326, 338, 343, 391 f.
- Hesleholm (Skaane) I, 340.
- Hesselbjærggaard (Estvad S.) I, 427.
- Hesselbæk, Hæsybæk (Bindslev S.) II, 184.
- Hesselø II, 168.
- Hessen I, 239, 372.

- Hestehaven (ved Mariager) I, 134. — (Skanderup S.) II, 116.
- Hesterbjærg (Slesvig) II, 22, 61, 66.
- Hevring (Ørsted S.) I, 231.
- Heyne Scarpenberg, 1336, II, 80, 102.
- Hezilo, Biskop af Hildesheim, † 1079, I, 410.
- Hilda se Rick.
- Hildebald, Erkebiskop af Bremen, † 1273, I, 353. — Greve af Wunstorf, o. 1250, I, 353.
- Hildesheim I, 77, 108 f., 209 ff., 409 f., 424. — Bispeborg I, 410, 424. — Hellig Korsens Kapel I, 424. — St. Martins Kirke I, 424. — St. Michaels Kloster I, 410, 424.
- Himle Herred (Halland) I, 32, 46.
- Himmelbjærg II, 99.
- Himmerland II, 145.
- Himmer Syssel I, 98 f., 125, 130, 206, 238. II, 101, 103, 143, 145, 179.
- Hindsgavl, Hegnetsgavl I, 44—8, 53, 64, 73, 82, 365, 385. II, 63, 65, 70.
- Hindsted Herred I, 132, 419.
- Hinnerup (Grundfør S.) II, 188.
- Hirschfeld Kloster (Hessen) I, 356.
- Hisingen I, 40, 142.
- Hjarbæk (Vorde S.) I, 37, 408.
- Hjelmslev Herred I, 117.
- Hjerm Herred II, 62, 155, 157, 162 f.
- Hjerting Bugt I, 265.
- Hjælm I, 28—31, 36, 40, 48, 65, 68, 72, 74 f., 147 f., 220, 295 ff., 379, 387.
- Hjælm Hede (Sevel S.) I, 409.
- Hjørring I, 83, 93, 96, 405 f. II, 79. — Bispedømme I, 96.
- Hjørungavaag I, 85.
- Ho Bæk I, 132.
- Hobro I, 97, 104, 132, 423. — Fjord I, 105.
- Hoed (Hoed S) I, 219.
- Hofva (Sverige) I, 355.
- Hohenstaufferne I, 235, 373, 407.
- Hohenwestedt (Holsten) I, 358.
- Hohner Herred (Slesvig) I, 362.
- Holbæk I, 284. II, 41.
- Holbækgaard (Holbæk S.) II, 108, 188, 195.
- Holck, Slægt, II, 152.
- Holger, Holmger. Høvding, I, 127. — Nielsson (Krognes), 1319, II, 1, 114. — Rosenkrantz, 1464, I, 137.
- Holm (Slesvig) II, 49.
- Holmans Herred I, 53.
- Holme (ved Mariager) I, 134. — (Draaby S.) I, 148, 226.
- Holmfrit, g. m. Esbern Snare, I, 443.
- Holmgaard se Novgorod.
- Holmger se Holger.
- Holmslen (Slesvig) II, 49.
- Holmstrup (Brabrand S.) I, 42, 63, 275, 287 f.
- Holmstrupgaard (Brabrand S.) II, 143.
- Holstebro I, 169, 408. II, 85, 163.
- Holsten, Holstenerne, I, 3, 7, 9, 15, 116, 229, 234 ff., 262, 264 f., 322, 326 f., 333 f.,

- 350, 354—8, 402, 407, 451, 456. II, 21, 30, 32, 42, 48 ff., 52, 56 f., 59, 61, 68, 70, 73—9, 85, 87, 92, 99 f., 102, 106, 108 ff., 118, 128, 132 f., 147, 151, 153 f., 156 f., 164, 170, 172 f., 182, 189, 191, 193 f., 197.
- Holum (Island) I, 38.
- Holzminden (Brunsvig) I, 372.
- Homerus se Orm.
- Honorius III, Pave, I, 237.
- Hordelandene (Norge) I, 403.
- Horderus, Navn, I, 106, 204.
- Horne Herred II, 150.
- Horik, Navn, I, 278
- Hornbæk (Hornbæk S.) I, 137 f., 152, 420. — Vad I, 137, 414, 430.
- Horsby (Slesvig) II, 75.
- Horsens I, 39, 44 f., 135 f., 156, 169, 318, 320, 323, 325. II, 30, 89, 101, 103, 115, 131, 183, 188, 195. — Hospital I, 137. — Johanniterkloster I, 275. — Fjord II, 90.
- Horslunde (Horslunde S.) I, 315.
- Houlbjærg Herred I, 117, 438. II, 142, 176.
- Hov (Mariager Lands.) I, 133 f.
- Hove (Hove S.) I, 232.
- Hovgaard (Koed S.) I, 383.
- Hovsør, Hoxer Vig (Hillerslev H.) I, 208.
- Humber (England) I, 78, 206.
- Humlum (Humlum S.) I, 428.
- Hummelure (Lading S.) I, 91. II, 176.
- Hundslund Kloster (Hundslund S.) II, 184.
- Hunehals I, 30 f., 40, 46, 48, 67, 312, 387. II, 32 f.
- Hunetorp (Hune S.) II, 92.
- Hunnerne I, 447.
- Husum (Glenstrup S.) I, 134, 163.
- Hval, Slægt, I, 173.
- Hvalinge Sogn (Halland) I, 386.
- Hvam (Hvam S.) I, 459. II, 141.
- Hveen II, 74, 142.
- Hvetbo Herred II, 92.
- Hvid, Navn, I, 318.
- Hvide, Navn, I, 83, 91. — Slægt, I, 18 f., 23, 34, 66, 80 ff., 86, 92, 102, 120, 123, 269, 348, 368 f., 381, 394, 438. — Vaaben, I, 393 f.
- Hvide Mølle (Randers St. Mortens Ø. Landdistr.) I, 430.
- Hvidovre (Hvidovre S.) II, 158.
- Hvit, Slægt, I, 81, 92.
- Hvornum (Hvornum S.) I, 99, 104 f.
- Hyla se Rick.
- Hyllested (Hyllested S.) I, 148, 219.
- Hæstrup (Hæstrup S.) II, 79.
- Hæsylbæk se Hesselbæk.
- Høg, Slægt og Vaaben, II, 183.
- Høgholt (Hørmested S.) II, 184.
- Høgwordhe se Høje Vorre.
- Højen (Skagen) II, 165.
- Høje Vorre, Høgwordhe, Wortu (Ø. Lisbjærg H.) I, 444.
- Højslev Mølle (Simested S.) I, 459. II, 141.
- Højvolden (Klejtrup S.) I, 99.
- Hørby (Sjælland) I, 364.
- Hördaknutr se Hardeknud.
- Hørdum (Hørdum S.) I, 403.

- Hørmested Sogn (Horns H.) II, 184.
- Hørsholm (Hørsholm S.) I, 394.
- Höxter (Vestfalen) I, 372.
- Ibo, Navn, I, 76.
- Ida, Oda. G. m. Jens (Niels) Jensen Brock, I, 437. — G. m. Grev Niels I af Halland, I, 13, 244, 365. — G. m. Grev Thiemo af Wittin, I, 448.
- Ilow (Meklenborg) I, 235, 440.
- Illuch, Illuge, Biskop af Aarhus, † 1134, I, 107, 130.
- Iluard Andersen, 1372, I, 438.
- Imbra se Ærø.
- Imbrie se Femern.
- Inga, g. m. Asker Ryg, I, 119. — G. m. Svend Thrundsen, 103, 119, 132.
- Inge, Søn af Kong Niels, I, 99. — I, Konge af Norge, † 1161, I, 141 f., 151. — Stenkilsøn, Konge af Sverige, † o. 1111, I, 141.
- Ingeborg, Erik Menveds Dronning, I, 49, 332, 336, 349. — G. m. Birger Jarl, I, 354. — G. m. Grev Conrad I af Oldenburg, I, 354. — G. m. Hertug Erik af Sødermanland, I, 12, 54 f., 300 ff., 312, 321, 340, 347. II, 10 f., 32 f., 40 f., 80, 172. — G. m. Grev Ernst af Gleichen, I, 316. II, 121. — Datter af Grev Ernst af Gleichen, I, 317. — G. m. Grev Gerhard den Blinde af Holsten, I, 354 f. — G. m. Grev Henrik II af Holsten, I, 354. — G. m. Knud Lavard, I, 141. — Af Tersløse, g. m. Lauge Gudmundsen, I, 47. — G. m. Kong Magnus Lagabæter af Norge, I, 14, 17. — G. m. Niels Pedersen Seefeld, II, 179. — G. m. Peder Nielsen af Taasinge, I, 394. — Af Kallundborg, g. m. Peder Strangesen, I, 277. II, 114, 120. — G. m. Ragnvald Jarl, I, 400. — G. m. Hertug Valdemar af Finland, I, 70, 302, 312, 339 f., 347.
- Ingefred, g. m. Gerhard, I, 276. — G. m. Jon Jonsen Litle, I, 59.
- Ingegerd, Oluf Hungers Dronning, I, 97. — G. m. Magnus Wuet, I, 316 f. — G. m. Kong Sverker II af Sverige, I, 245.
- Ingelheim (Hessen) I, 79, 406.
- Ingelund (Sigersted S.) I, 111.
- Inger, g. m. Folke den Tykke, I, 151, 213. — G. m. Jens Erlandsen, I, 42, 287 f. — G. m. Lave Ebbesen Galt, II, 142. — G. m. Marsk Skaare, I, 259, 268.
- Ingrid, g. m. Henrik Skatelar, I, 141, 151, 196, 198, 212, 406, 422. — G. m. Kong Olaf Kyrre af Norge, I, 97. — Af Pedersborg, g. m. Vagn, I, 224, 443.
- Ingmar Truelsen, 1294, I, 41, 383.
- Ingvar Hjort, Biskop af Roskilde, † 1290, I, 27, 286. — Hjort, 1309, I, 42, 301, 341, 346. II, 60, 128, 158, 161.

- Innocents III, Pave, I, 171, 237, 240, 449. — IV, Pave, I, 411.
- Irland, Ierne I, 206, 230, 384.
- Isarnus, Erkebiskop af Lund, † 1310, I, 45, 49—54, 56, 61, 290, 293, 295, 303, 338, 361, 389 ff.
- Isegran (Norge) I, 18.
- Ishøj (Ishøj S.) II, 158.
- Island, Islænderne I, 37, 76.
- Issefjord, I, 151.
- Isøre I, 230.
- Italien I, 308. II, 14 f., 46 f., 147, 163.
- Itzehoe, I, 7, 333, 358, 360. II, 86, 100. — Kloster I, 328. — St. Laurentii Kirke II, 86.
- Ivan Reventlow, 1328, I, 7. II, 129.
- Iver Munk I, 60. — Sneis, o. 1140, I, 141. — Tagesøn, o. 1260, I, 264.
- Ivo, Navn, I, 115. — Biskop af Chartres, I, 115.
- Jacob**, Navn. I, 399. — d'Osa se Johan XXII. — Af Modena, Johan XXII's Kapellan, II, 72. — Erlandsen. Erkebiskop af Lund, † 1274, I, 16, 26, 263, 268, 282, 287, 291, 374, 391, 393. — Splitaf, Biskop af Ribe, † 1345, II, 45 f., 53, 66, 156, 166. — Provst, o. 1290, I, 385. — Greve af Nørrehal-land, I, 13—18, 25, 27, 30—3, 46 f., 51, 55, 57 f., 67 ff., 72 f., 122, 244, 281, 295, 299, 360, 397. — Axelsen af We-thinge, 1337, I, 462. — Flep, 1315, I, 331. II, 79. — Grubbe, 1329, II, 159. — Jon Litlesen, 1301, I, 394. — Jøneson, 1354, I, 394. — Knudsen, 1351, I, 47. — Krabbe, † o. 1716, I, 428 f. — Nielsen Blaafoed, o. 1300, I, 17, 50 f., 53, 279. — Olafsen, † 1306, I, 72 ff. — Rostæth, 1329, II, 166. — Sunesen af Møen, 1225, I, 13, 259, 356, 393, 457, 461.
- Jacopone, Munk, I, 282, 463.
- Jacques Fournier se Benedict XII.
- Jagow Fogdi (Brandenburg) II, 128.
- Jap, Navn, I, 399.
- Japanesiske Hav I, 404.
- Jappe, Navn, I, 399.
- Jarlsbjærgene (ved Ebstorf) I, 84.
- Jaromar, Biskop af Kammin, † 1298, II, 121. — I, Fyrste af Rygen, † 1218, I, 114, 235. II, 135. — II, Fyrste af Rygen, † o. 1260, I, 265. II, 135, 138. — III, Fyrste af Rygen, † 1283, I, 16, 287, 374, 391.
- Jasmund (Rygen) II, 22.
- Jauer (Schlesien) II, 118.
- Jeip, Navn, I, 285.
- Jelling (Jelling S.) I, 100, 163. — Syssel I, 120, 291, 311, 315. II, 35.
- Jemteland I, 300.
- Jennum (Spentrup S.) I, 156.
- Jens se Johannes.
- Jep, Jeppe, Navn, I, 399. — Hegedal, 1408, I, 419. — Hege-
gedal, 1424, I, 134. — Hege-

- dal til Vandaas, 1460, I, 136.
 — Hegedal til Keldrup, 1462, I, 419. — Jensen (Udsøn), 1458, I, 219. — Mogensen, Borgmester i Randers, 1492, I, 170. — Nielsen (Hegedal), 1365, I, 419.
- Jepson, Navn, I, 399.
- Jerlev Herred I, 15, 53, 274.
- Jernit (Hammel S.) II, 110, 177.
- Jernløsegaard (Jernløse S.) I, 279.
- Jerusalem I, 238 f., 244, 249, 269. I, 145.
- Jerven (Estland) I, 242, 246 f., 259 f., 455.
- Jes Mortensen Seefeld, 1480, II, 179.
- Jetsmark (Jetsmark S.) II, 92.
- Jevenstedt (Slesvig) I, 363.
- Jexen (Adslev S.) II, 109.
- Johannes, Hans, Jens, Johan, Jøns. Navn, I, 285. — Døberen I, 138. — XXII, Jacob d'Osa, Pave, I, 289, 337, 341, 361. II, 14 ff., 58, 72 f., 77 f., 117, 125, 130, 146, 167. — Dros, Erkebiskop af Lund, † 1289, I, 26, 371. — Grand, Erkebiskop af Lund, † 1326, I, 9, 12, 16 f., 26, 30, 35 f., 40 f., 44 f., 49—54, 56, 111, 276, 281, 283, 288 ff., 304, 322, 335, 338, 342, 361, 371, 382 f., 385 f., 391, 463. II, 46, 49, 125, 129, 151. — Ascersøn, Biskop af Aarhus, † 1306, I, 288, 292 f. — Biskop af Børglum, † 1247, I, 458. — Olufsen, Biskop af Odense, † 1286, II, 124, 142. — Hee, Biskop af Ribe, † 1327, II, 29, 45, 115, 125. — Krag, Biskop af Roskilde, † 1300, I, 428, 443. — Hind, Biskop af Roskilde, † 1330, II, 127, 158. — Nyborg, Biskop af Roskilde, † 1344, II, 58, 80. — Bockholt, Biskop af Slesvig, † 1332, II, 18. — Provst i Aarhus, 1312, I, 156. — Af Wesenberg, Kannik i Aarhus, 1320, I, 63, 384, 395. II, 56, 151, 154, 180. — Af Lyneborg, Scholasticus i Bremen, I, 289. — Provst i Odense, 1309, I, 301. — Provst i Randers, 1312, I, 425. II, 183. — Howman, Præst ved St. Peders Kirke i Randers, 1481, I, 177. — Matthiesen, Prior for Helligaandsklosteret i Randers, 1494, I, 174 ff. — Nielsen, Prior for Helligaandsklosteret i Randers, 1523, I, 177, 181, 434. — Præst i Klosteret i Ribe, 1311, I, 310. — Sibrandsen, Kannik i Roskilde og Lund, 1295, I, 385. — Paaske, Franciscanermunk, 1304, I, 62. — Konge, I, 128, 177, 396. — I, Markgreve af Brandenburg, † 1266, I, 262, 265 ff. II, 137. — II, Markgreve af Brandenburg, † 1281, II, 137. — IV, Markgreve af Brandenburg, † 1305, I, 329. — V, Markgreve af Brandenburg, † 1317, II, 122. — Greve af Henneberg, 1334, II, 76 f.,

173. — I, Greve af Holsten, † 1263, I, 267, 353, 359. II, 147. — II, Greve af Holsten, † 1321, I, 5, 267, 327 f., 331, 333 f., 353. — III, den Milde, Greve af Holsten, † 1359, I, 3, 10 f., 323, 326 f., 331 ff., 345, 354. II, 3, 9, 18, 21, 24, 39 f., 45, 48, 57—60, 62—74, 77, 79 f., 82, 88, 92, 96, 100—4, 107, 118, 120, 128 ff., 132 ff., 142, 147—50, 154, 157, 159—62, 165—72, 181, 195. — Hertug af Lyneborg, † 1277, I, 264, 355. — I, Hertug af Meklenborg, † 1393, II, 59, 128. — Af Luxemborg, Konge af Polen og Bøhmen, † 1346, I, 373. — I, Hertug af Sachsen-Lauenborg, † 1285, I, 264, 450. — II, Hertug af Sachsen-Lauenborg, † 1321, I, 335 f., II, 11, 59, 66, 147. — Den Yngre, Hertug af Slesvig og Holsten, † 1622, I, 322. — I, Konge af Sverige, † 1222, I, 245. — II, Fyrste af Werle, † 1337, I, 363. — III, Fyrste af Werle, † 1352, II, 18, 34, 63. — Aagesen, 1339, II, 181. — Absalonssøn, 1354, I, 462. — Ahlefeldt, 1460, II 193. — Andersen Brock, 1377, I, 378, 437 f. — Andersen til Æsendrop, 1380, I, 11, 364. — Andresen Jul, 1332, II, 171. — Ascersøn, 1311, I, 280. — Bjørnsen, 1331, II, 41, 159 f. — Blome, 1329, II, 161. — Christiensen Skriver, 1587, I, 162. II, 183. — Christensen, 1637, I, 442. — Due, 1326, II, 35. — Dus, 1329, II, 159. — Eriksen Løvenbalk, 1343, I, 285. — Erlandsen, † 1272, I, 42, 287, 463. — Eschissen, 1307, II, 160. — Friis, † 1697, I, 157, 168, 186—9. II, 94. — Ged, 1356, I, 385 f. — Grubbe, 1318, I, 340. — Af Hoya, 1340, II, 100, 102. — Hummrebüttel, 1331, II, 70, 166. — Hvid, 1525, I, 160 f. — Hvitting, 1334, I, 276, 461. — Høg, 1647, II, 177. — Jacobsen, † 1240, I, 393. — Jensen Brock, † 1404, I, 425, 429. — Kaas, 1416, I, 429. — Kanne, 1310, I, 279, 283, 295, 338, 343, 392. II, 156. — Kordt, 1609, I, 183. — Lagesen Galt, 1420, II, 142. — Lagesen (Udsøn) 1386, I, 219. — Lauridsen, 1331, II, 41, 67, 159 f. — Lunge, 1339, I, 286. — Marsk, † 1232, I, 394, 457, 461. — Moltke, o. 1287, I, 273 f. — Nielsen til Kaas, 1319, I, 398. II, 19, 114 f., 131. — Nielsen, 1405, I, 429. — Nielsen Bromand, 1692, I, 180. — Olsen, 1461, I, 136. — Palnesen, 1329, II, 159. — Papæ, 1314, I, 17, 318, 323, 340. — Papesøn, 1310, I, 318. — Parvus, 1262, I, 393. — Pedersen, o. 1250, I, 277. II, 114. — Pedersen, 1295, I, 288. — Pig, 1350, I, 62. — Af Plesse, 1329, II, 63.

- 80, 102, 149, 159, 195. — Rantzau, 1686, I, 187. — Saxe-son, 1304, I, 287 f. — Sjæl-landsfar, 1288, I, 275. — Skarpenberg, 1332, II, 171. — Skeel, 1302, I, 274. — Skjødt i Østrup II, 185. — Skriver, 1551, II, 144. — Splittaf, 1328, II, 156. — Staverskov, 1318, I, 293, 340. — Stigsen (Udsøn), 1407, I, 219. — Stygge, o. 1550, II, 185. — Svane, Raadmand i Randers, 1492, I, 170. — Tagesen, 1416, I, 429. — Thomassen, 1551, II, 144. — Ubbesen, o. 1330, I, 279. — Uffesen, 1318, I, 340, 391 f., II, 38, 49, 155, 162, 171. — Af Wedel, 1384, II, 193. — Vognsen, 1205, I, 227.
- Johanniterordenen I, 234, 239, 247, 305 f., 310 f., 342, 453. II, 163.
- Jomfruholm (Hornbæk S.) I, 420.
- Jomsborg I, 72.
- Jon, Jonas. Foot, Kannik i Roskilde, 1295, I, 44 f., 51. — Præst, 1309, I, 293. — Bakke, 1303, I, 391. — Bund, 1335, II, 79, 174. — Little, † 1307, I, 56, 59 ff., 283, 338, 390—4. — Pallesen, 1295, I, 44. — Rampi, 1337, II, 81, 175. — Reimartson I, 394.
- Jonstrup (Skjød S.) I, 280. — Bæk I, 280. — Skov I, 280.
- Jordan I, 117.
- Joseph Magnussen, 1294, I, 41.
- Judas, Navn, I, 318.
- Jul Sø II, 79.
- Julin (Pommern) I, 164, 216.
- Juris Stigsen I, 393.
- Juriz Sogn (Harrien i Estland) I, 251.
- Jutta, Erik Plovpenning's Dronning, I, 43, 259. II, 115. — G. m. Hertug Bernhard af Sachsen, I, 251. — G. m. Markgrev Didrik af Meissen, I, 449. — Datter af Erik Plovpenning, I, 14, 44, 48, 50, 365 f. II, 115.
- Juul, Slægt og Vaaben, I, 291.
- Jylland I, 6, 14, 27, 37, 39 f., 44 f., 51, 64 f., 74, 76, 79 f., 83, 87, 89 ff., 93 f., 98, 100 f., 103 ff., 112, 116 f., 119 f., 123 f., 128 ff., 135, 140 ff., 144 f., 149, 151, 187, 192, 197, 201—6, 208, 210, 213 f., 217, 229 ff., 235, 263, 285, 288, 290 f., 304, 308, 311, 316 f., 323, 330, 348, 366, 369, 379, 382, 384, 393, 399, 403, 407, 419, 443, 447, 459. II, 4, 9, 30 f., 37 f., 45, 50, 52, 56 ff., 61, 63, 65 f., 68 ff., 74 ff., 78 f., 82, 85, 87—90, 92, 100, 102—7, 114, 124, 133, 136 f., 142 ff., 150, 152, 156 ff., 164 f., 174 ff., 179, 182, 192, 195.
- Jæderen (Norge) I, 88.
- Jönköping I, 301.
- Jørgen Christiernsøn, 1135, I, 112. — Marsvin, † 1581, I, 437. — Nielsen, Borgmester i Ringsted, 1618, I, 196.
- K**aa, Vaaben, I, 429.

- Kaatrup (Asfærg S.) I, 404. — Bæk I, 404.
- Kalant (Meklenborg) I, 54.
- Kale, Folkenavn, I, 231.
- Kallehave (Kallehave S.) I, 279. II, 170.
- Kallundborg I, 46 f., 146 ff., 277, 284. II, 27, 41, 45, 48, 63, 130 f.
- Kalmar I, 302, 326, 339, 365. II, 171. — Len, I, 326.
- Kalø (Bregnet S.) I, 318, 383, 396. II, 88 f., 101, 103, 105, 115, 177 f., 195. — Kloster I, 129.
- Kammin (Pommern) I, 164, 171, 374. II, 193 ff.
- Kampen (Slesvig) I, 90, 358, 363. II, 164, 169. — Kapel I, 362 f.
- Kareler, finsk Folkestamme, I, 231.
- Karen Hansdatter Bloch I, 180. — Gyldenstjerne, g. m. Jørgen Marsvin, I, 437. — G. m. Las Hennickesen, I, 427 f. — Ged, g. m. Mogens Krabbe, I, 385. — Glob, g. m. Morten Krabbe, I, 419.
- Karlby (Karlby S.) I, 219.
- Karlum (Slesvig) I, 231.
- Karmark (Skjern S.) II, 108, 195.
- Karrebæk (Karrebæk S.) I, 58.
- Karthorp (Himmersyssel) I, 383.
- Karup Aa I, 408, 428.
- Kasted (Kasted S.) I, 293. II, 85.
- Katbjærg (Mariager Landdistr.) I, 132.
- Kattegat I, 19, 28 f., 39, 72, 74, 146, 166, 230 ff., 295 f., 365, 385, 404, 421, 447. II, 33, 143, 165, 168.
- Kattrup (Kolt S.) I, 227 f., 443.
- Kedinger, Folkestamme, I, 3, 7.
- Keldrup se Kjellerup.
- Kellinghusen (Holsten) I, 333.
- Kelterne I, 426
- Ketil, Kjeld. Navn, I, 94. — Helgen, I, 117, 412. — Biskop af Børglum, † 1134, I, 106, 113. — Baad, 1308, I, 32. — Kjeldsen, 1406, I, 104. — Mikelsen, 1406, I, 104. — Den Norske I, 94.
- Kidserup (Kidserup S.) I, 459.
- Kiel I, 3, 10, 171, 324, 328, 333 f., 858. II, 18, 21, 59, 68 f., 71, 75, 80, 96, 107, 132, 147, 168. — Helligaandshus I, 171. — Slot I, 328. — Amt I, 331. — Fjord I, 452. II, 21.
- Kijef (Rusland) I, 207
- Kilal se Kirial.
- Kind (Halland) I, 386.
- Kiplev (Slesvig) I, 156.
- Kirial, Kilal (Enslev S.) I, 219.
- Kirkeskoven (ved Randers) I, 189 f.
- Kirkeholm (Taanum S.) I, 420.
- Kirkholm (Vorup S.) I, 168, 420.
- Kjeld se Ketil.
- Kjellerup, Keldrup (Svenstrup S.) I, 419.
- Kjelstrup (Ove S.) I, 419.
- Kjær Mølle (ved Randers) I, 170, 185 f., 436 f. II, 180.
- Kjøbenhavn I, 27, 41, 49, 73, 97, 145, 147, 300 f., 350, 421. II, 34 f., 60, 68, 155, 158, 177. — Bispeborg I, 52, 147. —

- Helligaandshus I, 181, 428. — Renden II, 161. — Slot I, 396. II, 60, 62, 158, 162.
- Kjøge I, 330.
- Kjølbygaard (Hunstrup S.) I, 209.
- Kjøller, bornholmsk Slægt, I, 225.
- Klags Mølle (Hornborg S.) I, 51.
- Klarup, Klakerop (Klarup S.) I, 279, 388. — Skov I, 186, 189 f.
- Kleitrup (Kleitrup S.) I, 99. — Borg I, 98 f. — Sø I, 98.
- Klintinge (Als) II, 134.
- Kloster Enge (ved Randers) I, 137.
- Klostergaard (Randers St. Mortens øst. Landdiøtr.) I, 415.
- Knabstrup (S. Jærnløse S.) I, 18, 25, 277 f., 287.
- Knardrup Kloster (Gandløse S.) I, 161.
- Knebel Vig I, 94.
- Knuba, Høvding, I, 402.
- Knubli, Navn, I, 402.
- Knud, Canutus. Navn, I, 79, 107, 269, 402. — Design. Biskop af Reval, o. 1287, I, 282. — Klerk, 1302, I, 32. — Den Store I, 80, 83, 86 ff., 91 ff., 107, 127, 159, 204, 210, 221 f., 401, 404, 448. II, 158. — Den Hellige I, 61, 81, 96 f., 102, 107, 110, 115, 119, 125, 129, 151, 153, 208, 213, 406, 408. II, 5. — V Magnussøn I, 116—23, 153, 202, 211, 224, 412. — VI. I, 5, 129, 144, 151, 201 f., 216 f., 219—3, 235, 237, 239, 258, 357, 440. — Carlsøn af Halland, o. 1179, I, 212—6. — Eriksen, Lands­høvding i Halland, † 1153, I, 121. — Søn af Erik den Hel­lige, † 1195, I, 151. — Es­bernsen, 1303, I, 391. — Friis, 1331, II, 71. — Gormsøn Da­naast I, 402. — Hakonsøn, o. 1400, I, 104. — Søn af Hen­rik Skatelar, o. 1150, I, 119, 141, 144. — Jonsen (Udsøn), 1408, I, 219. — Jonsen Høg II, 183. — Juul, o. 1300, I, 292. — Lange 1220, I, 254. — Lavard I, 18, 98 ff., 107, 110, 112, 119 f., 129, 141, 150 f., 234, 407, 421. II, 5. — Mule, 1301, I, 42. — Niel­sen, 1340, II, 188. — Porse, † 1330, I, 340. II, 10 f., 13, 18, 32 f., 35, 38, 40 f., 43, 45, 48 f., 58, 60—3, 122 f., 127, 130, 135, 152, 155, 157, 161 f. — Porse, † 1350, II, 162. — Søn af Prins Prinslav, † 1183, I, 146. — Søn af Valdemar Sejer, † 1260, I, 122, 243, 277, 461.
- Knud Bro (ved Grønbæk) I, 20.
- Knæred I, 12, 58, 66 f., 69, 130.
- Koed (Koed S.) I, 383.
- Koefoed, bornhalmsk Slægt, I, 225.
- Kolding I, 316 ff., 322, 327, 351, 354, 466. II, 4, 35, 89, 101, 115, 132, 150, 195. — Slot II, 31, 105, 177, 183, 195.
- Kolding Amt I, 49, 53. — Fjord I, 44.
- Kolind Sund II, 168.
- Kolseter (Sverige) I, 67 f., 397.

- Kongeengen (ved Slesvig) I, 123, 126, 412.
- Kongelv (Sverige) I, 55. II, 40, 48.
- Kongens Bro (Grønbæk S.) I, 159.
- Kongens Holm (ved Ribe) I, 41.
- Konghelle I, 27, 30, 67 f., 156, 272, 297, 299, 301 f., 312, 326, 424.
- Kongsbakke Fjord (Norge) I, 30.
- Kongstrup (Houlbjærg S.) I, 159, 228, 438, 444.
- Kongsvad Mølle (Glenstrup S.) I, 104, 163.
- Korsnakke, Korsemärke (Sandby S.) II, 71.
- Korsskov, Korschow (Bælum S.) I, 429 f.
- Korsør II, 25. — Nor I, 72. II 26.
- Kosakkerne I, 248.
- Kotkarlene I, 404, 459.
- Kousted (Skals) Aa I, 37.
- Krabbe, Slægt, I, 173.
- Kragelund (Kragelund S.) II, 141.
- Kraguæs (Ærø) II, 137.
- Krakau II, 146.
- Krempzow (Pommern) II, 123.
- Krognos, Slægt, I, 19, 59.
- Krummedige, Slægt, I, 7, 335.
- Kruppen, Slægt, I, 137.
- Kumanerne, Folkestamme, II, 13.
- Kunigunde se Gunhild.
- Kurische Haff I, 240.
- Kurland, Kurerne I, 151. II, 143.
- Kvernbæk Mølle (ved Randers) I, 419.
- Kvorning (Kvorning S.) I, 125, 414.
- Kærelund (ved Ringsted) I, 111.
- Kærup (Ringsted Lands.) I, 111.
- Köln I, 113, 127. — Erkestift I, 448.
- Köln ved Spree I, 265.
- Kölpin Sø (Meklenborg) I, 452.
- Königsberg I, 241.
- Køpikø Blomæ, 1340, I, 254.
- Köthen (Brandenburg) I, 234.
- Laaland I, 97, 108, 123, 203, 243, 285, 315, 330, 332, 348, 365, 460. II, 25, 40, 52, 57, 62, 68, 71, 74—80, 118, 148 f., 170, 173.
- Laasby (Laasby S.) II, 141.
- Ladebo (Pommern) I, 114.
- Lading (Lading S.) I, 42. II, 151. — Mark I, 42. — Sø I, 279, 462. II, 46, 167.
- Laen (Glæsborg S.) I, 175.
- Laholm I, 344, 355.
- Lale Præst, 1302, I, 32, 46, 284.
- Lambert, Greve af Gleichen, 1195, II, 121. — Af Wedel, o. 1320, II, 194.
- Lamin Jacobsen, 1343, II, 94, 184.
- Landkirchen (Femern) II, 119 f.
- Landkjær Eng (ved Randers) I, 134.
- Landsberg, Landskab i Brandenburg, I, 267, 329.
- Landshut (Bayern) II, 91.
- Langballe (Vitten S.) I, 399.
- Lange, Navn, I, 204, 318. — Slægt, I, 204, 209.
- Langeland I, 5, 49, 53, 320. II, 30, 41, 67, 70, 107, 132, 158 f., 172, 193.
- Las Laurensen, 1331, II, 71. — Thomsen Vesteni, 1443, I, 166 f.
- Lauenborg I, 235, 450.

- Lauenburg (Pommern) I, 331.
- Lauge, Lave. Navn, I, 437. — Aagesen Marsk, 1319, II, 1, 4, 114 f. — Brock, 1468, I, 133. — Galt, 1302, II, 141 f. — Gudmundsen, 1252, I, 47. — Jensen Brock, † 1434, I, 186, 437. — Jensen (Udsøn), 1421, I, 219. — Laugesen, o. 1290, I, 47. — Offesen I, 438. — Rød, o. 1300, I, 292. — Rød, 1354, I, 418.
- Laurbjærg Sogn (Galten H.) I, 38, 159. II, 98.
- Laurentius, Laurids. Helgen, I, 128, 249 f. — Nielsen, Prior for Helligaandsklosteret i Randers, 1503, I, 176. — Nielsen Randrup, Præst i Randers, † 1707, I, 184, 436. — Jepsøn, 1416, I, 429. — Jonsen, Drost, † 1340, I, 330, 341. II, 19, 24, 30, 34 f., 38, 40 f., 49, 56 f., 63, 67, 71, 75, 85, 115, 122, 131, 136 f., 139 f., 152, 158 ff., 167, 181, 187, 193. — Jonsen, 1316, II, 136. — Lafrinsøn Abildgaard, II, 31. — Lauridsen, 1314, I, 324, 340. II, 131. — Mammen I, 180. — Muus, 1416, I, 429. — Skram, 1557, II, 178. — Truedsen, 1331, II, 41, 67, 159 f. — Viffertsøn, 1481, I, 429.
- Laurvig I, 406.
- Lausitz I, 329.
- Leal (Estland) I, 245.
- Leba, Flod i Pommern, I, 328, 331. II, 139.
- Lehmbek (Slesvig) I, 355.
- Lejonhufvud, Lewenhaupt, Slægt, I, 366.
- Lejre (Allerslev S.) I, 221.
- Lem Sogn (Støvring H.) I, 137 f., 177, 184.
- Lena (Sverige) I, 59, 70, 242.
- Lenzen (Brandenburg) I, 453, 455.
- Leo III, Pave, I, 127.
- Lettenborg (Hylke S.) II, 109.
- Levensau (Holsten) I, 257. II, 3, 59.
- Liebenwalde Fogdi (Brandenburg) II, 128.
- Liemar, Erkebiskop af Hamborg og Bremen, † 1101, I, 410.
- Lifland I, 3, 239 f., 453.
- Lille, Navn, I, 393.
- Lillebælt I, 29, 36, 44 f., 77, 123, 265 f.
- Lille Herred (Kjøbenhavns Amt) II, 158.
- Lille, Øvre, Mølle (Thorslunde S.) II, 158.
- Limbæk, Slægt, II, 156.
- Lime (Sønderhald H.) I, 130, 224.
- Lime Kirke (Rødning H.) I, 117, 130
- Limfjorden I, 37 f., 64, 82 f., 90 f., 99, 105, 131, 165, 196, 203, 206, 232, 238, 350, 385, 388, 400, 403, 408. II, 89 f., 92, 108, 143, 145, 164, 167, 185.
- Lindegaard (Skjød S.) I, 438.
- Lindenæs I, 88.
- Lindum (Lindum S.) I, 130. — Skov I, 105.
- Lisbjerg, Liusbjerg (Lisbjerg S.)

- I, 79, 94 ff., 98, 399, 405, 462.
 — Domkirke II, 175-8. —
 Herreder I, 117.
- Lisbjærggaard (Lisbjærg S.) II,
 178 f.
- Lister, Lyster (Norge) II, 47,
 121, 131, 142, 150, 162.
- Listerdyb II, 144.
- Lithauen I, 268, 270 f., 287. II,
 146 f.
- Litle, Slægt, I, 62, 393.
- Liufdag, Biskop af Ribe, o. 948,
 I, 230, 406.
- Liunits, Lynes, Herred (Skaane)
 I, 117, 391.
- Liusbjerg se Lisbjærg.
- Liusholt (Vestergøtland) I, 46.
- Lohede I, 6, 263 f., 277, 359,
 362. II, 169.
- Loisitz (Pommern) II, 24, 36,
 42 f., 135.
- Loke, Gud, I, 447.
- Lokes Hede (ved N. Onsild) I,
 232.
- Lollfuss (Slesvig) I, 43. II, 22.
- Lombardiet II, 14.
- Lothar af Supplinburg, romersk
 Kejser, I, 100 f., 234, 373,
 407, 413, 449.
- Lucas, Hertug Christoffer Valde-
 marsøns Lønsriver, 1170, I,
 195, 205.
- Lucca II, 47, 152.
- Lucrardis, g. m. Kong Valdemar
 Birgersøn af Sverige, I, 354.
- Ludere van Plone, 1329, II, 129.
- Ludvig (V), Markgreve af Bran-
 denborg, † 1361, II, 10, 15,
 17, 75 ff., 83 f., 86, 91, 93,
 101-4, 123, 126 ff., 164, 172 f.,
 194 f., 354. — (VI), Kurfyrste
 af Brandenburg, † 1366, II,
 47. — VIII, Konge af Fran-
 krig, † 1226, I, 361. — Den
 Hellige, Konge af Frankrig, †
 1270, I, 155 f. — Den Fromme,
 romersk Kejser, † 840, I, 76.
 — Af Bayern, romersk Kejser,
 † 1347, II, 10 f., 13, 15 ff.,
 46 f., 75-8, 80, 82, 84, 86,
 91, 93, 102, 126, 146 f., 153 f.,
 163 f., 173, 180, 194. — Mit
 dem Barte, Landgreve af Thü-
 ringen, † 1056, I, 316. — III
 den Milde, Landgreve af Thü-
 ringen, † 1180, I, 193, 439,
 449. — IV den Hellige, Land-
 greve af Thüringen, † 1227,
 I, 239, 449, 456. — Albrecht-
 søn Marsk, † 1328, I, 341, 343,
 346, 366, 371, 376. II, 1, 3 f.,
 13, 17, 20 f., 24, 26, 30, 33 ff.,
 38, 40 f., 45, 48 f., 56 ff., 62,
 66, 114, 121 f., 127, 130 f.,
 135, 146, 150-7, 162 f., 172.
 — (III), Greve af Eberstein, I,
 374. — Greve af Gleichen,
 o. 1430, I, 450. — Nielsen
 Rosenkrantz, 1455, I, 430.
- Lumby (Lumby S.) I, 6. II, 80,
 133.
- Lund I, 35, 39, 86, 103, 109 f.,
 113, 138, 156, 215, 220, 224,
 254 f., 284, 290, 303 f., 340 f.,
 361, 371, 454. II, 63, 74, 114,
 125, 145, 170. — Bispegaard
 II, 130. — Domkirke I, 103,
 110 f., 113, 115, 128, 249, 290.
 II, 20, 170. — SS. Ægidii og
 Blasii Kapel i Domkirkens

- Krypte II, 170. — Vor Frues og St. Peders Kloster I, 113, 139, 212. — St. Laurentii Kloster I, 115, 128, 131. — Mønten II, 62, 114, 170. — Stiftsskole I, 114.
- Lund Erkebispedømme og Erkestift I, 9, 15, 30, 32, 54, 56, 97, 108, 117, 223, 225, 239 f., 242, 245, 260, 282, 290, 293, 388 f., 342 f., 374, 391, 409, 453. II, 12, 29, 49, 117, 126. — Domkapitel I, 32, 51, 110, 113, 212, 338, 341 ff.
- Lund (Tamdrup S.) II, 109.
- Lunde Herred II, 80.
- Lundenæs (Skjern S.) II, 100.
- Lundholm (Skagens Lands.) II, 165.
- Lundum (Lundum S.) II, 109.
- Lunge, Slægt, I, 284 ff. — Vaaben, I, 285.
- Lutgard, Erik Lams Dronning, I, 211, 413.
- Lybæk I, 6, 17, 39, 52, 57, 66, 108, 143, 146, 242, 264, 296, 318, 328, 335, 347, 350, 371, 375 f., 450, 452 f. II, 1, 9, 18 f., 48, 57—60, 64 f., 77, 82, 85, 87, 89 f., 92, 102, 105 f., 114, 118, 121, 127—30, 132, 136, 142, 145, 149, 159, 161, 164, 169, 180, 194. — St. Catherinæ Kloster I, 258. — Domkirke I, 335, 371. II, 19, 114, 129. — Mariekirke II, 129.
- Lybæk Erkebispedømme I, 146, 335. — Domkapitel II, 153.
- Lykke til Tjærebygaard og Østrup, Slægt, I, 137.
- Lyndanæs (Estland) I, 247 f., 454.
- Lynes Herred se Liunits Herred.
- Lyngaa (Lyngaa S.) II, 176.
- Lyngballe (Lading S.) I, 42.
- Lyngballegaard (Lading S.) II, 177.
- Lyon I, 289, 337, 360. — Dominicanerkloster I, 337.
- Lys, Flod i Flandern, I, 283.
- Lysgaard Herred I, 104.
- Lyster se Lister.
- Lütjenburg (Holsten) I, 108, 128, 250. II, 18, 60.
- Lø I, 13, 256, 455.
- Læk Aa I, 231.
- Læsø I, 31, 36, 40, 97, 381, 389, 408. II, 170.
- Lødøse I, 10, 67, 355.
- Løgum Kloster (Slesvig) I, 304, 451. II, 134.
- Løstrup (Laurbjerg S.) I, 438.
- Løvenbalk, Slægt, I, 284 ff.
- Løvenholm (Gjesing S.) I, 106, 441.
- Løver Syssel I, 125, 291, 315, 318.
- Mads Lang, Bisp af Aarhus, † 1557, I, 434. II, 178.
- Magdeborg I, 153, 313. — Stift I, 247.
- Magelund (Holsten) I, 324.
- Magnus den Gode, Konge, I, 38, 92, 94, 100, 210, 234. — Barfod, Konge af Norge, † 1103, I, 98, 141. — Den Blinde, Konge af Norge, † 1139, I, 140, 146. — Erlingsøn, Konge af Norge, † 1184, I, 139—43, 150, 152. — Hertug af Sachsen,

- † 1106, I, 234. — Den Stærke, Konge af Sverige, † 1134, I, 98—101, 110, 114, 197, 309, 373, 407, 411. — Henriksen, Konge af Sverige, † 1161, I, 141, 145, 212, 421 f. — Ladelaa, Konge af Sverige, † 1290, I, 5, 19, 355. — Smek, Konge af Sverige, † 1374, I, 32, 307, 326, 336, 340 f. II, 74, 78, 86, 116, 142, 148, 161, 170 ff. — Aagesen Bild, 1328, II, 160, 181. — Birgersøn, † 1320, I, 12, 57, 68—71, 300 f., 312, 319, 339 ff., 347 f., 397. II, 149. — Søn af Erik Lam, † 1190, I, 195, 211 ff., 442. — Friis, 1661, I, 187. II, 177. — Gøye, 1528, I, 137, 172, 181, 434. — Krabbe I, 385. — Skaaning, 1289, I, 25, 438. — Wuet I, 317.
- Maguelonne (Frankrig) I, 405.
- Maibølle (Maibølle S.) I, 315.
- Mainz I, 376. — Erkebispedømme I, 126, 316, 448. II, 126.
- Malchin (Meklenborg) I, 452.
- Malfred, Erik Emunes Dronning, I, 138 f., 420.
- Mallinggaard (Skanderup S.) II, 109.
- Malmø I, 287, 340.
- Malt Herred II, 35, 45, 132.
- Maltzan, 1330, II, 165.
- Mammen (Mammen S.) I, 231.
- Manbjærget (ved Skanderborg) II, 110, 196.
- Mantua II, 15.
- Marcus Lauridsen, 1516, I, 137, 420.
- Maren, g. m. Hemming Billedmester, 1431, I, 428.
- Margrethe, Harald Heins Dronning, I, 110. — Fredkulla, Kong Niels' Dronning, I, 98, 100, 107, 122, 141. — Sprænghest, Christoffer I's Dronning, I, 14, 16, 261, 263, 265—74, 281, 328. II, 118 f., 138, 140. — Dronning, I, 11, 38, 104, 126, 132 f., 139, 156, 158, 278, 321, 364, 419, 423, 437, 446. II, 184, 192. — Aagesdatter Gere I, 385. — G. m. Grev Albert af Gleichen, I, 317. — Albertsdatter Gøye I, 437. — G. m. Kong Birger af Sverige, I, 11 f. — G. m. Bugislav IV af Pommern, II, 23, 135. — G. m. Carl af Valois, I, 361. — G. m. Christiern Brodersen, I, 366. — G. m. Ebbe Jensen Galt, II, 142. — G. m. Grev Ernst af Gleichen, I, 317. — Glob, 1495, I, 136, 419. — Datter af Jacob Blaafoed, I, 279. — G. m. Jens Høg, II, 177. — G. m. Joseph Falster, I, 46. — G. m. Laurids Jonsen, II, 140. — G. m. Kejser Ludvig af Bayern, II, 46 f., 163. — G. m. Markgrev Ludvig af Brandenburg, II, 17, 83, 102, 126, 172 f., 194. — G. m. Nicolaus das Kind af Rostock, I, 330. — G. m. Borgmester Niels Jacobsen i Randers, I, 434. — G. m. Simon Kaaresøn, I, 198. — G. m. Stig Hvide, I, 18, 128 f.

- G. m. Torbern Sterf, I, 351. — G. m. Tule Bosen, I, 398. — G. m. Tyge Stigsen, I, 59, 393. — G. m. Fyrst Witzlav I af Rügen, II, 135. — G. m. Witzlav III af Rügen, II, 135. — G. m. Øyar Gunnæson, I, 46, 386.
- Mariager** I, 97, 132 f., 138, 140, 174, 176. — Domkirke I, 133, 417. — Kloster I, 131—8, 140, 152, 182, 415, 419 f. — St. Peders Kirke I, 133. — Torv I, 133.
- Mariager Fjord** I, 38.
- Mariane, Marina**, g. m. Grev Albert af Everstein, I, 375. II, 114, 120 f. — G. m. Laurids Skram, II, 177 f. — G. m. Niels Absalonson, I, 276 f. II, 114. — Willoms, 1471, I, 174.
- Maribo** I, 415. II, 79.
- Marie Belov**, g. m. Christen Holck, II, 176—9. — Datter af Pfalzgrev Henrik, I, 235. — G. m. Borgmester Niels Jacobsen i Randers, I, 435.
- Marienburg (Preussen)** I, 329. II, 146.
- Marienleuchte Fyrtaarn (Femern)** II, 169.
- Marina** se **Mariane**.
- Mark (Sverige)** I, 386. II, 151 f.
- Markgrafenberg (Brandenburg)** I, 329.
- Markvard, Biskop af Hildesheim**, † 880, I, 84. — Breide, 1339, II, 86, 169. — Jørgensen Abildgaard, 1565, I, 420. — Lauridsen I, 420. — Rostrup, 1340, II, 88, 104, 107, 153. — Skinkel II, 197. — van Westhensee, 1328, II, 129. — Wulff, 1340, II, 195.
- Marnie**, g. m. Bjørn Eriksen, I, 104.
- Marsiglio af Padua**, † 1328, II, 163.
- Marstal** II, 137.
- Marstrand** I, 30.
- St. Martin, Morten, Helgen**, I, 126 f., 174 f., 410, 414, 424. — Due, 1320, I, 348, 365. — Dotenberch, 1327, II, 43 f. — Jepsen Seefeld II, 179. — Jonsen, 1297, I, 59. — Krabbe, 1465, I, 136, 419. — Mogensen, Kansler, † 1304, I, 25, 34, 50, 61, 342, 394. II, 151.
- Masnedsund** II, 161.
- Matthias, Matthæus, Prior i Randers**, 1333, II, 160, 185. — o. 1187, I, 238. — Flortorp, Drost, I, 264, 270 f., 277, 460. — Ketilmundsen, Drost, I, 340 f. II, 10. — Moltke, 1295, I, 273, 275. — Nielsen, Drost, 1330, II, 124, 193.
- Maurerne** I, 306, 308.
- Mechtilde, Kong Abels Dronning**, I, 259, 358 f., 388. II, 22. — G. m. Markgrev Albrecht III af Brandenburg, I, 267. — G. m. Hertug Otto Barnet af Brunsvig, I, 245.
- Mederne** I, 404.
- Meienburg (Brandenburg)** II, 128.
- Meinhard, Kannik i Lybæk**, 1186, I, 239.

- Meklenborg I, 5, 15, 30, 54, 235, 246, 253, 257, 273 ff., 308, 310, 330 f., 336, 345, 440, 453. II, 11, 13, 36, 63, 111, 125, 128, 194.
- Meklenborg-Strelitz I, 266.
- Meldorf (Ditmarsken) I, 153, 334, 358.
- Mellem, Svendbro, Mølle (Voldum S.) I, 159.
- Mellem Ris (Folby S.) I, 444. II, 175, 177.
- Mercia (England) I, 78, 399.
- Merete se Mette.
- Meroveus, frankisk Høvding, I, 447.
- Merovingerne I, 127.
- Merseburg I, 413.
- Mestvin, polsk Hertug, I, 453. — II, Hertug af Pommern, † 1295, I, 328. II, 138.
- Mette, Mærete. G. m. Aage Tulesen, I, 387. — Gunnesdatter I, 204. — G. m. Mogens Gøye, I, 437. — G. m. Otte Marsvin, I, 437.
- Metz I, 237, 257, 266.
- Meyenman, Slægt, I, 335.
- Meyerfeld (Femern) II, 119.
- Middelfart I, 45, 47, 53, 72. — Sund II, 88, 105, 172.
- Middelsom Herred I, 154, 165 f. II, 174.
- Midsunde se Mysund.
- Mieczyslav, Misico, I, Hertug af Polen, 964, I, 86. — III, Hertug af Polen, † 1173, I, 220.
- Mikkil Aagesen, 1327, I, 42. — Lauridsen af Strandbygaard I, 429.
- Milano II, 15, 46.
- Mindove, Fyrste af Litauen, 1238, I, 268.
- Mirizslave, g. m. Grev Johanden Milde af Holsten, II, 48.
- Misico se Mieczyslav.
- Mogenstrup (Sevel S.) I, 408.
- Mols I, 22, 36, 117.
- Moltke, Slægt, I, 54, 273 ff. II, 149.
- Mongolerne I, 268.
- Montesaordenen I, 306.
- Montpellier I, 171, 405.
- Moorberg, Slægt, II, 169.
- Moritz I, Greve af Oldenburg, † 1211, I, 353. — Greve af Oldenburg, † 1420, I, 354.
- Mors I, 121, 203, 420. II, 62, 76, 162, 195.
- Mortara (Italien) II, 14.
- Morten se Martin.
- Morup (Halland) I, 33, 298. — Munkegaard (Halland) I, 33.
- Mosbro (Bjerregrav S.) I, 414.
- Moskoviterne se Rusland.
- Munk, Slægt, I, 65. II, 67, 160.
- Munkebjergby (Munkebjergby S.) I, 277.
- Munkholm (ved Konghelle) I, 299. — (ved Randers) I, 137, 419.
- Mulde, Flod i Sachsen, I, 234.
- Mundburg (Hannover) I, 410.
- Mühlberg, Borg i Thüringen, I, 316.
- Mühdorf (Bayern) II, 10, 13 ff., 194.
- Myklegaard se Constantinopel.
- Mylntorp se Møllerup.
- Müncheberg (Brandenburg) I, 235.
- Münster II, 166.
- Münsterdorf (Holsten) I, 333. II, 86.

- Myre, bornholmsk Slægt, I, 225.
 Müritz, Sø i Meklenborg, I, 452.
 Mysund, Midsund (Slesvig) I, 119.
 Mälaren (Sverige) I, 447.
 Mærete se Mette.
 Møen I, 11, 330. II, 22, 25, 34 f., 137, 149, 170.
 Mølgaard (Ugilt S.) I, 179.
 Mølleaa (ved Rendsborg) I, 362 f.
 Møllerup, Mylntorp (Feldballe S.) I, 21 f., 25. II, 168.
 Møln (Holsten) I, 258, 335 f. II, 133.
- N**
 Nakkehoved I, 31, 145.
 Nāskov I, 315.
 Narowa, Narva I, 270. II, 162, 180.
 Narvia, Flod i Estland I, 287.
 Neapel I, 247, 282. II, 78, 163.
 Nedenæs (Norge) I, 232.
 Nedergaarde (Bødstrup S.) I, 455.
 Neder Hofgaard (Vesterbølle S.) I, 104.
 Nederste Mølle (ved Randers) I, 137 f.
 Nerthughæ se Næraa.
 Nessum (Harsyssel) II, 151.
 Neue Tief mellem Greifswald og Rügen II, 84.
 Neumark (Brandenburg) II, 123.
 Neumünster (Holsten) I, 333 f.
 Netze, Flod i Brandenburg, I, 329.
 Neugard I, 374.
 Newcastle II, 161.
 Nicolaus, Claus, Nicles, Niclot, Niels. Navn, I, 285. II, 142.
- Af Myra, Helgen, I, 100, 106 f., 252, 406. — Den Helige, Søn af Knud V, † 1180, I, 100, 118, 213, 227 f., 250, 252, 412. — IV, Pave, I, 281. — Boccasini se Benedict XI. — Jonsen, Erkebiskop af Lund, † 1379, II, 143. — Biskop af Børglum, † 1327, II, 29. — Arnesøn, Biskop af Oslo, 1192, I, 440. — Stigsen, Biskop af Roskilde, † 1249, I, 448. — Jepsen, Biskop af Roskilde, † 1395, I, 462. — Biskop af Slesvig, † 1234, I, 240, 247, 249 ff., 358, 457 f. — Jepsen Lunge, Biskop af Strengnæs, 1407, I, 420. — Biskop af Viborg, † 1191, I, 117. — Biskop af Viborg, † 1267, I, 263. — Butze (Udsøn), Kannik i Aarhus, 1407, I, 219. — Christensen, Præst i Randers, 1535, I, 181, 434. — Munk i Lund, o. 1200, I, 254. — Lavesen Galt, Kannik i Lund, II, 142. — Jurissøn, Kannik i Roskilde, I, 59. — Konge, I, 98—101, 103, 105 f., 115, 119, 139, 141, 221, 373, 409. — I, Greve af Halland, † o. 1219, I, 13, 244. — Greve af Nørrehalland, † 1251, I, 13, 358, 458. — Af Halland, † 1314, I, 386. — Greve af Holsten, † 1397, I, 322, 355. II, 73, 100, 103, 182. — Fyrste af Meklenborg, † 1160, I, 146. — I, Herre af Rostock, † 1200, I, 235, 440. — Das Kind, Herre af Rostock, † 1314, I,

- 54, 66, 274. — I, Greve af Schwerin-Wittenburg, † 1323, I, 354. II, 48, 133, 150. — II, Herre af Werle, † 1316, I, 54, 56, 66, 301, 314, 318 f., 322, 363. — Aagesen, 1259, I, 269. — Absalonsen (Axelsen), 1296, I, 276—9, 461. — Andersens, 1306, I, 296. II, 71. — Assersen Degn, 1306, I, 63, 395. — Assersen, 1320, I, 418. — Bighære I, 42. — Bille, † 1558, I, 214. — Block, 1333, I, 324. — Bonde, 1308, I, 51. — Bosen, 1329, II, 159. — Brahe, 1525, I, 385. — Brock af Hylke, 1314, I, 17, 53, 64, 135, 296, 301, 323, 340. II, 30 f., 35, 140 f. — Brock af Hikkebjærg, 1326, II, 30 f., 35. — Bugge, 1359, I, 285. II, 165 f., 187, 195. — Søn af Carl af Halland, I, 118 f. — Christensen Munk, 1462, I, 419. — Clementsen, 1506, I, 396. — Degn, 1306, I, 293. — Degn, 1365, I, 43, 384. — Ebbesøn, † 1340, I, 345, 379, 438, 446. II, 81 f., 85, 91—100, 108—12, 131, 141, 160, 175 f., 180, 183—92, 196 f. — Elefsen, 1307, II, 160. — Eriksen Abildgaard, 1407, I, 420. — Falster, o. 1180, I, 216. — Friis, 1315, II, 146, 160. — Glob, 1307, II, 160. — Haak, Marsk, 1286, I, 17. — Hak, o. 1350, II, 142. — Hallandsfar, 1286, I, 16, 24, 47. — Has, 1343, II, 192. — Hee, 1319, II, 115. — Hegedal, 1410, I, 419. — Henriksen Peck, 1289, I, 25, 65, 277 f. — Hval, o. 1350, I, 40. II, 184. — Hvitting I, 276. — Jacobsen, 1295, I, 46. — Jacobsen, Borgmester i Randers, 1609, I, 183, 434 f. — Jensen, 1391, I, 437. — Jensen Brock, † 1404, I, 157, 167, 425, 437. — Jensen kaldet Judas I, 460. — Jønsen af Ingelstorp, † 1289, I, 371, 376. II, 114, 121, 130. — Jönsson de Keldebec, 1356, I, 396. — Juul, 1283, I, 291 f. — Jørgensen, o. 1745, I, 184. — Kammermester I, 380. — Kjøbmand, 1465, I, 135. — Knudsen 1286, I, 16, 21 f., 24 f., 36, 47, 278. — Kroc, 1268, I, 291. — Krooch, 1318, I, 291. — Lauridsen, 1313, I, 323 f., 420. — Lille, 1330, II, 141. — Limbek, 1343, I, 383. II, 166, 180, 195. — Lændi I, 65. II, 168. — Magnessen, 1295, I, 42. — Nielsen, 1294, I, 41. — Olufsen, Drost, o. 1300, 314, 316, 332, 344 f., 462. II, 2 f., 5, 9—12, 19, 31, 116, 124, 127, 142 f., 193. — Ovesen, 1525, I, 161. — Paaske, 1468, I, 133. — Palnesen, 1333, II, 173. — Pedersen Bisæ, o. 1300, I, 292. — Pedersen, 1324, II, 82. — Pedersen af Kirial, 1329, I, 219. — Pedersen af Thimich, 1329, II, 159 f. — Pedersen af Refs, 1337, II, 81, 179. — Pedersen af As-

- minderup, 1354, I, 462. — Pedersen af Egebjærg, 1465, I, 81. II, 179. — Pedersen Korschow I, 429. — Podebusk, 1313, I, 319. II, 22, 149. — Raalamb I, 461. — Raband, Borgmester i Randers, 1387, I, 133. — Ranissen, 1306, I, 279. — Razzesøn, † 1161, I, 150. — Skaaning, Marsk, 1326, II, 30. — Skirmen, o. 1300, I, 393. II, 120. — Stigsen, 1168, I, 18, 121, 151. — Strangesen, 1365, I, 462. — Thorkildsen Beskæ, o. 1187, I, 81, 238. — Thorstansøn Hak, 1295, I, 42, 273. II, 143. — Tuvesøn, 1355, I, 462. — Tygesen, 1318, I, 340. — Tysker, 1294, I, 41. — Ubbesen, 1305, I, 42, 279. — Uffesen, 1309, I, 301.
- Nidaros se Tondhjem.
- Nidløse (Nidløse S.) I, 276 f.
- Niels se Nicolaus.
- Nielstrup (Vaabensted S.) II, 169. — Med Kirke og Mølle (Vorup S.) I, 38, 98, 159, 168, 170, 176, 185 f., 189, 420, 437 ff. II, 94, 98 f., 188 f.
- Nim (Nim S.) I, 90.
- Ning Herred I, 117.
- Nisse Aa I, 121.
- Nissum (Aasted S.) I, 419.
- Nissumgaard (Hylke S.) II, 109.
- Nogaret, Kong Philip den Smukes Kansler, I, 360.
- Norbert, Erkebiskop af Magdeburg, † 1134, I, 113, 411.
- Nordalbingien I, 234, 236, 246, 257, 376, 456. II, 134.
- Nordborg (Als) I, 380.
- Nordhavet I, 215.
- Nordstrand I, 82.
- Nordsøen se Vesterhavet.
- Norfolk (England) I, 78, 400.
- Norge, Nordmændene I, 6, 12, 14 f., 17 f., 24, 27 f., 30 f., 38 ff., 46 ff., 51 f., 56 ff., 62 f., 65, 67—72, 74, 85 f., 88 f., 93, 98, 100 f., 107, 126 f., 142—52, 164, 193, 224, 230, 232, 287 f., 296, 298, 300—3, 307 f., 312, 321, 330, 336, 341, 347, 351, 365, 397, 403, 409, 440, 447. II, 4, 40, 48, 78, 89, 123, 143.
- Noring se Nørring.
- Normannerne I, 84, 96, 206 f., 224, 308, 401 f., 407.
- Normandiet I, 308.
- Nors Minde (Saxild S.), I, 94, 117.
- Northumberland I, 96, 103, 206 ff., 210, 399.
- Nortorf (Holsten) I, 333 f.
- Nothold, Notul, Biskop af Ribe, † 1134, I, 108.
- Novgorod, Holmegaard I, 207, 271. II, 180.
- Nybel (Slesvig) I, 262, 363.
- Nyborg I, 16, 21, 23, 34, 40 f., 58, 146, 283, 325, 365 f., 369, 391 f., 418. II, 7 f., 25, 29, 36 f., 39 ff., 45, 48 f., 65, 136, 148, 152 f., 168. — Borg I, 14.
- Nydala Kloster (Sverige) I, 113, 411.

- Nygarter, estisk Folkeslag, I, 270.
- Nykøbing paa F. I, 27, 272, 274. II, 12, 17, 24 ff., 125. — Slot II, 72.
- Nykøping (Sverige) I, 70, 298, 301, 339 f., 344, 386, 393. II, 10 f.
- Nürnberg II, 15, 76 f., 194.
- Næraa, Nerthughæ, Nærthu, Navn, I, 444.
- Næsby (Sjælland) I, 277.
- Næsfærge Gaard (Vorup S.) I, 157 f., 167 ff., 420, 427, 437.
- Næsfærge Bredning I, 157, 168, 189, 420.
- Næstved I, 154, 275, 284. II, 1, 3, 46, 114, 124. — St. Peders Kloster I, 112, 423.
- Nøraa I, 38 f., 99, 125, 166, 426.
- Nørbæk (Nørbæk S.) II, 114.
- Nørgaard (Bælum S.) I, 430. — (Farstrup S.) I, 419.
- Nørhald Herred I, 154, 210, 231.
- Nørkongslev (Nørkongslev S.) II, 179.
- Nørlund (Ravnkilde S.) II, 144.
- Nørlyng Herred I, 154.
- Nørre Aasbo Herred (Skaane) I, 386.
- Nørrehalland I, 12 f., 25, 30, 32, 37, 40, 58, 63, 65, 67 ff., 74, 123, 135, 243 f., 281, 384, 295, 297, 300, 302, 312, 319 f., 326, 386, 397. II, 123, 165.
- Nørreharvslev se N. Harridslev.
- Nørre Herred (Bornholm) I, 391. — (Randers A.) I, 11.
- Nørring (Folby S.) I, 444 f. II, 176—9. — Mølle II, 177.
- Nørring Ris, Nørre Ris, Norring Hovgaard, Norring Ris Bispe-
- borg (Folby S.) I, 228, 384, 394, 444 ff. II, 81 f., 93 ff., 99, 108 ff., 167, 174—8, 188, 196 f. — Skov II, 189.
- Nørring Ure (Folby S.) I, 91, 444.
- Nørris (Roum S.) I, 446.
- Nørvang Herred II, 150.
- obotriter, Folkestamme, I, 402, 407.
- Occo se Aage.
- Ocker, Flod i Brunsvig, I, 410.
- Odense I, 79, 107, 210 f., 274, 324, 392, 411, 461. II, 48, 78, 120, 136, 170. — St. Albani Kirke I, 102. — St. Knuds Kloster I, 210, 311, 411, 442. — St. Knuds Gilde II, 142.
- Odense Bispedømme og Bispestol I, 97, 223. II, 118. — Domkapitel I, 113.
- Odense Fjord I, 265.
- Oder I, 165, 215, 236, 267. II, 118, 123, 146.
- Oderberg (Brandenburg) I, 236.
- Odin, Gud, I, 224, 233, 414, 447. II, 145.
- Offe se Uffe.
- Ogghi se Aage.
- Ohrberg (ved Hameln) I, 372.
- Ohrdruf (Thüringen) I, 316.
- Olaf, Navn I, 285. — Biskop af Reval, o. 1263, I, 261. — Biskop af Reval, 1329, II, 61. — Biskop af Roskilde, † 1320, I, 219, 341. II, 127. — Biskop af Upsala, 1316, I, 337. — Pedersen, Provst i Aarhus, 1407, I, 219. — Hunger, Konge, I, 60,

97. — Kuaran, Konge i Dublin, I, 399. — Trygvesen, Konge af Norge, I, 85, 88, 126, 414. — Den Hellige, Konge af Norge, I, 88, 93 f., 98. — Kyrre, Konge af Norge, I, 97 f., 210. — Skødkonge, Konge af Sverige, I, 400. — Ebbesen, o. 1350, I, 136, 418. — Esgesen, o. 1200, II, 145. — Esgesen, 1314, II, 31. — Søn af Harald Kesia, I, 109, 113. — Henriksen (Udsøn), 1393, I, 219. — Lunge, 1287, I, 286. — Lunge, 1302, I, 286. — Mundskænk, 1229, I, 461. — Parsberg, 1647, II, 176 f. — Ranese, 1289, I, 277. — Tagesen, 1300, I, 53, 65, 317. — Ulykke, † 1169, I, 148 f. Oldenburg I, 146, 339. II, 76. — (i Vagrien) I, 424. Oldeslohe II, 68 f, 129, 168. Olger se Holger. Ommersyssel I, 38, 98 f., 125, 130, 154, 156, 206, 231 f., 292. II, 103, 195. Onsala Sogn (Halland) I, 30. Onsild (Onsild S.) I, 105, 131, 163, 228. — Aa I, 105. — Bro I, 99, 105, 408. — Herred I, 98, 154, 210, 423. II, 173. Ordulf, Hertug af Brunsvig, † 1074, I, 94, 234. Ore, Navn, I, 404. Orienten I, 309. Orlamünde (Thüringen) I, 235 f., 316, 448 ff. II, 122. Orleans I, 385. Orm, Homerus, Biskop af Ribe, † 1204, I, 256. — Gamalsøn, o. 1066, I, 207 f. — Kongsbroder, † 1184, I, 141, 143, 145, 148. Orsini, romersk Adelslægt, I, 360. Orvieto I, 282. Os, Gaard paa Island, I, 38. Oseyri (Island) I, 38. Oslo I, 55 f., 141, 298, 300, 302, 312, 341, 381, 389. — Frue Kirke I, 127, 301. Osnabrück II, 166. Ossa, g. m. Marsk Stig, I, 65. Ostia II, 127. Ostjakerne I, 404. Othinkar, Uthinkaur, Navn, I, 80, 120, 231. — Hvide, den Ældre, Biskop i Odense, I, 79 f., 83, 85 f., 400 f., 424. — Hvide, den Yngre, Biskop i Ribe, † 1043, I, 80, 82 f., 86, 91, 95 f., 102, 120, 131, 424. II, 176. Othinshyllæ pons se Onsild Bro. Ottar Birting, † o. 1146, I, 141. Otto, pavelig Legat, 1230, I, 260, 458. — Søn af Christoffer II, 2, 24 f., 60, 71, 75 ff., 86 f., 100, 104, 153, 163, 180. — Den Rige, Greve af Ballenstädt, † 1123, I, 234, 449. — Af Northeim, Hertug af Bayern, † 1083, I, 448. — Af Wittelsbach, Pfalzgreve af Bayern, † 1155, I, 374. — I, Markgreve af Brandenburg, † 1184, I, 235. — III, Markgreve af Brandenburg; † 1267, I, 265 f. — IV med Pilen, Markgreve af Brandenburg, † 1309, I,

- 267, 315, 353. II, 137. — Hertug af Brunsvig-Lyneborg, † 1252, I, 245 f., 258, 263, 353, 373, 376, 457. — Den Streng, Hertug af Lyneborg, † 1330, I, 264 f., 309. II, 132, 150. — Hertug af Franken, I, 356. — Greve af Orlamünde, o. 1280, I, 450. — I, Hertug af Pommern, † 1344, II, 11, 19, 84, 194. — Greve af Ravensberg, I, 57. — I, den Store, romersk Kejser, † 973, I, 84, 127, 403. — II, romersk Kejser, † 983, I, 85, 356, 400, 403. — III, romersk Kejser, † 1002, I, 403, 424. — IV, romersk Kejser, † 1218, I, 236, 245, 374, 449, 451, 453. — Bielke II, 178. — Blix, o. 1328, II, 155. — van Bocwolde, 1328, II, 129. — Af Eberstein, o. 1274, I, 374. — Marsvin, o. 1649, I, 186, 188, 436 f. — Nielsen Rosenkrantz, 1455, I, 429. — Pogwisch, o. 1650, II, 177. — Af Rosen, 1291, I, 276. — Af Schenkenberg, 1340, II, 91.
- Ourø (ved Varberg) I, 95.
- Oust Møllebæk (Borup S.) I, 430.
- Oustrupgaard (Røgind S.) I, 218.
- Ove Hase, † 1340, II, 49, 63, 71, 79, 82, 97, 99, 130 f., 163, 174, 180, 192. — Lange Hase, 1385, II, 192. — Rafn, 1492, I, 170, 174 ff.; 179, 430.
- Overfussing (Bjerregrav S.) I, 131.
- Overgaard Laxegaard (ved Randers) I, 158, 169.
- Oxby (Oxby S.) I, 418.
- P**aderup (Christrup S.) I, 378, 439.
- Palnatoke I, 82.
- Palne, Navn, I, 81. — o. 1220, I, 270. — Aughisen, 1334, II, 173. — Jonsson, o. 1320, I, 343. II, 20, 160, 187. — Jønsson Monk, 1319, I, 65, 397.
- Paludan Müller, C., Historiker, † 1882, II, 186.
- Pandum (Voxlev S.) II, 177.
- Panter, Slægt, II, 111, 137, 184, 186.
- Paris I, 61, 289 f., 361. II, 83. — St. Genoveva Kloster I, 114.
- Pasberget (Halland) I, 30.
- Paul, Poul. Diækn, 1323, I, 42. — Glob, 1331, II, 41, 67, 159 f., 184, 187. — Nielsen, 1609, I, 183. — Stigsen I, 368, 381.
- Paulinzelle, Kloster i Thüringen, II, 121.
- Peder, Peter, Pontius, Pæther. Navn, I, 81. — Helgen, I, 139, 249. II, 119. — Jonsen, Erkebiskop af Lund, † 1355, I, 394. — Vagnsen, Biskop af Aarhus, † 1215, I, 118, 224 ff., 442 f. — Elafsen, Biskop af Aarhus, † 1246, I, 262, 458. — Biskop af Odense, † 1339, II, 29, 79. — Thuresen, Biskop af Ribe, † 1364, I, 106. II, 195. — Bang, Biskop af Roskilde, † 1277, I, 16. — Biskop af Viborg, † o. 1292, I, 375. — Biskop af Viborg, † 1323, I, 301. — Biskop af

- Viborg, † 1371, II, 195. — Api, Erkedegn i Aarhus, 1267, I, 66, 76. — Abbed i Esrom Kloster, 1319, I, 114. — Owesøn, Præst i Gimming, I, 175 f. — Jensen, Præst i Østrup, 1470, I, 176. — Albritsen Eversten, 1344, I, 378, 408, 437. — Botildis, o. 1130, I, 100, 108, 111 f., 193, 269. — Brun, 1342, I, 134. — Degn, 1331, I, 42, 136, 384, 418. II, 71. — Dene, 1355, I, 418. — Ebbesen, † 1256, I, 394. — Ebbesen, o. 1300, I, 42, 53, 59. — Ebbesen, 1348, I, 408. — Ebbesen, 1368, I, 378, 408. — Eggetside, 1302, I, 41, 284, 386. — Falk, 1356, II, 142. — Finsen, † 1263, I, 264, 270, 459. II, 141. — Friis, 1301, I, 42. — Fynbo, o. 1400, I, 104. — Gamel, 1254, I, 104. — Gasum, 1468, I, 160. — Gjødesen, 1329, I, 219, 352. II, 146, 159. — Grubbe, 1326, II, 31, 155. — Hegedal, 1343, I, 419. — Hegedal, 1442, I, 134. — Huitfeld, † 1584, II, 170. — Jacobsøn, 1287, I, 16 f., 24, 47. — Jacobsøn, o. 1300, II, 151. — Jensen af Koed, 1333, I, 42, 383, 398. II, 151. — Jonsen, 1294, I, 40, 42. — Kammermester, I, 34, 380. — Kjær (Stagnum) I, 384. — Lassen, 1609, I, 183. — Lauridsen, 1331, 41, 67, 137, 159 f. — Laurensøn, o. 1360, I, 419. — Mule af Bæg, 1319, I, 53. II, 114 f. — Munk, 1307, II, 160, 173, 184, 195. — Nielsen Brock, 1333, I, 324, 366. II, 71, 152. — Nielsen (Eyson), 1359, II, 197. — Nielsen Hosøl, Drost, † 1298, I, 23, 25 f., 34 f., 39, 44, 58 f., 275 f., 369 ff., 380, 393. II, 120. — Nielsen Lange til Votborre, I, 204. — Nielsen af Taasinge, 1310, I, 314. — Nielsen til Tanderup, 1340, II, 111, 197. — Nielsen til Ælliruth, 1319, II, 115. — Paaske, 1468, I, 133, 160. — Palnesen Hvide I, 81, 238. — Porse, 1287, I, 16, 24 f., 324. II, 122 f. — Saxesen, 1289, I, 25, 34, 42, 287 f., 461. — Saxesen, 1609, I, 434. — Skram (Fasti) til Strandbygaard, o. 1590, I, 429. — Skram til Voldbjærg II, 177. — Stigsen Krognos, o. 1300, I, 285. — Strangesen, † 1241, I, 277, 461. II, 119 ff. — Stygge, 1331, II, 1, 71. — Svend Grathes kirkelige Navn, I, 139. — Thorstensen, o. 1150, I, 120, 122, 150, 194 f., 224. — Ubbesen, 1304, I, 279. — Vendelbo Marsk I, 376, 383 f. II, 12, 20, 49, 127 f., 131, 165, 168, 172 f., 185, 195. — Wæther, 1326, I, 461. II, 31, 146. Pedersborg (Pedersborg S.) I, 227. St. Peders Eng (ved Randers) I, 137. Pelvorm II, 75. Peene, Flod i Pommern, I, 128,

- 143 ff., 164, 234, 236 f., 330, 452. II, 42.
- Peenemünde (Pommern) I, 452.
- Pernille Brock, g. m. Albrekt Engelbrektsen Bydelsbak, I, 175, 437.
- Perserne I, 404.
- Perth (Skotland) II, 185.
- Petersdorf (Femern) I, 461. II, 119 f.
- Philip, Balgernes Konge, † 1217, I, 198. — Den Smukke, Konge af Frankrig, † 1314, I, 283, 304 f., 360. — Af Schwaben, tysk Konge, † 1208, I, 451. — Af Valois, 1320, II, 14.
- Philippa, Erik af Pommerns Dronning, I, 415.
- Phundusierne, Folkestamme, I, 231.
- Piasterne, Fyrsteslægt, II, 118.
- Piero del Murone se Celestin V.
- Pierre Flotte, Kong Philip den Smukkes Kansler, † 1302, I, 283.
- Pig, Slægt, I, 62.
- Pinneberg, I, 333.
- Pisa II, 47.
- Pistoia II, 47, 163.
- Plauen (Sachsen) I, 373.
- Pleskow (Polen) I, 243. II, 147.
- Plessen, Slægt, II, 111. — 1330, II, 165.
- Plön I, 3, 333. II, 28, 58, 70.
- Poel (Venden) I, 142.
- Poitiers I, 360.
- Polen I, 216, 220, 328—31. II, 76, 118, 146 f., 194.
- Polle (Hannover) I, 372.
- Pommerellen I, 328 f.
- Pommern I, 149 f., 220, 236, 246, 253, 266, 275, 345, 373 ff., 440. II, 3, 11, 32, 36, 48, 122, 124, 148, 154 f., 193 f.
- Pontius se Peder.
- Poppo, Biskop af Aarhus og Slesvig, I, 399.
- Porse, Vaaben, I, 370.
- Portugal I, 258, 306, 375.
- Potgarden se Putgarden.
- Poul se Paul.
- Prag Universitet II, 118.
- Predbjørn Putbus, 1365, II, 22, 140.
- Preetz Frue Kloster I, 336, 452.
- Pregel, Flod i Preussen, I, 240.
- Prémontré (ved Laon) I, 411.
- Prenzlau (Brandenburg) II, 75, 146. — Nonnekloster II, 194.
- Preussen I, 240 f., 244, 268.
- Pribislav, Fyrste af Meklenborg, † 1178, I, 146, 235.
- Priegnitz (Brandenburg) I, 235. II, 128.
- Prislav, Herre af Laaland, o. 1164, I, 146.
- Provence I, 308, 361.
- Præmonstratenserordenen I, 113.
- Przemysl Otakar I, Konge af Böhmen, † 1230, I, 237, 452. — II, Konge af Böhmen, † 1278, I, 241, 268.
- Przemislav II, Konge af Polen, † 1296, I, 328. II, 138 f.
- Præstholt (Gosmer S.) I, 434.
- Putbus, Slægt, I, 273. II, 22, 44, 57, 84, 139 f., 181.
- Putgarden, Potgarden (Femern) II, 71, 169.
- Quedlinburg (Preussen) I, 153, 329.

- Raabygdelaug** (Sverige) I, 232.
Raasted (Raasted S.) I, 134.
Radulf, Biskop af Ribe, † 1171, I, 150.
Ragnhild, g. m. Hakon Ivarson Jarl, I, 100, 406. — G. m. Hakon den Norske, I, 356, 407.
Ragnvald, Søn af Kong Inge af Sverige, I, 406. — Jarl, o. 1000, I, 400. — Nak, 1312, I, 386.
Rahlsted (Holsten) II, 129.
Raklev Sogn (Arts H.) II, 130.
Rampe, Slægt, II, 175.
Rampesgaarde (Søby S.) II, 175.
Rand, Navn, I, 381.
Randers I, 37 ff., 93, 97, 102, 104, 123—6, 128, 131—9, 151—70, 174—93, 213, 218, 288, 292, 382, 404 f., 414, 418 ff., 423, 426, 434 ff., 439, 446. II, 73, 89—99, 108, 131, 175, 183—92, 196 f. — Adelgade I, 140, 163, 185. — Alleen gennem Strømmen I, 439. — Alleen udenfor Sønderbro II, 98. — Allemands Bed paa Lester Enge I, 165. — Alvej I, 163, 185. — Apothekerstræde II, 97, 190. — Bådehusholmen I, 436. — Blæsenborg I, 185. — Valdemar Atterdags Borg I, 162, 185, 192. — Bro I, 125, 156—70, 174 ff., 179, 181, 183, 186, 190 f., 378, 426, 430, 432 f., 435, 438. II, 94 f., 97 ff., 189, 192. — Brødregade I, 162, 425, 436. II, 190. — Buskegaards Eng I, 188. — St. Clemens Kirke I, 94, 162 f., 173, 425. II, 190. — Ditmarsken II, 90, 190. — Endeløs I, 436. — Flintbjærg I, 185, 439. — Frue Kirke I, 139 f., 153, 161, 176, 178, 181, 382, 404, 416. — Hellig Korsens Alter i Frue Kirke II, 183. — Frue Kloster I, 103, 113, 125 f., 131—4, 136 f., 140, 152 ff., 156, 158, 161, 174, 176 ff., 182, 192, 415 f., 419 f., 423 f. — Frue Klosters Kirkegaard I, 38, 154 ff., 176 ff. — Frue Præstegilde I, 161. — Gadekilde I, 159 f., 163. II, 90, 183. — Graabrødrekloster I, 137, 161 f., 176, 424, 434. II, 185. — Graven I, 162, 178, 180. — Grønborg I, 184. — Grønborg Holm I, 179. — Grønborre Gyden I, 174. — Guds Lægems Laug I, 172. — Havn I, 179, 405, 425. II, 90. — Helligaands Eng I, 174. — Helligaandshus I, 163, 172—6, 178, 181 f., 414. — Helligaandskloster I, 139, 155, 177, 180 ff. — Helligaandskirke I, 181 f. — Hornbæk Enge I, 126. — Hospital I, 126, 174, 178—85, 191, 414. — Hospitalets Kirkegaard I, 191. — Hospitalsgade I, 155, 177. — Hospitalstov I, 155. — Hovmeden I, 126, 177, 414. — Hvide Mølle I, 191. — Hærstræde I, 38, 159—63, 177 f. — St. Johannes Kirke I, 177. — Jomfru Løkken I, 137, 152,

420. — Jordsmon II, 97. — Kapel ved Vesterport I, 191. — Kejsergaarden I, 179 f., 186. — Kildehuset II, 192. — Kirkegade I, 178. — Kirkestræde I, 155, 163, 178. — Kjær I, 134, 165. — Kjærlynghuset i Ditmarsken I, 174. — Kjøhalingspladsen II, 90. — Kongsgaard I, 125 f., 152, 154 f., 158, 163, 182, 191 f., 382. — Kongs Lon I, 158, 425. — Lange Bro I, 183. — St. Laurentii Kirke I, 177, 181. — St. Laurentii Kirkegaard I, 185. — Laxegaardsholmene I, 179, 185. — Lergravsfalde I, 152. — Lester Enge I, 126, 165. — Lille Grønborg I, 174. — Lille Kirkestræde I, 174. — Lille Torv I, 185. — St. Ludvigs Marked I, 140, 155. — Løveapoteket I, 434. — Mammons Rusestade I, 180. — St. Mortens Kirke I, 39, 93 f., 126 f., 134, 140, 172—7, 182 f., 188, 382, 416. — St. Mortens Gade I, 178. — Meilgade I, 156, 425. II, 97, 183, 190. — Middelgade I, 163. — Mykelgade I, 162 f. — Mølleggrav I, 191. — Mønten II, 59. — Nørrebaand I, 139, 155, 161, 163. — Nørregade I, 134, 159 ff., 416. — Nørre Kloster I, 134. — Nørreport I, 133, 140, 159—62, 177, 185, 435. — St. Olafs Kirke I, 38, 93, 172 f. — Osen I, 152 f. — Paaskesønernes Gaard I, 160. — Paderup Hjørne I, 162 f., 425. — Peberslip II, 190. — St. Peders Kirke I, 93, 140, 152, 176 f., 404. — St. Peders Kirkes Taarn I, 139, 153 f., 161, 176. — Piletørven I, 180. — Provstegaarden I, 126, 139, 181, 191 f., 414. — Provstestræde II, 97. — Tre Pumper II, 90. — Raadhustorv I, 134, 154. — Rabandsgyde I, 133. — Ramsherred I, 188. — Rosengaard I, 180, 433. — Rugtorvet I, 436. — Rysstedgaard I, 179. — Skalleholmen I, 436. — Skibsgade I, 162, 436. II, 90. — Skibsstræde I, 180. — Skolestræde I, 163, 177 f. — Slot I, 436. — Slotsgaard I, 162, 176. — Slotsgade 162. — Slotskirken I, 162. — Slotsmøllen I, 435. — Slyngborg I, 185. — Slyngborg Holme I, 438. — Statue af Niels Ebbesen I, 425. — Storegade I, 162, 183, 425, 434. — Storevoldgade I, 155. — Suderbro I, 180, 433. — Suderstrømmen I, 180, 433. — Svaneapoteket II, 183, 190. — Sygestue Aalekiste I, 183. — Sygestuegaarden I, 180 f., 184 f., 436, 438. — Sønderbro I, 167 f., 180, 432 f., 435 f., 439. — Søndergade I, 433. — Sønderport I, 162, 183, 425. — Taarngyde I, 425. II, 190. — Taarnstræde I, 160. — Toldbod II, 90. — Torvegade I, 159. II, 190. — Torvestræde

- I, 160. — Torvet I, 140, 423, 435. — Travnstræde I, 162, 425. II, 90, 190. — Tyveholmen I, 432. — Tøjhusave I, 19. — Vestergade I, 155, 191. — Vestergrave I, 174, 178, 187. — Vesterkjær I, 126, 139, 158. — Vester Lon I, 158. — Vesterport I, 140, 155, 176 ff., 191, 435. — Vestervang I, 152. — Vindebroløbet II, 98. — Østerkirkestræde I, 178. — Østerport I, 176, 435. — Østervang I, 137, 152. — Østregrave I, 162.
- Randers Provsti I, 38, 97.
- Randers Bakker (Hjelmslev H.) II, 109.
- Randers Blokker (Hvornum S.) I, 104.
- Randers Fjord I, 38, 124, 134, 162, 170, 175, 177, 186, 432, 447. II, 184.
- Randos, Navn, I, 381.
- Randrup (Gassum S.) I, 136, 381, 436.
- Rane Jonsen, † 1294, I, 16 f., 20, 24, 29, 370.
- Ranild Bæk (ved Æbeltoft) I, 29. — Ladegaard (Æbeltoft Lands.) I, 29, 379.
- Rantzau, Slægt, I, 195.
- Rasmus Pedersen, Borgmester i Randers, 1503, I, 175—9.
- Rastarkalv (Norge) I, 208.
- Rathenow (Brandenburg) I, 329.
- Ratzeburg I, 236, 449.
- Raven, Slægt, I, 335.
- Ravengersburg (Pfalz) I, 113.
- Ravnkilde (Ravnkilde S.) II, 144 f.
- Ravnsborg (Birket S.) II, 79.
- Ravnstrup (Ravnstrup S.) I, 120. — Aa I, 20, 369.
- Raymund a Pennaforte II, 117.
- Redarierne, slavisk Folkestamme, I, 403.
- Refs, Refsnæs (Komdrup S.) II, 82, 179, 185.
- Refsdal (Skjød S.) I, 280. — Skov I, 280.
- Rega, Flod i Pommern, II, 193 f.
- Regenburg, T. A. J., Stiftamtmand, † 1895, II, 197.
- Reginbern, sachsisk Høvding, I, 401 f.
- Regitze, Richizza. G. m. Kong Hakon den Unge af Norge, I, 390. — G. m. Nicolaus II af Werle, I, 11, 320. — G. m. Peder Stigsen Krognos, I, 284 f.
- Regnbrand, Biskop af Aarhus, o. 948, I, 79.
- Regner, Viking I, 77. — Lodbrog I, 77.
- Reinfrid Pentz, 1326, I, 319. II, 36, 42 ff., 149, 181.
- Reinold, Fyrste af Ditmarsken, † 1164, I, 143, 357.
- Remstrup Fang (ved Silkeborg) II, 79.
- Renfeld (ved Rendsborg) I, 357.
- Rendsborg I, 6 f., 10, 45, 267, 322, 333, 356—63. II, 18, 25, 48, 77, 86, 106, 147, 169. — Eiderbro I, 362. — Frue Gilde I, 363. — Frue Kirke I, 363. — Frue Sogn I, 362 f. — Helligaandshus I, 363. — Holstendor I, 357, 363. — Mariekirke II, 107. — St. Nicolai

- Kapel I, 362 f. II, 164. —
 Reynolds Borg I, 357. — Slesvigske Port I, 362. — Slot I, 9, 322, 356—60, 362 f. II, 164.
 — Slotsport I, 362.
 Renoldsbugh I, 457.
 Rense (Tyskland) II, 83.
 Repel Kyligund i Harrien (Estland) I, 254.
 Rersnæs (Østfote Sogn) I, 315.
 Resen Aalegaard (ved Gudena) I, 426.
 Reuss til Plauen II, 76.
 Reval, Tannilin I, 34. 245—9, 252, 254 f., 259 ff., 270, 273, 275, 295, 380, 454 f., 458 f. II, 173. — Borg og Slot I, 255 f., 260, 269, 295. — St. Catharinæ Kloster I, 254 f., 295. — Domberg I, 247 f., 295, 453 f., 458. — Domkirke I, 250, 295, 455. — St. Laurentii Kapel I, 250, 252. — St. Michaels Nonnekloster I, 254, 295. — St. Nicolai Kirke I, 250, 252. — St. Olai Kirke I, 250. — Raadhus I, 269. — Storgildet I, 454. — Vaaben I, 454.
 Reval Bispedømme og Bispestol I, 228, 260, 268, 283. — Domkapitel I, 271 f.
 Reventlow, Slægt, I, 335, 363. II, 73.
 Rhinen I, 126, 206, 313, 407, 447 f. II, 182.
 Rhodus I, 305.
 Rhone I, 447.
 Rhön, Bjergkæde i Franken, I, 372.
 Ribbing, Vaaben I, 370.
 Ribbingske Gods (Halland) I, 32.
 Ribe I, 39, 41, 45, 79, 83, 86 f., 108, 115, 156, 171, 197, 213, 254, 256, 262 f., 291, 303 f., 316, 325, 380, 392, 405 f., 459, 461. II, 4, 35, 39, 45, 48, 53, 64 ff., 82, 85, 88, 101, 103, 115, 122, 150, 154, 156 f., 164—7, 174, 182, 195. — Bro II, 156. — St. Catharinæ Kloster I, 255, 258. II, 143. — Domkirke I, 100, 106 f., 291 f., 304, 459. II, 58, 79, 124, 137, 141, 148. — Helligaandshus I, 171. — Johanniterkloster I, 310. — Liliebjærget I, 291. — St. Peders Kirke I, 78. — Slot (Riberhus) I, 99, 262. II, 89, 103, 106, 156, 166, 182.
 Ribe Bispedømme I, 96 f., 150, 223, 261 f., 318, 429. II, 56, 177. — Domkapitel I, 75, 113, 115, 292, 463. II, 48, 66, 148. — Stift I, 45, 97, 261, 310, 325. II, 66.
 Ribe Fogdi II, 106, 166, 182.
 Ribnitz Kloster (Meklenborg) II, 25, 136, 161.
 Richizza se Regitze.
 Rick, Hilda, Hyla, Flod i Pommern, I, 114.
 Rico, Biskop af Roskilde, † 1139, I, 112.
 Riga I, 52, 56, 239 f., 286, 290, 361, 390. II, 162. — Stift I, 52, 54, 390, 453, 455.
 Rinds Herred I, 104, 459.
 Rindsmaul, bayersk Krigsøverst, 1322, II, 126.

- Ring Kloster (Hylke S.) II, 109.
 Ringkjøbing Amt I, 203, 403. —
 Fjord I, 232.
 Ringsted I, 120, 151. II, 35, 61 f.,
 74. — St. Bendts Kirke I,
 104, 110 f., 196. — Benedic-
 tinerkloster I, 111, 346. II,
 131. — Lund I, 111.
 Ris Mølle (Randers St. Mortens
 ø. Landdistr.) I, 188.
 Ris Gaarde (Grønbæk S.) I, 228.
 Ris Hovgaard se Nørring Ris.
 Ristrup (Sabro S.) I, 62, 394.
 II, 175.
 Robert af Anjou, Konge af Ne-
 apel, II, 14. — II, Greve af
 Artois, † 1302, I, 283.
 Robækken (Draaby S.) I, 148.
 Rodneherred (Skaane) II, 49.
 Rold (Vissenbjerg S.) I, 132.
 Rolfsaa (Norge) I, 30.
 Rom I, 8, 44 f., 50, 61, 260, 281 ff.,
 290, 342, 360, 403, 410,
 413. II, 14, 47, 111, 125 f.,
 151, 153 f., 163 f. — Latera-
 net II, 47. — Saxia Hospital
 I, 171. — Pederskirken II, 47.
 — Vaticanet I, 305, 360.
 Romalt, Romholt (Christrup S.)
 I, 378.
 Ropø (Estland) I, 251.
 Roquemaure (Frankrig) I, 337.
 Rosen, Slægt og Vaaben, I, 460.
 Rosenkrantz, Slægt, I, 136 f.
 Rosensparre, Slægt, I, 386.
 Roskilde I, 16, 35, 59, 61 f., 110 f.,
 114, 116, 123, 125, 144, 198,
 205, 221, 255, 288, 325, 340 f.,
 343, 345 ff., 438, 459. II, 1,
 13, 48, 60, 125, 127, 149. —
 St. Agnete Kloster I, 14, 50,
 268, 272, 275, 279, 366, 385.
 II, 80, 151. — St. Catharine
 Kloster I, 268. — St. Clare
 Kloster I, 268, 279, 285 f. —
 Domkirke I, 34, 311. II, 158.
 — Graabrødrekloster I, 268.
 — Trefoldighedskirke I, 86.
 Roskilde Bispedømme I, 97, 113,
 215, 223, 278. II, 44, 57, 158.
 — Domkapitel I, 110, 113,
 371, 384, 390. — Domkapitlets
 Kancelli I, 60, 384, 414. II,
 151, 158. — Stift I, 150, 390.
 Rosmus (Rosmus S.) I, 219.
 Rostock I, 5, 11, 46, 54, 66,
 108, 142, 244, 266, 272 ff.,
 279, 309, 313 f., 330, 332,
 345, 350, 440. II, 1, 12, 32,
 35 f., 41, 49, 59 f., 136, 141,
 153 f. — Hellig Kors' Kloster
 I, 272. — Johanniterkloster I,
 275.
 Rostved (Thorsager S.) I, 14.
 Rouen, St. Mortens Kirke I, 414.
 Rougsø Herred I, 117. II, 185.
 Ruden, Ø ved Peenemünde, I, 452.
 Rudkjøbing I, 49.
 Rudolf af Habsburg, tysk Konge,
 † 1291, I, 17. — I, Hertug af
 Sachsen-Wittenberg, † 1356,
 II, 147. — I, Greve af Salz-
 wedel og Ditmarsken, o. 1130,
 I, 211, 356. — II, Greve af
 Salzwedel og Ditmarsken, †
 1145, I, 413.
 Rusland I, 242 f., 261, 267 f.,
 270, 286, 412, 455. II, 146.
 Ry (Ry S.) I, 163, 186, 218, 438 f.
 II, 95.

- Ry Kloster (Slesvig) I, 352.
 Rye, O., General, † 1849, I, 165.
 Rygen, Rø, I, 5, 97, 144, 149 ff., 215, 217, 236, 248, 257, 273, 330, 422, 457. II, 22—6, 32 ff., 36, 42 ff., 52, 55, 57, 84, 135, 138 f., 149, 154, 158, 181.
 Rügenwalde (Pommern) I, 331. II, 137 ff.
 Rævemose (Gundestrup S.) II, 145.
 Rø se Rygen.
 Rød, Navn, I, 318.
 Røde Rusland I, 193, 439.
 Rønbjærg (Ginding H.) I, 98, 105, 119, 408 f.
 Rønhave (Slesvig) II, 152.
 Rønn, Datter af Ægir, I, 231.
 Rønne I, 391. — Herred I, 56, 283, 343, 391 f. II, 130.
 Rønneberg (Skaane) I, 105.
 Rønno (ved Gudena) I, 232.
 Rørbæk (Saxkjøbing Lands.) I, 315.
Saale I, 234, 329, 448.
 Saaler Bodden (Venden) II, 25.
 Sabalinger, Folkestamme, I, 231.
 Sabro (Sabro S.) II, 175. — Herred I, 117, 444. II, 176.
 Saccala, Bispedømme i Estland, I, 242, 455.
 Sachsen, Sachserne I, 119, 147, 206, 229, 233, 401 ff., 447 f. II, 76.
 Sachsenhausen (ved Frankfurt) II, 16.
 Saint Germain des Prés, Kloster i Frankrig, I, 77.
 Saint Jean de Laune (Burgund) I, 143.
 Salerno I, 303.
 Salfred (ved Onsild Aa) I, 105.
 Salling I, 121, 231. — Syssel I, 121.
 Saltense, Slægt, I, 394. II, 156.
 Salzburg II, 13.
 Salzwedel (Altmark) I, 234.
 Salomon, Munk i Lund, o. 1220, I, 254.
 Sambor II, Hertug af Pommern, † 1278, I, 268. II, 118, 138.
 Samland (Østpreussen) I, 240 f., 268, 453.
 Samoiederne I, 404.
 Samsø I, 27, 74, 117, 147, 227, 238, 288, 296, 302. II, 3 f., 40, 49, 132, 150, 172.
 San Jago de Compostella (Spanien) I, 407 f.
 Sanct Gallen (Schweiz) I, 373.
 Sandberg, Slægt, I, 415.
 Sandesneben (Holsten) II, 129.
 Saracenerne I, 308.
 Sarensby, Ziarnæstorp (Femern) II, 119.
 Sarpsborg I, 143.
 Sattrup (Østbirk S.) II, 109.
 Saxhøj (ved Aarhus) I, 94 ff.
 Saxkjøbing I, 315, 347. II, 71, 75, 169, 173.
 Saxo, 1160, I, 124. — Aagesen, 1254, I, 269, 287 f., 460. — Grammaticus I, 290, 463.
 Scandthorp se Skanderup.
 Sceorstan (England) I, 210.
 Schamaiter, estisk Folkestamme, I, 271.
 Schele, Slægt og Vaaben, I, 275.

- Schenezfeld (Holsten) I, 334.
 Schievelbein (Pommern) I, 344.
 II, 9, 12, 123 f., 193 f.
 Schlesien, I, 215. II, 118.
 Schwaben I, 313, 373.
 Schwalenberg (Lippe Detmold)
 II, 37, 68.
 Schwan (Meklenborg) I, 11, 54.
 II, 12, 59.
 Schwerin I, 13, 236, 244, 358,
 453, 455, 458. II, 37.
 Schwetz (Preussen) I, 329.
 Sebbersund II, 144.
 Secilie se Cecilie.
 Seefeld, Slægt, II, 179.
 Segalt (Skjødstrup S.) II, 81.
 Segeberg I, 3, 10 f., 234 f., 327,
 333 f. II, 22, 36, 77, 147.
 Sehested (Holsten) II, 168.
 Sejersdalen (ved Skanderborg)
 II, 109.
 Sejersø I, 98.
 Selgren, o. 1169, I, 150, 195.
 Selker Nor I, 82.
 Sem (Sem S.) I, 325.
 Sengallen (Lifland) I, 249, 270 f.
 Semnonerne, Folkestamme, I,
 441, 448.
 Sengeløse Sogn (Smørum H.) II,
 158.
 Serberne II, 91.
 Serridslev (ved Kjøbenhavn) II,
 158.
 Severin, Søren Andersen Mamen,
 1698, I, 185. — Jensen, Foged
 paa Fruerlund, † 1656, I, 157.
 — Juel, 1506, I, 162. — Munk,
 1492, I, 170.
 Sibeke, Kong Ermanriks Marsk,
 I, 368.
- Sicilien I, 308.
 Sick (Holsten) II, 129.
 Siegfried, Sigfred. Erkebiskop af
 Hamborg og Bremen, † 1184,
 I, 235, 450. — Greve af Orla-
 münde, o. 1181, I, 235 f. II,
 120. — Pfalzgreve af Rhinen,
 † 1113, I, 449. — I Guines, 928,
 I, 441. — Der Schwepffer-
 mann, bayersk Krigsøverste,
 1322, II, 126. — Sehested,
 1351, II, 175.
 Signe, g. m. Skjalm Hvide, I, 81.
 — Sigrid Storraade, Dronning,
 I, 86, 401. — G. m. Kong Got-
 skalk af Venden, I, 102.
 Sigridlef (Sverige) I, 122.
 Sigtryg, Sitric, Sitry, Sutrig,
 Sæthrich. Navn, I, 441. —
 Gods, I, 204, 209. — Høv-
 ding, 1066, I, 206, I, 209. —
 Høvding i Northumberland,
 I, 209.
 Sigurd Ring, † 812, I, 82. —
 Snogøje I, 76, 78. — Jorsala-
 farer, Konge af Norge, † 1130,
 I, 139 f., 156, 424. — Mund,
 Konge af Norge, † 1155, I,
 201. — Magnusen, Øskjæg-
 gernes Konge, † 1194, I, 440.
 Silkeborg II, 79.
 Simmazing (ved Schievelbein) II,
 193.
 Simon, svensk Munk, o. 1220,
 I, 254. — Kaaresøn, † 1190,
 I, 130, 198, 238.
 Sinding Kirke (Sinding S.) I,
 228, 444.
 Siceby Kirke (Slesvig) II, 175.
 Sitric, Sitry se Sigtryg.

- Siveshøje (Brorstrup S.) II, 144.
- Sjælland I, 16, 18, 28, 40, 42, 73, 76, 79, 81, 85, 89 f., 97, 103, 108, 110 f., 114, 116 f., 119 f., 122 ff., 146, 151, 215 ff., 220, 227, 238, 275, 284 ff., 288, 292, 340, 350, 366, 369, 382, 387, 447, 459. II, 3, 11 ff., 27, 31, 33 f., 41, 52, 56 f., 61, 63 f., 68 f., 74, 79, 84, 108, 127, 130, 135, 157 f., 169, 174 f. — Stift I, 97.
- Sjørring (Sjørring S.) I, 81, 208.
- Sjørup (Lem S.) I, 137, 420.
- Skaade (Holme S.) II, 46.
- Skaadebakken (Hjælm) I, 28 f.
- Skaane I, 16, 79, 86, 89 f., 103, 105 f., 110, 113 f., 116 f., 120 f., 123, 195, 216, 220, 238 f., 284, 298, 301, 331, 338, 348, 366, 369, 386 f., 395, 417, 447, 454, 460, 462. II, 3, 11, 13, 19, 27, 32, 45, 52, 62 ff., 68, 74, 78, 114, 116, 121, 124, 130, 135, 142 f., 150, 155, 159, 161 f., 169—72, 174, 180.
- Skaaning, Slægt, I, 46.
- Skaare Marsk, 1225, I, 239, 259, 457, 461. — Vognsen, 1170, I, 217.
- Skaarup (Frøring S.) II, 109.
- Skads Herred I, 264. II, 150. — Sogn I, 292.
- Skagen II, 165.
- Skagerak I., 29, 203, 232, 365, 400. II, 143, 165.
- Skals Aa I, 37, 99, 105, 408.
- Skanderborg I, 186, 188 f., 439. II, 4, 68, 70, 88, 95, 107—10, 115 f., 165, 167 f., 177, 189, 196 f. — Ladegaard II, 109, 196. — Slot II, 115, 168, 196. — Sø II, 109 f.
- Skanderborggaard (Vorup S.) I, 186, 188 ff., 439.
- Skanderup (Skanderup S.) I, 14. II, 109 f., 116. — Kirke II, 109, 115, 196.
- Skanderup Gade (Skanderup S.) II, 116.
- Skanør I, 340. II, 127, 114, 155, 169.
- Skara I, 340. II, 33. — Bispestol I, 386, 400.
- Skeel, Slægt, I, 274 f.
- Skeiby (Skeiby S.) I, 118.
- Skiby (Harlev S.) I, 94, 412.
- Skiringssal (Norge) I, 406.
- Skive I, 105, 120. II, 62, 155, 157, 162.
- Skivholme Sogn (Framlev H.) I, 42, 279. — Skov I, 462. II, 167.
- Skjalg Erlingsøn, o. 1030, I, 88.
- Skjalm, Skjelm. Vagnsøn, Biskop af Aarhus, † 1215, I, 226 f., 443. — Aagesen, 1351, I, 47. — Bang, 1158, I, 35, 276, 281. — Hvide, o. 1100, I, 19, 59, 72, 81 f., 90, 100, 111, 115 f., 276, 286, 407. — Skegge I, 276. — Stigsen, 1291, I, 34 f., 72, 275 f., 381.
- Skjellerup (Onsild H.) I, 132.
- Skjelskør I, 14, 26 f., 48, 359, 371, 376. II, 132, 153.
- Skjern (Skjern S.) I, 125, 414. II, 189. — Aa I, 104, 403. II, 100. — Runesten I, 80, 120.

- Skjerring (Egaa S.) I, 367.
 Skjoldlev (Lading S.) II, 175.
 Skjoldenæs (Ærø) II, 137.
 Skjoldhøj (ved Nørring) I, 446.
 Skjoldhøje (Brorstrup S.) II, 144.
 Skjærsø (Draaby S.) I, 148.
 Skjærvad (Ginnerup S.) I, 364.
 Skjød Sogn (Houlbjærg S.) I, 42, 279 f., 282. II, 176.
 Skodborg Herred I, 81, 232.
 Skokloster (Sverige) I, 254.
 Skotland I, 96, 106, 206, 230.
 Skovby Herred II, 80.
 Skram, Slægt, I, 429.
 Skramsbæk I, 21.
 Skramsholm se Feldballe.
 Skrødstrup (Hem S.) I, 132.
 Skyde Kirke (Skivholme S.) I, 279. — Mark I, 279.
 Skysby (Vendsyssel) II, 184.
 Skytherne I, 404.
 Skytte, Slægt, I, 62.
 Slagelse I, 147 f. II, 155, — St. Mikkel's Kirke I, 16.
 Slangerup I, 42, 117, 275.
 Slaverne I, 119, 235 ff., 402, 452. II, 119.
 Slesvig, Sønderjylland I, 5 f., 15, 43, 71, 90, 140, 144, 201 f., 264 ff., 281, 320, 355, 387 f., 440. II, 13, 22, 31, 38 f., 52, 56, 59, 61, 64 f., 68, 78, 87 f., 115, 131—7, 140, 148, 148, 154, 174, 193.
 Slesvig By I, 13, 43, 78 f., 85 f., 105, 108, 119, 123, 125, 139, 153, 165, 243 f., 247, 258 f., 263, 316, 358, 362, 371, 407, 424, 426, 451, 457 f. II, 19, 39, 48, 59, 68, 88, 106, 124, 133 f., 175. — Domkirke II, 59. — St. Johannes Kloster I, 263, 310, 354. II, 155, 174 f. — St. Peders Kirke I, 139, 247.
 Slesvig Bispedømme og Bispestol I, 97, 112, 202, 223, 358. II, 37, 39, 72 f., 81, 167, 173. — Domkapitel I, 113. II, 39. — Stift I, 363.
 Slien I, 119, 165, 263, 359, 388, 448. II, 21, 49, 52, 133.
 Sli Minde (Slesvig) I, 119.
 Smaaland I, 298, 301, 339.
 Smaalandene I, 127, 369. II, 60.
 Smidstrup (Seilstrup S.) II, 92, 94, 184.
 Sminge (Tvilum S.) I, 129.
 Smørum Herred II, 158.
 Smørup Præstegaard (Brorstrup S.) II, 144 f.
 Sokkelund Herred II, 158.
 Solberg (Bohuslen) I, 12, 55 ff., 390.
 Solbjerg (ved København) II, 158.
 Sommersted Hede (Slesvig) I, 10, 45, 385.
 Sontækæ, 1353, I, 136.
 Sophie, Valdemar I.'s Dronning, I, 120, 122 f., 193 f., 200, 211, 213, 215 f., 220, 373, 439, 449. — Nielsdatter Lændi, g. m. Anders Stigsen, I, 65, 397. — Frost, g. m. Bo Høg, II, 160. — Af Rosenberg, g. m. Hertug Erik Langben, I, 43, 320, 388. II, 132. — G. m. Grev Gerhard III af Holsten, I, 12 f., 302, 312, 318—22,

- II, 19, 43. — G. m. Henrik Borvin III. af Rostock, I, 273 f. — G. m. Markgrev Johan I af Brandenburg, I, 262, 266 f., 459. II, 137. — G. m. Fyrst Johan I af Werle, I, 56. — Andersdatter, g. m. Peder Vendelbo, I, 397. II, 168. — G. m. Grev Sigfred af Orlamünde, I, 235 f. — Andersdatter, g. m. Timme Timmesen, I, 324. — G. m. Kong Valdemar af Sverige, I, 14, 365 f. II, 49.
- Sorberne I, 448.
- Sorgen, Flod i Holsten, I, 335. II, 169.
- Sorgbro (Slesvig) I, 362.
- Sorte Hav II, 146.
- Sorteploug I, 112, 116.
- Sorø I, 217, 226, 368. — Kirke I, 35, 59, 244, 276, 317, 367 f., 398, 442 f., 460 f. II, 71 f., 120. — Kloster I, 34, 41, 47, 114, 227, 276 f.
- Spandau II, 91, 93, 100, 102.
- Spanien I, 306, 308, 375.
- Sparre, Slægt og Vaaben, I, 386 f.
- Sprechelsen, Lucas, 1662, I, 162. — Peder, 1662, I, 162.
- Spree I, 265, 441.
- Sprogø I, 146 f.
- Spørring (Spørring S.) I, 293. II, 188.
- Spøttrup (Rødding S.) II, 176.
- Staalgrunden (ved Masnedsund) II, 161.
- Staberdorf (Femern) II, 119.
- Staberhuk se Staurhoved.
- Stade I, 356 f., 413. II, 72. — Grevskab I, 353.
- Stadsgaard se Constantinsborg.
- Stafsdenor Sund II, 161.
- Stapelholm (Slesvig) I, 363, 401.
- Stargard Land (Pommern) I, 266, 331. II, 128.
- Statetorp se Stautrup.
- Stath se Constantinsborg.
- Staurby (Vejlby S.) I, 6, 53, 389. II, 80, 133.
- Staurhoved, Staberhuk (Femern) II, 119.
- Stautrup, Statetorp, Fjarstorp (Kolt S.) I, 227 f., 443.
- Stavanger II, 167.
- Stavning (Stavning S.) I, 418.
- Stavnsbøl (Als) II, 134.
- Stederburg Kloster (Brunsvig) I, 410, 424.
- Stedingerne, Folkestamme, I, 451.
- Stege I, 27, 323. II, 19, 149. — Borg I, 344.
- Stellau (Meklenborg) I, 235, 448.
- Stenalt (Ørsted S.) I, 19.
- Stenild Bro (Stenild S.) I, 159, 163.
- Stenkelstrup (Ejby S.) I, 288.
- Stensby (Kallehave S.) I, 251, 255, 260, 269, 271, 316, 458.
- Stensmark (Hammelev S.) I, 90.
- Stettin II, 11, 19.
- Stevns Herred I, 330, 460.
- Steyermark II, 13.
- Stig, Stygotius. Provst i Randers, 1271, I, 205. — Agisun, 1249, I, 269. — Andersen Marsk, † 1293, I, 11, 16, 18 f., 21 f., 24 f., 27, 31, 36, 64,

- 278, 355, 365, 367 f., 379. II, 167. — Andersen, † 1369, I, 128, 383. II, 49, 74, 81, 85, 131, 166 ff., 172, 189, 195, 197. — Hvitaleder I, 18, 120 f., 128 f., 269. — Jurissen, o. 1280, I, 18. — Lassen Vesteni, 1460, I, 167, 427. — Nielsen, 1287, I, 24 f. — Nielsen Hosøl I, 34. — Nielsen, 1319, II, 179. — Tygesen I, 59.
- Stige (Lumby S.) I, 6. II, 80, 133.
- Stigsen, Stixen, Slægt, I, 368.
- Stockholm I, 156, 339. II, 10, 161. — Helligaandsholmen I, 347.
- Stoislav, Fyrste af Rygen, 1193, II, 22.
- Stokkemark (Stokkemark S.) II, 71.
- Stolp (Brandenburg) I, 144, 164. II, 128.
- Storbritannien I, 78, 82.
- Storebælt I, 28 f., 45, 73, 146, 365. II, 25, 69, 80, 153, 168.
- Store Vejle Aa (ved Avedøre) II, 158.
- Stormarn I, 3, 234, 333 f. II, 123 f., 128, 147.
- Storstrømmen (ved Masnedø) II, 161.
- Stralsund I, 31, 236, 314, 317, 330 f., 374. II, 1, 23 f., 34 ff., 42 f., 48, 84, 105, 121, 135, 155, 161, 194.
- Strandbjærggaard (Humlum S.) I, 428 f.
- Strandbygaard (Strandby S.) I, 173, 429.
- Strandfriserne I, 229, 359.
- Strange Andersen, o. 1250, I, 461. — Ebbesen, 1355, I, 383. II, 166, 195. — Esgesen, o. 1200, II, 145. — Esgesen, 1314, II, 31, 35, 38, 124.
- Strangesen, Slægt og Vaaben, I, 345, 383, 462. II, 85, 124.
- Strandvig, Landskab i Estland, I, 242.
- Strassburg I, 361.
- Strela, Ø ved Stralsund, I, 144.
- Strelitz I, 331. II, 128.
- Strey (Rygen) II, 57, 139, 181.
- Strib (Vejlby S.) I, 73.
- Stubbe Sø (Mols H.) I, 21, 148.
- Stygge, Slægt, I, 367.
- Styrsholm (Refsnæs) II, 179.
- Stækeborg (Sverige) I, 340.
- Støfnæs Herred II, 158.
- Stør, Flod i Holsten, I, 229.
- Støvring Herred I, 135, 154, 170, 423. — Præstegaard (Støvring S.) II, 185.
- Støvringgaard (Støvring S.) I, 65, 397. II, 187.
- Suderdenerwerk I, 357 f. II, 86, 182.
- Suffolk (England) I, 78, 400.
- Sund (Pommern) II, 135.
- Sundevad II, 152.
- Sune Ebbesen, † 1186, I, 59, 123. — Folkesen, o. 1220, I, 18. — Jonsson, 1332, II, 171.
- Sunesønnerne I, 34.
- Sunniva, g. m. Kong Niels' Broder Ubbo, I, 100, 406.
- Susanne Pedersdatter, g. m. Niels Pedersen, I, 429 f.
- Sutrig se Sigtryg.
- Svallerup (Svallerup S.) II, 179.

- Svanedammen (Skivholme S.) I, 462.
- Svantepolk den Store, Hertug af Pommern, † 1266, I 268, 328. II, 138. — Knudsen, † 1310, I, 243.
- Svave, Slægt, I, 253.
- de Swawæ, pommersk Slægt, I, 364.
- Svavsted Borg II, 72 f., 106.
- Svearne I, 355.
- Sveistrup (Lyngaa S.) I, 292.
- Svend, Navn, I, 159. — Biskop af Aarhus, † 1191, I, 150, 194, 205, 217—20, 223 f. — Biskop af Aarhus, † o. 1352, I, 384, 395. II, 29, 46, 53, 66, 81, 92, 100 ff., 104, 110 f., 136, 151, 166 f., 172 f., 176, 180 f., 185, 195 f. — Norbage, Biskop af Roskilde, † 1088, I, 110. — Biskop af Viborg, † 1153, I, 102 f., 117. — Abbed i Eldena Kloster, 1249, I, 114. — Lektor i Næstved, 1319, I, 346. — Tveskjæg, Konge, I, 84—9, 93, 101. — Estridsen, Konge, I, 96, 101 f., 110, 224, 280, 356, 401, 406, 421. II, 5, 158. — Grathe, Konge, I, 111, 116 f., 119—25, 138, 146, 153, 167, 198, 211, 391, 412 ff., 448. — Høvding, o. 1066, I, 206. — Aagesen, o. 1170, I, 103, 106. — Bonde, 1304, I, 64, 393. — Bro I, 159. — Christiernsøn I, 212. — Friis, 1294, I, 44. — Søn af Svend Estridsen, I, 421. — Thorkilsen, o. 1187, I, 238. — Torbernsen, 1455, I, 219. — Trundsen, 1080, I, 81, 98, 101 f., 119, 132, 208, 210, 408. — Trøst, 1340, II, 192. — Udsøn, 1388, I, 219.
- Svendborg I, 359, 461. II, 173. — Sund I, 45.
- Svendbro Mølle I; 159, 425.
- Svendsdal (Essenbæk S.) I, 159.
- Svendstrup (Onsild H.) I, 132, 210, 311. — Kloster I, 311.
- Sventoslava, g. m. Kong Magnus den Stærke af Sverige, I, 373.
- Sverige I, 5 f., 12, 18 f., 25, 30 f., 51, 55, 57, 66, 69 ff., 76, 79, 86, 107 f., 113, 116, 121 ff., 128, 141, 150 f., 215, 224, 231, 242, 247, 271, 295, 297, 300—4, 307 f., 321, 324, 330, 336, 339 ff., 347 f., 350 f., 355, 386 f., 400 f., 411, 424, 447, 453 f. II, 3, 30, 33, 40, 48, 63, 78, 116, 123, 151 f., 171 f.
- Sverker I, Konge af Sverige, † 1156, I, 113, 122, 141, 212. — II, Konge af Sverige, † 1210, I, 18, 59, 245.
- Sverre, Konge af Norge, † 1202, I, 224, 238.
- Swine I, 164, 216. II, 42.
- Swinemünde I, 217.
- Svostrup (Svostrup S.) I, 124, 413.
- Sværdridderne I, 239, 241, 247 f., 260, 455, 458.
- Svølder Aa (Pommern) I, 114.
- Sylvester, Biskop af Børglum, o. 1146, I, 113.

- Sønder Sæby (Skaane) II, 142.
 Sætrich se Sigtryg.
 Søborg (Søborg S.) I, 68 f., 73, 120, 145, 150, 197 f., 213 f., 299, 303, 388, 412. II, 17, 41, 126.
 Søborg (Vejlby S.) I, 73.
 Søby Sogn (Ærø) I, 23, 266. II, 81, 138, 175.
 Søderköping I, 392. II, 171.
 Sødermanland I, 57.
 Søften (Søften S.) I, 446. II, 175.
 Sønderbinslov se Bindeslev, Sønder.
 Sønderborg (Als) II, 22, 24, 30, 41 f., 45, 76, 78, 103, 105 f., 134, 148, 152, 188.
 Sønderhald Herred I, 102, 117, 165, 231, 419.
 Sønderhalland I, 63, 66, 123, 135, 243, 281, 288, 299, 302, 320, 344, 386. II, 3, 40.
 Sønderherred Dyrs II, 48, 81, 172. — Mors II, 197.
 Sønderjylland se Slesvig.
 Sønderlyng Herred I, 154.
 Søren se Severin.
 Taaning (Taaning S.) II, 109.
 Taarnborg (Taarnborg S.) I, 27, 72, 297, 299, 310. II, 24, 26, 35, 136, 156.
 Taarup (Randers St. Mortens østl. Landdistr.) I, 415, 419.
 Taarupgaarde, Lille (Borris S.) I, 369.
 Taasinge II, 60, 70.
 Taastrup (Feldballe S.) I, 21, 227. — Høje T. Sogn (Smørum H.) II, 158.
 Taderud (Laaland) I, 315.
 Tage Nielsen, o. 1340, II, 111, 197.
 Tagholm (ved Randers) I, 134.
 Tanglin, Tanklam se Anklam.
 Tannilin se Reval.
 Tanum (Tanum S.) I, 420.
 Tatarerne I, 267 f.
 Tavastland I, 57.
 Tay (Skotland) II, 185.
 Taphede (ved Viborg) II, 76 f., 79.
 Tebbestrup (Haslund S.) I, 157 f., 186—90, 424.
 Tellingsted (Holsten) I, 7.
 Teltow (Brandenburg) I, 265.
 Tem Sogn (Vrads H.) II, 79.
 Tempelherreordenen I, 235, 239, 305 f.
 Tetenbøl (Frisland) I, 6. II, 133.
 Thalnstorp se Tolne.
 Theodignus, pavelig Legat, 1139, I, 113.
 Theophano, g. m. Kejser Otto II, I, 424.
 These Putbus, 1309, II, 22.
 Thiemo, Greve af Wettin, o. 1100, I, 448.
 Thinghøjene (i Nørring Skov, Folby S.) I, 444. — (Brorstrup S.) II, 144. — Agre (Christrup S.) I, 378.
 Thinglid I, 207, 221—4, 306 f., 404.
 Thinglunden I, 16, 111.
 Thiodmar se Tymme.
 Thislund (ved Ringsted) I, 111.
 Thisted I, 208. — Amt I, 203.
 Thjødling (Norge) I, 406.
 Tholstorp se Tolstrup.

- St. Thomas, Helgen, I, 114. — Nielsen, Præst ved St. Petri Kirke i Randers, 1525, I, 161. — Vesteni, 1372, I, 438.
- Thor, Gud, I, 231, 414, 447. — Lange I, 106.
- Thorben Esgeesen (Udsøn), 1441, I, 219. — Hvid, o. 1250, I, 276. — Jensen I, 396. — Høvedsmand paa Søborg, o. 1160, I, 198.
- Thord Degn I, 62, 134, 384, 417 f. — Degn af Sabro I, 62. — Hardbo, o. 1134, I, 441. — Ivarsen Degn, I, 43, 62, 135 f. — Litle, 1301, I, 42, 64, 135, 417. — Thurison, 1301, I, 42. — Tymmesen, 1416, I, 429.
- Thordrup se Torrup.
- Thorgaut, Biskop af Skara, 1013, I, 400. — Klerk, o. 1090, I, 210. — Høvding, † 1016, I, 210. — Faurskind, Drost, I, 101 f.
- Thorgils Knutson Marsk I, 57, 67, 69 f., 386, 393.
- Thorgunna, g. m. Thorgaut Faurskind, I, 81, 102 f., 132, 153.
- Thorgunnasønnerne I, 102, 208.
- Thorkil, Torchil. Biskop af Reval, † 1260, I, 254, 261. — Albus I, 92. — Dyring, o. 1300, I, 42. — Ebbesen, 1315, II, 145. — Hval, 1340, I, 40, 438. II, 92, 94, 184. — Den Høje, Jarl, I, 92, 405. — Lejre I, 102. — Myg, 1406, I, 204.
- Thorn (Preussen) II, 167.
- Thornberg (Norge) I, 14.
- Thorp (ved Sorø) I, 227.
- Thorsmarken (Linde S.) I, 231. — (Vesterbrønderslev S.) I, 232.
- Thorslundemagle, Tislund, Tyslund, Bro II, 57, 157 f.
- Thorsten Hak II, 143.
- Thorup se Frisenvold.
- Throkils se Svend Trundsen.
- Thrugot, Trugotus, Navn, I, 102, 210. — Thorstensen, Erkebiskop af Lund, † 1280, II, 143. — Biskop af Reval, † 1279, I, 261, 268. — Gotisk Konge, I, 210.
- Thrugundis, Nonne i Frue Kloster i Randers, I, 103, 424.
- Thryggæmærkæ se Trige.
- Thunø I, 75, 147, 227.
- Thure, Thyriæ, Biskop af Ribe, † 1134, I, 100, 106 f., 204 f., 441. — Doka I, 103. — Ebbesen Lange I, 204 f. — Hardbo I, 106, 204. — Knudsen Dyre, o. 1380, I, 364.
- Thveraa (Island) I, 38.
- Thy I, 80 ff., 144, 203, 208, 229 f., 238, 348, 403, 405 f., 420. II, 62, 103, 122, 162. — Syssel II, 195.
- Thyholm I, 136.
- Thyra Danebod I, 84, 87, 89, 91, 215. — G. m. Olaf Trygvesen, I, 86.
- Thüringen I, 239, 316 f., 372, 376 f., 448 f. II, 114.
- Thyriæ se Thure.
- St. Thøger, Helgen, I, 93, 230, 406.
- Tilenborg (Slesvig) I, 363.

- Tillerup (Tved S.) I, 36.
 Tilst (Tilst S.) I, 42, 63, 278, 288, 462.
 Tindbæk (Skjern S.) I, 99, 414.
 Tingsted (Tingsted S.) II, 20, 22.
 Tinhus, Slægt og Vaaben, I, 419.
 Tirstrup Sogn (Randers Sønder H.) I, 369.
 Tislund se Thorslundemagle.
 Tisted (Tisted S.) II, 145.
 Tiurholtis Skovland (Hastrup S.) I, 189.
 Tjurholmen se Tyveholmen.
 Tjæreby (Gimming S.) I, 134, 137, 415, 419. — Fang I, 134, 137. — Gaard I, 415. — Holm I, 134. — Kloster I, 415 f.
 Tjødling i Skiringssal I, 229.
 Toaker Skov (Halland) I, 244.
 Tofig, Navn, I, 91, 204. — Comptus I, 92.
 Toke, Høvding, I, 80, 82, 401. — Algotsøn, 1157, I, 80. — Gormsøn II, 145. — Jurissøn I, 394. — Othinkarsøn I, 86, 120 f. — Skjalmsøn, o. 1150, I, 120, 276. — Stigsøn I, 368.
 Toke Ma (Vejlby S.) I, 82.
 Tolne, Thalnstorp (Tolne S.) II, 184.
 Tolstrup, Tholstorp (Uggerby S.) II, 184.
 Tomarp, Tommerup (Skaane) I, 56, 390. — Kloster I, 113.
 Torchil se Thorkil.
 Tord se Thord.
 Torrup, Thordrup (Skjød—Ørum S.) I, 280, 438. II, 189. — Skov I, 280.
 Torup, Touetorp (Torup S., Strø H.) II, 80.
 Toste Godwinsøn I, 103, 207.
 Touetorp se Torup.
 Toulouse I, 447.
 Tours I, 424. — St. Martins Abbedi og Kirke I, 127.
 Tove, Navn, I, 91, 203 f. — Valdemar I's Frille, I, 122, 129, 194, 199 f., 202 f., 209 f., 263. — Hin Prude I, 92. — Hvide I, 92. — Lange, 1168, I, 151, 204. — Røde I, 92.
 Tovsgaard (Vigsø S.) I, 204.
 Trafnicia, lybsk Øl, I, 394. II, 183.
 Trandum Kirke (Sevel S.) I, 408.
 Tranegilde (Ishøj S.) II, 158.
 Tranekjær I, 321, 323. II, 24, 41, 67, 70, 86, 107, 149, 159, 181.
 Transsylvanien I, 447.
 Traven I, 242, 246, 336. II, 12 f., 15.
 Travemünde I, 6, 242. II, 9, 13, 58.
 Trene (Holsten) I, 335.
 Trident II, 147.
 Triebsees (Pommern) I, 164. II, 36, 135.
 Trige, Thyrggæmerkæ (Trige S.) I, 25, 277 f., 399, 405, 446, 462. II, 175.
 Trinderup (Mariager Lands.) I, 417.
 Trindhøj Mark (Christrup S.) I, 378.
 Trittau (Holsten) I, 333. II, 133.
 Troldhøj Borg (Skivholme S.) I, 462.

- Troldorpmark (Skivholme S.) I, 292, 462.
- Trondhjem Domkirke I, 98.
- Tronholm se Trund Holm.
- Trud, Navn, I, 102, 210.
- True, Truge (Svendstrup S.) I, 210. — Sjø I, 210.
- Trugils Drost, 1225, I, 457, 461.
- Trugot se Thrugot.
- Trund, Tron, Holm (ved Christrup) I, 102, 134, 137, 158.
- Tryde Kirke (Skaane) I, 408.
- Trøst, Navn, II, 192.
- Tuatha De Danann I, 229.
- Tue, Tuve, Tuvo, Navn, I, 204. — Nielsen, Erkebiskop af Lund, † 1472, I, 291. — Biskop af Ribe, † 1230, I, 251, 256, 258, 270. — Palmisøn I, 270. — Rønebæk, 1294, I, 26, 41 f.
- Tule, Høvding, I, 81. — Avesen, 1287, I, 338. — Bosen, 1200, I, 398. — Ebbesen, 1302, I, 32, 46, 284, 386 f. — Mus I, 343.
- Tulisbo (Skaane) I, 387.
- Tulstrup (Tulstrup S.) I, 226. II, 177.
- Tune I, 426.
- Tupo Kammermester, 1229, I, 461.
- Turan, turanske Folk I, 230, 238, 404.
- Tustrup (Hørning S.) I, 186, 188.
- Tvilum (Tvilum S.) II, 141.
- Tvis Kloster (Tvis S.) I, 145. II, 79.
- Tyge, Biskop af Aarhus, † 1272, I, 268, 292. — Biskop af Børglum, † o. 1176, I, 144, 150, 239. II, 145. — Biskop af Børglum, † o. 1341, II, 65, 71, 78, 82, 164 f. — Biskop af Viborg, † o. 1330, II, 29. — Degn I, 42. — Ebbesen, † o. 1161, I, 59. — Ebbesen, 1308, I, 299. — Krabbe, 1525, I, 385. — Stigsen I, 59, 276.
- Tygestrup (Flinterup S.) II, 168.
- Tymme, Thiodmar, Biskop af Hildesheim, I, 92, 210. — Af Gothentorp, 1340, II, 183. — Lauridsen, † 1314, I, 301, 324. — Limbek, 1391, I, 157, 437. — Tymmesen Abildgaard, 1331, I, 324, 397. II, 71, 159.
- Tyregod Kirke (Tyregod S.) II, 178.
- Tyskland, Tyskerne I, 43, 84, 100, 107 ff., 114, 116, 143, 229 f., 233, 239, 242 f., 246, 259, 297, 313, 344, 372 f., 375, 402, 407, 409, 442, 448, 352 f., 455 f. II, 14, 16, 19, 21, 47, 52, 118 f., 146 f., 154, 159, 163, 169 f., 182 f.
- Tyske Ridderorden I, 239, 241, 260, 267 f., 271, 286, 290, 308, 328 f., 390. II, 164, 193.
- Tyslund Bro se Thorslundemagle.
- Tyveholmen, Tjurholmen (Sverige) I, 57, 392.
- Tæby Bro (Sverige) I, 425.
- Tønder II, 88, 106.
- Tønnersjø Herred (Halland) I, 32.
- Tønsberg I, 24, 56, 67, 143, 156, 238.
- Tørning (Hammelev S.) II, 195. — (Slesvig) II, 88, 105 f.

- V. Tørslev Mølle (V. Tørslev S.) I, 132.
- U**bbø, Landshøvding i Skaane, I, 406. — Søn af Svend Estridsen, I, 100, 406.
- Udby (Udby S.) I, 226, 232.
- Udo I, Markgreve af Salzwedel, 1056, I, 356, 413. — II, Markgreve af Salzwedel og Ditmarsken, o. 1095, I, 413.
- Udstrup Skov (ved Nørring) I, 446.
- Udsøn, Slægt, I, 218, 443. — Vaaben, I, 443.
- Uffe Thrugotsen, Erkebiskop af Lund, † 1252, I, 268, 458. — Andersen Hvide, o. 1350, II, 189. — Dyre, 1286, I, 17. — Jonsen, 1289, I, 25, 41. — Nielsen Neb, Drost, 1250, I, 391 f. II, 168. — Nielsen, 1343, I, 438. — Nielsen Panter, 1329, II, 58, 63, 71, 94, 172, 184, 188 f, 195. — Tagesen (Udsøn), 1464, I, 219.
- Ugaunien (Estland) I, 242, 455.
- Ugelhuse (Virring S.) I, 38.
- Ukermark (Brandenburg) I, 266. II, 128.
- Ulf, Wulf, Navn, I, 318. — o. 1060, I, 207. — Ingridson I, 443. — Jarl, † 1027, I, 401. — Jarl Galiciefarer I, 101, 205, 208, 210, 407 f. — Jonæson, 1295, I, 42. — Pogwisch, 1340, II, 107. — Ripensis, o. 1150, I, 116.
- Ulfkil, Biskop af Aarhus, † 1134, I, 96, 98, 106.
- Ullerup (Sennels S.) I, 208.
- Ulrik Sandberg, Biskop af Aarhus, † 1449, I, 415 f. — Greve af Lindow, 1340, II, 103. — II, Greve af Weimar og Orlamünde, † 1112, I, 449. — Maltzan, 1328, II, 159.
- Ungarn II, 13.
- Unghelarde, Magister, 1300, II, 134.
- Unni, Erkebiskop af Hamborg, † 936, I, 79.
- Unstrut, Flod i Thüringen, I, 329, 448.
- Unwan, Erkebiskop af Hamborg, † 1029, I, 424.
- Upfusing se Overfussing.
- Upland I, 57, 148.
- Upsala II, 10. — Erkestift I, 240, 245.
- Urban IV, Pave, I, 282.
- Urtebæks Mølle (ved Randers) I, 419.
- Usedom I, 144, 373, 452.
- Uth Ebbesen, 1329, I, 219.
- Uthinkaur se Othinkar.
- Uuiæt Hvide, o. 1100, I, 92.
- V**adersdorf, Fatærstorp (Femern) II, 119.
- Vadsted, Vatsted (Søby S.) II, 81.
- Wachsenburg, Borg i Thüringen, I, 316.
- Vagn I, 225. — Aagesen I, 81, 85, 102. — Gallen Gunnison. 1230, I, 442. — Palinsun, 1266, I, 270. — Tulesen I, 387.
- Vagrieni I, 3, 195, 236, 246, 333, 452. II, 21, 118, 132.
- Valby Mølle (Hvidovre S.) I, 75, 227. II, 158.

- Valdemar, Biskop af Slesvig, † 1236, I, 198, 202, 235, 440, 451, 456. — I, Konge, I, 33, 112, 115 f., 118—25, 128 f., 131, 137 f., 140—52, 156, 159, 164, 167, 191—4, 198 ff., 209, 211—9, 222, 225, 250, 256, 263, 310, 357, 373, 411 f., 422, 426, 442. — II Sejer, Konge, I, 3, 13, 63, 74, 122, 152, 154, 201 f., 214, 235 ff., 240 f., 243, 245—51, 253, 255—60, 263, 265, 273, 308, 357 f., 374 f., 440, 449, 451—8, 461. II, 7 ff., 28 f., 51, 117. — III den Unge, udvalgt Konge, I, 243, 255 f., 258, 274, 455 f., 461. — IV Atterdag, Konge, I, 30, 135 f., 162, 185, 192, 202, 286, 312, 346, 378, 383 f., 395 f., 417 f., 438, 454. II, 2, 60, 75, 77, 83 f., 86 f., 91, 93, 100—7, 111 f., 116, 124, 142, 162 ff., 166, 172 f., 180 f., 189, 194, 197. — Markgreve af Brandenburg, † 1319, I, 309, 315, 329 ff., 344 f. II, 9 f., 12, 23, 115, 122, 125, 139 f., 193 f. — Hertug af Finland, † 1318, I, 12, 16, 57 f., 67—70, 297, 302 f., 307, 312, 319, 329 f. II, 10. — Herre til Rostock, † 1282, I, 274. — III, Hertug af Slesvig, † 1257, I, 263, 266, 274, 359, 366. II, 134, 140. — IV, Hertug af Slesvig, † 1312, I, 10, 14 f., 22 f., 26, 33 f., 43 ff., 47 ff., 67, 71 f., 301, 371, 387 f., 397. — V, Hertug af Slesvig, † 1364, II, 21, 24 f., 29 f., 33, 35, 37—42, 44 f., 48 f., 57, 60 f., 62, 64, 66 f., 69—76, 78, 80, 82, 85, 87 ff., 92, 101, 103—8, 128, 133 f., 140, 148, 152, 155 ff., 159, 162, 164, 166, 171 f., 174, 182, 184, 188, 195. — Birgersøn, Konge af Sverige, † 1302, I, 14, 19, 354 f., 364. — Albrechtsen Eversten, 1421, II, 122. — Søn af Erik Glipping, I, 66. — Sønnesøn af Kong Valdemar af Sverige, I, 365. — Moltke, 1302, I, 274. — 1326, II, 30, 140 f., 148, 152. Vallonerne II, 108, 182. Valtøke Drot II, 145. — Varde (i Aars Kirke) II, 145. Vandaas (Skaane) I, 419. Wandersleben (Thüringen) I, 316. Vandfuld, Vendlefolk Herred I, 81, 232, 400. Vandløse (Stenmagle S.) I, 276. Vandmose (Gosmer-Halling S.) I, 379. Vandstedgaard (Hjørring St. Hans S.) II, 179. Wapelfeld, Borg i Holsten, I, 358. Varberg, Varderø, Varderhø I, 30, 32, 35, 67, 95, 121, 304, 312, 380. II, 32 f., 41, 123. — (Brenderup S.) I, 274. Varde I, 99. II, 45, 88, 99, 103, 105, 150, 183, 195. — Borg (Vardehus) I, 99. II, 45, 149 f. — St. Nicolai Kirke I, 99 f.

- Syssel I, 6, 264, 291, 315. II, 80, 101, 104, 132 f., 150, 174.
- Varderhø se Varberg.
- Varderhøj (Halland) I, 32.
- Vardersø se Varberg.
- Waren (Meklenborg) I, 452.
- Warnemünde I, 330, 344. II, 10, 12, 40, 125, 141.
- Warnow I, 142, 164.
- Varpelev Kirke (Varpelev S.) I, 380.
- Vartislav se Vratislav.
- Varum (ved Varberg) I, 95.
- Varø (ved Varberg) I, 95.
- Vatnajökul (Island) I, 158.
- Vede se Vedø.
- Wedege af Wedel, † 1324, I, 344. II, 9, 12, 115, 139, 193 f.
- Wedekind, sachsisk Høvding, I, 401. — Af Dasenberg, 1168, I, 422.
- Vedel, Slægt, II, 12, 111, 123 f., 193 f.
- Wedel (Stormarn) II, 123.
- Vederlag, Vederlagsretten I, 221, 248, 306 f., 310, 404.
- Vedø (Koed S.) I, 383 f.
- Vegedal (Onsild H.) I, 105.
- Wegener, C.F., Historiker, II, 197.
- Wehrau (ved Rendsborg) I, 322, 356 f. II, 182.
- Weichsel I, 267. II, 146, 167.
- Veilby Sogn (Vends H.) I, 73. — (Veilby S.) I, 95.
- Vejle I, 36. II, 49, 105, 195. — Fogdi II, 195.
- Weimar I, 450.
- Weissensee (Thüringen) I, 236, 451.
- Veit, Borggreve i Danzig, 1243, II, 138.
- Welferne, Fyrsteslægt, I, 235, 245, 372 f., 452.
- Vellev (Velle S.) I, 227. II, 141 f.
- Velling Sogn (Middelsom H.) I, 125. — Kongsgaard I, 125.
- Vemmetofte (Vemmetofte S.) I, 437. II, 67.
- Venaissin (Frankrig) I, 361. — Kloster Vor Frue af Grozeau I, 361.
- Venceslaus (IV) II, Konge af Böhmen, † 1305, I, 328. II, 139. — (V) III, Konge af Böhmen, † 1306, I, 328. II, 139.
- Wendelboe, F. F., † 1835, I, 367.
- Venden, Venderne I, 5, 13, 54, 62, 66, 74, 86, 107 f., 114, 123, 142 f., 146, 148 ff., 156, 164, 205, 215 ff., 234, 244, 246, 256, 272 f., 275, 330, 341, 344 f., 349, 376, 390, 402, 412 f., 422, 424, 440, 452, 455 f., II, 22, 25, 32, 40, 42, 49 f., 52, 118 f., 124, 136.
- Vendilskage (Vendsyssel) I, 232, 400.
- Vendlefolk se Vandfuld.
- Vends Herred I, 82, 232, 400. II, 80.
- Vendsyssel I, 40, 80 ff., 93, 96, 124, 144, 206, 208, 231 f., 256, 400, 446. II, 82, 92, 94 f., 101, 103, 108, 122, 179, 184. — Bispedømme I, 81, 97, 113, 405 f.
- Venern I, 148, 447.
- Venge (Venge S.) I, 129.

- Vennebjerg Herred II, 184.
 Venning (Aalum S.) I, 117.
 Wensien, Slægt, I, 335.
 Werben (Brandenburg) I, 234.
 Verden I, 153.
 Werle (Meklenborg) I, 5, 363, 403. II, 63 f., 161.
 Werningerode II, 37.
 Verona II, 15.
 Wesenberg (Estland) I, 269 f., 351. II, 154, 162.
 Weser I, 353, 372 f., 447.
 Vesteni, Slægt, I, 168 f., 186, 427, 438.
 Westensee, Slægt, I, 335. II, 92.
 Vesteraa (Aars H.) II, 145.
 Vesterbølle (Vesterbølle S.) I, 104.
 Vestergøtland I, 326, 386, 400. II, 33, 143.
 Vesterhavet, Nordsøen I, 30, 203, 205 f., 209, 232, 400. II, 69.
 Vesterris (Folby S.) II, 175, 177.
 Vestervig (Vestervig S.) I, 145, 405 f., 462. — Kloster og Klosterkirke I, 93, 196 ff., 201 f. — Domkapitel I, 113. II, 65.
 Vestfalen II, 42, 91.
 Vestfold (Norge) I, 82.
 Vestgoterne I, 447. II, 8.
 Vestmanland II, 33.
 Vestrup (Albæk S.) I, 419.
 Westsex (England) I, 78.
 Vestslavene I, 268.
 Wetheman I, 215, 221.
 Viborg I, 17, 20, 36, 39, 42, 46, 83, 99, 105, 116 f., 120, 123 ff., 127, 130, 135, 153, 156, 224, 255, 263, 316, 318, 324, 371, 405, 408, 412, 414, 417 ff., 459. II, 4, 8, 26, 31, 33 f., 58, 75 f., 85, 90, 106, 115, 124, 136 f., 146, 151, 160, 165, 178. — Borrevold I, 127. — Domkirke I, 83, 103, 117, 120. II, 141. — Franciscaner-kloster I, 375. II, 114. — Frue Kloster I, 131, 311. — St. Hans Kloster I, 375. — St. Mortens Kirke I, 127. — Snapsting II, 144.
 Viborg Bispedømme og Bispestol I, 38, 96 f., 130, 223, 423, 444. II, 176. — Domkapitel I, 36, 51, 113, 117, 389, 408. — Stift I, 97, 113, 130.
 Viby, Withby, Kongsgaard (Viby S.) I, 118, 212 f. — St. Niels' Kilde I, 118.
 Viby (Sverige) I, 122.
 Victor IV, Pave, I, 149 f.
 Viding se Horsby.
 Vielona II, 147.
 Vienne I, 303 ff., 312, 337, 360
 Vierlandene (ved Hamborg) I, 450.
 Viffert, Slægt, I, 173.
 Vig, Landskab i Estland, I, 245, 259.
 Vigen (Norge) I, 142, 148, 152, 232, 300, 422.
 Vigen (Pommern) I, 114, 143, 440.
 Vignæs (Vignæs S.) I, 315.
 Vigsø (Vigsø S.) I, 204, 206, 208 f.
 Vilhelm af Modena, pavelig Legat, † 1251, I, 255, 259 f., 458. — Prior ved Benedic-

- tinerklosteret i Odense, 1174, I, 411. — Erobreren, Konge af England, I, 153, 206 f. — III, Greve af Holland, † 1337, II, 47, 163. — Hertug af Lyneborg, † 1213, I, 235, 245. — Pfalzgreve af Rhinen, † 1140, I, 449. — Fyrste af Werle, † 1436, I, 363. — Kraak, 1316, I, 338, 343. — Af Svaven I, 11. — Schwabisk Ridder, o. 1380, I, 364.
- Villeneuve (Avignon) I, 290, 361.
- Villingerød (Esbønderup S.) I, 212.
- Villo, Provst i Viborg, I, 117.
- Wilster (Holsten) I, 333. — Marsk I, 334.
- Winand af Stanforde, 1304, I, 459.
- Vind, Navn, I, 318.
- Vinga (Sverige) II, 143.
- Winther, Rasmus, Tolder, † 1721, I, 184.
- Wintmølle, J. J., 1787, I, 185. — J. M., 1769, I, 185. — M., Rector, I, 185.
- Wipert Lützow, 1332, II, 170.
- Wipper, Flod i Tyskland, I, 234.
- Wiprecht af Groitsch, 1123, I, 373.
- Virring Sogn (Sønderhald H.) II, 102, 114, 121 f., 377 f.
- Wirland (Estland) I, 242, 246 f., 259 f.
- Wirtgeorn, rex Winidorum, I, 82, 401.
- Visby I, 27. — Kloster I, 255.
- Visconti, Galeazzo, 1327, II, 47. — Marco, II, 15. — Matteo, II, 14.
- Visingø (Sverige) I, 339.
- Viske Aa I, 46.
- Wismar I, 31, 314. — Domincanerkloster I, 418.
- S. Vissing (S. Vissing S.) I, 163.
- Visti Aagesen, 1332, I, 387.
- Viterbo (Italien) I, 282.
- Withby se Viby.
- Vitinghof, Vaaben, I, 460.
- Vitskøl Kloster I, 114, 131, 163, 263, 381, 408. II, 106, 141.
- Witteburg (ved Bremen) I, 353.
- Vitten, Wittin, Sogn (Sabro H.) I, 384, 398 f.
- Witten Sø (Holsten) II, 168.
- Wittenberg I, 235.
- Wittin se Vitten.
- Wittow (Rygen) II, 22.
- Witzlav I, Fyrste af Rygen, † 1249, II, 135. — II (III), Fyrste af Rygen, † 1302, I, 22, 27, 40 f., 52, 55 f., 73, 266, 345, 370, 391. II, 135, 137—40. — III (IV), Fyrste af Rygen, † 1325, I, 66 f., 323, 330 f. II, 2, 22 f., 134 f.
- S. Vium (N. Horne H.) I, 232.
- Vladislav Sputator (Odonicz), Hertug af Storpolen, † 1239, II, 138. — Lokietek, Konge af Polen, † 1332, I, 328 ff. II, 139, 146. — Hertug af Schlesien, † 1159, I, 215.
- Voel (Tvilum S.) I, 129.
- Vogn se Vagn.
- Vogtland (Sachsen) I, 373.
- Voldby Kirke (Randers Nørre H.) I, 364.
- Wolderikisman, Slægt, I, 335.
- Voldstrup (Hjerm S.) I, 318.

- Voldum Mark (Voldum S.) I, 137 f., 152.
- Wolgast I, 144, 148, 194, 220, 266. II, 19, 149.
- Wollin I, 373.
- Volqvin, Stormester for Sværd-ridderne, 1228, I, 458.
- Vordborg (Brenderup S.) I, 274.
- Vorde, Navn I, 444. — (Storvorde S.) II, 185.
- Vordingborg I, 13, 49, 53, 145, 147, 216 f., 260, 344, 348. II, 1, 7, 9, 16 f., 23—6, 32, 34 ff., 58, 60, 124, 128, 134, 136, 163.
- Wordugh, Worthug Birker I, 444.
- Vorre (Skjødstrup S.) I, 367.
- Wortheg, Worthoc, Navn, I, 444. — Ris (Folby S.) I, 228, 443 f.
- Wortu se Høje Vorre.
- Vorup (Vorup S.) med Kirke og Kirkegaard I, 138, 157 f., 167, 182, 186—90, 439. II, 189. — Gyde I, 188 f., 439.
- Vorup Kjær (Vorup S.) med St. Hans Kapel og St. Jørgens Hospital I, 138, 158. II, 98.
- Votborg (Tæbring S.) I, 204.
- Woylava, Datter af Prins Buris, I, 146.
- Vrads (Vrads S.) II, 100.
- Vrangebæk (Halland) I, 244.
- Wrangel, Helmuth, 1644, I, 439. II, 89. — Vaaben I, 460.
- Vratislav, Vartislav II, Konge af Bøhmen, † 1092, I, 407. — II, Hertug af Bagpommern, † 1275, II, 138. — III, Hertug af Pommern-Demmin, † 1264, I, 266. — IV, Hertug af Pommern, † 1326, I, 114, 331. II, 2, 19, 23—6, 33 f., 36, 41 f., 44, 118, 139 f., 194.
- Vrejlev Kloster (Vrejlev S.) II, 79.
- Vrold (Skanderup S.) II, 110.
- Wulff se Ulf.
- Wulfhild, g. m. Hertug Henrik den Sorte af Bayern, I, 234.
- Wustrou (Pommern) 266.
- Wydamosen (Sjælland) II, 170.
- Væ, Bækkeskov Kloster (Skaane) I, 113.
- Væmundshøgherred (Skaane) I, 392. II, 49.
- Værend (Sverige) I, 121.
- Værmeland (Sverige) I, 326. II, 33.
- Værum (Værum S.) I, 38, 138, 159, 168. II, 98.
- Væt (Ørum S.) I, 438.
- Wöhrden Kirke (Ditmarsken) I, 334 f.
- X**anten (Tyskland) I, 113.
- Y**agrus Foot, Erkedegne i Roskilde, † 1301, I, 44.
- Ymbria se Femern.
- York (England) I, 406.
- Yrknafar se Eriknaur.
- Ystad I, 383, 391. II, 49.
- Z**iarnæstorp se Sarensby.
- Æ**bba, Navn, I, 76.
- Æbelholt Kloster I, 114.
- Æbeltoft I, 65, 148, 152, 379, 395 f. II, 48.
- Æbi, Navn, I, 66, 107, 115, 409.

- Æfrard Moltke, 1295, I, 42, 275.
 Ægir, Gud, I, 231.
 Ælliruth (Skaane) II, 115.
 Ælmætorp se Eldrupgaard.
 Ærø I, 23, 49, 266, 330. II, 30, 41, 70, 101, 104, 107, 115, 137-40, 181, 193.
 Æsendrop, Femmøller (Agri S.) I, 11.
 Æthelred, Konge af England, † 1016, I, 207.
 Æthelstan, Konge af England, † 940, I, 209.
 Ætran (Halland) I, 13, 298, 302, 319 f., 344.
- Ø Kloster (Øland S.) II, 164, 167.
 Ölsburg, Kloster i Brunsvig, I, 410, 424.
 Ølst Vad (Ølst S.) I, 439.
 Ølsted, Øthelstad (S. Broby S.) I, 391. — (V. Lisbjærg H.) II, 175.
 Øm Kloster I, 217-20, 304, 367, 398.
 Øpi, Navn, I, 76, 399. — Snialle, o. 1030, I, 93, 221.
 Ørebakke (Island) I, 38.
 Ørebro I, 298.
 Øresund I, 27, 29 ff., 73, 90, 114, 231, 365, 421. II, 172.
 Ørkelljunga (Skaane) I, 298.
 Ørnehoved (Christup S.) I, 377 f., 437 f. II, 114.
 Ørne Laxegaard (Christrup S.) I, 378, 438.
- Ørsted (Ørsted S.) I, 128.
 Ørum Sogn (Galten H.) I, 38, 159. II, 98.
 Ørup (Rosmus S.) I, 219.
 Øsel I, 240, 242, 245, 286, 395, 455.
 Øskjæggerne I, 440.
 Øssur, Landsstyrer, II, 145.
 Østangeln I, 78.
 Østergaard (ved Kjøbenhavn) II, 158. — (Aasted S.) I, 419.
 Østergötland II, 123.
 Øster Horne Herred I, 264
 Øster Lisbjærg Herred I, 367.
 Østerrig II, 13 f., 18, 126.
 Østerris (Folby S.) I, 444. II, 175, 177.
 Østersøen I, 5, 29 f., 66, 149, 151, 166, 206, 215, 220, 230, 232, 237, 239 f., 273, 296, 326, 330, 345, 404, 440, 447, 452 ff. II, 1, 41, 146, 151, 158, 163.
 Østgoterne I, 447.
 Østofte (Østofte S.) I, 315.
 Østpommern I, 328 f., 331. II, 138.
 Østrup Bispeborg (Albæk S.) I, 218, 227. II, 94, 99, 108, 173, 185, 196.
 Øthelstad se Ølsted.
 Øvre Mølle se Lille Mølle.
 Øxenmølle (Tirstrup S.) II, 81.
 Øxenmøllebæk I, 21.
 Øxneskov (Stenmagle S.) I, 47.
 Øyar Gunnarson Sparre, 1296, I, 46, 386.

